

◎ TERÜLET ÉS NÉPESSÉG ◎

Néességünk születési- és korévek szerint.

Population de la Hongrie suivant la naissance et l'âge.

Résumé. Le démembrement du pays nous rend impossible de comparer les changements survenus dans la répartition de l'âge et suivis avec attention depuis 1857 par périodes décennales, avec les résultats du recensement de 1920.

La guerre mondiale et le fait, que plusieurs régions furent détachées du pays, ont différemment influencé la répartition par âge de la population du territoire du pays resté sous la domination hongroise.

Par rapport à la situation normale, c'est la diminution extraordinaire des naissances, se présentant au cours des années de guerre, et, par suite, l'énorme abaissement du nombre des enfants de moins de 5 ans de 1920, qui a causé la plus grande divergence dans la répartition de nos groupes d'âge.

Tandis que, en effet, dans le territoire actuel, il y avait en 1910 971.373 enfants de moins de 5 ans, en 1920 il ne se trouvaient dans ce groupe d'âge que 662.943 enfants du même âge.

Les vestiges directs de la guerre se font surtout sentir dans la diminution du nombre de la population masculine âgée de 25 à 34 ans. Ce groupe d'âge fut le plus profondément frappé par la guerre qui a exigé des sacrifices sanglants du nombre des hommes appartenant à ce groupe d'âge.

Le troisième phénomène sautant aux yeux est l'augmentation considérable de la proportion de la groupe de l'âge productif, qui est d'une part la conséquence de la représentation faible de l'enfance et qui provient de l'autre part du fait que beaucoup des individus appartenant à l'âge productif étaient forcés de s'enfuir du territoire détaché du pays au territoire resté sous la domination hongroise.

A néesség kor szerinti megoszlásának adatait a világháború előtt már 1857-től kezdődően módunkban állott figyelemmel kísérni. Az országnak időközben történt fájdalmas megcsönkítése azonban ma szinte lehetlenné teszi az előző évtizedek adataival való összehasonlítást, mert a régebbi népszámlálások részletes adatai többnyire csak törvényhatósági összefoglalásban vannak meg.

1910-ről azonban rendelkezésünkre állanak a korévek szerint részletezett adatok községek szerint s így különösen abból a célból, hogy a háborúnak a kormegoszlásra gyakorolt torzító hatását kimutathassuk, módunkban van a legutolsó békés népszámlálási esztendő népességének a mai területre kiszámított kormegoszlási adatait a háború utáni adatokkal összehasonlítani.

A tudatlanságból történt téves, és a hiúságból eredő hamis korbevallásokból származó eltolódások, melyek különösen a 0-sal és 5-tel végződő korévek népességének rétegeit a közvetlenül előttük és utánuk következő korévek rovására megduzzasztják, mint minden népszámlálás alkalmával úgy 1920-ban is tapasztalhatók. E hibaforrás révén a való állapottól történt eltérések már a 20-ik életévtől kezdve egészen a 70-ik életévig és különösen a nőknél élesen szembetűnőek.

Korév — Age		A férfiaknál — Hommes		A nőknél — Femmes	
		1910-ben en 1910	1920-ban en 1920	1910-ben en 1910	1920-ban en 1920
		hány %-al — en %			
Agé de 19 éves	} kevesebb (több) mint 20 éves moins (plus) de 20 ans	(4.13)	4.33	(0.82)	12.64
21 " "		(1.43)	15.74	4.89	15.43
29 " "	} " 30 "	8.54	(1.83)	14.72	5.84
31 " "		11.04	3.27	15.48	7.65
39 " "	} " 40 "	14.09	5.94	27.67	15.80
41 " "		15.18	8.30	27.34	16.87
49 " "	} " 50 "	18.79	9.54	37.93	28.80
51 " "		12.23	10.86	31.90	26.83
59 " "	} " 60 "	18.81	20.75	39.95	39.91
61 " "		34.41	15.78	47.59	35.67
69 " "	} " 70 "	22.10	15.23	45.39	36.78
71 " "		36.78	38.43	55.01	50.90

Az 1910. évi adatokkal hasonlítva össze az 1920. éveket, elsősorban feltűnő, hogy a kerek évek kiugrása általában nem oly nagymérvű, mint az előző évtizedekben. Ennek oka az, hogy az általános műveltség terjedésével, mindig kevesebb lesz azok száma, akik

életkorukat, illetőleg születési évüket nem tudják pontosan bemondani.

A nők korbevallása — mint az előző évtizedekben — úgy most is sokkal rosszabb, mint a férfiaké, részben a nők jóval alacsonyabb műveltségénél, részben a náluk nagy szerepet játszó hiúságnál fogva. A férfiak korbevallása 1920-ban sokkal nagyobb mértékben is javult mint a nőké, amit annak is lehet tulajdonítani, hogy a háborús évek alatt tartott számtalan sorozás a férfiaknál szükségessé tette életkoruk pontos ismeretét.

Feltűnik még, hogy a 20 éveseknél a kiugrás jóval nagyobb, mint a 30 éveseknél s ez a jelenség mind a két nemnél mutatkozik. Ezt azzal lehet magyarázni, hogy az 1900. esztendőben tényleg jóval több gyermek született, mint akár 1899-ben, akár 1901-ben, másrészt pedig az 1899-es korosztály előbbi behívása folytán a háborúban nagyobb veszteséget szenvedett, mint az 1900-as korosztály, melyet a háború már alig érintett.

Az előző évtizedekben mutatkozott ama szabályszerűség, hogy a magasabb korévek felé az arányszámok fokozatosan emelkedők, az 1920. évről közölt fentebbi adatoknál is tapasztalható mindannak ellenére, hogy e szabályszerűség itt két helyen, a 29 és 61 éveseknél, meg van törve. Az 1920-ban 29, valamint 61 éveseknél mutatkozó eltérés eredőjét azonban még a Magyarbirodalom előző évtizedbeli adatainál is megtaláljuk. Az 1920-ban 30 évesek, 1910-ben 20 évesek voltak s 1910-ben a 20 évesek ugyancsak kevesebben találtattak, mint az akkor 19 és 21 évesek, ami az 1890. évi születéseknek az akkori véderőtörvény intézkedései miatt aránytalanul megfogyatkozott számában leli magyarázatát.

Az 1920-ban 61 évesek 1910-ben 51 évesek, 1900-ban 41 évesek voltak. Lássuk már most, hogyan alakultak ez életkor fentebbi adatai a Magyarbirodalomban 1900-ban és 1910-ben, az ország 1920. évi területének adataival egybevetve:

Év — Année	Korév — Age		Férfi Hommes	Nő Femmes
			% - kal en %	
1900	Agé de 39 éves	} kevesebb mint 40 éves moins de 40 ans	42·1	59·5
	41 "		39·7	58·4
1910	49 "	} " " 50 "	35·8	54·6
	51 "		32·1	52·5
1920	59 "	} " " 60 "	20·8	39·9
	61 "		15·8	35·7

Az 1920-ban 61 éveseknél mutatkozó eltérést az 1910-ben 51 és az 1900-ban 41 éveseknél is észrevehetjük, annak ellenére, hogy az előző adatok az ország régi területére vonatkoznak és így az összehasonlításra kevésbé alkalmasak.

Úgy élettani, mint közgazdasági szempontból leghelyesebb a népesség kormegoszlásának könnyebb áttekinthetésére szükséges korcsoportokat akként megalakítani, hogy abban a 15 éven aluli ú. n. alsó improduktív korúak, a produktív korban lévők közül a 15—39 évesek (alsó produktív kor), továbbá a 40—59 évesek (felső produktív kor) és végül a 60 éven felüliek (felső improduktív kor) külön-külön foglaljanak helyet. E négy főcsoport között 1910-ben és 1920-ban következőképen oszlott meg az ország népessége:

A népesség négy fő korcsoport szerint 1910-ben és 1920-ban.¹

Population suivant les quatre principaux groupes d'âges en 1910 et 1920.

Korcsoport Groupes d'âge	1 9 1 0						1 9 2 0					
	Abszolút szám — Nombres absolus			%			Abszolút szám — Nombres absolus			%		
	Férfi Hommes	Nő Femmes	Együtt Ensemble	F. H.	Nő F.	E. Ens.	Férfi Hommes	Nő Femmes	Együtt Ensemble	F. H.	Nő F.	E. Ens.
15 éven aluli De moins de 15 ans	1,327.482	1,316.263	2,643.745	35·0	34·5	34·8	1,228.199	1,215.356	2,443.555	31·7	29·6	30·6
15—39 éves De 15 à 39 ans	1,453.789	1,482.829	2,936.618	38·3	38·8	38·6	1,546.761	1,744.793	3,291.554	39·9	42·4	41·2
40—59 éves De 40 à 59 ans	712.877	706.283	1,419.160	18·8	18·5	18·6	746.978	778.222	1,525.200	19·3	19·0	19·1
60 éven felüli De plus de 60 ans	295.532	311.473	607.005	7·8	8·2	7·9	347.339	368.651	715.990	9·0	9·0	9·0

¹ Az ismeretlen korúak e táblán nem részleteztettek — *Le tableau ne contient pas la répartition des individus de l'âge inconnu.*

A mai területre kiszámított 1910. évi lakosság és az 1920. évi népesség kormegoszlása között már ebben a csoportosításban is szembetűnő változások észlelhetők. A 15 éven aluliak aránya 34·8%-ról 30·6%-ra csökkent, abszolút számuk is 200.190-nel fogyatkozott meg; a többi korcsoport viszont, úgy abszolút számukat, mint arányszámaikat tekintve, jóval tömöttebb az 1910. évinél. A 15 éven aluliak számának megcsappanását a háború alatt elmaradt születések idézik elő. A többi korcsoport arányszámainak megnövekedése részben a gyermekkor gyengébb képviseltetésének folyománya, részben annak tulajdonítható, hogy az ország szétdarabolása után a megszállott részokről sokan költöztek át trianoni határaink közé. Ha csak a fentebbi csoportosítás szerint nézzük a kormegoszlást, olybá tűnik föl a helyzet, hogy a népesség kormegoszlása általában megfelel a kívánatos arányoknak, mert a legfiatalabb korcsoport nem túlságosan csekély száma mellett azon korosztályok számereje, melyek úgy kulturális, mint gazdasági szempontból leginkább számba jöhetnek, eléggé tekintélyes. E csoportosítás szerint a mai Magyarország kormegoszlása legjobban hasonlít az európai országok közül Svájc és Németalföld lakosságának békés években volt kormegoszlásához.

Ha azonban már az 5 éves korcsoportok szerint és külön-külön nemenkint nézzük a dolgot, élesen domborodnak ki a kormegoszláson a háború okozta eltorzulások.

A népesség öt éves korcsoportok szerint 1910-ben és 1920-ban %-ban.

La population suivant de groupes d'âge de cinq ans en 1910 et 1920 en pourcentages.

Korcsoport Groupes d'âge	1910		1920	
	Férfi Hommes	Nő Femmes	Férfi Hommes	Nő Femmes
5 éven aluli — Moins de 5 ans	12·9	12·7	8·7	7·9
Agé de 5-9 éves ans	11·2	11·0	11·2	10·5
" " 10-14 " "	10·9	10·8	11·8	11·1
" " 15-19 " "	9·8	9·9	10·8	10·4
" " 20-24 " "	8·1	8·4	9·0	9·9
" " 25-29 " "	7·8	7·8	7·3	8·3
" " 30-34 " "	6·7	6·8	6·5	7·2
" " 35-39 " "	5·9	5·9	6·3	6·7
" " 40-44 " "	5·5	5·4	5·6	5·8
" " 45-49 " "	4·9	4·7	5·0	4·9
" " 50-54 " "	4·6	4·6	4·7	4·5
" " 55-59 " "	3·9	3·8	4·0	3·7
" " 60-64 " "	2·9	3·1	3·5	3·4
" " 65-69 " "	2·2	2·2	2·6	2·5
" " 70-74 " "	1·5	1·6	1·6	1·7
" " 75-79 " "	0·8	0·8	0·9	0·9
" " 80 éven f.	0·4	0·5	0·5	0·6

Az 5 éven aluli férfi és női népesség hirtelen és nagyarányú megcsappanása itt már erősebben tükrözi vissza a háború alatt elmaradt születések számából eredő veszteséget. A születések száma már a második háborús évben 1915-ben, kezdett megcsökkenni s a csökkenés a kulminációt 1917-ben érte el. Tökéletes képet nyerünk erről a veszteségről, ha az 1—5 éves korosztályok 1910 és 1920 között mutató különbségeinek arányszámait az első számú táblából kiemeljük:

K o r é v — A g e	Fogyás 1910-ről 1920-ra %-ban — Diminution de 1910 à 1920 en %
Agé de 1 éves ans	14·4
" " 2 " ans	48·8
" " 3 " "	50·3
" " 4 " "	45·3
" " 5 " "	25·7

Kormegoszlásunkon a háború ütötte eme hatalmas hézagok a gazdasági és kulturális életben sokirányú zavaró hatását fogjuk tapasztalhatni az 1915-től kezdődő egész emberöltőn keresztül, sőt azontúl is, amikor ez a korcsoport kerül fajfentartó korba.

Az 5 éves korcsoportok 1910 és 1920 között szembeállított viszonyzámaiban a lefolyt háborús évek pusztításának más nyoma is föllelhető. A viszonyszámok a 10—14 éves korcsoporttól kezdődőleg fölfelé 1920-ban mindenütt magasabbak mint 1910-ben. Kivétel csupán a 25—34 éves férfiak és csekély mértékben még az 50—59 éves nők viszonyzámainál van. Az 1920-ban 25—34 éves férfiak közül került ki az 1914-ben háborúba vonult sorhadi katonaság, melynek tudvalevőleg a legnagyobb volt a vérvesztése. A sorkatonaságon kívül e korosztályhoz tartozók voltak a háború további folyamán is leginkább igénybevéve. Az öldöklő háború tehát ezen a korosztályon vágta a legmélyebb sebet. A háború azonban a férfinépesség magasabb korosztályaiból is bőven szedte az áldozatait. Ennek is nyomára akadunk, ha a 2. számú táblán az 1872—1900 között születettek 1910 és 1920 között mutató fogyását nemek szerint egybevetjük. Az 1872—1900 között született férfiak ugyanis 1910-től 1920-ig csaknem minden korévben kétszeres sőt többszörös mértékben fogyatkoztak meg, mint az ugyanazon évekbeli születésű nők.

Az 50—59 éves nőknek, az 1910 évi ugyanazon korcsoporttal szemben mutató megfogyatkozásában, kormegoszlásunkra már több mint félszázaddal ezelőtt hatott zavaró körülmény nyomait láthatjuk. Az 1910 évi népszám-

lálás (a Magyar birodalomban) a 40—44 évesek csoportját, az 1900-as népszámlálás a 30—34 évesek csoportját találta kevesebbnek a mindig előző évtizedével szemben. Ez a korcsoport ugyanis a 60-as évek kolerajárványaiban erősen megtizedeltetett. A különbség évtizedről évtizedre természetesen mindinkább fogy s ma már csak a nők eme korcsoportjában található fel a nyomait.

A 2. számú táblán különben egy másik jelenség is szembeötlik. Amíg ugyanis az egyes születési évek csoportjai — az időközi elhalálozás és kivándorlás folytán — 1920-ban mindenütt kisebb számban vannak képviselve, mint 1910-ben, addig az 1902—1903. évben született férfiak és az 1902—1904. évben született nők többen találtak a mai Magyarországon 1920-ban, mint 1910-ben, az 1904-ben született férfiak pedig csak igen csekély számmal vannak kevesebben 1920-ban, mint 1910-ben. Ez a többlet, természetesen csak az utolsó évtized alatt történt olymértű bevándorlásból eredhetett, mely a halandóságból származó természetes fogyást nem csak ellensúlyozta, hanem többletet is eredményezett. Ebben a szaporodásban úgyszólván kizárólag csak a főváros és a törvényhatósági jogú városok részesültek, ami viszont arra enged következtetni, hogy a szaporodást azok idézték elő, kik a középoktatás felső tagozatában végzik tanulmányaikat (1920-ban 16—18 évesek) és az elszakított területeken uralkodó iskoláztatási viszonyok miatt kényszerültek a megmaradt ország oly helyein keresni elhelyezkedést tanulmányaik befejeztéig, ahol az iskoláztatás feltételei a legkedvezőbbek.

Már fentebb is említettük, hogy a produktív korúak az első improduktív korcsoport nagymértű megcsappanása következtében 1920-ban nagyobb arányban foglalnak helyet a népességben, mint az előző évtizedekben. 1910-ben a mai területen a népesség 57·4%-a volt 15—59 éves, míg 1920-ban 60·3%-a.

A háború által hasonló mértékben érintett szomszédos Ausztriában még nagyobb ma a produktív korban levők aránya: 66·6%. Biztató jelenség azonban nálunk, hogy a produktív korúak száma nemcsak relatíve nagy, hanem abszolút számban is erősebb, mint 1910-ben. Ezt azonban csak részben okozza a succrescentia nagy száma, jórészt a tömeges menekülések idézték ezt elő.

A népesség általános szaporodása 4·8% volt nálunk 1910-ről 1920-ra, ezzel szemben a produktív korúak 10·6%-os szaporodást mutatnak, a 60 éven felüliek 18·0%-osat, míg az alsó improduktív korcsoport 8·2%-os fogyatkozást szenvedett. A 60 éven felüliek megszorodásáról arra lehet következtetni, hogy a háborús és a követő zavaros évek sanyarú viszonyai ellenére az átlagos életkor mind hosszabbá vált.

Ugyanazon ok, mely 1920-ban a produktív korúak arányát magasra duzzasztotta, homlokegyenest ellenkező jelenséget fog eredményezni akkor, amikor az 1920-ban 1—5 éves korúak a produktív korosztályokba fognak lépni. Amennyire szokatlanul magas ugyanis most a produktív korúak aránya, annyira a normális arányok alá fogják azt szorítani a produktív kor alsó határán megjelenő kis számú háborús szülöttek. Hogy minő következményei lesznek majd a kormegoszlás e rendellenes alakulásának, annak a fejtegetésébe most bővebben belebocsátkozni nem akarunk, csak rá akartunk mutatni egyrészt arra az emberveszteségre, melyet a háború okozott, másrészt fel akartuk tüntetni jelen kormegoszlásunkon azokat a sajátságos elváltozásokat, melyeket az ország mai körünyirbált állapota hozott magával és amelyeket egyéb említésre érdemes tényezők okoztak.

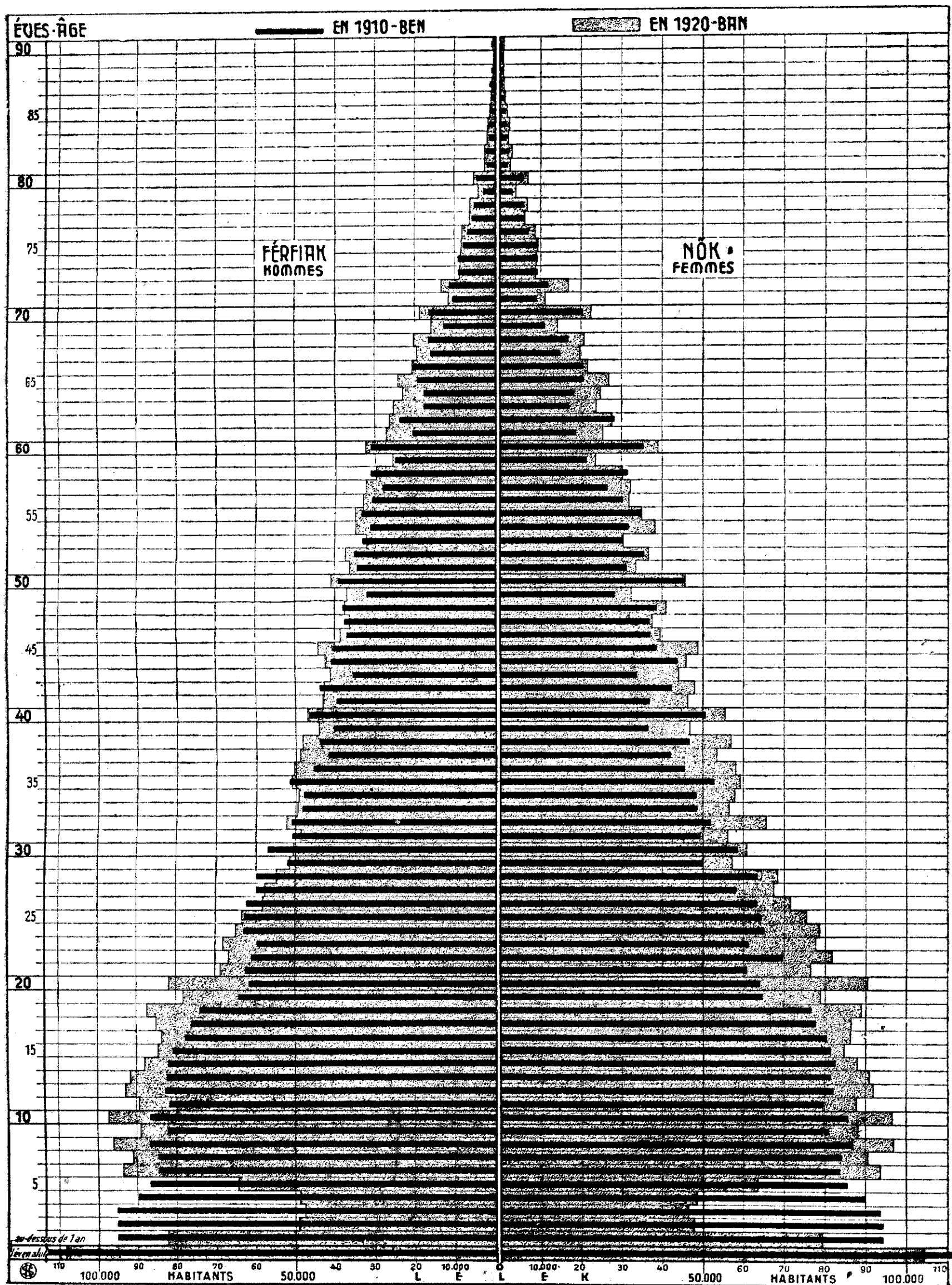
Megemlítjük végül, hogy az életkort 1.627 férfinál és 2.217 nőnél, mindössze 3.844 léleknél, vagyis a népességnek csupán 0·05%-nyi töredékénél nem sikerült megállapítani.

Mozolovszky Sándor dr.

1. Magyarország népessége korévek szerint 1910-ben és 1920-ban

Population de la Hongrie d'après l'âge en 1910 et 1920

1. Magyarország népessége korévek szerint 1910-ben és 1920-ban

Population de la Hongrie d'après l'âge en 1910 et 1920

Korév Age	Férfi Hommes		Szaporodás vagy fogyás (—) Accroissement ou diminution (—)		Nő Femmes		Szaporodás vagy fogyás (—) Accroissement ou diminution (—)		Együtt Ensemble		Szaporodás vagy fogyás (—) Accroissement ou diminution (—)	
	en	en	absz. sz. nombres absolus	‰	en	en	absz. sz. nombres absolus	‰	en	en	absz. sz. nombres absolus	‰
	1910- ben	1920- ban			1910- ben	1920- ban			1910- ben	1920- ban		
0 éves — ans	112842	108230	— 4612	— 4.1	111255	104297	— 6958	— 6.5	224097	212527	— 11570	— 5.2
1 „	94888	82325	— 12563	— 13.2	94254	79670	— 14584	— 15.5	189142	161995	— 27147	— 14.4
2 „	95186	49151	— 46035	— 48.4	94349	47914	— 46435	— 49.2	189535	97065	— 92470	— 48.8
3 „	95225	47557	— 47668	— 50.1	93647	46387	— 47260	— 50.5	188872	93944	— 94928	— 50.3
4 „	89802	48816	— 40986	— 45.6	89925	48596	— 41329	— 46.0	179727	97412	— 82315	— 45.8
5 éven alul Moins de 5 ans	487943	336079	— 151864	— 31.1	483430	326864	— 156566	— 32.4	971373	662943	— 308430	— 31.7
5 éves — ans	86690	64355	— 22335	— 25.8	85579	63573	— 22006	— 25.7	172269	127928	— 44341	— 25.7
6 „	84383	93523	9140	10.8	83802	93676	9874	11.8	168185	187199	19014	11.3
7 „	84553	90815	6262	7.4	84151	90674	6523	7.7	168704	181489	12785	7.6
8 „	86744	95849	9105	10.5	86828	96889	10061	11.6	173572	192738	19166	11.0
9 „	82092	89064	6972	8.5	80781	88099	7318	9.1	162873	177163	14290	8.8
5—9 éves ans	424462	433606	9144	2.2	421141	432911	11770	2.8	845603	866517	20914	2.5
10 éves — ans	86464	97108	10644	12.3	85571	96558	10987	12.8	172035	193666	21631	12.6
11 „	81654	89338	7684	9.4	79867	88046	8179	10.2	161521	177384	15863	9.8
12 „	82639	92701	10062	12.2	82026	92043	10017	12.2	164665	184744	20079	12.2
13 „	82411	91464	9053	11.0	81642	90905	9263	11.3	164053	182369	18316	11.2
14 „	81909	87903	5994	7.3	82586	88029	5443	6.6	164495	175932	11437	7.0
10—14 éves ans	415077	458514	43437	10.5	411692	455581	43889	10.7	826769	914095	87326	10.6
15 éves — ans	80560	84539	3979	4.9	81394	84851	3457	4.3	161954	169390	7436	4.6
16 „	77487	83755	6268	8.1	80384	86327	5943	7.4	157871	170082	12211	7.7
17 „	76024	85059	9035	11.9	77763	86434	8671	11.1	153787	171493	17706	11.5
18 „	73856	87294	13438	18.2	76655	89133	12478	16.3	150511	176427	25916	17.2
19 „	64006	78170	14164	22.1	64590	79031	14441	22.4	128596	157201	28605	22.2
15—19 éves ans	371933	418817	46884	12.6	380786	425776	44990	11.8	752719	844593	91874	12.2
20 éves — ans	61470	81707	20237	32.9	64063	90461	26398	41.2	125533	172168	46635	37.2
21 „	62352	68844	6492	10.4	60931	76505	15574	25.6	123283	145349	22066	17.9
22 „	60864	66728	5864	9.6	69824	81787	11963	17.1	130688	148515	17827	13.6
23 „	59688	68015	8327	14.0	61336	77841	16505	26.9	121024	145856	24832	20.5
24 „	62924	64904	1980	3.2	65105	78796	13691	21.0	128029	143700	15671	12.2
20—24 éves ans	307298	350198	42900	14.0	321259	405390	84131	26.2	628557	755588	127031	20.2
25 éves — ans	62608	63401	793	1.3	64100	75461	11361	17.7	126708	138862	12154	9.6
26 „	62174	58150	— 4024	— 6.5	63324	71600	8276	13.1	125498	129750	4252	3.4
27 „	59775	57669	— 2106	— 3.5	58378	67705	9327	16.0	118153	125374	7221	6.1
28 „	59836	54702	— 5134	— 8.6	63291	68512	5221	8.3	123127	123214	87	0.1
29 „	52024	51276	— 748	— 1.5	49993	57294	7301	14.6	102017	108570	6553	6.4
25—29 éves ans	296417	285198	— 11219	— 3.8	299086	340572	41486	13.9	395503	625770	30267	5.1
30 éves — ans	56882	50353	— 6529	— 11.5	58618	60871	2253	3.8	115500	111224	— 4276	— 3.7
31 „	50605	48708	— 1897	— 3.4	49545	56217	6672	13.5	100150	104925	4775	4.8
32 „	50670	52169	1499	2.6	52140	65754	13614	26.1	102810	117923	15113	14.7
33 „	48403	49503	1100	2.3	48663	56715	8052	16.5	97066	106128	9152	9.4
34 „	48154	49363	1209	2.5	48654	58057	9403	19.3	96808	107420	10612	11.0
30—34 éves ans	254714	250096	— 4618	— 1.8	257620	297614	39994	15.5	512338	547710	35376	6.9
35 éves — ans	51528	50798	— 730	— 1.4	52813	59552	6739	12.8	104341	110350	6009	5.8
36 „	45678	50254	4576	10.0	45531	58284	12753	28.0	91209	108538	17329	9.0
37 „	41932	48885	6953	18.6	42179	53661	11482	27.2	84111	102546	18435	21.9
38 „	44001	48277	4276	9.7	46937	57075	10138	21.4	90938	105352	14414	15.9
39 „	40288	44238	3950	9.8	36618	46869	10251	28.0	76906	91107	14201	18.5
35—39 éves ans	223427	242452	19025	8.5	224078	275441	51363	22.9	447505	517893	70388	15.7

(folytatás — suite)

Korév Age	Férfi Hommes		Szaporodás vagy fogyás (-) Accroissement ou diminution (-)		Nő Femmes		Szaporodás vagy fogyás (-) Accroissement ou diminution (-)		Együtt Ensemble		Szaporodás vagy fogyás (-) Accroissement ou diminution (-)	
	en	en	absz. sz. nombres absolus	o/o	en	en	absz. sz. nombres absolus	o/o	en	en	absz. sz. nombres absolus	o/o
	1910- ben	1920- ban			1910- ben	1920- ban			1910- ben	1920- ban		
40 éves — ans	46848	47032	134	0.3	50629	55667	5038	10.0	97527	102699	5172	5.3
41 „	39779	43130	3351	8.4	36790	46275	9485	25.8	76569	89495	12836	16.8
42 „	43793	42790	1003	-2.3	42361	48229	5868	13.9	86154	91019	4865	5.7
43 „	35550	41228	5678	16.0	33706	44036	10330	30.6	69256	85264	16008	23.1
44 „	40953	42513	1560	3.8	43908	45954	2046	4.7	84861	88467	3606	4.3
40—44 éves ans	206973	216693	9720	4.7	207394	240161	32767	15.8	414367	456854	42487	10.3
45 éves — ans	40162	44115	3953	9.8	38662	49021	10359	26.8	78824	93136	14312	18.2
46 „	37018	38696	1678	4.5	37091	39797	2706	7.3	74109	78493	4384	5.9
47 „	37711	36307	1404	-3.7	36868	37611	743	2.0	74579	73918	661	-0.9
48 „	37782	37541	241	-0.6	38762	41213	2451	6.3	76544	78754	2210	2.9
49 „	31863	36868	5005	16.0	28416	32670	4254	15.0	60279	69538	9259	15.4
45—49 éves ans	184536	193527	8991	4.9	179799	200312	20513	11.4	364335	393839	29504	8.1
50 éves — ans	39237	40756	1519	3.9	45775	45882	107	0.2	85012	86638	1626	1.9
51 „	34439	36332	1893	5.5	31177	33574	2397	7.7	65616	69906	4290	6.5
52 „	35075	37387	2312	6.6	35617	36670	1053	3.0	70692	74057	3365	4.8
53 „	33124	32009	1115	-3.4	30347	30431	84	0.3	63471	62440	1031	-1.6
54 „	31058	34811	3753	12.1	31624	38326	6702	21.2	62682	73137	10455	16.7
50—54 éves ans	172933	181295	8362	4.8	174540	184883	10343	5.9	347743	366178	18705	5.4
55 éves — ans	33344	34900	1556	4.7	34960	35087	127	0.4	68304	69987	1683	2.5
56 „	30565	32821	2256	7.4	30211	31842	1631	5.4	60776	64663	3887	6.4
57 „	28201	32287	4086	14.5	26606	32189	5583	21.0	54807	64476	9669	17.6
58 „	31220	29832	1388	-4.5	31472	30223	1249	-4.0	62692	60055	2637	-4.2
59 „	25105	25623	518	2.1	21301	23525	2224	10.4	46406	49148	2742	5.9
55—59 éves ans	148435	155463	7028	4.7	144550	152866	8316	5.8	292985	308329	15344	5.2
60 éves — ans	30921	32331	1410	4.6	35471	39143	3672	10.4	66392	71474	5082	7.7
61 „	20279	27229	6950	34.3	18590	25183	6593	35.2	38869	52412	13543	34.8
62 „	23770	26350	2580	10.9	28236	27452	784	-2.8	52006	53802	1796	3.5
63 „	17616	25293	7677	43.6	16779	23750	6971	41.5	34395	49043	14648	42.6
64 „	17599	23062	5463	31.0	18365	24844	6479	35.3	39964	47906	11942	33.2
60—64 éves ans	110185	134265	24080	21.9	117441	140372	22931	19.5	227626	274637	47011	20.7
65 éves — ans	19274	24213	4939	25.6	20303	26632	6329	31.2	39577	50845	11268	28.5
66 „	20305	20655	350	1.7	20438	21495	1057	5.2	40743	42150	1407	3.5
67 „	15941	19551	3610	22.7	14940	19754	4814	32.2	30881	39305	8424	27.3
68 „	16446	20185	3739	22.7	16906	20684	3778	22.3	33352	40869	7517	22.5
69 „	12716	15931	3215	25.3	11018	14230	3212	29.1	23734	30161	6427	27.1
65—69 éves ans	84682	100535	15853	18.7	83605	102795	19190	23.0	168287	203330	35043	20.8
70 éves — ans	16323	18792	2569	15.1	20174	22510	2336	11.6	36497	41302	4805	13.2
71 „	10320	11571	1251	12.1	9074	11049	1975	21.8	19394	22620	3226	16.6
72 „	11245	13278	2033	18.1	11793	16833	5040	42.8	23038	30111	7073	30.7
73 „	8967	8741	226	-2.5	9293	8687	606	-6.5	18260	17428	832	-4.6
74 „	9231	8741	490	-5.3	9282	8937	345	-3.7	18513	17678	835	-4.5
70—74 éves ans	56086	61123	5037	9.0	59616	68016	8400	14.1	115702	129139	13437	11.6
75 éves — ans	8136	8460	324	4.0	9324	9383	59	0.6	17460	17843	383	2.2
76 „	6795	8303	1508	22.2	7046	8703	1657	23.5	13841	17006	3165	22.9
77 „	5794	6186	392	6.8	7067	6147	80	1.3	11861	12333	472	4.0
78 „	5123	6119	996	19.4	5810	6692	882	15.2	10933	12811	1878	17.2
79 „	2939	4202	1263	43.0	2983	3958	975	32.7	5922	8160	2238	37.8
75—79 éves ans	28787	33270	4483	15.6	31230	34883	3653	11.7	60017	68153	8136	13.6

(folytatás — suite)

Korév Age	Férfi Hommes		Szaporodás vagy fogyás (—) Accroissement ou diminution (—)		Nő Femmes		Szaporodás vagy fogyás (—) Accroissement ou diminution (—)		Együtt Ensemble		Szaporodás vagy fogyás (—) Accroissement ou diminution (—)	
	en	en	absz. sz. nombres absolut	‰	en	en	absz. sz. nombres absolut	‰	en	en	absz. sz. nombres absolut	‰
	1910- ben	1920- ban			1910- ben	1920- ban			1910- ben	1920- ban		
80 éves — ans	4564	5098	534	11.7	6092	6896	804	13.2	10656	11994	1338	12.6
81 „	1850	2641	791	42.8	1814	2518	704	38.8	3664	5159	1495	40.8
82 „	2053	2486	433	21.1	2318	2873	555	23.9	4371	5359	988	22.6
83 „	1474	1805	331	22.5	1694	2005	311	18.4	3168	3810	642	20.3
84 „	1419	1757	338	23.8	1613	2140	527	32.7	3032	3897	865	28.5
80—84 éves ans	11360	13787	2427	21.4	13531	16432	2901	21.4	24891	30219	5328	21.4
85 éves — ans	1159	1216	57	4.9	1520	1655	135	8.9	2679	2871	192	7.2
86 „	867	934	67	7.7	1089	1119	30	2.8	1956	2053	97	5.0
87 „	616	670	54	8.8	742	850	108	14.6	1358	1520	162	11.9
88 „	542	472	70	12.9	734	699	35	4.8	1276	1171	105	8.2
89 „	299	236	63	21.1	375	321	54	14.4	674	557	117	17.4
85—89 éves ans	3483	3528	45	1.3	4460	4644	184	4.1	7943	8172	229	2.9
90 éves — ans	379	425	46	12.1	599	733	134	22.4	978	1158	180	18.4
91 „	151	97	54	35.8	182	142	40	22.0	333	239	94	28.2
92 „	109	96	13	11.9	210	163	47	22.4	319	259	60	18.8
93 „	76	56	20	26.3	117	74	43	36.8	193	130	63	32.6
94 „	60	35	25	41.7	106	83	23	21.7	166	118	48	28.9
90—94 éves ans	775	709	66	8.5	1214	1195	19	1.6	1989	1904	85	4.3
95 éves — ans	47	25	22	46.8	106	85	21	19.8	153	110	43	28.1
96 „	38	28	10	26.3	67	70	3	4.5	105	98	7	6.7
97 „	25	12	13	52.0	40	33	7	17.5	65	45	20	30.8
98 „	20	17	3	15.0	45	32	13	28.9	65	49	16	24.6
99 „	12	9	3	25.0	28	22	6	21.4	40	31	9	22.5
95—99 éves ans	142	91	51	35.9	286	242	44	15.4	428	333	95	22.2
100 éves — ans	13	10	3	23.1	21	30	9	42.9	34	40	6	17.6
101 „	5	2	3	60.0	14	7	7	50.0	19	9	10	52.6
102 „	6	2	4	67.0	14	6	8	57.1	20	8	12	60.0
103 „	3	6	3	100	5	6	1	20.0	8	12	4	50.0
104 „	1	2	1	100	9	3	6	66.7	10	5	5	50.0
100—104 éves ans	28	22	6	21.4	63	52	11	17.5	91	74	17	18.7
105 éves — ans	2	3	1	50.0	2	—	2	100	4	3	1	25.0
106 „	1	2	1	100	3	2	1	33.3	4	4	—	—
107 „	1	4	3	300	5	4	1	20.0	6	8	2	33.3
108 „	—	—	—	—	7	2	5	71.4	7	2	5	71.4
109 „	—	—	—	—	1	—	1	100	1	—	1	100
105—109 éves ans	4	9	5	125	18	8	10	55.6	22	17	5	22.7
110 éves — ans	—	—	—	—	9	6	3	33.3	9	6	3	33.3
111 „	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	—
112 „	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	—
113 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
114 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
110—114 éves ans	—	—	—	—	9	8	1	11.1	9	8	1	11.1
115 éves — ans	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
116 „	—	—	—	—	—	2	2	—	—	2	2	—
117 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
118 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
119 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
115—119 éves ans	—	—	—	—	—	2	2	—	—	2	2	—
120 éves — ans	—	—	—	—	—	2	2	—	—	2	2	—
Ismeretlen Inconnu	188	1627	1439	765.4	255	2217	1962	769.5	443	3844	3401	767.7
Összesen Ensemble	3789868	3870904	81036	2.1	3817103	4109239	292136	7.7	7606971	7980143	373172	4.9

2. Magyarország népessége 1910-ben és 1920-ban az azonos születési évek szerint.

Population de la Hongrie en 1910 et 1920 d'après les années identiques de la naissance.

Születés éve <i>Année de la naissance</i>	Férfi <i>Hommes</i>		Különbség <i>Différence</i>		Nő <i>Femmes</i>		Különbség <i>Différence</i>		Együtt <i>Ensemble</i>		Különbség <i>Différence</i>	
	<i>en</i> 1910- ben	<i>en</i> 1920- ban	szám szerint <i>en nombre</i>	<i>en</i> %	<i>en</i> 1910- ben	<i>en</i> 1920- ban	szám szerint <i>en nombre</i>	<i>en</i> %	<i>en</i> 1910- ben	<i>en</i> 1920- ban	szám szerint <i>en nombre</i>	<i>en</i> %
1920	—	108230	—	—	—	104297	—	—	—	212527	—	—
1919	—	82325	—	—	—	79670	—	—	—	161995	—	—
1918	—	49151	—	—	—	47914	—	—	—	97065	—	—
1917	—	47557	—	—	—	46387	—	—	—	93944	—	—
1916	—	48816	—	—	—	48596	—	—	—	97412	—	—
1920—916	—	336079	—	—	—	326864	—	—	—	662943	—	—
1915	—	64355	—	—	—	63573	—	—	—	127928	—	—
1914	—	93523	—	—	—	93676	—	—	—	187199	—	—
1913	—	90815	—	—	—	90674	—	—	—	181489	—	—
1912	—	95849	—	—	—	96889	—	—	—	192738	—	—
1911	—	89064	—	—	—	88099	—	—	—	177163	—	—
1915—911	—	433606	—	—	—	432911	—	—	—	866517	—	—
1910	112842	97108	—15734	—13.9	111255	96558	—14697	—13.2	224097	193666	—30431	—13.6
1909	94888	89338	—5550	—5.8	94254	88046	—6208	—6.6	189142	177384	—11758	—6.2
1908	95186	92701	—2485	—2.6	94349	92043	—2306	—2.4	189535	184744	—4791	—2.5
1907	95225	91464	—3761	—4.0	93647	90905	—2742	—2.9	188872	182369	—6503	—3.4
1906	89802	87903	—1899	—2.1	89925	88029	—1896	—2.1	179727	175932	—3795	—2.1
1910—906	487943	458514	—29429	—6.0	483430	455581	—27849	—5.8	971373	914095	—57278	—5.9
1905	86690	84539	—2151	—2.5	85579	84851	—728	—0.9	172269	169390	—2879	—1.7
1904	84383	83755	—628	—0.7	83802	86327	2525	3.0	168185	170082	1897	1.1
1903	84553	85059	506	0.6	84151	86434	2283	2.7	168704	171493	2789	1.7
1902	86744	87294	550	0.6	86828	89133	2305	2.7	173572	176427	2855	1.6
1901	82092	78170	—3922	—4.8	80781	79031	—1750	—2.2	162873	157201	—5672	—3.5
1905—901	424462	418817	—5645	—1.3	421141	425776	4635	—1.1	845603	844593	—1010	—0.1
1900	86464	81707	—4757	—5.5	85571	90461	4890	5.7	172035	172168	133	0.1
1899	81654	68844	—12810	—15.7	79867	76505	—3362	—4.2	161521	145349	—16172	—10.0
1898	82639	66728	—15911	—17.3	82026	81787	—239	—0.3	164665	148515	—16150	—9.8
1897	82411	68015	—14396	—17.5	81642	77841	—3801	—4.7	164053	145856	—18197	—11.1
1896	81909	64904	—17005	—20.8	82586	78796	—3790	—4.6	164495	143700	—20795	—12.6
1900—896	415077	350198	—64879	—15.6	411692	405390	—6302	—1.5	826769	755588	—71181	—8.6
1895	80560	63401	—17159	—21.3	81394	75461	—5933	—7.3	161954	138862	—23092	—14.3
1894	77487	58150	—19337	—25.0	80384	71600	—8784	—10.9	157871	129750	—28121	—17.8
1893	76024	57669	—18355	—24.1	77763	67705	—10058	—12.9	153787	125374	—28413	—18.5
1892	73856	54702	—19154	—25.9	76655	68512	—8143	—10.6	150511	123214	—27297	—18.1
1891	64006	51276	—12730	—19.9	64590	57294	—7296	—11.3	128596	108570	—20026	—15.6
1895—891	371933	285198	—86735	—23.3	380786	340572	—40214	—10.6	752719	625770	—126949	—16.9
1890	61470	50353	—11117	—18.1	64063	60871	—3192	—5.0	125533	111224	—14309	—11.4
1889	62352	48708	—13644	—21.9	60931	56217	—4714	—7.7	123283	104925	—18358	—14.9
1888	60864	52169	—8695	—14.3	69824	65754	—4070	—5.8	130688	117923	—12765	—9.8
1887	59688	49503	—10185	—17.1	61336	56715	—4621	—7.5	121024	106218	—14806	—12.2
1886	62924	49363	—13561	—21.5	65105	58057	—7048	—10.8	128029	107420	—20609	—16.1
1890—886	307298	250096	—57202	—18.6	321259	297614	—23645	—7.4	628557	547710	—80847	—12.9
1885	62608	50798	—11810	—18.9	64100	59552	—4548	—7.1	126708	110350	—16358	—12.9
1884	62174	50254	—11920	—19.2	63324	58284	—5040	—8.0	125498	108538	—16960	—13.5
1883	59775	48885	—10890	—18.2	58378	53661	—4717	—8.1	118153	102546	—15607	—13.2
1882	59836	48277	—11559	—19.3	63291	57075	—6216	—9.8	123127	105352	—17775	—14.4
1881	52024	44238	—7786	—15.0	49993	46869	—3124	—6.2	102017	91107	—10910	—10.7
1885—881	296417	242452	—53965	—18.2	299086	275441	—23645	—7.9	595503	517893	—77610	—13.6

(folytatás — suite)

Születés éve <i>Année de la naissance</i>	Férfi <i>Hommes</i>		Különbség <i>Différence</i>		Nő <i>Femmes</i>		Különbség <i>Différence</i>		Együtt <i>Ensemble</i>		Különbség <i>Différence</i>	
	<i>en</i> 1910- ben	<i>en</i> 1920- ban	szám szerint <i>en nombre</i>	<i>en</i> ‰	<i>en</i> 1910- ben	<i>en</i> 1920- ban	szám szerint <i>en nombre</i>	<i>en</i> ‰	<i>en</i> 1910- ben	<i>en</i> 1920- ban	szám szerint <i>en nombre</i>	<i>en</i> ‰
1880	56882	47032	— 9850	—17.3	58618	55667	— 2951	— 5.0	115500	102699	— 12801	—11.1
1879	50605	43130	— 7475	—14.8	49545	46275	— 3270	— 6.6	100150	89405	— 10745	—10.7
1878	50670	42790	— 7880	—15.6	52140	48229	— 3911	— 7.5	102810	91019	— 11791	—11.5
1877	48403	41228	— 7175	—14.8	48663	44036	— 4627	— 9.5	97066	85264	— 11802	—12.2
1876	48154	42513	— 5641	—11.7	48654	45954	— 2700	— 5.5	96808	88467	— 8341	— 8.6
1880—876	254714	216693	— 38021	—14.9	257620	240161	— 17459	— 6.8	512334	456854	— 55480	—10.8
1875	51528	44115	— 7413	—14.4	52813	49021	— 3792	— 7.2	104341	93136	— 11205	—10.7
1874	45678	38696	— 6982	—15.3	45531	39797	— 5734	—12.6	91209	78493	— 12716	—13.9
1873	41932	36307	— 5625	—13.4	42179	37611	— 4568	—10.8	84111	73918	— 10193	—12.1
1872	44001	37541	— 6460	—14.7	46937	41213	— 5724	—12.2	90938	78754	— 12184	—13.4
1871	40288	36868	— 3420	— 8.5	36618	32670	— 3948	—10.8	76906	69538	— 7368	— 9.6
1875—1871	223427	193527	— 29900	—13.4	224078	200312	— 23766	—10.6	447505	393839	— 53666	—12.6
1870	46898	40756	— 6142	—13.1	50629	45882	— 4747	— 9.4	97527	86638	— 10889	—11.2
1869	39779	36332	— 3447	— 8.7	36790	33574	— 3216	— 8.7	76569	69906	— 6663	— 8.7
1868	43793	37387	— 6406	—14.6	42361	36670	— 5691	—13.4	86154	74057	— 12097	—14.6
1867	35550	32009	— 3541	—10.0	33706	30431	— 3275	— 9.7	69256	62440	— 6816	— 9.8
1866	40953	34811	— 6142	—15.0	43908	38326	— 5582	—12.7	84861	73137	— 11724	—13.8
1970—866	206973	181295	— 25678	—12.4	207394	184883	— 22511	—10.9	414367	366178	— 48189	—11.6
1865	40162	34900	— 5262	—13.1	38662	35087	— 3575	— 9.2	78824	69987	— 8837	—11.2
1864	37018	32821	— 4197	—11.3	37091	31842	— 5249	—14.2	74109	64663	— 9446	—12.7
1863	37711	32287	— 5424	—14.4	36868	32189	— 4679	—12.7	74579	64476	— 10103	—13.5
1862	37782	29832	— 7950	—21.0	38762	30223	— 8539	—22.0	76544	60055	— 16489	—21.5
1861	31863	25623	— 6240	—19.6	28416	23525	— 4891	—17.2	60279	49148	— 11131	—18.5
1865—861	184536	155463	— 29073	—15.8	179799	152866	— 26933	—15.0	364335	308329	— 56006	—15.4
1860	39237	32331	— 6906	—17.6	45775	39143	— 6632	—14.5	85012	71474	— 13538	—15.9
1859	34439	27229	— 7210	—20.9	31177	25183	— 5994	—19.2	65616	52412	— 13204	—20.1
1858	35075	26350	— 8725	—24.9	35617	27452	— 8165	—22.9	70692	53802	— 16890	—23.9
1857	33124	25293	— 7831	—23.6	30347	23750	— 6597	—21.7	63471	49043	— 14428	—22.7
1856	31058	23062	— 7996	—25.7	31624	24844	— 6780	—21.4	62682	47906	— 14776	—23.6
1860—856	172933	134265	— 38668	—22.4	174540	140372	— 34168	—19.6	347473	274637	— 72836	—21.0
1855	33344	24213	— 9131	—27.4	34960	26632	— 8328	—23.8	68304	50845	— 17459	—25.6
1854	30565	20655	— 9910	—32.4	30211	21495	— 8716	—28.9	60776	42150	— 18626	—30.6
1853	28201	19551	— 8650	—30.7	26606	19754	— 6852	—25.8	54807	39305	— 15502	—28.3
1852	31220	20185	— 11035	—35.3	31472	20684	— 10788	—34.3	62692	40869	— 21823	—34.8
1851	25105	15931	— 9174	—36.6	21301	14230	— 7071	—33.2	46406	30161	— 16245	—35.0
1855—851	148435	100535	— 47900	—32.3	144550	102795	— 41755	—28.9	292985	203330	— 89655	—30.6
1850	30921	18792	— 12129	—39.2	35471	22510	— 12961	—36.5	66392	41302	— 25090	—37.8
1849	20279	11571	— 8708	—42.9	18590	11049	— 7541	—40.6	38869	22620	— 16249	—41.8
1848	23770	13278	— 10492	—44.1	28236	16833	— 11403	—40.4	52006	30111	— 21895	—42.1
1847	17616	8741	— 8875	—50.4	16779	8687	— 8092	—48.2	34395	17428	— 16967	—49.3
1846	17599	8741	— 8858	—50.3	18365	8937	— 9428	—51.3	35964	17678	— 18286	—50.9
1850—846	110185	61123	— 49062	—44.5	117441	68016	— 49425	—42.1	227626	129139	— 98487	—43.3
1845	19274	8460	— 10814	—56.1	20303	9383	— 10920	—53.8	39577	17843	— 21734	—54.9
1844	20305	8303	— 12002	—59.1	20438	8703	— 11735	—57.4	40743	17006	— 23737	—58.3
1843	15941	6186	— 9755	—61.2	14940	6147	— 8793	—58.9	30881	12333	— 18548	—60.1
1842	16446	6119	— 10327	—62.8	16906	6692	— 10214	—60.4	33352	12811	— 20541	—61.6
1841	12716	4202	— 8514	—67.0	11018	3958	— 7060	—64.1	23734	8160	— 15574	—65.6
1845—841	84682	33270	— 51412	—60.7	83605	34883	— 48722	—58.3	168287	68153	—100134	—59.5

(folytatás — suite)

Születési éve <i>Année de la naissance</i>	Férfi <i>Hommes</i>		Különbség <i>Différence</i>		Nő <i>Femmes</i>		Különbség <i>Différence</i>		Együtt <i>Ensemble</i>		Különbség <i>Différence</i>	
	<i>en</i> 1910- ben	<i>en</i> 1920- ban	szám szerint <i>en nombre</i>	<i>en</i> %	<i>en</i> 1910- ben	<i>en</i> 1920- ban	szám szerint <i>en nombre</i>	<i>en</i> %	<i>en</i> 1910- ben	<i>en</i> 1920- ban	szám szerint <i>en nombre</i>	<i>en</i> %
1840	16323	5098	— 11225	—68.8	20174	6896	— 13278	—65.8	36497	11994	— 24503	—67.1
1839	10320	2641	— 7679	—74.4	9074	2518	— 6556	—72.3	19394	5159	— 14235	—73.4
1838	11245	2486	— 8759	—77.9	11793	2873	— 8920	—75.7	23038	5359	— 17679	—76.7
1837	8967	1805	— 7162	—79.9	9293	2005	— 7288	—78.4	18260	3810	— 14450	—79.1
1836	9231	1757	— 7474	—81.0	9282	2140	— 7142	—77.0	18513	3897	— 14616	—79.0
1840—836	56086	13787	— 42299	—75.4	59616	16432	— 43184	—72.4	115702	30219	— 85483	—73.9
1835	8136	1216	— 6920	—85.1	9324	1655	— 7669	—82.2	17460	2871	— 14589	—83.6
1834	6795	934	— 5861	—86.3	7046	1119	— 5927	—84.1	13841	2053	— 11788	—85.2
1833	5794	670	— 5124	—88.4	6067	850	— 5217	—86.0	11861	1520	— 10341	—87.2
1832	5123	472	— 4651	—90.8	5810	699	— 5111	—88.0	10933	1171	— 9762	—89.3
1831	2939	236	— 2703	—92.0	2983	321	— 2662	—89.2	5922	557	— 5365	—90.6
1835—831	28787	3528	— 25259	—87.7	31230	4644	— 26586	—85.1	60017	8172	— 51845	—86.4
1830	4564	425	— 4139	—90.7	6092	733	— 5359	—88.0	10656	1158	— 9498	—89.1
1829	1850	97	— 1753	—94.8	1814	142	— 1672	—92.2	3664	239	— 3425	—93.5
1828	2053	96	— 1957	—95.3	2318	163	— 2155	—93.0	4371	259	— 4112	—94.1
1827	1474	56	— 1418	—96.2	1694	74	— 1620	—95.6	3168	130	— 3038	—95.9
1826	1419	35	— 1384	—97.5	1613	83	— 1530	—94.9	3032	118	— 2914	—96.1
1830—826	11360	709	— 10651	—93.8	13531	1195	— 12336	—91.2	24891	1904	— 22987	—92.4
1825	1159	25	— 1134	—97.9	1520	85	— 1435	—94.4	2679	110	— 2569	—95.9
1824	867	28	— 839	—96.8	1089	70	— 1019	—93.6	1956	98	— 1858	—95.0
1823	616	12	— 604	—98.1	742	33	— 709	—95.6	1358	45	— 1313	—96.7
1822	542	17	— 525	—96.9	734	32	— 702	—95.6	1276	49	— 1227	—96.2
1821	299	9	— 290	—97.0	375	22	— 353	—94.1	674	31	— 643	—95.4
1825—821	3483	91	— 3392	—97.4	4460	242	— 4218	—94.6	7943	333	— 7610	—95.8
1820	379	10	— 369	—97.4	599	30	— 569	—95.0	978	40	— 938	—95.9
1819	151	2	— 149	—98.7	182	7	— 175	—96.2	333	9	— 324	—97.3
1818	109	2	— 107	—98.2	210	6	— 204	—97.1	319	8	— 311	—97.5
1817	76	6	— 70	—92.1	117	6	— 111	—94.9	193	12	— 181	—93.8
1816	60	2	— 58	—96.7	106	3	— 103	—97.2	166	5	— 161	—97.0
1820—816	775	22	— 753	—97.2	1214	52	— 1162	—95.7	1989	74	— 1915	—96.3
1815	47	3	— 44	—93.6	106	—	— 106	—100	153	3	— 150	—98.0
1814	38	2	— 36	—94.7	67	2	— 65	—97.0	105	4	— 101	—96.2
1813	25	4	— 21	—84.0	40	4	— 36	—90.0	65	8	— 57	—87.7
1812	20	—	— 20	—100	45	2	— 43	—95.6	65	2	— 63	—96.9
1811	12	—	— 12	—100	28	—	— 28	—100	40	—	— 40	—100
1815—811	142	9	— 133	—93.7	286	8	— 278	—97.2	428	17	— 411	—96.0
1810	13	—	— 13	—100	21	6	— 15	—71.4	34	6	— 28	—82.4
1809	5	—	— 5	—100	14	1	— 13	—92.9	19	1	— 18	—94.7
1808	6	—	— 6	—100	14	1	— 13	—92.9	20	1	— 19	—95.0
1807	3	—	— 3	—100	5	—	— 5	—100	8	—	— 8	—100
1806	1	—	— 1	—100	9	—	— 9	—100	10	—	— 10	—100
1810—806	28	—	— 28	—100	63	8	— 55	—87.3	91	8	— 83	—91.2
1805	2	—	— 2	—100	2	—	— 2	—100	4	—	— 4	—100
1804	1	—	— 1	—100	3	2	— 1	—33.3	4	2	— 2	—50.0
1803	1	—	— 1	—100	5	—	— 5	—100	6	—	— 6	—100
1802	—	—	—	—	7	—	— 7	—100	7	—	— 7	—100
1801	—	—	—	—	1	—	— 1	—100	1	—	— 1	—100
1805—801	4	—	— 4	—100	18	2	— 16	—88.9	22	2	— 20	—90.9
1800	—	—	—	—	9	2	— 7	—77.8	9	2	— 7	—77.8
Ismeretlen <i>Inconnu</i>	188	1627	1439	—	255	2217	1962	—	443	3844	3401	—
Összesen <i>Ensemble</i>	3789868	3870904	81036	2.1	3817103	4109239	292136	— 7.7	7606971	7980143	373172	4.9

A háború hatása népesedési és közegészségügyi viszonyainkra.

Influence de la guerre sur le mouvement de la population et sur les conditions d'hygiène publique en Hongrie.

Résumé. Les conditions de l'hygiène publique et de mouvement de la population sont, dans la Hongrie actuelle, pires qu'avant la guerre. Les données ci-après nous en fourniront la preuve :

La proportion des **mariages** conclus qui s'élève à une importance insolite pendant les années d'après-guerre ne redevient normale que dans l'année 1924. Les déficits survenus pendant la guerre dans le nombre des mariages ont été comblés après la guerre; il y eut même un excédent de 40.000 mariages conclus par rapport au nombre des mariages prévu par les statisticiens. Le chiffre des **naissances** n'en accuse pas moins une tendance nette et continuelle à la diminution. Le nombre des naissances qui n'ont pas pu avoir lieu dans le territoire actuel pendant les 4 années de la guerre, monte à environ 580.000. Il est évident qu'on ne pouvait compter sur le remplacement intégral d'une telle quantité, mais l'accroissement extraordinaire du nombre des mariages a permis d'espérer, qu'une petite partie au moins des déficits survenus dans le nombre des naissances pourra être comblée. Il n'en fut cependant rien. Le chiffre des naissances, au lieu d'augmenter, est resté inférieur de 52.000 au cours des 5 années après la guerre, à la quantité prévue sur la foi des moyennes annuelles d'avant-guerre. Avant la guerre la proportion des naissances était de 35·2 pour mille par moyenne annuelle dans le territoire actuel de la Hongrie. Cette proportion tomba à 29·3 en 1923 et — d'après les données qui nous sont connues jusqu'à ce jour — à 27 en 1924. Dans les villes la diminution des naissances a été beaucoup plus considérable que dans la campagne. Quant aux villes, la première place revient malheureusement à Budapest, où la proportion des naissances se tient constamment au-dessous de celle des décès. Sans doute, la grande disette de logements entre pour une part considérable dans cette triste situation.

Il est vrai toutefois que le nombre des **décès** a diminué; mais ce fait tient uniquement à ce que, dans notre population actuelle, les enfants très exposés aux ravages de la mort sont beaucoup moins nombreux qu'avant la guerre. Aux temps d'avant-guerre il y avait en moyenne 174.000 décès dans le territoire actuel dont 78.000 revenaient aux individus

de moins de 7 ans et 96.000 à ceux de plus de 7 ans. Actuellement, le nombre des décès s'élève en moyenne à 162.000 dont 61.000 reviennent seulement au groupe d'âge de moins de 7 ans et 101.000 à ceux de plus de 7 ans. Comme on voit, le nombre des décès accuse même une augmentation dans ces derniers groupes.

La Hongrie subit une perte de sang énorme à la suite de la grande mortalité des nourrissons (19—20% par an). L'amélioration est à peine perceptible par rapport à la situation d'avant-guerre; en ce qui concerne les nourrissons de moins d'un mois, le nombre des décès accuse même un certain accroissement. Ce fait est d'autant plus attristant pour notre pays que les autres États européens ont presque tous réussi même après la guerre, à diminuer leur taux de mortalité infantile.

La proportion de la mortalité augmente également; de 2·0—2·1% avant la guerre elle monte à 2·7—2·8 après la guerre. La vitalité des enfants à naître diminue, par conséquent, successivement.

En ce qui concerne la répartition des décès selon les causes de décès, les faits ci-après ont pu être enregistrés: Un quart des décès est causé invariablement par les maladies infectieuses dont deux tiers reviennent à la tuberculose. Le nombre des personnes mortes tuberculeuses accuse une certaine augmentation par rapport à la dernière année d'avant-guerre. (14—17% respectivement 13·5%). En Hongrie, on compte 3·0—3·1 personnes décédées de maladie tuberculeuse par mille âmes: en 1924 cette proportion atteindra probablement les 3·4‰; ce phénomène nous apparaîtra dans toute sa tristesse funeste, si nous nous rappelons que l'amélioration commencée à cet égard avant la guerre eût diminué jusqu'à 2·5‰ la proportion de ces décès sans les événements désastreux survenus entre temps. La période décennale remplie par la guerre et ses suites funestes marque un temps d'arrêt fatal dans la lutte contre les ravages des maladies tuberculeuses.

La proportion des nouveaux-nés décédés à la suite de la débilité congénitale n'a pas subi de modification depuis les temps d'avant-guerre. Ce fait est d'autant plus surprenant qu'actuellement les causes de décès sont établies beaucoup plus fréquemment par des médecins qu'avant la guerre. Il faut donc

admettre que les chiffres relatifs à ces cas de décès se conforment à la réalité dans une proportion plus importante qu'avant la guerre; ce qui est un autre symptôme de la décadence physique de notre peuple.

Le nombre des décès provenant de maladies cancéreuses accuse une augmentation dans notre pays, comme d'ailleurs dans toute l'Europe. Depuis 1912 à 1922 les chiffres suivent une marche ascendante (5.239., 5.398., 5.983., 6.409). Le nombre des individus décédés de maladie organique de coeur (de 8.650 en 1919 à 10.178 en 1922) et de ceux morts de pneumonie et de pleurésie (12.879—17.917) accuse une tendance continue à l'augmentation. Enfin, le nombre des suicides qui diminua sensiblement pendant la guerre eut un regain de force après la guerre pour augmenter presque incessamment (1.952—2.200).

Étant donné que le nombre des naissances accuse une diminution plus importante que celui des décès, l'accroissement naturel est beaucoup plus défavorable qu'avant la guerre. Dans le territoire actuel, on a pu enregistrer avant la guerre en moyenne par an un accroissement de 11.9 par mille habitants. Après la guerre, le taux d'accroissement ne dépasse 10‰ qu'en 1920 et 1921, dans les deux années suivantes il varie entre 9 et 10 et à en juger par les données à disposition, il atteindra en 1924 à peine les 7‰.

Dans la Hongrie d'avant-guerre il n'y avait que deux années où il fallait enregistrer un taux d'accroissement aussi faible: en 1892, lorsque des maladies épidémiques sévissaient parmi les enfants, et en 1873, quand le choléra emporta par milliers les habitants du pays.

Les modifications ci-dessous ont été apportées par la guerre et ses suites à la composition du personnel sanitaire et à l'organisation de l'hygiène publique du pays:

Le nombre des médecins a beaucoup augmenté; de 3300 en 1913 il passa dans le territoire actuel à 4784 en 1922. Une augmentation aussi considérable n'a pu être enregistrée pendant plusieurs périodes décennales avant la guerre. Malheureusement, la disproportion est assez importante dans la répartition des médecins entre les villes et la province. Cette disproportion ne fera qu'accroître. Dans la ville de Budapest elle-même il y a 2128 médecins, donc 44% du total des médecins vivant dans la Hongrie actuelle.

En 1922, 72.3% des décédés ont été soignés avant leur mort par des médecins. Ce fait tient peut-être en partie à ce qu'en 1922 il

il y a encore des communes et des districts sans médecins.

Le nombre des personnes chargées de l'autopsie des cadavres est de 3525 dont 762 médecins (21.6%). En 1913, on ne comptait, dans la Hongrie d'avant-guerre, que 13.4% de médecins parmi les personnes chargées de la visite des cadavres. Il va sans dire que les causes de décès sont établies par des médecins dans une proportion supérieure à celle indiquée ci-dessus; à savoir à 21.6%. En effet, en 1913, 62.3% des cas de décès ont été constatés par des médecins dans le territoire de la Hongrie d'avant-guerre, en 1922, ce nombre proportionnel s'élève à 77.1% dans le territoire actuel de la Hongrie.

Le nombre des pharmaciens est de 1560 à la fin de 1922. Dans le territoire ancien, on a compté 150 pharmaciens par 100,000 habitants, dans le territoire actuel on en compte déjà 193.

Dans la Hongrie actuelle le nombre des sages-femmes a diminué même relativement; ceci tient en grande partie à ce que, pendant la guerre, le nombre des naissances ayant diminué, beaucoup de sages-femmes ont quitté leur métier pour en chercher un autre. Ainsi p. ex., à Budapest, le nombre des sages-femmes tomba de 822 à 540 dans neuf ans. Le nombre des sages-femmes continue à décroître; de 1921 à 1922 il diminua de 214 (5.939). La proportion des sages-femmes brevetées fut, dans la Hongrie ancienne de 79.9, dans le territoire actuel de 91.6%.

En 1922, il y avait 187 hôpitaux avec 27.159 lits. Dans le territoire actuel les hôpitaux sont en général plus grands et susceptibles de contenir plus de malades qu'avant la guerre; en 1913, on a compté 230 lits par 100.000 habitants, tandis que de nos jours, on trouve, dans le territoire actuel, 335 par 100 mille habitants. En 1922, on avait soigné 259.336 malades dans nos hôpitaux. En 1922 la proportion des malades sortant non guéris des hôpitaux et davantage encore celle des décédés des hôpitaux était plus importante qu'en 1913, ce qui prouve une fois de plus que les malades traités dans les hôpitaux ne sont pas capables d'opposer une résistance aussi vive aux maladies que ceux d'avant-guerre.

Il y a une rechute à constater dans le nombre des vaccinés par rapport à 1913; dans la dernière année d'avant-guerre 85.1% des nouveaux-nés avaient été, en effet, vaccinés, tandis qu'en 1922 cette proportion retomba à 77.0%.

Nagyon szomorú feladat jut annak osztályrészül, aki ma Magyarország népmozgalmi és közegészségügyi viszonyairól akar beszélni. A háború és a békekötés Magyarországot, ezt az életerős fát nemcsak koronájától fosztotta meg, mikor a legszebb részeit leszelte törzséről, hanem magának a megmaradt résznek, a fa törzsének is nekivetette a fejszét. A megmaradt Magyarország népesedési és közegészségügyi viszonyai ma sokkal rosszabbak, mint a háború előtt voltak s a nemzetközi összehasonlítás is majdnem minden vonatkozásban a mi hátrányunkra üt ki.

Sorravéve először is a népmozgalom egyes tényezőit, a házasságkötések aránya, amely a háború előtt a mai területen átlagosan 9·1 volt 1000 lélekre, a háború utáni években feltűnő magasra emelkedett. 1919-ben 20·2 volt a házasságkötési arány, következő évben már leszállt 13·1-re, majd fokozatosan csökkenve 1923-ban 9·6-ig jutott. A hullámvonal tehát, melyet a háború után elmaradt házasságkötések pótlása idézett elő, elsimulóban van s az 1924. évben már valószínűleg normális mederbe terelődik. Számításom szerint a háború négy éve alatt körülbelül 151.000 házasságkötés maradt el Magyarország mai területén. Ezzel szemben a háború óta elmúlt öt év alatt a normális számon felül körülbelül 190.000 házasságot kötöttek. A pótlás tehát ezen a téren megtörtént, sőt még több házasságkötés jött létre, mint amennyire számítottunk. Ezt a többletet megmagyarázza az, hogy nemcsak azok nőültek meg, akiket a háború akadályozott meg a nőülésben, hanem új párt kerestek azok is, akiket részint a háború, részint az 1918-iki spanyol járvány fosztott meg párjuktól. Nem szabad továbbá felednünk, hogy a háború után az elválások száma is nagyon megnövekedett, 1921-ben pl. 6154, 1922-ben pedig 7297 esetben mondta ki a bíróság a válást. A mai Magyarországon e szerint majdnem annyi elválás történik, mint amennyi volt a háború előtti egész Magyarországon. Az özvegyek és elváltak nagy száma is növelte tehát az új házasságkötések számát, kitűnik ez különben abból is, hogy a házasságralépők között most több az özvegy és elvált, mint a háború előtt volt.

Az egészséges fejlődés előfeltétele, az új házasságkötések nagy száma e szerint nem hiányzik s ennek dacára azt látjuk — és éppen ebben van a mérhetetlen nagy veszedelem, — hogy a születések száma folytonosan apad; pedig azt vártuk, hogy a háború alatt elmaradt születéseknek legalább egy kis

része pótolatni fog. A mai területen a háború négy éve alatt körülbelül 580.000-et tesz az elmaradt születések száma. Ugyanezen a területen a háború előtt átlagosan évenként 263.000 gyermek született élve. (1000 lélekre 35·2) S ahelyett, hogy e számnál a háború utáni években magasabbat kaptunk volna, egyetlen évben sem érte el a háború előtti számot az elveszültek száma. Legtöbb volt még a születés 1920-ban (258.751¹) s ez a szám fokozatosan leszállt 1923-ig 239.152-re. Az arányszámok, minthogy azóta a népesség több mint 5%-kal megnövekedett, természetesen még nagyobb hanyatlást mutatnak. 1920-ban 31·4, 1923-ban már csak 29·3 a születési arány. Az 1924. évben valószínűleg még nagyobb lesz a hanyatlás, az eddig ismert 11 hónap adatai szerint 1924-ben a születési arány alig haladja meg a 27-et. Elmondhatjuk tehát, hogy a feltűnő nagy számmal kötött házasságok egyáltalán nem hozták meg a kívánt eredményt, sőt úgy tűnik fel a dolog, mintha az összes új házasságok meddők maradtak volna.

Az természetesen nem volt várható, hogy valamennyi elmaradt születés pótoltsék, mert hiszen az az időtartam, ameddig a nők szülőképes állapotban vannak, a természet rendje által meg van szabva és azok az esztendő, amelyek ebből az időszakból meddők maradtak, nem pótolhatók és nem tolhatók ki a szülőképes felső korhatárán túl. S az az átlagos időtartam, amely az egyes szülések között szokott lefolyni, szintén nem rövidíthető meg. Kétségtelen tehát, hogy a háború alatt elmaradt 580.000 születés csak egy kis részének pótlására lehetett számítani. E helyett azonban az eredmény az, hogy a háború utáni öt év alatt körülbelül 52.000-rel még el is maradt a születések száma a mögött a szám mögött, amelynek a békebeli átlag szerint kellett volna lennie.

Ha a születések pótlásáról beszélünk, nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a háború éppen a javakorú férfiaknak körülbelül egyhatodát elpusztította, maga ez a körülmény tehát a születési aránynak körülbelül hattal való esését indokolná. Viszont azonban a házasságkötéseknek rendkívül nagy többlete és éppen a javakorú népességnek a menekültek tömegével való megnövekedése is körülbelül kiegyenlítette a házasságok számában beállott nagy fogyatékot, úgyhogy a születé-

¹ Az 1919. és 1920. évi adatokban mindenütt bennfoglaltatnak az elszakított Nyugat-Magyarország adatai is.

sek számának nem lett volna szabad csökkeneni, ha az egyke nem terjedt volna még jobban a háború után. Közrehatott ebben különösen a városokban az óriási lakáshiány, amely ezer és ezer kis életnek a megölője. Látszik is adatainkból, hogy a városokban sokkal nagyobb mértékben állott be a születések csökkenése, mint a falvakban, ahol — hála Istennek — még a legtöbb helyen, különösen az ország keleti részein majdnem a háború előtti nívón mozog a születési arány. A városok között is szomorú elsősége van Budapestnek, ahol a születési arány most már állandóan a halálzási arány alatt van, úgyhogy Budapest lakossága már csak a bevándorlás útján tud szaporodni. Ennek a körülménynek az egész ország népesedésére is mélyreható befolyása van, mert ne feledjük el, hogy a mai Magyarország lakosságának maga Budapest kilencedrészét teszi, a főváros kedvezőtlen népmozgalma tehát az ország többi részének esetleges normális szaporodási arányát is jelentékenyen leszállítja.

A *halálzások száma*, mely a mai területen a háború előtt 174.000 körül mozgott (1000 lélekre 23·3), a háború után *kétségtelenül megfogyatkozott*. Csupán az 1920. évben haladta meg a békebeli számot, amikor 165.852-öt tett, igaz, hogy e számban benne van az elszakított Nyugat-Magyarországnak is körülbelül 6000 halottja. Többet mond a népességhez viszonyított arányszám, amely a legkedvezőtlenebb két évben, 1920-ban és 1922-ben csak 21·4-et jelez, míg 1923-ban leszállt 19·5-re. A folyó évben valószínűleg újra meg fogja haladni a 21-et. Annak, hogy a népességhez viszonyított nyers halálzási arány ma kisebb, mint a háború előtt, *egyedüli oka az, hogy mostani népességünkben a halálzásoknak sokkal jobban kitett gyermekkor jóval kisebb arányban van képviselve, mint a háború előtt*. Mutatja ezt az is, hogy míg a háború előtt a halottaknak 44—45%-a volt hét évnél fiatalabb, a háború után ez az arány átlagosan csak 36—37%. A háború előtt a mai területen átlagosan 174.000 volt a halálzásoknak a száma s ebből 78.000 esett a hét éven aluliakra és 96.000 a hét évnél idősebbekre. Ezzel szemben most átlagosan 162.000 a halottak száma, de ebből csak 61.000 esik a hét évnél fiatalabb korúakra, ellenben 101.000 a hét éven felüliekre. Látszik tehát, hogy a hét éven felüliek halandósága alig változott, ha figyelembe vesszük azt, hogy a hét éven felüliek száma most magasabb, mint a háború előtt volt. A halálzási arány látszólagos javulását tehát majd-

nem kizárólagosan csak a népesség kormegoszlásában beállott változás idézi elő. Ha kisebb korcsoportok szerint számítanók ki a halandóságot, bizonyára kiderülne, hogy egyes korcsoportokban kedvezőtlenebb a halandóság aránya, mint a háború előtt volt.

A születéseknek és halálzásoknak egyes részletjelenségei, amelyek az egészséges népesedés szempontjából fontosak, sem mutatnak biztatóbb változásokat. Itt van mindjárt népünk fejlődésének egyik legnagyobb akadálya, az *elrémítő csecsemőhalandóság*. S itt a nemzetközi összehasonlításhoz folyamodunk, hogy azt a mérhetetlen veszteséget, amelyet Magyarország ezen a téren szenved, jobban érzékeltesük. Magyarországon minden 100 elveszületett gyermek közül egyéves kora betöltése előtt meghal 19—20, mondhatni tehát minden ötödik gyermek. A nyugat-európai államok legtöbbjében ez az arányszám már csak 10% körül mozog, sőt az állandóan legjobb viszonyokat felmutató Norvégiában 5—6-ra is lemegy. Ha nálunk is ez arány lenne, évenként körülbelül 30.000 gyermeket menthetnénk meg és ugyanennyivel lenne nagyobb népünk szaporodása. De ha csak felét tudnók megóvni az elpusztulástól most meghalásra ítélt csecsemőinknek, akkor is 22—23.000 új sarjjal növelhetnők törzsünket.

Annál elszomorítóbb ez az óriási csecsemőhalandóság, mert a nemzetközi adatokból azt látjuk, hogy a többi európai államok még a háború után is le tudták szorítani csecsemőhalandóságukat. A hasonlóképp legyőzött és mindenestre kedvezőtlenebb élelmezési viszonyok között levő Ausztriában, a háború előtti 19-ről 15-re, Németországban pedig 15-ről 13-ra sikerült lenyomni a csecsemőhalandóság indexét. Csak nálunk maradt majdnem ugyanazon a nívón, mint a háború előtt volt, holott a csökkenésnek már csak a születések kevesbedése folytán is természetesen kellett volna következnie. A statisztika által beigazolt tapasztalat ugyanis az, hogy a születési arány csökkenésével szinte párhuzamosan csökkent mindenütt a csecsemőhalandóság arányszáma is. Hogy ez nálunk nem következett be, az is mutatja a viszonyok rosszabbodását. De még egy határozott bizonyítékunk is van: csecsemőink közül *egy hónapon aluli* korban aránylag többen halnak el most, mint a háború előtt. Vagy a szülők gondatlansága növekedett tehát, vagy a csecsemők életképessége csökkent, akár melyik feltevés nagy szegénységi bizonyítványa közegészségügyi és társadalmi viszo-

nyainknak. *Nálunk ma aránylag másfélszer annyi gyermek hal el egyhónapos kora előtt, mint Norvégiában egyéves kora előtt.*

A halvaszületések aránya tekintetében a háború előtt Magyarország elég kiváltságos helyet foglalt el az európai államok között. Nálunk a születéseknek csak 2·0—2·1%-a volt halvaszülött. A háború óta ez az arányszám fokozatosan felment 2·7—2·8-ra. *A születendő gyermekek életképessége tehát fokozatosan kisebb és kisebb lesz.*

Látszólag kedvező jelenség, hogy *a törvénytelen születések aránya*, amely a háború alatt nagyon felemelkedett, a háború után normális keretek közé ment vissza s újabban *is fokozatosan csökkent.* Örvendetes jelenség lenne ez, ha tényleg az erkölcsök javulását jelentené, de attól félünk, hogy a fogamzás megakadályozásának és a magzatelhajtásnak terjedése okozza inkább ezt a jelenséget.

Ami a halálozásoknak halálokok szerint való megoszlását illeti, ebben a tekintetben a következő változások észlelhetők a háború előtti viszonyokhoz képest. A fertőző betegségek, amelyek a háború előtt átlagosan 22·6%-át tették a halálokoknak, ma is körülbelül ily mértékben pusztítanak, bár kétségtelen, hogy a rájuk eső %-os arány fokozatosan csökken (23·9—23·3—22·0—21·0). Nem mondható azonban ez a fertőző betegségek legnagyobbikáról, a gümőkórrol, amely egymaga kétharmadrészt foglalja le a fertőző betegségek pusztításának. Az utolsó békeévben a gümőkóra esett a halálozások 13·5%-a. A háború utáni években rendre 17·0—14·3—13·0—14·4%-a a halálozásoknak esett magára a gümőkóra. Az arányszám tehát csak egy évben (1921) kisebb mint az utolsó békeévben. Az 1924. évben sincs javulásra kilátás, mert az eddig ismert 11 hónapi eredmény szerint a halálozásoknak több mint 16%-át okozta a gümőkór.

Magyarországnak már a háború előtt is igen magas volt a gümőkórhalandósága és bár 1905-től 1914-ig fokozatosan csökkent a gümőkórhalandóság (a mai területen 1000 lélekre körülbelül 4·5-ről 3·5-re), mégis, talán az egy Szerbiát kivéve, legmagasabb volt egész Európában. Kétségtelen azonban, hogy a háború előtt lassú, de folytonos javulás mutatkozott ezen a téren. A háború ezt a fejlődést is megakasztotta, mert az új fertőzések ezreire adott alkalmat. Igaz ugyan, hogy gümőkórhalandóságunk most nem éri el a háború előtti színvonalat, de ha a fejlődés egyenletes üteme megmaradt volna, legalább is 2·5-re kellett volna leszállni a

gümőkórhalandóságnak, holott ez az arányszám majdnem állandóan 3 felett van, sőt 1921 óta a gümőkórban elhaltak abszolút és viszonylagos száma is fokozatosan növekszik. Az 1924. évben az eddigi adatokból ítélve, a gümőkórhalandóság el fogja érni a 3·4-et, ami már alig áll mögötte a 10 év előtti arányszámnak. Mondhatjuk tehát, hogy *ez a háborús évtized a gümőkór elleni küzdelem szempontjából szinte nyomtalanul suhint el Magyarországot fölött.*

A fertőző betegségek másik nagy csoportja, a gyermekfertőző betegségek tekintetében némi javulásról számolhatunk be. A négy legfontosabb gyermekfertőző betegségben (kanyaró, vörheny, szamárhurut, roncsoló toroklob) elhaltak száma ugyanis az utolsó békeévben egész Magyarországon 1000 lélekre 1·4, míg a háború utáni években átlagosan 0·9. E javulás fölött érzett kis örömminket is megrontja az, hogy a gyermekfertőző betegségekben főképen azért haltak meg kevesebben, mert jóval kevesebb is most a gyermek, mint a háború előtt volt. Másrészt a háború előtti arányszám a régi Magyarországra vonatkozik s ez az arányszám valószínűleg magasabb, mint az lenne, amelyet a mai Magyarországra számítanánk ki. Mindenesetre vigasztaló azonban, hogy a gyermekek újabbi megszorodásával párhuzamosan sem növekszik a gyermekfertőző betegségekben elhaltak száma, sőt csökkenőben van.

A háború különböző időszakaiban dühöngött nagy járványok (kolera, influenza, hasi hagymáz, vérhas) most már a békebeli nivóra szállottak le, csak az influenza ütötte fel még a fejét nagyobb mértékben 1920-ban, amikor 5683 halálesetet okozott. Azóta jelentékenyen enyhébb a pusztítása, de még 1924-ben is többen haltak meg influenzában a mai Magyarországon, mint a háború előtti években egész Magyarországon. Szinte megszűntnek tekinthető a kiütéses hagymáz, a hasi hagymáz azonban most is 1300 körüli halálesetet okoz évenként. A vérhas is még a múlt esztendőben körülbelül 1200 embert ölt meg. A hasi hagymáz a háború előtti viszonyokhoz képest nem mutat nagyobb változást. Ellenben a vérhas határozottan több áldozatot követel ma, mint a háború előtt.

Nem mutat javulásra az sem, hogy az újszülötteknek ma is ugyanolyan nagy %-a (8·9) hal el veleszületett gyengeségben, mint a háború előtt egész Magyarországon, pedig most az eseteknek jóval nagyobb %-ában állapítja meg orvos a halál okát, valószínűbb tehát, hogy a veleszületett gyengeségnek jel-

zett eseteknek tényleg nagyobb része származik veleszületett gyengeségből, ami szintén egyik jele népünk fizikai leromlásának.

Az európaszerte mutatkozó jelenség, hogy a rákbetegségben elhaltak száma növekszik, nálunk is fokozottabb mértékben mutatkozik. A rákban és más rosszindulatú daganatok folytán elhaltak száma ugyanis volt 1919-ben 5.239, 1920-ban 5.398, 1921-ben 5.983 és 1922-ben már 6.409. Ennek a növekvésnek magyarázatául szolgálhat az is, hogy az orvosi tudomány mindig több és több esetben ismeri fel a rákot, mégis a számoknak ez a feltűnő gyors emelkedése gondolkodóba ejt het bennünket, annál is inkább, mert más európai államokban is észlelik a ráknak a terjedését, olyan államokban is, ahol kizárólag csak orvosok állapítják meg a halál okát. Sőt vannak államok, amelyekben a rákhalandóság már majdnem megközelíti a gümőkór pusztítását, ezekben az államokban azonban a gümőkórhalandóság már minimális.

Messze vezetne az összes halálokoknak felsorolása és részletezése, csak még néhány elszomorító adatot akarunk felhozni a halál-oki statisztikából, amelyek szintén valószínűleg a háború utóhatásaiként jelentkeznek. *Folytonosan növekvőben van pl. a szervi szívbajban elhaltak száma, 8.650-ről (1919) 10.178-ra (1922), azután a tüdő- és mellhártyagyulladásban elhaltaké (12.879—17.917). Végül az öngyilkosok száma, amely a háború alatt meglehetősen megcsappant, a háború után újból erőre kapott s majdnem fokozatos növekedésben van (1952—2200). Az utolsó békeévben, 1913-ban egész Magyarországon csak 4.000 öngyilkos volt, míg most a mai Magyarországon 1922-ben 2.200, a békebeli szám 55%-a, holott a népesség aránya a békebelihez csak 42%.*

A népmozgalmi viszonyoknak ilyen kedvezőtlen alakulása mellett a természetes szaporodás sem lehet olyan arányú, mint a háború előtt volt. A háború előtt a mai területen 1000 lélekre évenként átlagosan 11.9 főnyi szaporodás jutott. Minthogy a születések száma sokkal nagyobb mértékben apadt, mint a halálzásoké, a természetes szaporodás a háború előttihez képest szintén kedvezőtlenebb arányt mutat. Az arányszám csak 1920-ban és 1921-ben haladja meg a 10-et (10.0—10.6), a következő két évben 9 és 10 között van (9.4—9.8). Az 1919. évet (amikor 7.7 volt a szaporodás aránya) szándékosan nem említettük fel, mint-hogy ez az év a születések szempontjából nem tekinthető normális évnek. A születések száma ugyanis csak a háború befejeztét követő

9. hónap után, körülbelül 1919 augusztusában emelkedhetett a békebeli nivóra. Az 1924. év, az eddigi adatokból ítélve, még az 1919-inél is kedvezőtlenebb eredménnyel fog zárulni, mert ebben az évben a természetes szaporodás aligha fogja elérni a hetet (1000 lélekre). Olyan alacsony arányszám ez, amelyre a háború előtti Magyarország népmozgalmának történetében csak 1892-ben, a nagy gyermekjárványok idején és az 1873. évi kolera idején volt csak példa. Annál megdöbbentőbb az idei évnek rendkívül kedvezőtlen eredménye, mert semmi különösebb körülmény, vagy járvány nem indokolja és magyarázza ezt a fordulatot. Sőt az idei rossz termés sem magyarázhatja például a születési szám nagymértvű csökkenését, amely ennek következményeképp legfeljebb csak az 1925. évben fog mutatkozhatni.

Még néhány szóval meg akarok emlékezni arról, hogy Magyarország közegészségügy-személyzetében és közegészségügyi szervezeteiben milyen változásokat hozott a háború és az ország megcsönkítése. Az orvosok száma a háború előtti állapothoz képest igen erősen megnövekedett, amit már következtetni lehetett abból is, hogy az utolsó békeévek óta az egyetemek orvosi fakultása igen nagy látogatottságnak örvendett. 1913-ban a mai területen 3300 orvos volt, 1921-ben 4489 s 1922-ben 4784. Az orvosok számának növekvése tehát 9 év alatt 1484, vagyis 45%. Ilyen arányú növekvés a háború előtt több évtized alatt sem mutatkozott. A népességnek orvosokkal való ellátása még így is hagy fenn kívánni valót, mert hiszen körülbelül csak minden 1700 emberre esik egy orvos. De sokkal nagyobb baj az, hogy ez a kevés orvos is igen aránytalanul oszlik meg a városok és vidék között s ez az aránytalanság nemcsak hogy nem javul, de még nagyobbodik is. Magában Budapesten lakik 2128 orvos, vagyis a magyarországi orvosoknak 44%-a. Míg tehát Budapesten 100.000 lakosra 227 orvos esik, Magyarország többi részén csak 37. A lakosság azonban az orvosi segítséget még olyan mértékben sem veszi igénybe, amilyen mértékben az rendelkezésére áll. Kitűnik ez abból, hogy 1922-ben pl. a meghaltaknak csak 72.3%-a részesült előzőleg orvosi kezelésben. A régi Magyarország viszonyaihoz képest azonban kétségtelenül javulás mutatkozik ebben a tekintetben, mert a háború előtt a régi területen csak 56% körül volt az orvosi kezelésben részesültek aránya. Ebben annak is lehet része, hogy az orvosok számának nagy megsaporodása dacára még mindig vannak be-

töltetlen községi és körorvosi állások. Legalább 1922 végén a 468 közegészségügyi kör közül csak 432 volt olyan, amelynek saját körorvosa volt, 19-ben más hatósági vagy magánorvos látta el a körorvosi szolgálatot és 17-ben a körorvosi állás egyáltalán nem volt betöltve. Ez utóbbi közegészségügyi körökbe tartozó községek száma 90, ennyi község van tehát teljesen orvos nélkül s ezeken kívül 11 olyan község, amelyek közegészségügyi körbe földrajzi fekvésük vagy közlekedési viszonyaik miatt vagy bármily más okból nem voltak beoszthatók. Valószínű, hogy ez a helyzet azóta is javult az orvosok számának rohamos szaporodása folytán és annak következtében, hogy az új orvosoknak most már elhelyezkedési lehetőségük alig lévén, a falusi körorvosi állásokra is kénytelenek pályázni. Az orvosi pályán néhány év múlva valószínűleg igen nagy zsúfoltság fog beállni, mert négy orvosi fakultásunk van s még az 1923/24. tanévben is több mint 4000 volt az orvostanhallgatók száma, az előző években pedig az 5000-et is meghaladta, tehát többet tett, mint az összes gyakorló orvosok száma. Ily módon az évi *succrescentia* jóval több mint 10%-ra rüg.

A halálokok megbízhatósága szempontjából fontossággal bír, hogy a halottvizsgálatot teljesítő halottképek közül hány az orvos és hány a nem orvos. Az erre vonatkozó adatok a következők:

A mai Magyarországon az összes *halottképek száma* 3525, akik közül orvos 762, nem orvos, de képesített halottkém 2518, nem képesített halottkém pedig 245. A háború előtti Magyarország adataival összehasonlítva, jelentős javulás mutatkozik, mert 1913-ban a régi területen a halottképeknek csak 13,4%-a volt orvos, míg a mostani halottképeknek 21,6%-a. A halálokoknak természetesen jóval nagyobb részét állapítják meg orvosok, mint ahogy ez az arányszám mutatja, mert éppen a városokban és a nagyobb községekben, ahol orvos halottképek vannak, jóval nagyobb számmal fordulnak elő a halálesetek, mint azokban a rendszeren kis népességű községekben, ahol a halottvizsgálatot nem orvos halottképek teljesítik. Erre vonatkozólag különben konkrét adatok is állanak rendelkezésünkre. 1913-ban ugyanis a régi területen a haláleseteknek 62,3%-ában állapította meg orvos a halál okát, 1922-ben pedig a mai területen az orvos által megállapított halálokok arányszáma 77,1%-ra ment fel.

A gyógyszerészek számánál nem olyan nagy az emelkedés, mint az orvosokénál. A *gyógyszerészek száma* a mai Magyarországon

1922 végén 1560. Ezek közül önálló gyógyszerész (gyógyszertártulajdonos) 1007, gyógyszerészségéd 553. 1913-ban az egész régi Magyarországon 1887 önálló gyógyszerész volt és 924 segéd, összesen tehát 2811. Akkor a régi területen 150 okleveles gyógyszerész esett 100.000 lakosra, most az új területen 193. Az arány tehát most mindenestre kedvezőbb, de a mai területen kétségtelenül már 1913-ban is több gyógyszerész működött, mint az elszakított területeken. A *succrescentia* itt is elég nagy, mert a mai Magyarországon több a gyógyszerészhallgatók száma az egyetemeken (400 körül), mint a háború előtt egész Magyarországon volt.

A *bábák száma* viszont sokkal kevesebb aránylag is a mai Magyarországon, mint volt a háború előtt. 1913-ban ugyanis a régi területen 17.327 szülésznő működött. 1922-ben, a mostani területen, csak 5939. A lélekszámhoz viszonyítva tehát kevesebb ma a szülésznő, mint 9 évvel ezelőtt az egész régi Magyarországon; ha azonban a születések számához viszonyítjuk a bábák számát, a különbség csekély. 1913-ban ugyanis egy bábára esett 38 születés a régi területen, 1922-ben pedig 42 születés a mostani területen. Egyébként 1913 óta a mostani területen is erősen megcsökkent a bábák száma, aminek oka az, hogy a háborús évek alatt, amikor a születések száma kevesebb, mint felényire esett, sok baba beszüntette működését és más jövedelmezőbb foglalkozást kezdett, amelyet később, a születések számának újból való emelkedésekor sem hagyott abba. Magában Budapesten például 822-ről 540-re csökkent a szülésznők száma kilenc év alatt. A bábáknak fogyása még most is tart, 1921-ről 1922-re 214-gyel fogyott a számuk. A bábák képesítése tekintetében azonban nagy különbség mutatkozik a háború előtti és utáni viszonyok között. Míg a háború előtt Magyarországon a 17.327 baba közül 13.852 volt okleveles és 3485 úgynevezett másodrendű (vagyis csak 3 hónapi tanfolyam elvégzése után főorvosi képesítéssel ellátott) baba, addig 1922-ben az 5939 szülésznő közül 5441 volt okleveles és csak 498 rendes oklevéllel nem bíró. Az okleveles bábák aránya tehát a régi Magyarországon 79,9, a jelenlegi területen ellenben már 91,6%.

A közegészségügy szempontjából különös fontosságuk van még a *kórházaknak*, amelyeknek teljesítőképességétől függ jórészt a nép egészségének fenntartása és a fertőző betegségek leküzdése s így közvetve a halálozási arányszám leszállítása is. A mai Magyarországon 1922-ben 187 kórház állott a közegészség-

ügy szolgálatában. Ezek férőhelyeinek (ágyainak) száma volt 27.159. Egy-egy kórház tehát átlagosan 145 ágygal bírt. A háború előtti Magyarországon 1913-ban 427 kórház működött 43.333 ágygal. A mai területen a kórházak átlagosan nagyobbak és a lakossághoz viszonyítva is több beteget láthatnak el, mert míg 1913-ban a régi területen 100.000 lakosra 230 kórházi ágy jutott, 1922-ben a mai területen 335. A betegek is jóval nagyobb mértékben vették igénybe a kórházakat. Az 1913. év folyamán volt ugyanis ápolott beteg a régi területen 447.536, 1922-ben a mai területen 259.336, 100.000 lakosra e szerint 1913-ban esett 2390 ápolott beteg, 1922-ben már 3201. Hogy mennyi része van ebben annak a körülménynek, hogy a megmaradt területen már a háború előtt is nagyobb volt a kórházi ágyak száma s mennyi a kórházi ágyak tényleges szaporodásának, azt adatainkból nem lehet megállapítani. Annyi bizonyos, hogy a mai területen a kórházi viszonyok jobbakként voltak a háború előtti egész Magyarországon.

Ami a kórházi ápolás eredményeit illeti, erről a következő összeállítás adhat képet:

Év	Ápolott betegek száma	E z e k k ö z ü l					az év végén visszamaradt
		gyógyultan	javultan	gyógyulatlanul	meghalt	bocsátott el	
1913 (régi M.-O.)	447536	247278	117619	22103	23637	36899	
% . . .	100·0	55·3	26·3	4·9	5·3	8·2	
1922 (mai M.-O.)	259336	145321	65160	13298	16034	19523	
% . . .	100·0	56·1	25·1	5·1	6·2	7·5	

A kórházakban ápolott betegek közül 1922-ben nagyobb volt a gyógyulatlanul távozó betegek aránya, és még inkább a meghaltaké, mint 1913-ban, ami arra mutat, hogy a *most kórházi ápolásba kerülő betegek ellenállóképessége kisebb, mint a háború előtt ápolott kórházi betegeké.* A fentebbi adat azt is mutatja, hogy a mai Magyarországon az összes elhaltaknak körülbelül 10%-a kórházakban hal el.

Statisztikai adataink vannak még arra vonatkozólag, hogy himlő ellen hány embert oltottak be. 1922-ben a mai területen első-

ízben való oltás történt 191.788 esetben, újraoltás pedig 262.656 esetben. Ha az elsőízben történt oltásokat az elveszületések számával összevetjük, kiderül, hogy az újszülötteknek csak 77·0%-a részesült védhimlő-oltásban. Az utolsó békeévben a régi Magyarországon ez az arányszám 85·1% volt, *tehát ebben a tekintetben is nagy visszaesés mutatkozik.*

A legjellegzetesebb adatokat mind felvonultattuk annak igazolására, hogy a háború és a megcsönkítással járó gazdasági nyomorúság milyen végzetes hatással volt közegészségügyi és népesedési viszonyainkra. Alig mutatkozik valami biztató jel, a legtöbb adat szinte következetes romlásról számol be. A végeredmény is elszomorító. A születések többlete a halálozások fölött, amelynek a nemzet fennmaradását és terjedését kellene biztosítani, mindig kisebb és kisebb számra zsugorodik össze, mert a születések szinte kikerülhetetlen és végzetszerű csökkenését nem tudjuk legalább a halandóság megfelelő leszorításával ellensúlyozni. Hol vagyunk mi ebben a tekintetben pl. a népességre most nem sokkal kisebb Hollandiától, amelynek 26‰-es születési arányával szemben csak 10 a halálozási aránya, népessége minden 1000 lélekre tehát 16-tal növekszik évenként! De hogy ne menjünk messzire, hol vagyunk a szomszéd államoktól, melyek Magyarország rovására duzzadtak meg. Cseh-Szlovákiában a háború utáni években 11—12-re is felmegy a szaporodási arány (igaz, hogy éppen a tőlünk elszakított Felvidék segítségével), Romániában pedig a szaporodás Hollandiáéval vetekedik (15 körül). A jugoszláv államról nincsenek adataink, de kétségtelenül ott is nagyobb az évenkénti szaporodás aránya mint nálunk, mert hiszen ez az állam olyan részekből alakult (Szerbia, Bosznia, Horvát-Szlavonország, Dalmácia), melyeknek a háború előtti években igen erős volt a népnövekvése. Az az amúgy is aránytalan erőkülönbség, mely köztünk és az ú. n. utódállamok között fennáll, a kedvezőtlen népesedési viszonyok következtében nemhogy javunkra változnék, de még évről-évre nagyobbodik is. Ha más nem, ez a tény kell, hogy összeforrasszon mindenkit abban a törekvésben, hogy közegészségi és népesedési viszonyainkat mindenáron meg kell javítani.

Kovács Alajos.

Munkanélküliség Magyarországon az 1924. év szeptember—december havában.

Chômage en Hongrie pendant les mois de septembre—décembre 1924.

Résumé. Suivant le tableau I le nombre des chômeurs appartenant aux syndicats démocrates-socialistes n'a cessé à s'accroître pendant la deuxième moitié de 1924. Le nombre des chômeurs, dont le nombre fut à la fin du premier semestre de l'année 24.598, augmenta à la fin du décembre à 33.095. Les causes du chômage et les branches de professions le plus profondément frappés par la crise du travail sont éclaircis par les données réparties par branches professionnelles du tableau II, démontrant également le nombre et le chiffre proportionnel des chômeurs. La cause de l'augmentation du chômage fut, outre la stagnation générale de l'industrie et du commerce, la cessation saisonnière de l'industrie de construction et la crise de l'industrie sidérurgique et métallurgique, mais la situation a également empirée le congédiement en masse des fonctionnaires privés. Le tableau III démontre les données sur le nombre des chômeurs appartenant aux syndicats socialistes-chrétiens dans les mois de septembre-décembre 1924, réparties d'après 17 branches de profession (seulement à Budapest). L'amélioration du chômage, survenue à la fin de l'année provient du fait qu'au cours de la saison hivernale beaucoup des employés des restaurants ont reçu d'emploi. Suivant les données du septembre 1924 du tableau comparant le nombre des chômeurs en relations internationales, c'était la Hongrie où la proportion des chômeurs, par rapport au nombre des membres des syndicats ouvriers, fut la plus élevée dans le susdit mois. Le dernier tableau fait ressortir la situation défavorable du placement surtout pendant le dernier trimestre.

A Szemle mult (II. évf. 9—10.) számában ismertettük a munkanélküliség alakulását a szervezett munkásság körében s azt láttuk, hogy a nyári hónapokban, amikor más években a mezőgazdasági munkák miatt jelentékenyen csökkenni szokott a munkanélküliség száma (ipari munkások is nagyszámban vállalnak átmenetileg mezőgazdasági munkát), 1924-ben rosszabbodás állott be és csak a szeptember hónapja hozott az építkezések,

főleg a tatarozási munkálatok fellendülése következtében némi enyhülést. Az őszi hónapokban azután, bár a hosszú száraz ősz az építkezéseknek kedvezett, a munkanélküliek száma, sajnos, ismét fokozatosan emelkedett s az év végére olyan maximumot ért el, amire a forradalom óta eltelt évekre vonatkozó adataink szerint még nem volt példa. A rendelkezésünkre álló legújabb adatok szerint ugyanis az összes szervezett munkások között 1924 december végén (27—31-én) 34.844 munkanélküli egyén volt kimutatva. A munka nélküli sínylődő munkások száma tehát negyed év alatt (szeptember végével szemben) 5.467 el (18,6%-al) szaporodott. Tartani kell attól, hogy ez a szám 1925 január—február havában még emelkedni fog s legfeljebb március—április havában remélhető határozott javulás.

I. Munkanélküliek száma a magyarországi szociáldemokrata szakszervezetek kimutatása szerint 1924 június — december havában

Nombre des chômeurs démontré par les syndicats ouvriers démocrates-socialistes de la Hongrie pendant les mois de juin — décembre 1924

Időpont Epoque	Munkanélküliek száma Nombre des chômeurs					
	Férfi — Hommes	Nő — Femmes	Együtt — Ensemble	Ebből Dont		A szakszervezeti tagok számának %-ában Pourcentage du nom- bre des syndicats
				Budapest Budapest	Vidék Province	
1924 június 28-án Le 28 juin .	22609	1989	24598	17675	6923	12·8
július 26-án Le 26 juillet	25871	2863	28734	17358	11376	15·0
aug. 30-án Le 30 août .	25747	3054	28801	17459	11342	15·0
szept. 27-én Le 27 sept. .	24376	1644	26020	16858	9162	13·5
október 31-én Le 31 octobre	27140	2980	30120	16715	13405	15·7
novemb. 29-én Le 29 nov. .	28354	2214	30568	17149	13419	16·0
decemb. 27-én Le 27 déc. .	30079	3016	33095	19106	13989	17·3

II. A magyarországi szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek számának megoszlása foglalkozás szerint 1924 szept.—dec. havában. — *Nombre et répartition par professions des chômeurs démontrés par les syndicats ouvriers dém.-soc. de la Hongrie du mois de sept. au mois de déc. 1924.*

Foglalkozás Profession	szeptember 27-én — le 27 septembre				október 31-én — le 31 octobre				november 29-én — le 29 novembre				december 27-én — le 27 décembre			
	férfi — hommes	nő — femmes	együtt — ensemble	a tagok számának % o-ában pourc. du nombre des membres	férfi — hommes	nő — femmes	együtt — ensemble	a tagok számának % o-ában pourc. du nombre des membres	férfi — hommes	nő — femmes	együtt — ensemble	a tagok számának % o-ában pourc. du nombre des membres	férfi — hommes	nő — femmes	együtt — ensemble	a tagok számának % o-ában pourc. du nombre des membres
Aranyműves <i>Orfèvres . . . . .</i>	51	4	55	8.1	75	25	100	16.5	27	6	33	5.4	27	6	33	5.4
Bányász <i>Mineurs . . . . .</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bizt. tisztviselő <i>Empl. d'assurance .</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Borbély <i>Coiffeurs . . . . .</i>	10	4	14	4.8	7	1	8	1.5	25	—	25	4.6	25	—	25	4.6
Bőrmunkás <i>Ouvriers en cuir . .</i>	3	8	11	1.9	1	—	1	0.1	2	2	4	0.6	13	12	25	5.3
Bőröndös <i>Malleliers . . . . .</i>	34	1	35	6.2	34	1	35	6.2	25	1	26	4.6	35	—	35	6.8
Cipész <i>Cordonniers . . . .</i>	930	121	1051	9.7	819	102	921	8.5	651	105	756	7.02	1113	121	1234	11.8
Élelmezési munkás <i>Ouvr. d'alimentation</i>	508	78	586	15.8	456	69	525	14.1	453	18	471	12.7	526	85	611	16.4
Építő <i>Ouvr. de construction</i>	4567	260	4827	24.1	9085	355	9440	49.1	10200	200	10400	52.0	11000	500	11500	57.5
Famunkás <i>Ouvriers en bois . .</i>	1111	50	1161	10.0	768	76	844	6.5	1013	109	1122	8.7	1263	68	1331	11.5
Fényképész <i>Photographes . . .</i>	—	—	—	—	16	3	19	45.2	6	2	8	11.9	—	—	—	—
Grafikus <i>Ouvr. polygraphiques</i>	40	24	64	8.8	40	24	64	7.9	35	11	46	5.7	35	16	51	5.2
Húsiipari munkás <i>O. de l'ind. de la viande</i>	965	—	965	34.8	1060	—	1060	27.9	910	—	910	26.0	770	—	770	25.8
Kalapos <i>Chapeliers . . . . .</i>	22	17	39	10.3	55	19	74	18.4	73	35	108	30.1	79	35	114	30.8
Kályhás <i>Poëliers . . . . .</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	9	6.2	—	—	—	—
Keresk. alkalm. <i>Empl. commerciaux</i>	108	25	133	2.6	122	28	150	2.4	118	18	136	2.2	140	13	153	3.3
Kesztyűs <i>Gantiers . . . . .</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Könyvkötő <i>Relieurs . . . . .</i>	132	174	306	8.2	136	216	352	9.7	62	88	150	4.1	23	29	52	1.5
Magántisztviselő <i>Employés privés . .</i>	391	306	697	11.4	379	349	728	11.9	797	—	797	13.0	435	426	861	14.0
Mintakészítő <i>Fabricants de modèles</i>	102	—	102	23.0	118	—	118	24.1	112	—	112	25.0	113	—	113	25.1
Nyomdász <i>Imprimeurs . . . . .</i>	593	302	895	12.0	420	280	700	9.1	358	116	474	6.2	392	184	576	8.2
Pénzügyi tisztv. <i>Empl. d. etabl. financ.</i>	4062	—	4062	73.8	2541	1101	3642	73.7	2622	1214	3836	76.0	2846	1223	4069	82.4
Pénzint. segédm. <i>Ouvr. aux. d. établis. fin.</i>	415	—	415	48.8	376	—	376	44.2	384	—	384	47.5	380	—	380	47.4
Segédmunkás <i>Ouvriers auxiliaires</i>	165	9	174	17.3	157	11	168	10.4	143	4	147	9.0	139	2	141	8.7
Szabó <i>Tailleurs . . . . .</i>	143	61	204	3.0	114	85	199	2.9	53	60	113	1.6	124	60	184	2.7
Szállítási munkás <i>Ouvriers de transport</i>	64	—	64	1.7	64	—	64	1.7	65	—	65	1.7	78	—	78	2.1
Szállodai éttermim. <i>Person. d. hot., d. rest.</i>	689	158	847	24.8	721	221	942	36.3	700	147	847	32.7	655	127	782	52.1
Szobrász <i>Sculpteurs . . . . .</i>	130	—	130	39.8	103	—	103	31.2	146	—	146	43.1	128	—	128	38.2
Textilmunkás <i>Ouvr. de l'ind. textile</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	7	14	21	0.9	5	9	14	0.5
Üvegesmunkás <i>Verreries . . . . .</i>	27	3	30	7.5	11	2	13	3.1	7	—	7	1.6	39	—	39	8.6
Vasmunkás <i>Ouvriers en fer . . .</i>	8974	19	8993	19.9	9305	10	9315	20.6	9257	12	9269	20.5	9585	5	9590	21.4
Vegyész <i>Chimistes . . . . .</i>	140	20	160	8.0	142	—	142	4.2	80	51	131	3.9	97	93	190	5.7
Zenész <i>Musiciens . . . . .</i>	—	—	—	—	15	2	17	2.1	14	1	15	1.9	14	2	16	2.0
Összesen — <i>Totaux . .</i>	24376	1644	26020	13.5	27140	2980	30120	15.7	28354	2214	30568	16.0	30079	3016	33095	17.3

A munkanélküliség hullámzását szervezeti kötelékek szerint vizsgálva, azt tapasztaljuk, hogy a munkanélküliség terjedése teljesen a szociáldemokrata szakszervezetek kötelékébe tartozó munkástörzsre esik. A munkanélküliség alakulását ezen szervezetek kimutatása szerint I. táblázatunk az 1924. év második feléről mutatja be. A munkanélküliek összes száma, mely az első félév végén még 24.598 volt, szeptember végére ingadozó hullámzás után 26.020-ra, majd december végére fokozatos emelkedéssel 33.095-re nőtt. Legsúlyosabb jelenség, hogy a munkanélkülieknek a szakszervezeti tagok számához viszonyított arányszáma szintén jelentékenyen emelkedett (szeptemberben 13·05%, decemberben 17·3% volt).

A munkanélküliek számának hullámzása nem szerint nem mutat különösebb eltérést. December 27-én 30 079 férfi és 3.016 nő nem talált munkaalkalmat. A nők arányszáma a munkanélküliek közt októberben 9·9%, novemberben 7·2%, decemberben 9·1% volt. Budapesten a munkanélküliek számának növekedése állandó és meglehetősen egyenletes, míg vidéken az emelkedés október hó folyamán volt rohamos (szeptemberrel szemben 46%) s azóta csak csekély mértékű emelkedést mutat.

A munkanélküliség okaira s arra, hogy a munka válsága mely munkaköröket sujt legérősebben, élénk világot vetnek a munkanélküliek számát és arányszámát a különböző foglalkozások szerint részletezve feltüntető adatok. Második táblázatunk a szociáldemokrata szakszervezethez tartozó munkanélküliekre vonatkozó adatokat az 1924. év utolsó négy hónapjáról 33 foglalkozási ág szerint részletezve mutatja ki. Azoknál a következtetéseknél, amelyeket a foglalkozási adatokból merítünk, nyomatékosan figyelemmel kell lennünk arra, hogy a munkások különböző foglalkozási ágakban igen különböző arányban tömörülnek szociáldemokrata, illetőleg keresztényszocialista szakszervezetekbe, s ami statisztikai szempontból legfőbb hátrány, több fontos foglalkozásban tömegesen akadnak szervezetlen munkások. Mindenesetre feltehető, hogy a huzamosabb időn át munkanélküli, vagy a válsággal küzdő iparágakban a munkanélküliség réme által fenyegetett munkások a munkanélküli segély reményében nagyobb arányban csatlakoznak valamely munkásérdekképviselethez. Különösen tapasztaljuk ezt a magántisztviselők bizonyos népes csoportjainál, amelyekre vonatkozólag a szakszervezetek által kimutatott abnormisan magas arányszáma (pld.

a pénzügyi tisztviselőknél december 27-én 82·4%) azt árulja el, hogy a munkahellyel bíró hasonló foglalkozásúak zöme nem tartozik szakszervezethez. A munkások szervezkedésére, a munkanélküliség viszonylagos alakulására és okaira vonatkozólag csak akkor eszközölhetnénk beható elemzéseket, ha minden foglalkozási ág teljes munkáslétszámáról arra az időpontra vonatkozólag állanának megfelelő adatok rendelkezésünkre, amely időpontról munkanélküliséget ismertető adataink vannak. Fontos volna ezenkívül a részleges munkanélküliségre vonatkozó adatokat is ismernünk, mert termelési válságok idején nagyszámú ipartelep szakmunkástörzsét átmenetileg úgy foglalkoztatja s menti meg a teljes munkanélküliségtől, hogy rövidebb munkaidő (kevesebb napi munkaóra vagy rövidebb munkahét) mellett folytatja üzemét. A „Szemle“ I. évfolyamának 1—2. számában kimutattuk, hogy az 1921. évben, midőn rövid ideig jelentékeny munkanélküliség lépett fel, 671 gyári jellegű ipartelep 57.524 munkással csökkentett napi munkaidő mellett dolgozott. Tudomásunk szerint 1924-ben különösen a vasiparban nagyszámú ipartelep rövidített (3—4 napos) munkahét alakjában redukálta üzemét. Igen valószínű tehát, hogy az 1924. év végén a részleges munkanélküliek száma meghaladja a teljes munkanélküliek számát.

A szociáldemokrata szakszervezetek adatai alapján mindenekelőtt azt látjuk, hogy a munkanélküliség növekedésének az általános ipari és kereskedelmi pangáson kívül az építkezések idényszünetelése és a vasipari válság volt az oka, de nagymértékben hozzájárult ehhez a magántisztviselők, elsősorban a pénzügyi tisztviselők tömeges elbocsátása is. Az építőipari munkások száma szeptember 27-től december 27-ig 4827-ről 11.500-ra, a tagok számához viszonyított arányszám pedig ugyanezen idő alatt 24·1%-ról 57·5%-ra emelkedett. A helynéküli vasmunkások száma, mely szeptember végén 8993 volt, kismértékben ugyan, de szintén szaporodott s december végén 9590-et (21·4%) tett. A szociáldemokrata szakszervezetek december 27-én 4069 (82·4%) állásnélküli pénzügyi tisztviselőt mutatnak ki s ehhez járul még 380 (47·4%) munkanélküli pénzügyi segédmunkás. Erre a három kategóriára esik a munkanélküliek összes számának 77·4%-a. Megemlítendő még a munkahiányban szenvedő famunkások (1331), és cipészek (1234) száma. Csekély javulás szeptember óta csak a húsipari munkásoknál (965 helyett 770) és a

III. A keresztényszocialista szakszervezetek országos szövetsége által kimutatott munkanélküliek száma és megoszlása foglalkozás szerint Budapesten 1924 szeptember—december havában.

Nombre et répartition par professions des chômeurs à Budapest démontrés par l'alliance nationale des syndicats professionnels socialistes-chrétiens du mois de septembre au mois de décembre 1924.

Foglalkozás Profession	A munkanélküliek száma — Nombre des chômeurs															
	szeptember 30-án le 30 septembre				október 31-én le 31 octobre				november 30-án le 30 novembre				december 31-én le 31 décembre			
	Férfi — Hommes	Nő — Femmes	Együtt — Ensemble	a tagok számának %-ában — Pourc. du nombre des membres	Férfi — Hommes	Nő — Femmes	Együtt — Ensemble	a tagok számának %-ában — Pourc. du nombre des membres	Férfi — Hommes	Nő — Femmes	Együtt — Ensemble	a tagok számának %-ában — Pourc. du nombre des membres	férfi — hommes	nő — femmes	együtt — ensemble	a tagok számának %-ában — Pourc. du nombre des membres
Cipészek és bőrmunkások — <i>Cordonniers et ouvriers de cuir</i>	34	2	36	8.0	21	4	25	6.0	27	1	28	7.0	27	2	29	7.0
Egészségügyi alkalmazottak — <i>Employés d'hygiène</i>	20	65	85	7.0	20	70	90	10.0	133	44	177	12.0	34	81	115	11.0
Élelmezési munkások — <i>Ouvriers d'alimentation</i>	17	9	26	8.0	4	—	4	5.0	6	2	8	5.0	12	2	14	4.0
Építőmunkások — <i>Ouvriers de construction</i>	47	—	47	10.0	35	—	35	15.0	33	—	33	12.0	67	—	67	23.0
Éttermi alkalmazottak — <i>Employés des restaurants</i>	2256	240	2496	20.0	1000	250	1250	11.0	1270	200	1470	15.0	603	152	755	10.0
Famunkások — <i>Ouvriers en bois</i>	17	2	19	2.0	16	2	18	3.0	34	3	37	7.0	27	1	28	6.0
Festőmunkások — <i>Peintres en bâtiment</i>	2	—	2	—	18	—	18	6.0	24	—	24	10.0	25	—	25	10.0
Húsiipari munkások — <i>Ouvriers de l'industrie de la viande</i>	41	—	41	11.0	41	—	41	11.0	43	—	43	11.0	33	—	33	10.0
Kéményseprőmunkások — <i>Ramoneurs</i>	—	—	—	—	3	—	3	2.0	—	—	—	—	2	—	2	1.0
Kereskedelmi alkalmazottak — <i>Employés commerciaux</i>	—	—	—	—	73	4	77	7.0	72	4	76	3.5	92	4	96	3.5
Könyvkötőmunkások — <i>Relieurs</i>	12	3	15	10.0	9	26	35	10.0	7	15	22	9.0	11	11	22	10.0
Magántisztviselők — <i>Employés privés</i>	41	25	66	4.7	49	28	77	5.0	65	—	65	4.0	61	—	61	4.0
Molnár- és malommunkások — <i>Meuniers et ouvriers de minoterie</i>	2	—	2	0.5	6	—	6	3.0	3	—	3	2.0	3	—	3	2.0
Segédmunkások — <i>Ouvriers auxiliaires</i>	—	—	—	—	30	—	30	8.0	45	2	47	9.0	41	1	42	8.0
Szabómunkások — <i>Tailleurs</i>	26	68	94	4.0	2	12	14	2.0	6	17	23	3.0	38	6	44	5.0
Textilmunkások és munkásnők — <i>Ouvriers et ouvrières textiles</i>	2	2	4	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	1	—
Vas- és fémmunkások — <i>Ouvriers de sidérurgie et métallurgie</i>	424	—	424	11.0	456	—	456	12.0	403	—	403	10.0	412	—	412	11.0
Összesen — <i>Totaux</i>	2941	416	3357	—	1783	396	2179	—	2172	288	2460	—	1488	261	1749	—

nyomdászoknál (895 helyett 576), végül a szállodai éttermi munkásoknál (847 helyett 782) mutatkozott. Az utóbbiak arányszáma azonban ennek dacára 24.8%-ról 52.1%-ra emelkedett.

Harmadik táblázatunk a keresztényszocialista szakszervezetek kötelékébe tartozó munkanélküliek számára vonatkozó adatokat az 1924. évi szeptember—december hónapokról 17 foglalkozási ág szerint részletezve tünteti fel. A keresztényszocialista szakszervezetek országos szövetsége azonban csak a budapesti munkanélküliek számát közölte. A munkanélküliek összes száma szeptember 30. óta, midőn Budapesten 3357 munkanélküli tartozott a keresztényszocialista szakszervezethez,

erős hullámszám után (októberben 2169, novemberben 2460) december végére örvendetes mértékben csökkent. A javulásnak, mely 47.8%-nak felel meg, kizárólagos oka az volt, hogy az éttermi alkalmazottak, akik nagyszámban tömörültek a keresztényszocialista munkásérdekképviselőkbe, a téli idény beálltával seregestől jutottak munkához, úgyhogy az elhelyezkedni nem tudó éttermi alkalmazottak száma a szeptembervégi 2496-ról december 31-re 755-re apadt. Arányszámuk azonban, minthogy sokan kiléptek a szakszervezetekből, ennél kisebb mértékben, 20%-ról 10%-ra javult. A többi foglalkozások

közül jelentékenyebb munkanélküliség mutatkozott még a vas- és fémiparban, ahol az év végén 412 munkanélküli (11·0%), továbbá az egészségügyi alkalmazottak körében, kik közül 115 (11·0%) munkanélküli szerepelt a keresztényszociálista szakszervezetek nyilvántartásában. A szóbanforgó munkásegysületekhez általában kevés építőmunkás tartozik, de jellemző, hogy a munkanélküli építőmunkások arányszáma ennél a munkástörzsnél is szeptember vége óta 10·0%-ról 23·0%-ra növekedett.

Az 1924. évi december hónap adatait első ízben van alkalmunk a keresztényszocialista szakszervezetek összes taglétszámához viszonyítani. A többi hónapoknál ugyanis csak az egyes foglalkozási ágakra nézve lehetett a tagok számához viszonyított munkanélküliségi arányszámot megállapítani. A tárgyalt szakszervezetek összes taglétszáma 1923. év végén 11.1752, az 1924. év végén 114.559 volt. Ha az utolsó számból levonjuk a vidéki tagok létszámát, azt látjuk, hogy Budapesten 58.569 tagra esett 1749 munkanélküli egyén, vagyis az arányszám (3·0%), elég kedvező. Ennek oka abban keresendő, hogy nagy taglétszámmal szerepelnek olyan foglalkozási ágak (vasutasok, dohánygyári munkások, állami alkalmazottak stb.), akik közt munkanélküli nincs kimutatva.

A kétféle szakszervezetek adatait összevonva megkapjuk a budapesti munkanélküliek összes számát. Eszerint Budapesten szeptemberben 20,215, decemberben 20,855 szervezett munkás volt alkalmazás nélkül. A szaporodás (3·1%) nem jelentékeny.

A munkanélküliek számának nemzetközi összehasonlításához az 1924. III-ik negyedévi adatokat kellett felhasználnunk, mert a IV-ik negyedévről adatok a külföldi államokra vonatkozólag csak szórványosan állanak még rendelkezésünkre. Az alábbi kimutatásban így is 7 államról hiányoznak a szakszervezeti tagok számához viszonyított arányszámok. A többi nyolc állam közül Magyarország arányszáma a legmagasabb. Ennek a ténynek hátrányos jelentőségét csökkenti az a körülmény, hogy több fontos államban a munkásságnak jelentékenyen nagyobb hányada tartozik szakszervezethez mint Magyarországon. Kedvezőbb képet kapunk, ha a munkanélküliek számát a népesség egész számával vetjük össze. Ez alapon Magyarország a kimutatott államok között a hatodik helyre kerül. A súlyos munkanélküliség által sújtott Angliát nem is számítva, kedvezőtlenebb arányszámmal szerepelnek a nagyiparú Németország s az utód-

IV. A munkanélküliek számának nemzetközi összehasonlítása.

Comparaison internationale du nombre des chômeurs.

Állam Pays	Munkanélküliek száma 1924 szeptemberben Nombre des chômeurs au mois de septembre 1924		Esett 10.000 lakosra munka- nélküli — Proportion des chômeurs pour 10.000 habitants
	összesen totaux	a szakszervezeti tagok számának %-ában — pour- cent du nombre des membres des syndicats	
Ausztria — Autriche	77.550	—	118
Belgium — Belgique	4.597	0·7	7
Csehszlovákia — Tchéco-Slovaquie	73.006	—	54
Dánia — Danemark	14.224	5·5	44
Finnország — Finlande	1.186	—	3
Franciaország — France	447	—	0
Hollandia — Pays-Bas	22.467	8·9	32
Kanada — Canada	9.156	5·9	—
Lengyelország — Pologne	155.245	—	57
Nagybritánia — Grande-Bretagne	1.240.045	11·4	280
Németország — Allemagne	362.997	10·5	61
Norvégia — Norvège	1.536	4·8	6
Olaszország — Italie	115.590	—	30
Svájc — Suisse	8.718	—	15
Svédország — Suède	13.911	7·1	24
Magyarország — Hongrie	29.337	13·5	36

államok közül Ausztria és Csehszlovákia. Ezekben az államokban azonban az 1924. évi május havi állapottal szemben jelentékeny javulás mutatkozott, míg Lengyelország arányszáma 25-ről 57-re emelkedett. Olaszországban és Hollandiában a munkanélküliség közel hasonló mértékű, mint Magyarországon.

A hatósági munkaközvetítők 1924. évi forgalmának főbb eredményeit ötödik táblázatunk mutatja be. A munkapiacnak az év utolsó negyedében történt megromlását, a munkanélküliek számára vonatkozó közvetlen adataink tanulságaival egybehangzóan, a munkaközvetítésforgalom eredményei is bizonyítják. Ebben az évnegyedben ugyanis a nyilvántartott munkahelyek száma (20.903) kevesebb volt, mint az év bármely más szakában, a munkakeresők száma pedig (38.990) erősen megközelítette a harmadik évnegyedről kimutatott

V. Hatósági munkaközvetítők forgalma az 1924. évben.

Mouvement des offices publics de placement pendant l'année 1924.

Megnevezés <i>Désignation</i>	1 9 2 4				Össze- sen <i>Totaux</i>
	I	II	III	IV	
	évnegyed — trimestre				
Munkahelyek — <i>Offres d'emploi</i>	21629	28942	28620	20903	100094
Munkakeresők — <i>Demandes d'emp.</i>	34286	36800	39218	38990	149294
100 munkahelyre esett m.-kereső — <i>Proport. des de- mandes pour 100 offres d'emploi</i>	159	127	137	187	149
Munkaközvetítés — <i>Placements. . . .</i>	11257	13495	13681	11060	49493
100 munkahelyre esett közvetítés — <i>Proport. des pla- cements pour 100 offres d'emploi</i>	52	47	48	53	49

maximumot. Ennek folytán a munkakínálat és kereslet mérlege az év utolsó három hónapjában legkedvezőtlenebb volt, amennyiben ekkor 100 munkahelyre 187 munkakereső jutott. A sikerült munkaközvetítések száma szintén a tárgyalt időszakban volt a legalacsonyabb (11.060). A közvetítéseknek a munkahelyekhez viszonyított arányszáma, mint-hogy kevés munkahely állt rendelkezésre s a munkakeresők a válságos helyzet miatt kedvezőtlen feltételeket is elfogadtak, magasabb (53) volt, mint a többi évnegyedben. Az egész év folyamán összesen 100.094 munkahelyre 149.294 munkakereső jelentkezett, akik közül 49.493-at sikerült elhelyezni. Az 1923. évvel szemben 1924-ben a munkahelyek számánál 25.0%-kal, a munkakeresők számánál 42.8%-kal nagyobb forgalomról számoltak be a hatósági munkaközvetítők. Jellemző az 1924. évi munkapiac nehéz helyzetére, hogy a munkaközvetítések száma 1923 óta mégis 4.7%-os csökkenést mutat.

Kovács Norbert dr.

Munkanélküliség a külföldön.

Chômage à l'Étranger.

O r s z á g	A m u n k a n é l k ü l i e k s z á m a ¹⁾								
	1 9 2 3				1 9 2 4				
	márc.	jún.	szept.	dec.	márc.	jún.	szept.	okt.	nov.
Ausztria	152.828	92.789	79.289	98.050	106.904	63.556	77.550	89.017	115.601
Belgium	4.788	5.605	3.008	11.017	4.060	6.659	4.597	5.713	—
Csehszlovákia	369.420	246.616	210.535	191.978	180.002	85.966	73.006	71.938	—
Dánia	40.684	20.722	19.602	50.148	46.464	13.189	14.224	16.888	23.147
Finnország	1.242	512	676	779	1.620	672	1.186	1.638	2.452
Franciaország	2.571	2.087	1.363	440	1.022	547	447	403	451
Hollandia	42.417	27.409	32.709	44.185	34.139	18.504	22.467	22.061	—
Kanada	10.185	5.299	3.018	11.767	10.051	9.250	9.156	10.553	—
Lengyelország	114.570	76.397	52.420	67.581	112.583	136.000	155.245	144.860	—
Nagybritánia	1.303.476	1.295.136	1.344.667	1.226.641	1.137.683	1.084.517	1.240.045	1.278.457	1.271.481
Németország	340.711	235.556	501.544	1.304.973	674.606	340.774	362.997	287.449	251.244
Norvégia	4.876	2.661	2.521	4.468	2.496	1.376	1.536	—	—
Olaszország	280.701	216.287	180.634	258.580	218.740	130.793	115.590	117.051	135.785
Svájc	29.524	15.787	14.791	20.751	15.642	6.791	8.718	9.451	—
Svédország	25.678	12.903	10.752	18.533	28.133	14.033	13.911	17.344	—

¹⁾ Az adatok csak a teljes munkanélküliekre vonatkoznak.

A munkanélküliség alakulására vonatkozó újabb adatok általában nem mutatnak határozottabb tendenciát sem a javulást, sem a rosszabbodást illetőleg az egyes országokban. E tekintetben csupán Németország alkot kivételt, ahol az 1924. év közepe óta mutatózó javulás megszakítás nélkül egyre tart. Novemberben a teljes munkanélkülieknek az összes szakszervezeti munkások számában elfoglalt aránya 7.3%-ra süllyedt a márciusi

16.6%-ról, a részleges munkanélküliek száma pedig még erősebb mértékben fogyott. A munkanélküliek számának apadását előidéző intenzív ipari tevékenység a politikai és gazdasági helyzet általános javulásának volt a folyomány, amelyben része volt a többek közt a rajnai vámkordon eltörlésének, a vasúti szállítási díjtételek csökkentésének, a kamatláb leszállításának stb.

Észrevehető emelkedés mutatkozik a mun-

kanélküliek számában Nagybritániában, Dániában, Hollandiában, Svédországban s különösen Ausztriában, ahol a novemberi adat az évi maximumot reprezentálja s csaknem eléri azt a számot, amely a valuta stabilizálási krízis kezdetén — 1923-ban — konstataható volt. A munkanélküliség a fa- és ruházati

ipar munkásait érinti súlyosabb mértékben. — A többi országban alig mutatkozik lényegesebb eltolódás az előző hónapokhoz képest; a kisebbmértetű változások szezonfluktuáció gyanánt tekinthetők. Franciaországban, mint már 1922 óta általában, az utóbbi hónapok adatai szerint is alig lehet munkanélküliségről beszélni.

A reálmunkabérek nemzetközi összehasonlítása.

Comparaison internationale des salaires réels.

Résumé. L'étude ci-après expose les différentes modes de la comparaison internationale des salaires réels, sur la base des exposés sur les salaires de la Revue International du Travail complétés par les données pour la Hongrie. En comparant entre eux les salaires réels figurant dans le tableau N° II on voit que les salaires sont en Hongrie au même niveau qu'en Italie et en Bohême et sont avec les salaires de ces pays les plus basses parmi tous les pays relevés dans ce tableau.

L'ordre de rang des pays pouvant être établi au point de vue du taux des salaires, montre d'une façon caractéristique que les salaires sont les plus hauts dans les pays dont la vie économique est fortement développée et où l'organisation du travail et des ouvriers est la plus avancée.

A munkabérek alakulásának vizsgálata szociális és gazdasági vonatkozásban egyaránt nagyfontosságú. Az ezirányú vizsgálódás gazdasági szempontból a termelési költségek alakulásának közelebbi ismeretéhez vezet, mert az összes termelési költségek egy tekintélyes része, a munkaerőköltség, a munkabérben fejeződik ki, szociális szempontból pedig lehetővé teszi — a megélhetési költségek ismerete mellett — azoknak a változásoknak a megállapítását, melyek egy nagy társadalmi rétegnek életszínvonalában időről időre beállanak. Normális gazdasági és pénzügyi viszonyok mellett, ugyanazon kategóriához tartozó munkások munkabére, ugyanazon országban nem mutat nagyobb hullámzásokat (a mezőgazdasági és idénymunkások munkabére pedig egyenletesen visszatérő változást tüntet fel) s így a munkások életszínvonala is meglehetősen stabil. Ha azonban a termelés egyensúlya megbomlik, avagy a pénz vásárlóerejében erős ingadozás áll be (s e két jelenség rendszerint együttjár), ez a tényleges munkabérben s így a munkások életszínvonalában is — rendszerint lefelémenő tendencia alakjában — kifejezésre jut.

A szociális statisztikának egyik fontos fel-

adata, hogy az egyensúlyukból kimozdult gazdaságtársadalmi viszonyok szülte bérhullámzásokat figyelemmel kísérje, hogy megbízható eljárás útján a tényleges munkabérváltozások mértékét megmérje s nemzetközi összehasonlítások által lehetővé tegye, az egyes országokban a munkások megélhetési viszonyainak tágabb perspektívák alapján való megítélését. Jelen tanulmány ez utóbbi feladat megoldásának módozatait kívánja ismertetni, illetőleg továbbfolytatni azt a vizsgáldást, amit Kovács Norbert dr. a Statisztikai Szemle múlt évi 3—4. számában kísérletképpen megkezdett.

Ha a munkabér s ezzel együtt az életszínvonal-változás megfigyelése csak egy országra szorítkozik, a feladat meglehetősen egyszerű. A papírpénzben kifejezett névleges munkabérnek az általános megélhetési index, esetleg csupán a legfontosabb élelmiszerek árindexének segítségével, megállapítjuk a tényleges vásárlóértékét azon javakra és szolgáltatásokra nézve, amelyek a munkásháztartások által igénybevetetnek s az alapul vett normális időpontban fizetett bérhez viszonyítva, a változás mértéke megmérhető lesz. A reálmunkabérek nemzetközi összehasonlítása elé azonban már sok nehézség gördül. Ha bizonyos pénzegységnek különböző országban ugyanaz volna a vásárlóereje, a tényleges munkabérek nagyságára vonatkozólag bizonyos tájékozódást nyernénk ezen országokban fizetett névleges munkabérek közvetlen összehasonlítása által oly módon, hogy a munkabéreket a váltóárfolyam alapján erre a bizonyos pénzegységre számítanók át. Különböző vásárlóerejű pénzben kifejezett munkabérek összehasonlításánál már nem elég a különböző munkabéreknél ugyanazon pénzegységre való átszámítása, hanem az árak, illetve a megélhetési költségek figyelembevételével kell a vásárlóerőben mutatókozó diszparitást kiegyenlíteni. Emellett az eljárás mellett azonban még mindig jelentékeny hibaforrás marad meg, amit az indexek összeállításának eltérő módszere, továbbá az a körülmény idéz elő, hogy az ár vagy megélhetési

indexek kiinduláspontjául választott békeidőben is ugyanazon pénzegységnek különböző országban különböző volt a vásárlóereje, mászóval, ugyanazon szükségletek kielégítését biztosító megélhetési költségek, országonként különbözők voltak s ennek a békebeli eltérésnek a mértéke az egyes országokra nézve nehezen állapítható meg. De még ha ezeket a hibaforrásokat ki is lehetne küszöbölni, az összehasonlítás által nyert eredmények megítélése akkor is óvatosságot igényel. A reál munkabéreknek internacionális összehasonlítása ugyanis végeredményben azt célozza, hogy különböző országok munkásainak életszínvonaláról tájékoztatást nyerjünk. Ha már most az összehasonlítás egy bizonyos időpontra nézve pl. azt mutatná, hogy az orosz és angol munkás reál munkabére egyenlő, ebből nem lehet azt következtetni, hogy e két munkás életszínvonala is ugyanaz, jóllehet a jövedelmük időlegesen egyazon életszínvonal kialakulását biztosítja. Az összehasonlítás eredménye tehát szabatosan kifejezve csak azt mutatja, hogy a reál munkabérek egy bizonyos időpontban az illető ország munkásainak milyen életszínvonalat biztosítanak, amely azonban a kvantitatív egyenlőség mellett a klimatológiai, kulturális stb. viszonyoktól függően kvalitatíve teljesen eltérően alakulhat.

Ha e fentebb említett nehézségeket figyelembe vesszük, nyilvánvaló, hogy a munkabérek összehasonlítása útján nyert eredmények nem exact pontosságúak s csak hozzávetőleges képet nyújtanak az egyes országok munkásainak megélhetési viszonyairól.

A reál munkabérek internacionális összehasonlításának tanulmányozását az angol munkaügyi minisztérium kezdte meg 1923 júliusában s azóta havonta rendszeresen közli a Londonban és Európa főbb városaiban fizetett reál munkabérek nagyságának indexeit. A reál munkabérek megállapítására kétféle eljárást alkalmaz. Az első módszer alkalmazásához ismerni kell:

1. Ugyanazon kategóriákhoz tartozó munkások bérét az egyes országokban.
  2. Ezeknek az országoknak megélhetési indexeit, melyeknek ugyanazon időpontból kell kiindulniok.
  3. Különböző pénzegységek vásárlóerejében abban az időpontban mutatkozó különbséget, mely időpont egyúttal az indexszámok kiindulási pontja.
  4. Ugyanezen időpontra vonatkozólag az egyes pénzegységek egymásközi paritását.
- Ezt a számítási módszert az alábbi példa világítja meg, amely azt mutatja, hogy egy

londoni és párisi kőművesmunkásnak tényleges munkabére 1924 szeptemberben hogy viszonylott egymáshoz.

Megnevezés	London	Páris
Hetibér (48 óras)	82 shilling	192 frank
Megélhetési index (1914 = 100)	172	334
Belső vásárlóerő arány 1914-ben	100	110
A pénzegységek aranyparitása	20 shilling	25.22 frank

192 frank vásárlóereje megfelelt 1924 szeptemberben $\frac{192 \times 100}{366} = 52.46$ frank 1914.

évi vásárlóerejének. A paritás alapján átszámítva ez az összeg 41.60 shillinget jelent. Mivel azonban a megélhetési költségek Franciaországban már a békeidőben 10%-kal felette álltak az angolországiaknak, Londonban 37.75 shillingnek volt ugyanaz a vásárlóereje 1914-ben, mint Párisban 41.60 shillingnek. 37.75 shilling békebeli vásárlóerejű összegnek

Londonban 1924 szeptemberben $\frac{37.75 \times 172}{100}$

= 64.93 shilling felelt meg s így a londoni munkás reál munkabére 1924 szeptemberben úgy aránylott a párisi munkáséhoz, mint 82 : 64.93 avagy 100 : 79-höz. Kétségtelen, hogy ennél az eljárásnál számolni kell bizonyos mértékű pontatlansággal, melyet az egyes országok megélhetési indexeinek eltérő összeállítási módja idéz elő, az eljárás általános alkalmazását pedig megnehezíti az a körülmény, hogy a különböző pénzegységek háború előtti vásárlóerejének relációja csak kevés országra nézve ismeretes. Erre való tekintettel az angol munkaügyi minisztérium egy másik eljárást is megkísérelt. Úgy ennek, valamint a magánosok által javasolt többféle számítási módnak részletes ismertetését itt mellőzzük, csupán azt, az amerikai Labor Department által is gyakran követett eljárást említjük meg, mely a reál munkabérek internacionális összehasonlítását oly módon eszközöli, hogy megállapítja, mennyi munkaórát kell dolgozniok különböző országok ugyanazon kategóriához tartozó munkásainak, hogy a munkásháztartásban szereplő legfontosabb élelmicikkek egy bizonyos tömege a kapott munkabér által megvásárolható legyen. A dolgozandó munkaidő különböző nagysága mutatja a kereseti viszonyokban fennálló eltérést. A reprezentatív élelmicikkek kiválasztása itt azonban többé-kevésbé önkényes s a különböző országok munkáscsaládháztartásá-

nak szempontjából különben sem egyforma fontosságúak. Általánosságban azt lehet megjegyezni, hogy -- a dolog természeténél fogva — egyik eljárás sem hibátlan. Az egyes módszerek tulajdonképpen abban különböznek egymástól, hogy mindegyik más és más hibaforrást akar eliminálni. Miután a reálmunkabérek összehasonlításánál a cél az, hogy az egyes országok munkásainak megélhetési viszonyaiban mutatkozó különbségekről tájékozást szerezzünk, nem pedig az eltérések mérvének teljes pontossággal való megállapítása — ami úgy sem volna lehetséges — teljességgel megfelelő az átszámításoknál az egyes országok megélhetési indexeire támaszkodni.

Az ez alapon összeállított alábbi kimutatások mutatják Európa és Amerika nagyobb városaiban 1924 szeptemberben fizetett 48 órás heti névleges munkabérek, az illető országok pénzegységeiben kifejezve, azután az angol munkás reálmunkabérének alapulvétele mellett, a különböző városokban fizetett tényleges munkabérek százalékos magasságát.

A névleges heti munkabérekről a következő táblázat adatai nyújtanak felvilágosítást. (L. I. tábla.)

A névleges munkabérek összehasonlítása az egyes pénznemek árfolyamainak nagymértékű eltérése folytán, természetesen alig nyújthat felvilágosítást a különböző országok munkásainak kereseti viszonyait illetőleg. Elég világos képet nyerünk ellenben az összehasonlítás által akkor, ha a munkabérek a megélhetési indexek figyelembevételével békebeli vásárlóerejű összegekre redukáljuk s a különböző pénzegységekben kifejezett reálmunkabérek a békebeli paritás alapján ugyanegy pénzegységre — táblázatunkban angol pénzre — számítjuk át s az összegeket az angol megélhetési index arányában felemeljük. Az ily módon nyert adatokat indexszámokban kifejezve az alábbi összeállítás mutatja. (L. II. tábla.)

Az így nyert adatok már hozzávetőlegesen mutatják a különböző országokban fizetett munkabérek közötti különbségeket. Látható, hogy ugyanazon kategóriához tartozó munkások munkabéreinél országok szerint mily nagymértékű eltérés mutatkozik. A prágai kőműves pl. alig egynolcadát keresi annak, amit egy amerikai kőműves kap. Az amerikai és kanadai munkabérek kivétel nélkül minden kategóriában sokkal magasabbak, mint az európai országokban. Jellemző a táblázatból kiolvasható az a jelenség is, hogy az egyes kategóriák munkásait az egyes országokban lényegesen eltérően fizetik. Belgiumban pl.

az asztalosoknak, Hollandiában a gépszedőmunkásoknak, Svédországban, Angliában általában a nyomdai munkásoknak, Kanadában és Amerikában az építőmunkásoknak, Csehországban pedig a mechanikai munkásoknak legnagyobb a fizetése.

A magyarországi adatokat a Közgazdasági Figyelő munkabérkimutatásai alapján állítottuk be s az átszámításokat a Dálnoki-Kováts-féle megélhetési indexszámok alapján eszközöltük. Az építőipari munkásoknál feltüntetett munkabér — a kőművesmunkás kivételével — az építőipari szakmunkások gyűjtőneve alá foglalt munkások bérét jelenti. Ennek az összevonásnak, valamint annak a körülménynek, hogy némely kategóriánál az adatok hiányoznak, az a magyarázata, hogy a munkabéreket lehetőleg csak ott és úgy tartottuk kívánatosnak beállítani, ahol a rendelkezésre álló béradatok pontosan ugyanazon munkáskategóriákra vonatkoznak, mint amelyek a kimutatásban szerepelnek, hogy az összehasonlítás alapjául lehetőleg egynemű adatok szolgáljanak.

A külföldi munkabérekkel való összehasonlítás azt mutatja, hogy a magyarországi munkabérek hozzávetőlegesen az olasz- és csehországi munkabérek níveljén állanak, s ezekkel együtt a legalacsonyabbak a táblázatban szereplő országok között, melyek a munkabérmagasság szempontjából négy csoportra oszthatók. 1. Kanada és Egyesült-Államok, 2. Angolország, Hollandia és Svédország, 3. Franciaország, Norvégia, Németország, 4. Belgium, Olaszország, Ausztria, Cseh- és Magyarország.

E sorrend jellemzően mutatja, hogy a munkabér általában azokban az országokban a legmagasabb, amelyek gazdasági élete erősen fejlett, s ahol a munka és munkásság organizációja is jobban kiépített. A vezető országokban a munkabérek viszonylagos magassága a munkának a tökéletesebb munkaszervezés folytán mutatkozó nagyobb termelékenységével s a kulturális színvonal magasabb fokán álló munkások differenciáltabb életigényeivel magyarázható.

Mint már fentebb említettük, az ily módon kiszámított adatok összehasonlítása útján sem lehet azonban reálmunkabérek eltéréseinek nagyságát pontosan megmérni, nem pedig azért, mert a pénzegységek aranyparitása nem fejezte ki egyúttal a belső vásárlóerőparitást is, ami az egyes országokban a megélhetési költségeknél már a békeévekben jelentékeny eltéréseket idézett elő. Az ezirányú differencia az angol Labor Department of the Board

I. Névleges, 48-órás heti munkabérek néhány nagyvárosban 1924 szeptember elején
Salaires nominaux calculés sur la base de 48 heures de travail dans différentes villes.

Iparág és foglalkozások	Amster- dam	Berlin	Bruxelles	Buda- pest	Chris- tiana	London	Milánó	Ottava	Páris	Phila- delfia	Prága	Róma	Stock- holm	Wien
	Ar.frt.	Mk.	Frank	Kor.	Kor.	Sb. D.	Lira	Dollár	Frank	Dollár	Kor.	Lira	Kor.	Kor.
Építőipar														
a) Szakmunkások:														
✓ Kőműves vagy téglavető . . .	38 40	43 54	164 40	412.800	76 80	82 0	164 40	48 00	192 00	67 20	220	182 40	76 80	587.520
Ács	38 40	43 87	182 40	405.840	72 96	82 0	175 50	36 00	192 00	48 00	225	182 40	76 80	617.760
Asztalos	38 40	—	188 40		72 96	82 0	141 60	36 00	168 00	55 20	—	158 40	76 80	502.512
Ólomöntő	40 80	43 20	153 60		72 96	82 0	—	38 40	168 00	55 20	—	144 00	60 00	619.200
Festő (külön szaknélküli) .	36 00	43 20	150 00		76 80	78 0	175 20	31 20	156 00	48 00	260	201 60	72 00	474.720
b) Nem szakmunkások:														
Napszámosok .	31 20	35 52	114 00	259.776	72 00	62 0	108 00	19 20	132 00	40 80	165	120 00	69 60	447.840
Gépipar														
a) Szakmunkások:														
Szerelő	32 16	30 72	144 96	535.776	72 00	62 2	132 66	28 80	168 00	36 00	260	153 60	42 24	—
Vasöntő (kézi)	27 84	30 72	159 36	—	72 00	62 2	143 70	28 32	192 00	46 56	265	153 60	42 24	—
Mintázó	32 16	30 72	180 00	—	72 00	66 10	—	33 60	240 00	52 80	305	—	42 24	—
Esztergályos	32 16	30 72	168 00	525.264	72 00	62 2	145.10	28 80	237 60	—	245	153.60	42 24	432.000
b) Nem szakmunkások:														
Napszámosok .	23 52	23 04	109 92	233.376	67.20	44 2	101 94	19 20	120 00	—	160	105 60	36 00	312.000
Bútoripar														
a) Szakmunkások:														
Műasztalos	32 64	42 24	194 40	502.944	76 80	84 0	163 20	27 60	228 00	—	250	192 00	57 60	473.184
b) Nem szakmunkások:														
Napszámosok .	—	33 60	—	284.448	—	60 0	115 20	16 80	144 00	—	170	126 00	—	337.680
Könyvipar														
a) Szakmunkások:														
Betűszedő (kézi)	36 00	33 60	172 00	538.896	88 00	89 0	198 47	36 72	206 40	43 01	—	167 50	56 45	513.188
Gépszedő	40 32	38 64	184 00	540.403	80 00	96 0	217 04	36 72	246 85	45 17	285	217 15	61 90	627 722
Nyomdai művezető	36 00	33 60	172 00	—	80 00	89 0	195 00	36 72	274 30	42 00	—	167 50	56 45	513.188
Könyvkötő	36 00	29 76	169 00	537.648	84 00	80 0	198 47	35 48	204 00	41 52	210	152 00	52 80	421 047
b) Nem szakmunkások:														
Napszámosok .	28 80	29 40	—	—	—	71 0	132 13	—	162 00	—	200	127.70	46 25	189.656

of Trade kutatásai alapján öt ország egymásközi viszonylatában ismeretes, s számokban kifejezve a következő volt: Nagybritánia 49, Franciaország 54, Németország 56, Belgium 45, Egyesült-Államok 71, ami szavakkal kifejezve annyit jelent, hogy Nagybritániában pl. 49 shilling ugyanolyan vásárlóerővel bír, mint Franciaországban 54, Németországban 56 stb. Ezekben az országokban fizetett munkabérek már a lehető legnagyobb pontossággal összehasonlíthatjuk, mert a fentemlített

eltérések figyelembevételével az adatok teljesen egyneműekké válnak. Mint minimális hibaforrás, csupán a megélhetési indexek eltérő összeállításából eredő kisebb jelentőségű eltérés marad meg.

Az ezirányú számítások eredményét — a négy kategória egyes szakmunkásaira és a napszámosokra vonatkozólag — a következő összeállítás mutatja. (L. III. tábla.)

Ezek az adatok szemléltetően mutatják, mely mértékben nivellálódnak a munkabérek,

II. 48-órás heti reálmunkabérek indexszámai néhány nagyvárosban (London = 100).
Nombres-indices des salaires réels calculés sur la base de 48 heures de travail dans quelques grandes villes.
 (Londres = 100.)

Iparágak és foglalkozások	London	Amsterdam	Berlin	Bruxelles	Budapest	Cristiána	Milanó	Ottava	Páris	Philadelphia	Prága	Róma	Stokholm	Wien
Építőipar														
a) Szakmunkások:														
Kőműves v. téglavető	100	97·10	89·41	54·91	44·32	70·68	53·51	285·33	87·26	342·77	42·79	59·37	103·74	76·90
Ács	100	97·10	90·09	60·91	43·56	67·16	57·12	214·06	87·26	244·83	43·82	59·37	103·74	82·12
Asztalos	100	97·10	—	62·93		67·16	46·09	214·06	76·35	281·56	—	51·56	103·74	51·56
Ólomöntő	100	103·16	88·71	51·30		67·16	—	228·28	76·35	281·56	—	46·88	81·07	82·30
Festő (külön szaknélk.)	100	95·65	93·26	52·68	—	72·31	59·96	195·03	74·54	257·38	53·23	68·97	102·27	66·33
b) Nem szakmunkások:														
Napszámosok	100	104·31	96·45	50·35	36·86	87·66	46·50	150·95	79·34	275·23	42·50	51·66	124·37	78·73
Gépipar														
a) Szakmunkások:														
Szerelő	100	103·84	83·15	63·83	75·82	87·38	56·93	225·70	100·65	242·07	66·75	65·92	75·21	—
Vasöntő (kézi)	100	92·78	83·15	70·18	—	87·38	61·67	221·95	115·—	312·64	68·02	65·92	75·21	—
Mintázó	100	97·72	78·24	74·58	—	82·22	—	247·78	135·31	334·08	73·69	—	70·77	—
Esztergályos	100	103·84	83·15	73·97	74·32	87·38	62·26	225·70	142·36	—	62·88	65·92	75·21	75·69
b) Nem szakmunkások:														
Napszámosok	100	110·32	87·78	68·10	46·47	114·73	61·56	211·74	101·18	—	57·83	63·78	90·20	76·92
Bútoripar														
a) Szakmunkások:														
Műasztalos	100	80·54	84·67	63·39	52·70	69·00	51·87	160·14	101·15	—	47·52	61·00	75·96	61·40
b) Nem szakmunkások:														
Napszámosok	100	—	94·28	—	41·73	—	51·23	136·53	89·43	—	45·23	56·07	—	61·32
Könyvpiar														
a) Szakmunkások:														
Betűszedő (kézi)	100	83·83	63·56	52·93	53·30	74·64	59·53	201·10	86·43	202·12	—	50·22	70·27	62·84
Gépszedő	100	86·97	67·78	52·50	—	62·89	60·34	186·44	95·83	196·81	47·41	60·38	71·44	71·25
Nyomdai művezető	100	83·83	63·56	52·93	—	67·83	58·48	201·10	114·88	197·37	—	50·22	70·27	62·84
Könyvkötő	100	93·26	62·65	57·86	59·16	79·25	66·23	216·23	95·03	217·11	41·93	50·71	73·13	57·36
b) Nem szakmunkások:														
Napszámosok	100	84·08	69·72	—	—	—	49·69	—	85·03	—	44·99	48·01	72·17	29·11

III. 48 órás heti reálmunkabérek a megélhetési költségek közti különbségek kiküszöbölésével.
Salaires réels calculés sur la base de 48 heures de travail non compris les différ. entre les dépenses du coût de la vie.

Ipar és foglalkozás	Reálmunkabérek					A reálmunkabérek indexszámai (London = 100)				
	London sh.	Berlin sh.	Bruxelles sh.	Páris sh.	Philadelphia sh.	London	Berlin	Bruxelles	Páris	Philadelphia
Építőipar:										
Kőműves	82·0	64·14	49·02	64·92	193·97	100	78·21	59·78	79·17	236·55
Napszámos	62·0	53·46	33·99	44·64	117·77	100	86·23	54·82	72·00	189·95
Gépipar:										
Szerelő	62·2	45·48	43·23	56·81	103·91	100	73·12	69·50	91·33	167·06
Napszámos	44·2	33·95	32·77	40·58	—	100	76·81	74·14	91·81	—
Bútoripar:										
Műasztalos	84·0	62·23	57·98	77·10	—	100	74·08	69·02	91·79	—
Napszámos	60·0	49·50	—	48·69	—	100	82·50	—	81·15	—
Könyvpiar:										
Betűszedő	89·0	49·50	51·30	69·79	124·15	100	55·62	57·64	78·42	139·49
Napszámos	71·0	43·31	—	54·78	—	100	61·00	—	77·15	—

ha az egyes pénznemek vásárlóerejénél mutatózó differenciákat is számításba vesszük. Míg pl. az előző táblázat adatai szerint Belgiumban a kőművesmunkás munkabére egyhatodát sem tette az amerikai munkásénak, a helyes számítás útján elért eredmények már azt mutatják, hogy a különbség nem egészen négyszeres. Ezekből az adatokból általában

megállapítható, hogy legjobban vannak fizetve minden kategóriánál az amerikai munkások, legrosszabban a belga munkások; a német és francia munkások munkabére nagyjában egyenlő szinten mozog, míg az angol munkás a középső helyet foglalja el az amerikai és európai munkás között.

Hajdrik Sándor dr.

© MEZŐGAZDASÁG ©

A gabonafélék termésátlagai.¹

Moyennes de la production des céréales.¹

Résumé. L'Office Central roy. hongrois de Statistique a réorganisé en 1922 les recueils des données statistiques sur la production agricole, parmi lesquels il a rangé un nouveau recueil permettant d'établir les moyennes de la production des céréales d'une manière entièrement détaillée par communes et catégories d'exploitations agricoles. Ce nouveau recueil de données est le recensement de la statistique du battage, dont les résultats, pour la première fois disponibles, rendent possible la publication détaillée des branches de culture des céréales et sur la base de ces calculs, reposant sur les données les plus exactes, nous pouvons exposer l'intensité de la production des céréales relative à la superficie totale du pays.

Sur la base des moyennes de la production en céréales de l'année 1923, qui peut être considérée comme normale, la production en céréales de la Hongrie est en arrière par rapport à la production des pays de l'Europe occidentale. Les moyennes de la production des régions établies sur la base morphologique présentent de grands extrêmes. Les moyennes des catégories des exploitations agricoles distinguées par régions font preuve de divergences encore plus considérables que les moyennes générales des régions. De sorte que sur la base des recherches on peut établir le résultat suivant: les moyennes de la production des différentes régions et catégories de production indiquent dans leur ensemble, que l'état arriéré de la production en céréales de la Hongrie peut être imputé en première ligne à l'exploitation extensive des petites propriétés foncières. Il peut en outre être motivé par la production toujours encore insuffisante des

propriétés moyennes et par le fait, que cette production arriérée se manifeste dans les trois quarts du pays et elle se présente le plus sensiblement dans les régions situées entre le Danube et la Tisza, ensuite dans les contrées situées dans la partie géographique centrale et supérieure de la Tisza.

Enfin d'après ce résultat final, ce recueil statistique nous enseigne d'une part la nécessité de suivre avec attention, outre la solution urgente du crédit agricole, la production des céréales par régions, en faveur de l'augmentation de la production, puis, que l'administration de l'agriculture se doit diriger d'après les régions agricoles. En dehors de cela il faut attirer l'attention sur le fait qu'en faveur de la classe des petits propriétaires et surtout dans l'intérêt de ceux qui ont pris place dans cette catégorie foncière par suite du réforme agraire, on établît un enseignement primaire spécial agricole et qu'il soient créées, suivant des différents régions, des fermes-modèles.

A gabonatermelés belterjessége, amely elsősorban a termésátlagok nagyságában nyilvánul meg, egyike hazánk legfontosabb gazdasági kérdéseinek és a termésátlagok jelentősége még sohasem volt akkora, mint napjainkban.

A trianoni békeszerződés következtében ugyanis Magyarország területe régi területének egyharmadrészére, 16,2 millió kat. holdra zsugorodott. S mert e területvesztés folytán hazánkban elsősorban erdőkkel, rétekkel, legelőkkel borított részei veszttek el, s főleg azok a vidékei maradtak meg, amelyeknek átlagosan 60% a szántóföldekből áll, az ország agrárjellege még inkább előtérbe nyomult és a mezőgazdasági termelés viszonylagos jelentősége még nagyobb lett, mint a múltban volt, amikor a szántóföldek az ország területének csak 45,4%-át alkották. De tovább-

¹ A Magyar Statisztikai Társaság 1925. január 13-iki ülésén tartott székfoglaló előadás. — Conférence inaugurale ayant eu lieu à la séance de la Société Hongroise de Statistique du 13 janvier courant.

menve, mert a csonka ország területének ma már mintegy harmadrészen termelnek gabonát, holott a multban az ország területének alig negyedrésze szolgált a gabonafélék termelésére, nemcsak az ország agrárjellege nyomult a multhoz képest még jobban előtérbe, hanem a gabonaneműek termelésének jelentősége is sokkal fontosabbá lett. Ennek következtében pedig az, hogy a gabonafélék termelésének belterjessége mekkora, s hogy az részleteiben miképen alakul, az ország gazdasági életének mindenestre egyik legfontosabb kérdését alkotja. S mert az ország gazdasági életének újjászervezése és megerősítése csakis a legbelterjesebb gazdálkodás útján valósítható meg, tekintettel a gabonával bevetett terület nagy kiterjedésére, amely nemcsak a többi terménycsoport által elfoglalt területeknél jóval nagyobb, hanem még a szántóföldek után következő legnagyobb művelési ágnek: az erdők kiterjedésének is háromszorosa, joggal állítható, hogy *a gabonafélék termésátlagainak jelentősége még sohasem volt akkora, mint napjainkban.*

A gabonafélék termésátlagainak ez a nagy jelentősége készítette a m. kir. központi statisztikai hivatalt is arra, hogy mezőgazdasági termelési statisztikai adatgyűjtéseinek újjászervezése alkalmából azok sorába egy oly új adatgyűjtést is iktasson, amelynek adatai a gabonafélék termésátlagaira vonatkozólag: községig és ezen belül gazdaságkategóriáig menő részletességgel is teljes tájékozást nyújtsanak. *Ennek az adatgyűjtésnek most már rendelkezésre álló eredményei teszik lehetővé a felvetett kérdésnek az egész ország területére kiterjedő, konkrét adatok alapján való részletes ismertetését.*

Mielőtt azonban a gabonafélék termésátlagainak erre az ismertetésére rátérnék, helyesebben, mielőtt azokat a legfontosabb végeredményeket ismertetném, amelyek a felvetett kérdésnek gondos és hosszas tanulmányozása alapján megállapíthatók voltak, szükségesnek tartom, hogy röviden megemlékezzem az előbb említett statisztikai adatgyűjtésről is.

Az ország gazdasági újjászervezésének előmozdítása érdekében a statisztikai hivatal még 1921-ben részletes tervet dolgozott ki a mezőgazdasági statisztika újjászervezésére. Ennek egyik része: az újjászervezett mezőgazdasági termelési statisztika, a tervzetnek megfelelő módon, már 1922-ben rendeleti úton életbelépett.

Ez az 1922-ben rendszeresített mezőgazdasági termelési statisztikai adatgyűjtés túlnyomórészt már az egyéni bevalláson alapszik. A bevetett területet s annak termények szerint való részletezését minden gazdaságnak külön kell bevallania. A termés eredményét a 20 kat. holdas és ennél nagyobb gazdaságok szintén egyénenként mutatják ki, s csak a 20 kat. holdnál kisebb gazdaságok termését állapítják meg most is becslés útján.

A gabonaneműek terméseredményeinek többoldalú és minél pontosabb megállapíthatása céljából pedig egy új adatgyűjtés: a cséplési statisztikai adatgyűjtés indított meg. S ennek az új adatgyűjtésnek életbeléptetése következtében a gabonaneműek termésátlagai az előbb említett egyéni bevalláson és becslésen kívül most már a cséplési statisztikai adatok alapján is meghatározhatók. Ez az adatgyűjtés szintén az egyéni bevalláson alapszik, úgyhogy végeredményképen a gabonaféléknek termésátlagai, valamint terméseredményei is, ma már az összes gazdaságokra vonatkozólag az egyéni bevallás alapján állapíthatók meg.

A cséplési statisztikai adatgyűjtésnek ez az életbeléptetése teszi lehetővé, hogy a gabonafélék termésátlagaival most már behatóbban: akár községig vagy akár azon belül gazdaságkategóriáig menő részletességgel foglalkozhassunk. A cséplési statisztikai adatgyűjtés alkalmával ugyanis minden cséplőgéptulajdonosnak hetenkint kell bejelentenie, hogy a hét folyamán naponként hány métermázsza gabonát, nevezetesen: búzát, rozsot, árpát vagy zabot cséplelt ki és a kicséplelt mennyiség bejelentésével egyidejűleg ki kell mutatnia azt is, hogy ugyanabban a gazdaságban kicséplelt gabonaféle mennyisége hány kat. hold területen termett. Az így nyert adatok alapján azután az egyes gabonaféléknek termésátlagai községig s azon belül gazdaságkategóriáig menő pontossággal már könnyen megállapíthatók, még akkor is, ha nem érkezik minden cséplésről jelentés.

Bizonyos, hogy az adatgyűjtés folyamán nyert adatok, bármennyire gondos felülvizsgálat alá vették is, számtalan hibát tartalmaznak. Kétségtelen, hogy a gazdaságok tekintélyes hányada kevesebb termést mutat ki a tényleges termés nagyságánál; s hogy a kérdőíveken feltüntetett területi adatok, különösen a kisebb gazdaságoknál, amelyek az általuk bevetett területet nagyon sok esetben pontosan nem is tudják részletezni, nem megbízhatók. Megállapítható az is, hogy a helytelen adatok szolgáltatását sok esetben nemcsak az adózástól való félelem, nemcsak az egyéni adatok tudakolása iránt érzett ellenszenv, nemcsak a gazdasági feljegyzéseknek hiánya, hanem a célzatos félrevezetés és rosszakarat is előidézi. Mindennek ellenére az adatok mégis rendkívül értékesek és nagy egészükben megbízhatóknak is tekintethetők. Az ország különböző vidékeire s ezen belül a gazdaságkategóriákra vonatkozó termésátlagok ugyanis oly rendszerességet mutatnak, amely rendszeresség alapján a megbízhatóság el nem vitatható. Másrészről: a megbízhatóság javára írható az is, hogy a cséplési statisztika termésátlagai segítségével megállapított termés eredménye nagyobb annál az eredményénél, amely a gazdasági tudósítók és felügyelők által becslés alapján szolgáltatott termésátlagokkal határozott meg, vagyis az új módszer útján elért eredmények a valóságot sokkal inkább megközelítik, mint a becslés alapján nyert eredmények. Így 1922-ben, amikor első ízben állapított meg a cséplési statisztika termésátlagai segítségével a gabonatermés nagysága, a régi módszer szerint szintén meghatározott terméshez képest, egyedül a búzánál mintegy 2 millió métermázsával nagyobb eredmény mutatkozott. S hogy a termésnek ez a nagysága a valóságnak jobban megfelelt, bizonyítja, hogy a kormány intézkedései, amelyeket már az új adatgyűjtés eredményei alapján tett, mindenkor megállták helyüket. De előmozdítja az adatgyűjtés értékességét és megbízhatóságát az a tény is, hogy a cséplési lapokkal az adatoknak oly nagy tömege áll rendelkezésre, amely tömegben a nagy számok törvénye is érvényesülhet. Így 1923-ban — 1924-ről még nem folytak

be az összes lapok — már mintegy 80.000 cséplési bejelentőlap érkezett be és a bejelentések az ország gabonatermésének mintegy háromnegyed részére vonatkoztak. Ez a 80.000 lap pedig, a legminimálisabb számítás szerint is legalább 1 millió adatot tartalmaz, mert mind a négy gabonafélének bejelentése ugyanazon a lapon történik s minden bejelentőlap hat napi cséplés eredményét tartalmazza. S ezzel, tekintettel erre a nagy adathalmazra, azok a hibaforrások, amelyekre rámutattam, a kiegyenlítődés folytán a valóságtól lényegesebb eltérést alig okozhatnak. Vagyis mindezek alapján a cséplési statisztikai adatgyűjtés eredményei megfelelőeknek, a tudományos kutatás céljaira alkalmasaknak tekinthetők, s azokat a gyakorlati élet ellenőrzésére is mindenestre joggal felhasználni lehet.

Ezek előrebocsátása után rátérek előadásom tulajdonképeni tárgyára: a gabonafélék termésátlagainak, s ezek alapján a gabonatermelés belterjességének ismertetésére. S az alábbiakban a cséplési statisztikai adatokból kiszámított termésátlagokat, illetőleg az azok tanulmányozása alapján megállapított végeredményeket fogom ismertetni, és pedig az 1923. évi jó-közepes gabonatermés adatai alapján. Ennek az esztendőnek gabonatermése ugyanis körülbelül megfelel az ország normális gabonatermésének, mert a gabonafélék Magyarországon mai területére vonatkozó országos termésátlagai, ebben az esztendőben és a világháborút megelőző utolsó esztendők átlagában mondhatni azonosak és a törvényhatóságok szerint részletezett átlagok is alig egy-két tized métermázsával különböznek egymástól. Úgy, hogy e minimális eltérések következtében az 1923. esztendő gabonatermése szintén átlagosnak, s ezzel egyúttal normálisnak vehető, vagyis olyan termésnek, amelynél az ország gabonatermelését nagymértékben hátráltató szélsőséges csapadék és hőmérsékleti viszonyok, vagy más változó természeti tényezők, kiküszöböltnek tekinthetők és amelynek termésátlagaiban legfőképen az állandó természeti tényező: a talaj minemősége és az emberi tevékenység, vagyis a művelés belterjessége nyilvánul meg.

A tárgyalt esztendőben Magyarországon kat. holdankint átlagosan 8·0 métermázsza búza, 7·0 métermázsza rozs, 7·5 métermázsza árpa, 7·1 métermázsza zab termett. Ezek az átlagok, mint már említettem, körülbelül azonosak azokkal az átlagokkal, amelyek az ország mai területének háború előtti átlagos termésére vonatkoznak, ellenben már mintegy kétszeresei a múlt század hetvenes éveiben elért termésátlagoknak. Így tehát arról tanuskodnak, hogy az ország termelése a hetvenes évek óta nagyot fejlődött és a gabonaféléknek akkori nagyon is külterjes termelését, ahogy azt a közbenső évek termésátlagai is mutatják, las-

sankint belterjesebb termelés váltotta fel. Ha azonban ezeket a multhoz képest lényegesen kedvezőbb 1923. évi adatokat a nyugati államok termésátlagaival hasonlítjuk össze, az összehasonlítás eredménye hazánkra nézve még mindig rendkívül kedvezőtlen. Németalföld, Dánia, Belgium, Anglia és Németország a magyar termésátlagokhoz képest kat. holdankint sokkal több gabonát termelnek. Sőt még Svédország és Svájc termésátlagai is jóval nagyobbak. A felsorolt államok közül a legkedvezőbb termésátlagokat Németalföld termelése mutatja: ott kat. holdankint 16·9 métermázsza búzát, 10·8 métermázsza rozst, 15·2 métermázsza árpát és 13·1 métermázsza zabot termelnek. Legközelebb állanak még a magyar termelési átlagokhoz, az ugyancsak rendkívül belterjesen gazdálkodó Németország termelési átlagai: ott az 1923. év folyamán kat. holdankint 11·0 métermázsza búza, 9·4 métermázsza rozs, 10·5 métermázsza árpa, 10·3 métermázsza zab termett. Vagyis a legbelterjesebb gazdálkodó Németalföld termésátlagai, a rozs kivételével, a magyar termésátlagoknak mondhatni kétszeresét teszik s még Németország termésátlagai is 35—40%-kal magasabbak a magyar átlagoknál. Ezeket a különbségeket, amelyek ma a nyugati államok és Magyarország termésátlagai között fenforognak, megerősítik a háború előtti évek adatai is, mert azoknak a különbségeknek arányai, amelyek a magyar és a legintenzívebben gazdálkodó nyugati államok termésátlagai között ma fenforognak, a római nemzetközi mezőgazdasági intézet adatai szerint a múltban is, mondhatni azonos mértékben mutatkoztak. *A gabonafélék magyar termésátlagainak a nyugati államok átlagaival szemben mutatkozó ez a nagy különbsége tehát Magyarország gabonatermelésének belterjességére rendkívül szomorú fényt vet és a termelésnek hátramaradottságát, helyesebben még mindig külterjes voltát igazolja.*

Azok az adatok, amelyek ma az említett új statisztikai adatgyűjtés révén rendelkezésre állanak, módot nyújtanak arra, hogy ezek a még mindig hátramaradott termésátlagok részleteikre bontassanak s azok összetétele ilyen módon vizsgálódassék meg. E vizsgálódások pedig lehetővé teszik annak megállapítását, hogy a termelés belterjességének hátramaradottságát tulajdonképen hol és miben kell keresni.

A termésátlagoknak ez a részleteiben való tanulmányozása két irányban történhetik. Elsősorban a vidéki átlagok, másodsorban pedig a gazdaságkategóriákra vonatkozó átlagok alapján.

I. A gabonafélék termésátlagai vidékek és gazdaságkategóriák szerint.

I. Moyennes de la production des céréales suivant les régions du pays et les catégories agricoles.

(A maximális és minimális átlagok külön kiemelésével).

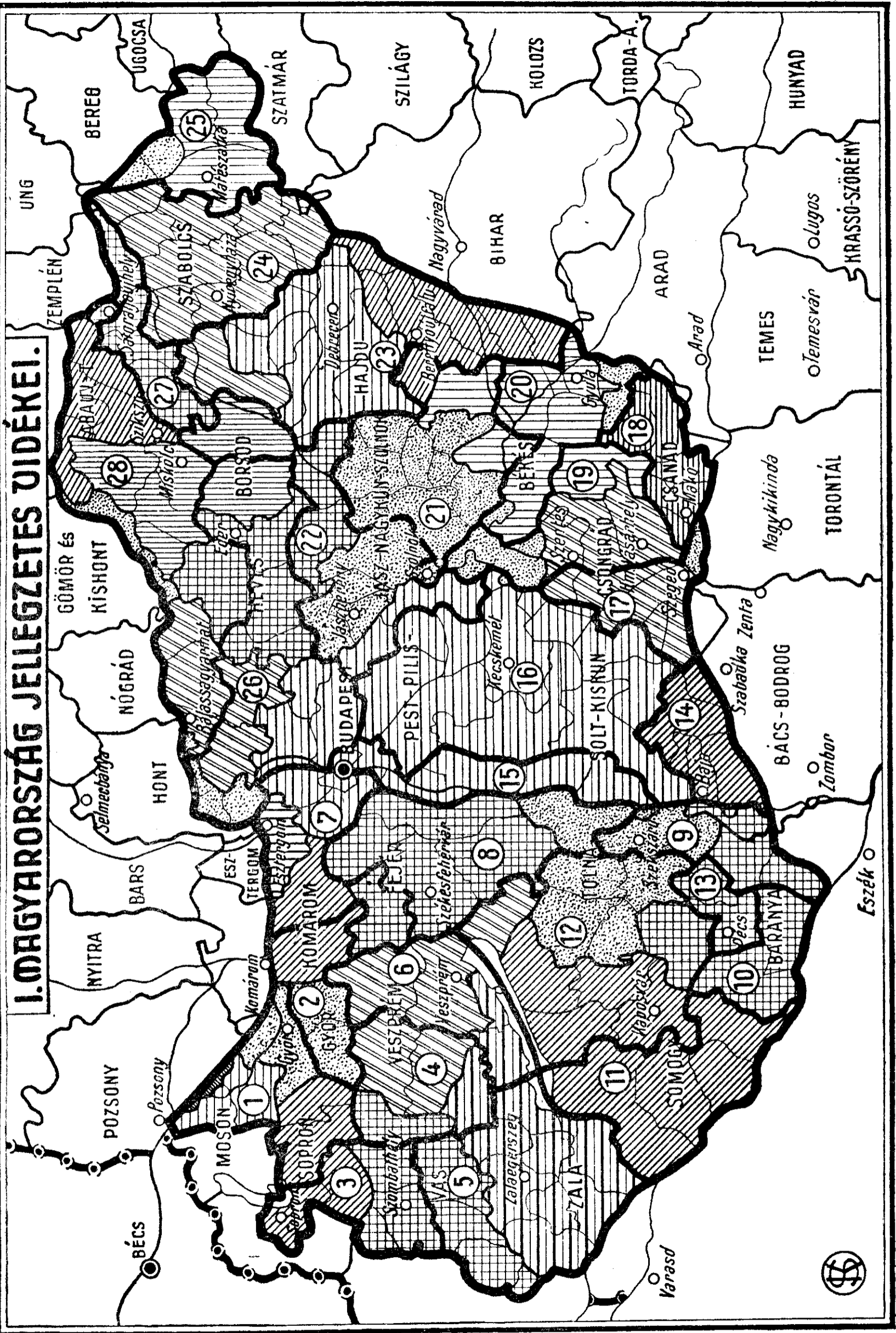
(Avec distinction des moyennes maxima et minima).

Vidék — Régions	A vidékek területe kat. hold. — Superficie des régions en arpents cadastraux	Szántóföld Terres arables	A gabonával bevett terület — Superficie ensemencée en céréales	termésátlaga általában Moyenne de la récolte en général				termésátlaga a kisgazdaságokban — Moyenne de la récolte dans les petites propriétés foncières (moins de 100 arp. cad.)				termésátlaga a nagygazdaságokban — Moyenne de la récolte dans les grandes propriétés foncières (plus de 1000 arp. cad.)					
				A búza Froment	A rozs Seigle	Az árpa Orge	A zab Avoine	A búza Froment	A rozs Seigle	Az árpa Orge	A zab Avoine	A búza Froment	A rozs Seigle	Az árpa Orge	A zab Avoine		
az összes terület %-ában en % de la superficie totale		kat. holdankint métermázsákban par arpents cadastraux en quintaux métriques															
Dunántúli dombvidék — Région montueuse transdanubienne	1	468.290	61	30.9	8.4	8.2	8.1	7.9	8.1	7.7	7.7	7.5	9.7	10.5	9.8	8.5	
	2	283.640	68.8	33.5	8.0	8.0	7.5	7.2	7.6	7.3	7.0	6.7	9.0	12.7	9.5	8.2	
	3	380.554	61.1	32.3	8.2	7.1	8.5	8.3	7.9	6.6	8.0	7.9	9.1	9.6	10.0	8.8	
	4	436.863	57.9	32.0	6.7	6.2	6.4	6.7	6.5	5.9	6.1	6.2	7.6	8.2	7.7	8.9	
	5	771.265	47.6	27.3	6.2	5.7	7.2	6.6	5.9	5.4	6.6	6.1	8.1	8.5	9.2	8.5	
	6	544.978	36.9	19.7	7.1	6.5	6.7	7.0	6.7	6.0	6.4	6.0	9.2	9.5	9.2	9.4	
	7	482.137	44.7	19.9	7.0	6.2	6.4	5.7	6.5	5.5	6.0	5.2	10.2	9.4	9.5	8.1	
	8	755.421	68.6	30.8	8.8	9.0	8.1	7.4	7.6	7.4	7.1	6.1	10.8	11.1	9.9	8.8	
	9	232.698	64.6	34.8	8.6	9.0	9.0	8.6	8.5	8.6	8.5	8.2	9.2	9.2	9.7	10.0	
	10	237.027	56.0	27.1	8.2	7.7	7.9	7.7	7.9	6.6	7.6	7.6	11.1	9.6	12.2	9.8	
	11	623.385	51.3	26.1	7.8	7.8	8.3	7.7	7.8	7.4	7.9	7.7	8.0	8.8	9.8	8.1	
	12	1,167.401	61.6	29.3	8.3	7.8	7.7	7.9	7.8	7.1	7.1	7.3	10.0	10.3	9.6	9.6	
	13	186.477	58.4	29.6	8.1	7.0	7.3	7.3	8.1	6.7	7.4	7.3	8.5	8.6	7.4	8.7	
Alföld — Grande Plaine	14	305.392	69.9	30.8	8.1	7.4	8.6	7.4	8.1	7.1	8.3	7.4	8.5	9.2	9.3	7.5	
	15	422.121	58.4	31.6	7.4	6.9	6.9	6.4	7.2	6.7	6.6	6.4	9.1	9.2	9.0	6.6	
	16	1,247.162	50.9	26.3	6.7	5.6	6.3	5.2	6.5	5.5	6.2	5.2	7.5	6.7	6.7	5.4	
	17	367.928	60.4	32.1	7.2	6.1	7.0	6.7	7.2	6.0	6.4	6.2	8.0	11.9	12.0	8.5	
	18	251.662	85	40.3	11.2	11.6	11.8	10.6	10.7	9.3	11.0	10.1	15.1	15.6	15.7	11.7	
	19	506.865	77.6	42.8	9.1	9.5	8.9	8.4	8.9	8.3	8.8	7.8	11.2	12.3	11.2	10.7	
	20	394.260	80	41.7	9.0	9.8	8.4	7.9	8.9	8.1	8.2	7.4	10.3	11.1	9.6	9.5	
	21	823.992	76.1	39.9	7.7	7.6	6.9	5.8	7.5	6.6	6.6	5.3	9.2	9.4	8.4	7.0	
	22	762.524	66.0	35.7	7.2	6.7	6.5	5.1	6.8	6.4	6.1	4.7	10.3	8.9	9.1	6.3	
	23	1,142.219	62.5	28.4	7.3	6.4	6.6	5.8	7.0	5.9	6.2	5.3	9.5	8.8	8.2	7.6	
	24	639.371	79.3	30.6	7.9	6.2	7.2	6.2	7.5	6.0	6.6	5.9	8.8	7.9	8.3	7.2	
	25	432.040	71.6	27.7	7.0	6.8	7.2	6.4	6.9	6.4	7.0	6.5	9.9	8.5	8.1	6.5	
Ész. dombvidék — Région montueuse du Nord	26	1,013.693	55.9	29.1	7.0	6.6	6.2	5.4	6.7	6.1	5.7	4.8	9.7	8.8	8.1	6.1	
	27	229.868	51.3	27.6	7.4	7.6	7.0	6.1	6.9	6.8	6.4	6.0	8.6	10.0	8.8	6.6	
	28	1,028.611	42.6	22.8	6.1	6.2	5.7	4.9	5.9	5.7	5.6	4.6	8.8	9.1	7.0	7.2	
Magyaró. Hongrie	16,162.589	60.2	30.0	8.0	7.0	7.5	7.1	7.5	6.3	6.8	6.6	9.9	9.2	9.3	8.2		

Abból a célból, hogy a termésátlagok az ország jellegzetesebb vidékei szerint legyenek kimutathatók, a közigazgatási járásek morfológiai, azaz földalaktani alapon, vagyis a termelésnek állandó természeti tényezői, nevezetesen: a hegyrajzi, földtani és talajviszonyok alapján csoportosították. Helyesebb lett volna ugyan, ha e durva csoportosítás helyett a községek azonos morfológiai viszonyai szerint alakították volna meg a gazdasági körzetek, ez

a csoportosítás azonban, megfelelő adatok hiányában, most nem volt keresztülvihető. De különben is célszerűbbnek mutatkozott — legalább is egyelőre — a járási beosztásnak épségbentartása, mert ez a csoportosítás, ismertetésemnek megengedett keretei között, az áttekinthetőség szempontjából előnyösebbnek látszott. E beosztás szerint (l. a 477. lapon közölt térképet), amelynek részletes ismertetését a „Magyar Statisztikai Szemlének“ egyik

I. MAGYARORSZÁG JELLEGZETES ÜIDÉKEI.

legközelebbi száma fogja tartalmazni, Magyarország mai területe 28 vidékre osztott fel. Ezek a vidékek a következők:

1. Hanság és Rábaköz, a Szigetközzel.
2. Duna völgye a Szigetköztől a Vértesig, Sokoróaljával.
3. Magyar Alpok vidéke, a szombathelyi lejtővel.
4. Marcali halomság, a Kemenesaljjával.
5. Lendvai és zalai dombság.
6. Bakony és vidéke.
7. Vértes, Pilis és környéke.
8. Mezőföld.
9. Drávaköz, a Sárközzel.
10. Ormányság.
11. Délsomogy, a Somogysággal.
12. Somogyi dombság.
13. Mecsek és vidéke.
14. Bácska.
15. Csepel—Kalocsai Dunasíkság.
16. Kiskunság, a hozzá csatlakozó buckasággal.
17. Alsó-Tisza síkság, Tisza jobbparti része.
18. Marosmenti síkság.
19. Alsó-Tisza síkság, Tisza balparti része.
20. Fehérkőrös és vidéke.
21. Közép—Tisza síkság, Tisza balparti része, a Nagykunsággal és Sárréttel.
22. Közép-Tisza síkság, Tisza jobbparti része, a Jászsággal.
23. Hortobágy és Hajduság, a bihari részekkel.
24. Nyírség.
25. Tiszahát, az Ecsedi láppal.
26. Cserhát, Mátra és Bükk hegységek déli lejtői.
27. Hegyalja és Hegyköz, a Bodrokközzel.
28. Cserhát, Mátra és Bükk hegységek északi lejtői, a Csereháttal.

Ezeknek a vidékeknek termésátlagai a búzánál 6·2 és 11·2 métermázsá, a rozsnál 5·6 és 11·6 métermázsá, az árpánál 5·7 és 11·8 métermázsá, a zabnál pedig 4·9 és 10·6 métermázsá között váltakoznak. (L. az I. sz. táblázatot.) E minimális és maximális vidéki átlagok között tehát 100%-os, sőt ennél is nagyobb különbsétek mutatkoznak és amíg *a minimális átlagok az országos átlagnál 20—30%-kal is kisebbek, addig a maximális átlagok még a belterjesen gazdálkodó Németország termésátlagait is némileg meghaladják.*

Ha ezeket a termésátlagokat mind a négy terménynél azonos elvek alapján terményenként osztályokba, jelen esetben 7 osztályba sorozzuk, az az érdekes megállapítás tehető, hogy ugyanannak a vidéknek mind a négy gabonafélére vonatkozó termésátlaga többnyire ugyanabba vagy legfeljebb a szomszédos kategóriába tartozik. Ez azt igazolja, hogy *a termelés intenzitása az összes gabonaféléknél az egyes vidékeken belül mondhatni azonosnak tekinthető.* Kivételt csak a rozs és zab termésátlagainak jelzőszámai alkotnak annyiban, hogy a rozs jelzőszámai a dunántúli és alföldi részek egyes vidékein, a zab jelzőszámai pedig az Alföldön általában kisebbek, mint a többi gabonaneműé.

Az adatok szerint a maximális termésátlagok a marosmenti síkságon találhatóak, ahol azok a 11 métermázsá körül mozognak. Utána a vele északon közvetlenül határos vidékek termésátlagai következnek, amelyek átlagai többnyire a 9 métermázsát haladják meg. Ez az összefüggő terület tekinthető a gabonafélék maximális termésátlagai első központjának. A maximális termésátlagok második központja, a Duna alföldi szakaszának jobbpartja, nevezetesen az alföldi jellegű Mezőföld és a Drávaköz, a Sárközzel. Itt a termésátlagok 8·5—9 métermázsá között váltakoznak. A harmadik maximális központ pedig a Kisalföldnek legmélyebb fekvésű részéből áll. Itt kat. holdankint 8—8·5 métermázsá gabona terem.

Azok a vidékek, amelyek termésátlagai közepeseknek minősíthetők, e három maximális központ körül csoportosulnak. Így az első maximális központ után, az attól északra fekvő alföldi vidékek közepes termésátlagai sorakoznak. De míg a maximális központtal határos Nagykunság, valamint a belterjesebb gazdálkodást folytató Nyírség átlagai — a zab termésátlagainak kivételével — 7—8 métermázsá között ingadoznak, addig a többi idesorozható alföldi vidéken a búza termésátlaga meghaladja ugyan a 7 métermázsát, a többi gabonaféle átlaga azonban csupán 6·5 és 7 métermázsá között mozog. A második maximális központhoz délnyugatnak csatlakozó vidékek a Balatonig és a zalai dombságig, valamint ettől keletre a Bácskának megmaradt része szintén közepes termésátlagokkal rendelkeznek. E vidékek a maximális termésátlagú vidékek után legjobb gabona-termő területei az országnak, éppúgy, mint a harmadik maximális központtal szomszédos dunamenti vidék és a szombathelyi lejtő. E vidékeken a termésátlagok 7·5—8 métermázsá között ingadoznak, sőt egyes esetekben a 8 métermázsát is meghaladják.

E maximális és közepes termésátlagokkal szemben, amelyek elsősorban a legjobb talajú alföldi jellegű vidékeken, illetőleg az alacsonyabb fekvésű dombosvidékeken találhatóak, a minimális termésátlagok központjai: a Duna-Tisza közén fekvő homokbuckás vidékek, az északi hegyes-dombos vidékek és a dunántúli hegyes-dombos vidékek a hozzájuk csatlakozó, túlnyomórészt harmadkorban alakult Marcali halomsággal, továbbá zalai és lendvai dombsággal, ahol a termésátlagok a 7 métermázsát csak kivételesen haladják meg s többnyire a 6·5 métermázsát sem érik el.

Annak okát kutatva, hogy a termésátlagoknak vidékek szerint vázolt ez az alaku-

II. Jelzőszámok. — Chiffres indicatifs.

(Az alkalmatossági jelzőszámokat elérő vagy meghaladó jelzőszámok külön kiemelésével.) — (Avec distinction des chiffres indicatifs atteignant ou dépassant les chiffres indicatifs concernant le sol capable à la production agricole.)

Vidék — Régions	A vidékek mezőgazdasági termelésre való alkalmatosságának jelzőszáma — Chiffres indicatifs relatifs au sol capable à la production agricole des différentes régions	A szántóföldek arányának — Proportion des terres arables	A gabonával bevetett területek arányának — Proportion des superficies ensemencées en céréales	termésátlagainak jelzőszáma általában — chiffres indicatifs en général des moyennes de la production				termésátlagainak jelzőszáma a kisgazdaságokban — chiffres indicatifs des moyennes de la production des petites propriétés foncières (moins de 100 a. c.)				termésátlagainak jelzőszáma a nagygazdaságokban — chiffres indicatifs des moyennes de la production des grandes propriétés foncières (plus de 1000 a. c.)				
				A búza Froment	A rozs Seigle	Az árpa Orge	A zab Avoine	A búza Froment	A rozs Seigle	Az árpa Orge	A zab Avoine	A búza Froment	A rozs Seigle	Az árpa Orge	A zab Avoine	
Dunántúli dombvidék — Région montneuse transdanubienne	1	6	4	4	5	4	5	5	4	3	4	4	7	7	7	5
	2	5	5	4	4	4	4	4	4	4	3	3	6	7	7	5
	3	3	4	4	4	3	5	4	2	4	5	5	6	6	7	6
	4	4	4	4	2	2	2	3	1	2	3	3	4	4	4	6
	5	3	3	3	1	1	3	3	1	1	3	3	4	5	6	5
	6	1	1	1	3	2	3	4	2	1	2	3	6	6	6	7
	7	2	2	1	3	2	2	2	2	1	1	1	7	6	7	5
	8	5	5	4	5	5	5	4	4	3	3	3	7	7	7	6
	9	4	4	5	5	5	6	6	5	5	5	5	6	6	7	7
	10	4	3	3	4	4	4	5	4	2	4	4	7	6	7	7
	11	4	3	4	4	4	5	5	4	3	4	5	4	5	7	5
	12	4	4	4	4	4	4	5	4	3	3	4	7	7	7	7
	13	2	4	4	4	3	4	4	4	3	4	4	5	5	4	6
Alföld — Grande Plaine	14	6	5	4	4	3	5	4	4	3	5	4	5	5	7	4
	15	5	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	6	5	6	3
	16	4	3	4	2	1	2	1	2	1	2	1	3	3	3	2
	17	5	4	4	3	2	3	3	3	1	2	3	4	7	6	5
	18	7	7	6	7	7	7	7	7	6	7	7	7	7	7	7
	19	6	6	7	6	6	6	5	5	4	5	5	7	7	7	7
	20	7	6	7	6	6	5	5	5	4	5	4	7	7	7	7
	21	6	6	6	4	4	3	2	3	2	3	1	7	6	5	4
	22	6	5	5	3	3	3	1	2	2	2	1	7	5	6	3
	23	5	4	3	3	2	3	2	3	1	2	1	7	5	5	4
	24	4	6	4	4	2	3	3	3	1	3	3	5	4	5	4
	25	5	5	3	3	3	3	3	3	2	3	3	7	5	5	3
Ész. dombvidék — Région montneuse du Nord	26	3	3	4	3	2	2	2	2	2	1	1	7	5	5	3
	27	3	3	3	3	4	3	3	3	3	2	3	5	7	5	3
	28	2	2	2	1	2	1	1	1	1	1	1	5	5	3	4
Magyarország — Hongrie		4	4	4	4	3	4	4	3	2	3	3	7	5	7	5

lása szisztematikus módon is megmagyarázható legyen, tekintettel arra, hogy normális esztendő termésátlagairól van szó, amikor a változó természeti tényezők hatása kiküszöböltnek tekinthető, az állandó természeti tényezők alapján a vidékek mezőgazdasági termelésre való alkalmatosságnak megállapítását és osztályozását is megkíséreltem. Tettem ezt abból a célból, hogy a vidékeknek osztályozás alapján nyert jelzőszámai a termelésre vonatkozó különböző jelzőszámokkal, vagyis a termőföldnek termelésre való alkalmatossága

magával a termeléssel összehasonlítható legyen. Ennek az osztályozásnak részletes leírását, mert az a „Magyar Statisztikai Szemlé”-ben szintén megjelenik, ugyancsak mellőzöm s erre vonatkozólag csupán azt említem fel, hogy a vidékek termelésre való alkalmatosságuk alapján 7 kategóriába soroztattak oly módon, hogy a termelésre legkevésbé alkalmas vidékek az első, a leginkább alkalmasak pedig a hetedik osztályba tartoznak.

A termelésre vonatkozó különböző adatok jelzőszámainak ezekkel az alkalmatossági jelző-

számokkal való összehasonlítása folyamán megállapítást nyert, hogy a vidékek alkalmatossági jelzőszámai és a szántóföldek elterjedésére vonatkozó s ugyancsak 7 osztályba sorozott jelzőszámok jobbára fedik egymást. (L. a II. sz. táblázatot.) Ez azt jelenti, hogy a szántóföldek a termőföld termelésére való alkalmatosságának arányában vannak leginkább elterjedve. Sőt megközelítőleg ez mondható a gabonafélék elterjedéséről is, ha a gabonafélék által elfoglalt területek összefoglaltatnak. A termésátlagok jelzőszámai és az alkalmatossági jelzőszámok között azonban, ámbár közöttük az összefüggés szintén megállapítható, ez az összefüggés már más formában jelentkezik. A maximális termésátlagok központjai ugyanis összeesnek ugyan a termelésre legalkalmasabb vidékekkel és a közepes termésátlagok is túlnyomórészt ott találhatók, ahol a vidékek alkalmatossági jelzőszámai közepesek, azonban az Alföldön — a Tisza-Maros szöge és talán még a Nyírség kivételével, ahol a kétféle jelzőszám fedti, illetőleg legalább is nagyon megközelíti egymást — a termésátlagok jelzőszámai az alkalmatossági jelzőszámoknál mindenütt jóval kisebbek, az északi hegyes-dombos vidéken körülbelül azonosak, a dunántúli vidékek legnagyobb részében pedig — a Kisalföld vidékeinek kivételével, ahol a jelzőszámok szintén majdnem azonosak, továbbá a Marcali halomság, zalai és lendvai dombság kivételével, ahol a termelés a talaj minőségéhez képest kisebb, már a termésátlagok jelzőszáma a nagyobb.

E meghatározás alapján az ország vidékei 3 nagy csoportba sorozhatók. Az első csoportba a Marcali halomság, zalai és lendvai dombság, továbbá a Tisza-Maros szöge vidékeink kivételével azok a nagyalföldi vidékek tartoznak, ahol a termelés még messziről sem áll azon a színvonalon, amely színvonalon a talajviszonyok alapján állhatna. A második csoportba azok a vidékek sorozhatók, ahol a gabonatermelés a talajviszonyoknak megfelelő színvonalon áll, vagy azt legalább is nagyon megközelíti, a talajviszonyoktól azonban még mindig nem tudta magát teljesen függetleníteni. Ezek a vidékek: a Tisza-Maros szöge — a Marosmente kivételével — a Nyírség, az északi hegyes-dombos vidékek és a győri medence alföldi jellegű vidékei. A harmadik csoportban pedig: a marosmenti síkság és az előbbi két csoportba tartozó vidékek kivételével azok a dunántúli vidékek találhatók, ahol a termelés a talajviszonyokhoz képest már többé-kevésbé kedvezőbb. Az ország vidékeinek termésátlagai tehát azt mutatják,

hogy a harmadik csoportba tartozó marosmenti és dunántúli vidékek kivételével, amelyek az ország mai területének körülbelül negyed-részét alkotják, az ország háromnegyed részében a gabonatermelés még mindig külterjes módon folyik és a termésátlagok még a legkedvezőbb esetben sem haladják meg azt a színvonalat, amely a vidékek talajviszonyai alapján elérhető. Másrészt pedig ezek az átlagok arról is tanuskodnak, hogy csakis a Marosmentén és a dunántúli vidékeken — a Marcali halomság, valamint lendvai és zalai dombság kivételével — találunk belterjes gabonatermelést, mert ott az emberi tevékenység már túlnyomórészt függetleníttette a termelést a talajviszonyoktól, úgyhogy e vidékeken a termésátlagok még a legrosszabb esetben is megközelítik azt a színvonalat, amely színvonalon a talajviszonyok alapján állaniuk kell.

Mindezek alapján tehát megállapítható, hogy a gabonafélék termésátlagai, ha nem is alakulnak teljes mértékben a talajviszonyok szerint, azokkal még ma is nagyrészt összefüggnek s a termésátlagok alakulása csak kis részben írható a belterjes gazdálkodás javára. *S így a vidékeknek ezek az általános termésátlagai azt tüntetik fel, hogy Magyarországon a gabonafélék termelése az ország háromnegyed részében, de különösen a Duna-Tisza között fekvő, továbbá a Tisza középső és felső szakasza mentén elterülő alföldi vidékeken még mindég kezdetleges módon folyik.*

A legújabb rendelkezésre álló adatok alapján azonban, ha a vidékeknek ismertett termésátlagai részleteikre bontva, vagyis gazdaságkategóriák szerint vétetnek vizsgálat alá, az előbb megállapított eredményt bizonyos vonatkozásaiban lényegesen kiegészíteni, sőt módosítani kell.

A gazdaságkategóriák országos termésátlagai alapján ugyanis azt kell s csakis azt lehet megállapítani, hogy a termésátlagok nagysága a gazdaságok nagyságával egyenes arányban áll, vagyis minél nagyobb a gazdaság, annál nagyobb a gabonafélék termésátlaga is. S ebből kifolyólag kat. holdankint legkevesebb gabonát a 100 kat. holdnál kisebb gazdaságok, legtöbbet pedig a 2000 kat. holdas és ennél nagyobb gazdaságok termelnek. Így a búza termésátlaga a 100 kat. holdnál kisebb gazdaságokban csupán 7·5 métermázsa, a 100—200 holdasoknál 8·1, az 500—1000 holdasoknál 8·7, az 1000—2000 holdasoknál 8·8, a 2000 kat. holdas és ennél nagyobb gazdaságokban pedig 9·9 métermázsa volt. A rozs termésátlaga a felsorolt gazdaság-

kategóriákban 6·3, 7·6, 8·1, 8·6 és 9·2 métermázsát, az árpáé 6·8, 8·0, 8·4, 8·9 és 9·3 métermázsát tett, a zab termésátlaga pedig 6·6 métermázsáról 7·3, 7·4, 7·9, majd 8·2 métermázsára emelkedik. Vagyis a két szélsőséges termésátlag közötti különbséget mérlegelve: a 2000 kat. holdas és ennél nagyobb gazdaságok gabonával bevetett területének minden kat. holdján a 100 kat. holdnál kisebb gazdaságok azonos területéhez képest 32%-kal több búza, 46% kal több rozs, 37%-kal több árpa és 24%-kal több zab termett.

Az ország vidékei szerint megkülönböztetett adatok ezt az eredményt szintén megerősítik, sőt az ellentéteket még jobban kidomborítják. Ezeknek az adatoknak részletes felsorolását mellőzve, csupán arra mutatok rá, hogy az országnak nincs vidéke, ahol a nagyobb gazdaságoknak termésátlaga ne lenne többé-kevésbé nagyobb a 100 kat. holdnál kisebb gazdaságok termésátlagánál s hogy az ország összes vidékein, mondhatni kivétel nélkül, a nagygazdaságok termésátlaga a legnagyobb.

A nagygazdaságok termésátlagai ugyanis vidékenként a búzánál 7·5 és 15·1 métermázsa, a rozsnál 6·7 és 15·6, az árpánál 6·7 és 15·7 és a zabnál 5·4 és 11·7 métermázsa között váltakoznak. (Lásd az I. számú táblázatot.) Ezzel szemben a 100 kat. holdnál kisebb gazdaságokban a kat. holdankinti termés: búzából csupán 5·9 és 10·7, rozsból 5·4 és 9·3, árpából 5·6 és 11·0, zabból pedig 4·6 és 10·1 métermázsa között ingadozik. A középgazdaságokban pedig a termésátlagok a most felsorolt kétféle átlag között foglalnak helyet.

Ha a gazdaságkategóriák termésátlagai a vidéki termésátlagokhoz hasonló módon vették vizsgálat alá, mind a négy gabonaféle termelésének intenzitása ugyanazon a vidéken és gazdaságkategórián belül éppúgy, mint ahogy azt a vidékek átlagai mutatják, meglehetősen azonosnak tekinthető. A nagygazdaságoknál kivételt éppúgy a rozs és a zab alkot, ezeknek átlagai azonban a többi gabonanemű átlagához képest csakis az Alföldön alacsonyabbak. A 100 kat. holdnál kisebb gazdaságokban pedig a zab ugyancsak az Alföldön, a rozs ellenben már országsszerte kevesebb szemet ad kat. holdankint, mint a többi gabonanemű.

Épp így a maximális, a közepes és a minimális termésátlagok az összes gazdaságkategóriákban ugyanott találhatók, ahol a megfelelő vidéki átlagok találtak. Azzal a nagy különbséggel azonban, hogy a nagygazdaságok kategóriáinál a maximális termés-

átlagok központjai már több egymással szomszédos vidéket ölelnek fel, a minimális termésátlagok központjai pedig kevesebb vidékre terjednek ki. Viszont a 100 kat. holdnál kisebb gazdaságoknál a 3 maximális központ szorítkozik kisebb területre és a minimális átlagok központjainak területe a nagyobb. A középgazdaságoknál pedig a maximális központok területének csekély terjeszkedése mellett, a közepes átlagterméssel rendelkező területek javára inkább a minimális központok területei kisebbek.

A gazdaságkategóriák átlagterméseinek jelzőszámai alapján mutatkozó ezek az eltolódások, az eddig mondottaknál, még sokkal kirívóbb módon jelentkeznek, ha ezek a jelzőszámok az alkalmatossági jelzőszámokkal hasonlítatnak össze. (Lásd a II. számú táblázatot.) A nagygazdaságok termésátlagainak jelzőszámai ugyanis a Duna-Tisza között fekvő homokbuckás vidékeken termelt gabonafélék és az Alföld nagyobbik részében termelt zab jelzőszámainak kivételével, az egész országban nagyobbak, mint az alkalmatossági jelzőszámok. A nagygazdaságok gazdálkodása tehát a talajviszonyoktól mondhatni már függetlenítette magát és termésátlagaikban elsősorban az emberi munka, vagyis a gazdálkodás belterjessége nyilvánul meg.

A 100 kat. holdnál kisebb gazdaságok termésátlagai viszont még kedvezőtlenebbeknek mutatkoznak, mint a vidékek termésátlagai. S mert a kisgazdaságok termésátlagainak jelzőszámai általában alacsonyabbak, mint az alkalmatossági jelzőszámok, s azoknak színvonalára csakis a Maros mentén, a Magyar-Alpok vidékén, valamint a Duna-Dráva-Balaton által határolt területen emelkednek, ezek a termésátlagok már általában a kisgazdaságok külterjes gazdálkodásáról tanuskodnak.

A középgazdaságok termésátlagai pedig a nagy- és kisgazdaságok átlagai közé esnek, közöttük átmenetet alkotnak és a középgazdaságokon folytatott gazdálkodás a nagygazdaságok belterjes és a kisgazdaságok külterjes gazdálkodása között foglal helyet. Úgyhogy a középgazdaságok a Tisza-Maros szögének vidékein, a Nyírségben, az északi hegyes-dombos vidéken és a dunántúli vidékeken is — a Marcali halomság, valamint a lendvai és zalai dombság kivételével — már általában belterjeseknek tekinthetők.

Vagyis a vidékek és azonbelül gazdaságkategóriák szerint részletezett termésátlagok azt mutatják, hogy a kisgazdaságok a maximális központokhoz tartozó vidékek kivételével, a gabonatermelés terén országsszerte, de különö-

sen az Alföldön, még most is külterjes gazdálkodást folytatnak. Továbbá tájékoztatnak arról is, hogy a középgazdaságok gabonatermelése ugyancsak még mindég ki nem elégítő, s az Alföld nagyobbik részén, sőt a Dunántúl néhány vidékén még ez is külterjesnek tekinthető. Végül utalnak arra is, hogy a nagygazdaságok gabonatermelése az egyetlen, amely — a Duna-Tisza köze homokbuckás vidékeinek kivételével — már mindenütt belterjesnek mondható, s hogy egyedül ezek gabonatermelése áll azon a fokon, de ezeké is csak a maximális termésátlagok központjain, amely színvonalon a német termésátlagok alapján Németország belterjes termelése áll.

A gazdaságkategóriák termésátlagai alapján tehát a vidéki átlagokból megállapított következtetést kiegészíteni, helyesebben módosítani kell, *s a helyes megállapítás most már a következő lesz: a vidékek és gazdaságkategóriák termésátlagai együttesen azt tüntetik fel, hogy Magyarország gabonatermelésének hátramaradottságát, elsősorban a kisgazdaságok külterjes termelésének rovására kell írni, másodsorban pedig a középgazdaságok még mindig ki nem elégítő termelésével kell indokolni, s hogy a termelésnek ez a hátramaradottsága, a marosmenti síkság és a dunántúli vidékek nagy részének kivételével még ma is az ország háromnegyed részében, de különösen a Duna-Tisza között fekvő, továbbá a Tisza középső és felső szakasza mentén elterülő vidékeken állapítható meg fokozott mértékben.*

De továbbmenve és a magyar gabonatermelés belterjességét a nyugati államok termelésének belterjességével hasonlítva össze, s figyelembevéve azt is, hogy a nagygazdaságok termésátlagai sem érik el mindenütt a német átlagokat, s hogy Németországban a nagygazdaságok a kisebbekhez képest szintén többet termelnek, valamint, hogy a legbelterjesebben gazdálkodó Németalföldnek s a többi felsorolt nyugati államnak termésátlagai még a német átlagoknál is nagyobbak, *a magyar nagygazdaságok legnagyobb átlagai sem olyanok, amelyekkel akkor, ha a termelés belterjességének kimélyítéséről van szó, megelégedni lehetne. Még azokat is fokozni kell!*

Ezzel előadásom végére is értem, mielőtt azonban azt befejezném, legyen szabad hangsúlyoznom, hogy ismertetésem minden poli-

tikai vonatkozástól mentesen, csupán a rideg valót igyekeztem tárgyilagosan feltárni. Épp ezért, a tárgyilagosság érdekében helyesnek találnám, ha e kérdés a jövőben is a különböző nagyságkategóriákba tartozó gazdaságok termelésének részletezésével tárgyalatnék. Ellenkező esetben ugyanis, úgy ahogy az megfelelő adatok hiányában eddig történt, az országos, törvényhatósági, vidéki vagy akár járási *átlagos adatok kizárólagos használata a rideg valóságot szépíti és a termelés terén mutatkozó nagy hibákat eltakarja.*

De engedtessek meg egyúttal az is, hogy előadásom alapján rámutassak még néhány oly szükségszerű követelményre is, amelyeket a magyar termelés belterjessétele érdekében, államnak és társadalomnak egyaránt elősegíteni kellene.

A termelés fokozásának érdekében ugyanis, a mezőgazdasági hitel sürgős megoldásán kívül, amelynek fontossága ma köztudomás szerint is mindenfelett előtérben áll, még kívánatos volna, hogy legfontosabb terményeinknek: *a gabonaféléknek termelése állandóan figyelemmel kíséressék.* Ebből a célból szükségesnek tartanám, az állandó termelési tényezők, vagyis a morfológiai viszonyok alapján, *az országnak községig menő pontossággal, gazdasági vidékekre való felosztását, arra hivatott szakemberek által és az így meghatározott vidékek termelésének és termésátlagainak a statisztikai hivatal által évről-évre való megállapítását.* Továbbá célszerűnek találnám, hogyha *a földművelésügyi közgazgatás a politikai beosztás helyett az előbb említett vidéki beosztáshoz simulna,* mert a termelés helyes áttekintése és irányítása csak így képzelhető el. Megvalósítandónak tartanám ezenkívül *az alsóbbfokú gazdasági szakoktatás teljes kiépítését, valamint a már régen tervbe vett mintagazdaságok felállítását is és pedig vidékek szerint.* Mindezt azért, hogy *a kisbirtokososztály, de különösen azok, akik ebbe az osztályba a földbirtokreform során kerültek, a belterjes gazdálkodás módját, minél könnyebben elsajátíthassák.* S végül szükségesnek tartanám, hogy az állam és társadalom megragadjon minden eszközt és alkalmat, a magyar mezőgazdasági termelés minél belterjesebbétele céljából, mert az ország jövője, lakóinak boldogulása elsősorban ettől függ!

Konkoly Thege Gyula.

Magyarország burgonyatermelése és fogyasztása.

Production et consommation en pommes de terre de la Hongrie.

Résumé. Par suite du manque se faisant sentir pendant la guerre mondiale en céréales à pain, les pommes de terre ont réussi à obtenir, comme produit cultivé en masse, le premier rang parmi les vivres. Pour arrêter la spéculation, le Gouvernement a déjà mis sous séquestre la récolte de pommes de terre de l'année 1916 et il a en même temps établi le prix le plus élevé de production et de consommation. L'exploitation agricole liée n'avait aucun effet défavorable à la production des pommes de terre. La diminution des rendements d'après guerre fut la conséquence de l'économie pendant le temps révolutionnaire et elle provient également du démembrement du pays etc. Le tableau I rend compte sur la formation de la production des dernières 3 années, le tableau II nous informe par contre sur la répartition détaillée par régions du pays.

En ce qui concerne la consommation de pommes de terre, nous pouvons établir sur la base des calculs approximatifs que, prenant pour base la production de l'année 1924 (16,839.971 q), elle comporte 123 kilogrammes environ par habitant. On peut dire que cette quantité est suffisante pour couvrir les besoins des habitants, parce qu'il est bien connu que même la portion de 120 kilogrammes, établie par tête pendant la guerre se montra suffisante pour les habitants.

A világháború alatt mindinkább nehezebben leküzdhető közéleti nehézségek főként a kenyérmagvakban érezhető nagy hiányban nyilvánultak, a közéleti kormányzatnak tehát megfelelő kenyérpótló tömegélelmezési cikk összegyűjtéséről és a fogyasztókhöz leendő rendszeres eljuttatásáról kellett elsősorban gondoskodnia. Erre a célra hazánkban önként kínálkozott burgonya, a szegényebb néposztály legáltalánosabb kenyérpótló eledele. Ezt a népelelmezési szempontból igen nagyfontosságú tömegcikket természetesen nem hagyhatta a kormány a spekuláció és az ezzel együtt járó kizsákmányolás prédájának, már az 1916. évi termést zár alá helyezte, termelői és fogyasztói legmagasabb árát megállapította, központi szerve által a készleteket összegyűjtötte és gondoskodott arról, hogy főleg a városi lakosság megfelelő mennyiségben könnyen hozzájuthasson ehhez a nélkülözhetetlen táplálékhoz.

Termelői körökben természetesen nagy felzudulást okozott a kormánynak ez a szabad gazdálkodást erősen korlátozó intézkedése, kifogásolták a gazdasági célra visszahagyott burgonya elégtelenségét, az átvételi árként megállapított termelői legmagasabb ár alacsony voltát, a pesszimista termelői körök erősen jósolgatták, hogy a gazda egyáltalában nem találván meg számítását, rövidesen teljesen felhagy a burgonyatermeléssel és ezzel nemcsak egy elég tekintélyes, nehezen megalapozott külföldi piacot veszünk el, hanem még a belföldi igénylés zavartalan kielégítése is bizonytalanná válik. Súlyos érvként hozták végül fel a zárolás ellen a nagy gazdaságok állatállományának tönkremenetelét is. A mezőgazdasági szeszgyárral rendelkező gazdaságok a téli időszakban marhaállományukat jóformán teljesen szeszgyári moslékkal tartják, a burgonyának ipari feldolgozása el lévén tiltva, moslékkal nem rendelkeztek, kénytelen megválni állatállományuk egy részétől, így földjük kellőképpen nem lévén trágyázható, termelékenységéből veszít.

A jóslatok egyáltalában nem váltak be, a kötött gazdálkodás a burgonyatermelésben súlyosabb káros utóhatást nem okozott s ha a burgonyatermés átlaga a békeévekhez viszonyítva határozott visszaesést mutat is, az nem ennek a kényszerintézkedésnek az eredménye, hanem a visszaesés a szakkörök által évek óta folyton hangsúlyozott vetőmag degenerálódásra vezethető vissza. Békeévekben egészen természetes volt, hogy a termelők minden két-három évben kicserélték burgonyavetőgumójukat, s ha nem is hoztattak általánosan kitenyészített németországi fajvetőburgonyát, az ország más részéről beszerzett vetőmaggal mégis biztosítani tudtak egy normális mennyiségű, egészséges, ellenálló gumókból álló termésmennyiséget. A háború alatt mindinkább érezhetővé váló szállítási nehézségek, a forradalmi időszakok teljes gazdasági pangása, az azután bekövetkezett területelszakítások mindig nehezebbé tették a burgonyavetőmag felfrissítését, úgyhogy a legtöbb gazdaság hét-nyolc éven át nem volt abban a helyzetben, hogy a már most határozottan degenerált vetőgumóját megfelelő fajburgonyamaggal kicserélje. Ennek természetesen nem lehetett egyéb következménye, mint a termés fokozatos csökkenése. Ez a csökkenés tetőfokát az 1922. és 1923. években érte el.

Az 1924. évi burgonyatermés előrelátható emelkedéséhez a kedvező időjáráson kívül mindenestre igen nagy mértékben hozzájárult a kormány sikeresen lebonyolított burgonyavetőmag akciója is. A földművelésügyi kormányzat ugyanis 1922. évben és 1923. évben jelentékeny mennyiségű fajburgonyát hozatott Németországból és Lengyelországból és ezt a vetőmagot előzetes ellenszolgáltatás nélkül teljesen ingyen adta át a termelőknek azzal a kikötéssel, hogy a következő évben az átvett vetőmagmennyiség másfélszeresét köteles a gazdálkodó a vetőgumóból nyert terméséből a kincstárnak átadni. Így a földművelésügyi kincstárnak újlag jelentékeny egészséges vetőmagburgonyakészlete lett, a gazdálkodóknak pedig ismét módjukban állott degenerált vetőmagkészletük helyett megfelelő vetőgumót beszerezni.

I. Magyarország burgonyatermése.

Production de pommes de terre de la Hongrie.

M e g n e v e z é s Désignation	Dans les années		
	1922	1923	1924.
	években		
Magyarország összes bevetett területe kat. holdakban — <i>Superficie ensemencée totale de la Hongrie en arpents cadastraux</i>	9,602.732	9,507.873	9,522.562
Burgonyával bevetett terület kat. holdakban — <i>Superficie ensemencée de pommes de terre en arpents cadastraux</i> . . .	446.473	454.298	438.941
az összes bevetett terület százalékában — <i>en pourcentage de la superficie ensemencée totale</i> . . .	4.6	4.8	4.6
A learatott terület kat. holdakban — <i>Superficie récoltée en arpents cadastraux</i> ¹⁾	446 473	449.823	432 899
A burgonyatermés mennyisége métermázsákban — <i>Quantité de la récolte de pommes de terre en quintaux métriques</i> . . .	13,197,067	13,342.276	16,839.771 ²⁾
A kat. holdankinti termés-átlag métermázsákban — <i>Moyenne de la production par arpents cadastraux en quintaux métr.</i>	29 6	29 7	38 9

¹⁾ 1922. évben az elemi csapások által teljesen megsemmisített terület megállapítása nem képezte felvétel tárgyát. — *L'établissement de la superficie dévastée entièrement par des fléaux de la nature n'était pas en 1922 l'objet de l'enquête statistique.*

²⁾ A földművelésügyi minisztérium becslése alapján. — *Sur la base des estimations du Ministère de l'Agriculture.*

Hogy a legutolsó évek burgonyatermeléséről általános képet nyerhessünk, az előző három évre vonatkozó legfontosabb adatokat a legáttekinthetőbben a mellékelt összeállítás mutatja be.

Az adatok a burgonyával bevetett terület meglehetősen egyforma nagyságáról tanuskodnak. Az elemi csapás által teljesen megsemmisített burgonyavetőterület az összterülethez viszonyítva számba sem jöhet. A termés mennyisége azonban az utolsó két évben már nagyobb eltolódást mutat. Ez az eltolódás még nagyobb lesz, mert az 1924. évi ideiglenesen megállapított termés mennyiség a burgonya szedésének utolsó időpontjában általánosan fennállt megfelelő elég száraz időjárás következtében az adatszolgáltatásra kötelezett gazdálkodók terméseredmény bevallásainak figyelembe vétele után előreláthatóan emelkedni fog.

Ez az előző évekkel szemben határozott javulást mutató termésátlag még nagyon is meg nem felelő és erősen elmarad az egész Magyarországra vonatkozó utolsó békeévek eredményétől. Ha évszázadunk első tizenöt évének átlagát tekintjük, egész Magyarország átlagos burgonyatermése katasztrális holdankint 46.3 q volt, tehát 19%-kal nagyobb, mint a jótermésűnek mondható 1924. évi termés átlaga.

Csonka-Magyarország burgonyatermelését általánosságban feltüntető fenti kimutatás kiegészítéseképpen az 1922. és 1923. évekre vonatkozólag törvényhatóságoként is bemutatjuk a burgonyatermelési főbb adatokat. A törvényhatóságok eredményeit nem a megszokott országrész szerinti sorrendben közöljük, hanem a területük földtani együvé tartozását jobban kidomborító hármass felosztásban.

A törvényhatósági csoportosítás is amellet tanuskodik, hogy a kimutatott két évben úgy a burgonyával bevetett terület, mint az elért termésátlag nagyjából egyezik, azokban a törvényhatóságokban, ahol nagyobb a burgonyával bevetett terület. lényeges eltérés egyáltalában nem mutatkozik a két év adatai között.

Ha a burgonyával bevetett terület nagysága és a termés mennyisége a kimutatásban szereplő években bizonyos állandóságot mutat is, elég nagy az eltérés úgy a terület nagysága, mint a termés mennyiség szempontjából a békeévek adataival szemben. Az eltérésben mindenestre a legérdekesebb és rögtön szembeötlő az a körülmény, hogy az utolsó években a burgonyával bevetett terület nagysága, szemben a legutolsó békeévek adataival, határo-

II. Magyarország burgonyatermése az 1922. és 1923. években törvényhatóságokint.
Production de pommes de terre de la Hongrie en 1922 et 1923 par comitats et villes municipales.

Törvényhatóság <i>Comitats et villes municipales</i>	Összes gazdaságok — <i>Exploitations agricoles totales</i>						
	en 1922-ben			en 1923. évben			
	bevetett és learatott terület kat. h. <i>superficie ensemble et récoltée en arpents cadastraux</i>	termés q <i>récolte</i>	átlag q <i>mo-yenne</i>	bevetett terület kat. hold <i>superficie ensemble en arpents cadastraux</i>	learatott terület kat. hold <i>superficie de la récolte en arpents cadastraux</i>	termés p <i>récolte</i>	átlag q <i>mo-yenne</i>
a) Dunántúli dombosvidék. <i>Région montueuse trans-danubienne.</i>							
Baranya vm.	14.492	353.598	24.4	14.665	14.165	314.742	21.5
Pécs tjt.	70	350	5.0	82	82	1.872	22.8
Fejér vm.	16.164	483.403	29.9	15.188	15.188	283.586	25.3
Székesfehérvár tjt.	152	8.022	52.8	218	218	2.925	13.4
Győr-Moson-Pozsony vm.	11.676	447.301	38.3	12.619	12.619	613.929	48.6
Győr tjt.	190	10.269	54.0	111	111	2.765	24.9
Komárom-Esztergom vm.	11.976	357.206	29.8	11.702	11.702	263.158	22.5
Somogy vm.	32.333	1,156.946	35.8	35.250	35.250	1,431.926	40.6
Sopron vm.	6.987	367.934	52.7	8.027	8.015	338.097	42.2
Sopron tjt.	800	52.076	60.1	803	803	41.645	52.0
Tolna vm.	18.767	527.403	28.1	20.302	20.302	593.259	29.2
Vas vm.	20.431	696.497	34.1	23.183	23.183	859.879	37.1
Veszprém vm.	25.290	901.818	35.7	28.002	28.002	878.555	31.4
Zala vm.	18.577	583.725	31.4	20.473	20.473	717.016	35.0
Együtt — <i>Ensemble</i>	177.905	5,946.548	33.4	190.625	190.613	6,443.354	33.8
b) Északi dombosvidék. <i>Région montueuse du Nord.</i>							
Abauj-Torna vm.	6.681	262.964	39.4	6.975	6.975	260.756	37.4
Borsod és Gömör vm.	9.964	161.104	16.2	9.336	9.323	193.639	20.8
Miskolc tjt.	564	11.169	19.8	103	103	2.490	24.2
Heves vm.	8.888	138.278	15.6	8.364	8.091	95.705	11.8
Nógrád-Hont vm.	13.513	393.080	29.1	15.379	15.363	264.231	17.2
Zemplén vm.	8.142	242.507	29.8	7.777	7.427	264.083	35.6
Együtt — <i>Ensemble</i>	47.752	1,209.102	25.3	47.934	47.282	1,080.904	22.9
c) Alföld. <i>Grande Plaine.</i>							
Bács-Bodrog vm.	7.212	183.212	25.4	6.810	6.810	129.205	19.0
Baja tjt.	374	7.554	20.2	373	373	7.490	20.1
Békés vm.	2.254	64.707	28.7	2.418	2.398	66.299	27.6
Bihar vm.	6.897	168.123	24.4	6.994	6.650	85.315	12.8
Csanád-Arad-Torontál vm.	2.181	54.429	25.0	2.805	2.801	67.873	24.2
Csongrád vm.	4.420	46.186	10.5	4.838	4.838	115.573	23.9
Hódmezővásárhely tjt.	129	2.499	19.4	164	164	2.838	17.3
Szeged tjt.	7.323	146.437	20.0	5.355	5.355	87.067	16.3
Hajdú vm.	4.287	84.983	19.8	5.045	5.045	128.935	25.6
Debreczen tjt.	2.594	55.224	21.3	3.551	3.551	96.747	27.2
Jász-Nagykún-Szolnok vm.	5.675	88.791	15.6	6.140	5.730	110.597	19.3
Pest-Pilis-Solt-Kiskún vm.	60.974	927.181	15.2	59.779	58.659	1,078.918	18.4
Budapest szföv.	893	18.261	20.4	621	621	14.914	24.0
Kecskemét tjt.	7.919	156.357	19.8	6.550	6.552	86.183	13.2
Szabolcs-Ung vm.	83.721	3,155.045	37.7	80.941	79.856	3,068.568	38.4
Szatmár-Ugocsa-Bereg vm.	23.936	882.428	36.8	23.353	23.525	671.506	29.8
Együtt — <i>Ensemble</i>	220.816	6,041.417	27.4	215.739	211.928	5,818.018	27.5
Magyarország összesen <i>Hongrie en total</i>	446.473	13,197.067	29.6	454.298	449.823	13,342.276	29.7

zottan emelkedett, azonban a megnövekedett terület dacára a termésmennyiség lényegesen csökkent, megerősítve a burgonyavetőmag degenerálódására vonatkozó fentebb említett szakvélemény helyességét. A burgonyával bevetett terület nagysága a megcsontított Magyarország mai területére átszámítva ugyanis az 1911—1915. évek átlagában 428.000 kat. hold, tehát 26.000 kat. holddal kevesebb volt, mint az 1923. évi terület. Ezzel szemben a termésmennyiség 1923. évben csak 13,342.276 q volt, míg az 1911—1915. évek átlag burgonyatermése — szintén átszámítva a mai megcsontított Magyarország területére — 19,458.893 q volt, tehát 45,8%-kal több, mint az összehasonlítás tárgyát képező év termése.

De ha nem az egész ország terméseredményét tesszük kutatásunk tárgyává, hanem néhány olyan törvényhatóság burgonyatermelését figyeljük meg, amelyik a trianoni békeszerződés következtében nem veszített területéből és amelyekben a burgonyatermelés elég nagy arányban folyik, akkor is ismét csak az országos eredményekből levont következtetések igazolódnak. A dunántúli dombosvidéken, például Somogy vármegyében 1923. évben 35.250 kat. hold volt a burgonyavetés, a termésátlag az országos átlagnál nagyobb, 40,6 q volt. Az 1911—1915. évek átlagában Somogy vármegyében 32.212 kat. hold volt a burgonyavetés, a termésátlag pedig jelentékenyen felülmúlta az 1923. évi 40,6 q-ás termésátlagot, 55,1 q-át tett ki. Az alföldi törvényhatóságok közül a legnagyobb mértékben Szabolcs vármegyében termelik a burgonyát, itt a burgonyával bevetett terület 1923-ban 83.376 kat. hold volt, a kat. holdankinti termés hozam 38,5 q-át tett. Az 1911—1915. évi átlagban Szabolcs vármegyében csak 61.439 kat. hold volt a burgonyavetés, a 44,5 q-át kitevő termésátlag itt is eléggé felülmúlta az 1923. év átlagát. A törvényhatósági részletezés tehát szintén az országos eredményekből levont megállapítást erősíti meg, a burgonyával bevetett terület a békeévekkel szemben aránylag nagyobb lett, a produktivitás ellenben, sajnos, úgy az országos eredmények szem előtt tartásával, mint a részletekben eszközölt kutatások alapján a békeévek hozamával szemben elég erősen csökkent.

Ha továbbmenőleg a burgonyatermelés produktivitását a gazdaságok nagysága figyelembevételével vizsgáljuk, a burgonyánál is azt a már elég gyakran megerősített törvényszerűséget tapasztaljuk, hogy a nagyobb gazdaságok tetmérsátlaga mindenütt meghaladja a kiscsopordások tetmérsátlagát. Az elmúlt gaz-

dasági évben Magyarországon a 100 kat. holdnál nagyobb gazdaságok burgonyatermés-átlaga az országos 29,7 q-ás átlaggal szemben 35,2 q volt, a 20 kat. holdon aluli gazdaságok ezzel szemben kat. holdankint csak 27,7 q burgonyát termeltek.

A napjainkban elég élénken tapasztalható búzaáremelkedés valószínűleg a szokottnál nagyobb burgonyafogyasztást fog a tavaszi hónapokban maga után vonni, érdekes volna tehát legalább hozzávetőlegesen kiszámítani, hogy az 1924. évi burgonyatermésből a fogyasztókra átlagban milyen burgonyafejadag esik.

Magyarországon az 1924. évben a földművelésügyi minisztérium becslése szerint 16,839.771 q burgonya termelt. Ebből a mennyiségből a jövő évi termés biztosítására a termőterület változatlan meghagyásával kat. holdankint a szokásos 9 q burgonyát számítva, a vetőmagszükséglet 3,950.469 q, levonandó. A mezőgazdasági és az ipari szeszgyárak, a burgonyakeményítőgyárak szükségletét, valamint az állattakarmányozásra fordítani szokásos burgonya mennyiségét nyugodtan tehetjük a fennmaradó burgonyakészlet 20%-ára, azaz 2,577,860 q-ra. Az 1924. évi termésű burgonyát ugyan aránylag elég száraz időben szedték, ennek dacára romlásra még további 10%-ot kell számítani, mert az elég általánosan rossz burgonyavetőmag utántermése leginkább az időjárás és a betegségek elleni ellenállóképességet nélkülözi, tehát gyorsan romlik. Nem járhatunk messze a valóságtól, ha a belfogyasztásra maradt 1924. évi termésű burgonyakészletet a fentemlített romlási százalék levonása után 9,280.298 q-ra tesszük. Ha már mostan ezt a mennyiséget az ország 3 éven felüli népességének számával (7,515.617) elosztjuk, burgonyából a fejenkinti és évenkinti fejadag 123 kg és 40 dg lesz, tehát több, mint a háborús évek alatt Budapest székesfőváros, valamint a többi ipari centrum lakossága részére megállapított fejenkinti és évenkinti 120 kg-os fejadag. Számításunkban a külforgalmat figyelmen kívül hagytuk. Az előző évek adatai alapján a külkereskedelmi adatokat beállítani nem célravezető, mert egészen más gazdasági körülmények fogják tavasszal ezt a kérdést irányítani, mint előző évben, amikor tudvalevő, hogy nemcsak nálunk volt rossz a burgonyatermés, hanem a környező államokban is és ez magyarázza meg azt, hogy az olcsóbb szállítási költségekkel dolgozó csehszlovák burgonya erős konkurenciája dacára 288.542 q burgonya ment ki országunkból. De még abban az esetben is,

ha mégis az igen jó csehszlovák burgonya-termés dacára jelentékeny exportja lesz a magyar burgonyának, az ily alapon kiszámított fejadagból két kilót leszámíthatunk és még akkor is bőségesen fogja a burgonyakészlet a hazai szükségletet fedezni, amit annál is inkább állíthatunk, mert köztudo-

mású dolog volt, hogy a gyenge közéleti viszonyok közötti háborús években is burgonyából a 120 kg-os fejadag bőségesen elég volt, s a fogyasztók részére megállapított fejadag nagysága ellen panasz nem igen fordult elő.

Sajóhelyi István.

Magyarország szőlőterülete és musttermése az 1923. és 1924. években.

Superficie des vignes et production de moût de la Hongrie en 1923 et 1924.

Résumé. La superficie des vignes de la Hongrie fut jusqu'en 1920 inclusivement constamment en voie de décroissance contre la superficie des vignes de 386.112 arpents cadastraux des l'année 1913, relativement à la superficie totale du pays établie par le traité de Trianon — cependant à partir de 1921 elle présente de nouveau une tendance croissante de sorte qu'elle augmenta en 1923 à 384.601 et en 1924 à 385.467 arpents cadastraux.

Toutefois l'augmentation de la production de moût n'a pas marché du même pas que l'accroissement de la superficie des vignes. En effet la production de moût qui s'éleva déjà en 1923 à 4,640.250 hectolitres — contre 4,616.084 hectolitres de l'année précédente — diminuait par suite des facteurs défavorables pour la culture des vignes, en première ligne à cause du péronospora de vigne et par l'influence du mauvais temps à 1,368.165 hectolitres.

Sur la base des résultats de production, le moût produit en moyenne dans le pays entier comportait par arpents cadastraux en 1923 12.1 et en 1924 3.5 hectolitres seulement.

Les données relatives à l'année 1924 ne sont pas encore définitives.

Az 1924. évre vonatkozó adatok még nem véglegesek, mert 136 község (köztük 1 város) — melyeknek szőlőterülete 1923-ban összesen 17.754 kat. hold, vagyis az összes szőlőterület 4.6%-a volt — még nem szolgáltatott adatokat. A hiányzó községek szőlőterületének adatait az 1923. évi szőlőterületük alapján, musttermésük mennyiségét pedig az illető község járási körzetének termésátlaga alapján számítottuk.

Az 1924-ben eszközölt határkiigazítás és a közigazgatási területek (vármegyék) összevonása, illetve átcsatolása okozta változásokat — melyek következtében Magyarország összes községeinek száma 3.473-ról 3.480-ra

emelkedett — az 1923. évi végleges szőlőterületi és szüreti eredmények megállapításánál is figyelembe vettük.

Magyarországnak a trianoni békeszerződés-szabta határvonallal határolt területén 1913-ban — az utolsó békeesztendőben — 386.112 kat. holdon, mint az ezen időpontig legnagyobb területen, foglalkoztak szőlőműveléssel. Ez a szőlőterület, a háborús évek gazdasági viszonyainak, majd a forradalmaknak a szőlőművelésre gyakorolt káros közvetlen és közvetett hatása folytán, évről évre csökkent.

Az 1921. évtől kezdődően azonban ismét lendületet vett a szőlőművelés és 1923-ban az ország szőlőterülete — 384.601 kat. holdra emelkedve — már megközelítette az 1913. évi szőlőterület nagyságát. Az 1924. esztendőben a szőlőterület 385.467 kat. hold volt és így az emelkedés már korántsem érte el az előző évek arányát; különösen, ha figyelembe vesszük, hogy ez évben azoknak a községeknek (városoknak) száma, melyekben szőlőműveléssel foglalkoztak, 2.577-ről 2.588-ra emelkedett.

Az ország szőlőterületéről és mustterméséről a következő táblázat szolgál adatokkal:

Magyarország szőlőterülete és musttermése.

Superficie des vignes et production de moût de la Hongrie.

Év Années	Szőlőterület kat. holdakban — Sit- perficie des vignes en arp. cadastr.	Szőlőterület hek- tárokbán Superficie des vi- gnes en hectares	Musttermés hekto- literében Production de moût en hecto- litres	Termésátlag Moy. du moût produit	
				kat.hol- dankint par arp. cadastr.	hektá- ronkint par hec- tares
				hektoliterekben en hectolitres	
¹ 1913.	386.112	222.194	1,934.368	5.01	8.71
1921.	364.056	209.501	3,476.281	9.55	16.59
1922.	374.779	215.672	4,614.084	12.31	21.39
1923.	384.601	221.324	4,640.250	12.07	20.97
² 1924.	385.467	221.823	1,368.165	3.50	6.20

¹ A mai Magyarország területén. — *Dans le territoire de la Hongrie actuelle.*

² Az 1924. évi adatok még ideiglenesek. — *Les données de 1924 ne sont encore que provisoires.*

A mustermés mennyiségét tekintve, az 1923-ban termelt 4,640.250 hektoliter még az előző évi kiválóan jó mustermést is felülmúlta; ámbár az országos termésátlag — a szőlőterületnek csaknem 10.000 kat. holdas növekedése miatt — kat. holdankint 12·3 hektoliterről 1923-ban 12·1 hektoliterre csökkent.

Ez örvendetes eredménnyel szemben az 1924. évről igen elszomorító eredményről kell számot adnunk. Mert jóllehet a szőlőterület valamelyest emelkedett, a mustermés mennyisége — az előző évihez képest mintegy 70·5%-kal — 1,368.165 hektoliterre csökkent. Ennek megfelelőleg az 1924. évi termésátlag kat. holdankint csak 3·5 hektolitert ért el; vagyis oly gyenge átlagot, melynél rosszabbat csak az 1914. és 1916. évi termések eredményeztek, mikor is kat. holdankint mindössze 3·3 hektoliter must termelt.

Ez a rossz termés részben elemi csapásoknak (jég és aszály), részben és legfőképpen szőlőbetegségeknek, különösen peronoszporának volt a következménye. A peronoszpora — a beérkezett jelentések szerint — az ország egyes helyein még soha nem tapasztalt mértékben pusztított. Így például Tolna vármegyében, hol 1923-ban is az országos termésátlagot felülmúló (kat. holdankint 13·6 hl.) mustermés

volt, 1924-ben kat. holdankint átlag csak 1·6 hektoliter must termelt és oly községek határában is, hol 300 kat. holdnál nagyobb területen termelnek szőlőt (Döbrököz, Mucsi, Fadd), a peronoszpora folytán semmi sem termelt. Jelentékeny károkat okozott még a szőlőpenész és lisztharmat is.

Egyes, a szőlőműveléssel nagyobb mértékben foglalkozó törvényhatóságok közül az országos átlagnál szembetűnően nagyobb termésátlaggal szerepeltek: 1923-ban Jász-Nagy-Kun-Szolnok vm. (18·1 hl.), Sopron tjv. (17·8 hl.), Budapest székesfőv. (16·1 hl.), Kecskemét tjv. (16·0 hl.), Baranya vm. (15·9 hl.), Heves vm. (15·0 hl.), valamint a legnemesebb bortermő tokaji borvidéket magában foglaló Zemplén várm. (13·9 hl.); 1924-ben pedig: Hódmezővásárhely tjv. (az 1923. évi 2·0 hl.-rel szemben 11·2 hl. átlaggal), utána a kivitelünk szempontjából is legfontosabb Zemplén vm. (9·7 hl.), Miskolc tjv. (8·1 hl.), Heves vm. (7·6 hl.), Kecskemét tjv. (6·8 hl.), Pécs tjv. (6·7 hl.), a közigazgatásilag egyesített Szabolcs és Ung vm. (6·0 hl.), továbbá Szatmár—Ugocsa—Bereg vm. (5·9 hl.), Baranya vm. (5·8 hl.), Borsod—Gömör vm. (5·5 hl.) és Zala vm. (4·5 hl.).

D. Gy. dr.

A világ búzakészletei és búzafogyasztása.

Disponibilités et consommation mondiale du froment.

A világ búzatermése újabb becslések szerint a folyó 1924/25. gazdasági évben az előző évi termésnek csak mintegy 9/10 részét fogja kitenni. Ezért az idén fokozottabb jelentőségű annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy a világ búzatermése a szükséglet fedezésére mennyiben lesz elegendő.

A legnagyobb gabonatermelő országok — amelyeknek kivitelre rendelkezésre álló feleslegei elsősorban irányadók a világ búzaszükségletének fedezésénél — termés, fogyasztás és kiviteli felesleg szempontjából a római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet adatai szerint a táblázatunkban foglalt képet mutatják.

Táblázatunk szerint a búzatermelés öt főországának, Kanadának, az Egyesült-Államoknak, Brit-Indiának, Argentínának és Ausztráliának a folyó évi augusztus hó 1-én 147·2 millió q kivitelre rendelkezésre álló búzafelése volt. A többi búza-exportáló államok — a balkáni államok, Magyarország,¹ Mandzsúria, Chile és Uruguay további 8 millió q felesleggel rendelkeztek ugyanezen időpontban. Végül az 1924 augusztus 1-étől 1925 június hó 31-éig terjedő időszak búzaszükségletének fedezetére

számításba jön Argentínának² és Ausztráliának még ismeretlen és csak az 1925. év elején kivihető termése. Az elég kedvező eddigi jelentések szerint a két ország búzatermése most is, mint tavaly, 100 millió q körül lesz, úgyhogy kb. 70 millió q-t az importáló országoknak át tudnak engedni. Az összes búzamennyiség tehát, amely a folyó gazdasági évre az importszükségletek fedezésére a múlt évi augusztus hó 1-től számításba vehető, 225 millió q-ra becsülhető. Ez kevesebb ugyan, mint az előző évi augusztus 1-én rendelkezésre állott, 259 millió q-t kitevő búzamennyiség, de az 1922/23. évi exportálható búzamennyiséget (227 millió q) megközelíti s az 1921/22. évit (214 millió q) meghaladja.

Hogy a folyó gazdasági évben az importáló államok szükséglete mennyi lesz, arról ma

¹ Magyarország exportja búzából (nagyobb részben búzára átszámított búzalisztból) az utolsó évek aug. 1.—jul. 31. közötti időszakaiban a következőképp alakult: 1921/22: 2·22, 1922/23: 1·37, 1923/24: 4·37, 1924 aug. 1.—dec. 31.: 2·36 millió q.

² Újabb távirati jelentés szerint Argentina búzatermése 52·1 millió q.

A búzabehozatalra szoruló államok búzaszükséglete.

O r s z á g	Termés	Bevitel	Fogyasztás	Termés	Bevitel	Fogyasztás	Termés	Bevitel	Fogyasztás	Termés
	1921-ben	1921/22-ben	1921/22-ben	1922-ben	1922/23-ban	1922/23-ban	1923-ban	1923/24-ben	1923/24-ben	1924-ben
	m i l l i ó m é t e r m á z s á b a n									
Németország . . .	29·3	18·9	48·2	19·6	10·2	29·8	28·2	8·0	36·2	25·4
Ausztria	1·8	5·0	6·8	2·0	3·4	5·4	2·4	4·7	7·1	2·5
Belgium	3·9	11·0	14·9	2·9	10·8	13·7	3·6	10·9	14·5	3·4
Dánia	3·0	1·0	4·0	2·5	1·6	4·1	2·4	2·4	4·8	2·4
Franciaország . . .	88·0	4·7	92·7	66·2	12·4	78·6	75·0	14·5	89·5	76·8
Anglia	20·1	56·0	76·1	18·1	57·3	75·4	16·4	69·0	81·4	14·4
Görögország	3·0	3·6	6·6	2·6	4·4	7·0	3·6	5·0	8·6	2·6
Olaszország	52·5	27·4	79·9	44·0	31·5	75·5	61·2	19·1	80·3	46·6
Hollandia	2·3	5·3	7·6	1·7	6·4	8·1	1·7	7·2	8·9	1·2
Lengyelország . . .	10·2	0·3	10·5	11·6	0·6	12·2	13·5	0·3	13·8	8·9
Svédország	3·4	1·0	4·4	2·6	2·4	5·0	3·0	3·3	6·3	2·0
Svájc	1·4	3·6	5·0	1·0	4·5	5·5	1·5	4·7	6·2	1·3
Csehszlovákia . . .	10·5	3·0	13·5	9·2	2·7	11·9	9·9	5·5	15·4	9·3
Japán	7·3	6·7	14·0	7·5	3·7	11·2	7·7	21·8	29·5	6·7
Egyiptom	10·1	1·7	11·8	10·0	2·0	12·0	11·1	2·2	13·3	9·3
Esztország, Finnország, Lettország és Norvégia együtt . . .	0·8	2·7	3·5	0·9	3·7	4·6	0·8	3·7	4·5	0·9
Összesen	247·6	151·9	399·5	202·4	157·6	360·0	242·0	178·3	420·3	213·7
Többi államok . . .	—	38·8	—	—	38·3	—	—	42·6	—	—

Az öt legnagyobb búzaexportáló ország búzatermése, fogyasztása és feleslege 1924/25-ben.

Államok	Az 1924., illetve 1924/25. évi búzatermés az előző évről fennmaradt készlettel együtt						
	Előrelátható fogyasztás a folyamatban levő gazdasági évben ¹⁾	A kivitelre rendelkezésre álló mennyiség a folyamatban levő gazdasági év elején ¹⁾	Tényleges kivitel a folyamatban levő gazd. év kezdetétől 1924 július 31-ig ¹⁾	A kivitelre rendelkezésre álló mennyiség 1924 augusztus 1-én	Tényleges kivitel a folyamatban levő gazdasági év kezdetétől 1924 okt. 31-éig ¹⁾	A kivitelre rendelkezésre álló mennyiség 1924 nov. 1-én	
	millió métermázsákban						
Kanada	84·4	32·0	52·4	+3·0	55·4	9·1	43·3
Egy.-Áll.	248·4	180·0	68·4	1·7	66·7	32·5	35·9
Brit-India	104·1	90·0	14·1	3·5	10·6	6·1	8·0
Argentína	67·4	18·5	48·9	37·5	11·4	43·0	5·9
Ausztrália	34·2	14·0	20·2	17·1	3·1	19·4	0·8
Összesen	538·5	334·5	204·0	56·8	147·2	110·1	93·9
Többi áll.	—	—	—	—	8·0	—	—

¹⁾ Folyó gazdasági év: Kanadában 1924 szept. 1.—1925 aug. 31., az Egyesült-Államokban 1924 július 1.—1925 június 30., Brit-Indiában 1924 április 1.—1925 március 31., Argentínában és Ausztráliában 1924 január 1.—1924 dec. 31.

még csak megközelítőleg alkothatunk képet. Becslésünk mégis meg fogja közelíteni a valóságot, ha az előző évek megfelelő adataiból vonunk következtetést. Az előző gazdasági években a búzabehozatalra szoruló országok termése, importja és fogyasztása táblázatunk szerint alakult.

Feltételezhetjük, hogy tekintettel az utolsó év búzatermésének — különösen az európai import-államokban — minőségileg is gyenge voltára s a világ rozstermésének deficitjére, a behozatalra szoruló államoknak az 1924 augusztus 1-étől 1925 július 31-ig terjedő időszakban várható fogyasztása a redukcióra való törekvés dacára sem lesz kevesebb az előző év ugyanezen időszakának fogyasztásánál, vagyis 420 millió q-nál.

Végeredményben tehát azt a búzamennyiséget, amelyre az importáló államoknak 1924 augusztus 1-től 1925 július 31-ig saját termésükön kívül még szükségük lesz, megközelítőleg 220 millió q-ra becsülhetjük. Minthogy az említett időszak feleslege az exportáló országokban mintegy 225 millió q-t tesz ki, állíthatjuk, hogy a világ búzaszükséglete a termésből, ha nem is oly bőségesen, mint az előző gazdasági évben, de fedezhető lesz.

E. D. dr.

A Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet távirati jelentései.

Renseignements télégraphiques de l'Institut International d'Agriculture.

Romániai terméseredmény: búza 20.232, árpa 7.025, zab 6.429 ezer q. (Érkezett: 1924 december 12.)

A búzavetés novemberi kitűnő állapota Ausztráliában bő termést ígér, a fontosabb államokban a magánbecslés 38.100 ezer q. (Érkezett: 1924 dec. 14.)

Egyesült-Államok bevetett területe: téli búza 17.125, rozs 1.702 ezer hektár. A december elsejei vetéshelyzet a normálisnak 81,0, illetve 87,3%-a. (Érkezett: 1924 dec. 21-én.)

Ausztráliában a búza aratási munkálatai befejeződtek, az eredmények jók; legutolsó becslés 4409 tonna. (Érk. 1925 jan. 14.)

Argentínában az aratás eredménye 52,1 millió q búza, 350.000 q rozs, 1,200.000 q árpa, 7,400.000 q zab és 13,200.000 q lenmag; a termés gyengébb volt, mint az előző évben, amikor is 67,2 millió q búzát, 1,1 millió q rozsot, 2,6 millió q árpát, 11,8 millió q zabot és 14,9 millió q lenmagot arattak. (Érk. 1925 jan. 17.)

Argentínában a tengerivel bevetett terület 3,7 millió hektár, a múlt évi területnek 108%-a; a vetések állása jan. 1-én normálisnak mondható. (Érk. 1925 jan. 21.)

© I P A R ©

A világ ólomtermelése.

Production mondiale en plomb.

O r s z á g	1913	1923
	t o n n a	
Egyesült-Államok	395.177	480.711
Kanada	17.072	48.886
Mexikó	61.970	167.107
Argentína	—	3.628
Többi délamerikai országok	2.475	2.268
Ausztria	24.088 ¹⁾	4.254
Belgium	53.564	51.089
Franciaország	28.803	13.997
Németország (Felső-Sziléziával)	187.909	50.850
Görögország	18.301	4.233
Olaszország	21.664	17.129
Csehország és Jugoszlávia	—	12.197
Lengyelorsz. (F.-Szilézia nélkül)	2.669	2.000
Oroszország	1.522	—
Spanyolország	198.733	109.976
Svédország	1.234	200
Anglia	18.416	6.813
Törökország	13.893	1.400
India	5.927	46.474
Japán	3.775	2.999
Rhodézia	—	11.379
Tunisz	—	14.289
Ausztrália	114.470	124.724
Összesen	1,171.662	1,176.603

¹⁾ Magyarországgal együtt.

Az American Bureau of Metal Statistics adatai szerint a világ ólomtermelése, mely a háború után következő három évben (1919—1921) a háború előtti termelésnek csak mintegy háromnegyed részét tette ki, 1923-ban már újból elérte, sőt valamivel meg is haladta az 1913. évi termelés mértékét. A termelésben az Amerikai Egyesült-Államok vezetős szerepe mindinkább fokozódik s 1923-ban ennek az országnak produkciója már a világtermelés 40%-át képviseli. Második helyen ma Mexikó áll, mely háború előtti termelését csaknem megháromszorozta. Utánuk Ausztrália és Spanyolország következik. Utóbbi ország, mely még jelenleg is Európa legelső ólomtermelő országa, 1913. évi termelésének már csak a felét produkálja. Nagy hanyatlást mutat Németország is, ahol a termelés a 10 év előtti mennyiségnek csaknem egynegyedére süllyedt.

A legnagyobb ólomfogyasztó állam is az Egyesült-Államok; a világ ólomtermelésének felét itt használják fel. Anglia fogyasztása kb. egyhatod, Franciaországé egytizenkettő részét teszi a világfogyasztásnak.

© KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ©

Magyar—amerikai kereskedelmi kapcsolatok.¹⁾

Hungarian-American commercial relations.¹⁾

Summary. In a desire to establish commercial intercourse between two countries, as for instance between America and Hungary, we must first know the surplus amount of goods each country has at its disposal. The first of the two countries mentioned, North America, but particularly the United States of America, has accumulated an enormous amount of wealth both economical and financial, during the past ten years, while Hungary during the same period suffered a dismemberment, which deprived her of most of her natural resources, but as illustrated by the economic development during the past three years, still retains a sufficient amount of vitality and looks the future bravely in the face.

The United States with its population of one hundred and five million souls, occupies one of the first places in the world as to exploitation and the production of raw materials, and finally the manufacturing of raw materials into finished or semi-manufactured products. To quote only a few cases, the total petroleum production of the world is estimated at eleven billion barrels of which nine billion barrels is furnished by the United States and Mexico. Of the seventy one million tons of pig iron produced throughout the world, forty one million tons is produced by the United States, or over 60%, of over a billion tons of anthracite coal she produces 580 million tons or over one-half of the entire world's output. Of her agricultural products wheat is the most important item, of which according to the estimates of the Rome Agricultural Institute, the United States and Canada produced 340 million quintals. The total production of the world amounting to one billion quintals, Europe produced 450 million

quintals. It should be noted that prior to the war production of wheat in Europe, inclusive of Russia, amounted to 600 millions quintals. In comparison to this large decrease, production in the United States and Canada increased by 100 million quintals during the same period. Of cotton one of the raw materials required by the clothing industries the United States produces 60% of the total world production.

With the mentioning of these few items I simply desired to show that the United States disposes over such vast quantities of products both raw and manufactured, that she is in a position to satisfy an important share of the import requirements of any foreign country. Therefore, the lack of trade between the two countries can be accounted for only by a matter of prices and shipping expenses.

The United States exhibited her capabilities by always being able to supply the various requirements of the Entente countries throughout the war. I believe a few illustrations will be sufficient to prove this. Prior to the war the United States exported explosives valued at about four million dollars per year. In 1917 her exports amounted to 800 million dollars and in 1921 it again fell back to five million dollars. She can modify her output from one year to the other, according to the requirements of countries offering markets for her goods. She has since the war exported clothing or foodstuffs in enormous quantities as required by the stricken European countries. During the few years of the war the United States increased her exports of iron, steel and aluminium ten fold and was able during this same period to increase her manufactures of these products in the same proportion, thus showing an economic pliability unparalleled in the history of commerce.

Before closing my introductory remarks and turn to the possibilities of trade which may develop between the United States and

¹⁾ Az 1924. évi dec. 7-én magyar—amerikai kamara közgyűlésén tartott előadás.

¹⁾ Summary of a lecture held at the General Annual Meeting of the Hungarian-American Chamber of Commerce on December 7th, 1924.

Hungary, I cannot leave out of consideration the economic connection existing today and which existed before the war.

The foreign trade of Hungary is principally transacted with Austria, Csechoslovakia and Germany, with a considerable share falling to Roumania, Jugoslavia and Poland. Even Italy and Switzerland stand ahead of the United States in the amount of foreign trade with Hungary. Our foreign trade with America hardly exceeds one and one-half percent of the total. Of the total import trade of Hungary American furnishes 2% while less than 1% in exports. This is indeed a very modest share even in the frame of the Balance of Trade of Hungary and amounts to about 0.006%.

The following table will illustrate the items of foreign trade between the United States and Hungary.

The total annual imports amounted to 9.5 million dollars before the war, and to only 3.5 millions during the past two years. Besides the articles given in the above list important quantities of refined machine oil, boots and shoes, hides and leather, and recently hard rubber goods are imported from the United States and asbestos from Canada.

Total exports from Hungary to the United States amounted to two and one-half million dollars per year prior to the war, and amounted to \$500—\$600 during the past two years. According to my opinion both imports and exports may be considerably increased. In the first place the development of our textile industry may make possible a considerable increase in the importation of raw cotton, the main drawback of which at the present time is the general spread of the bollweevil a parasite causing considerable damages in cotton plantations. Due to the damages caused by this insect the production of cotton decreased from 30 to 21 million quintals during the past ten years. This decrease naturally has an influence on the export possibilities of America and lessens the possibilities of Hungarian imports. It is true that according to recent reports cotton production during 1924 will show a considerable increase over previous years, and the danger of an increase in the price of cotton and cotton goods may be eliminated. Therefore, there are hopes for an increased importation of raw cotton. Besides the importation of raw cotton, the importation of American cotton yarns may play an important role depending on prices. Hungary is importing cotton yarns at the rate of about five million dollars a year, which with the continual increasing production

Á r ú — I t e m s	1913	1923	1924
	in thousand Dollars		
Magyarország behozatala az Egyesült-Államokból.			
Hungary imported from U. S. A.			
1. Nyers pamut — Raw Cotton	3182	1156	1459
2. Nyers vörösréz — Raw Copper	1850	269	70
3. Gépek és készülékek — Machines and tools	1443	48	155
Ebből mezőgazdasági gépek — Agricultural Machines	932	10	141
4. Foszfát föld — Phosphate (artificial manure)	701	37	174
5. Növényi fonóanyagból való kékítő (manilla) — Sheaf binder (manilla)	344	—	—
6. Automobilok — Motor cars	43	54	321
7. Disznózsír — Lard	3	1675	1034
8. Ásványkenőolaj — Machine oil	763	50	34
9. Író- és számológépek — Typewriters a. Mechanical Calculators	100	24	100
10. Egyéb áruk — Other goods	1053	207	247
Behozatal összesen	9482	3520	3594
Total importation			
Magyarország kivitele az Egyesült-Államokba.			
Hungary exported to U. S. A.			
1. Égetett magnezit — Burnt Magnesia	868	—	—
2. Nyersbőr — Hide	398	2	6
3. Ásványvíz — Mineral Water	127	1)	1
4. Bab — Beans	198	1	1
5. Gyermejjátékszerek kaucsukból — Caoutchouc Toys	54	3	1
6. Könyvek, hírlapok — Books, newspapers	48	1	9
7. Paprika — Hungarian Red Pepper	50	2	21
8. Cirokszalma — Broom Corn	18	144	—
9. Toll — Feather	2	104	38
10. Női ruhanemű — Lady's Dress	—	5	53
11. Lóhere és lucernamag — Trefoil and Lucern seed	31	—	24
12. Fonás és kosárkötőárúk — Bulrush, reed, etc., for basket work	—	8	21
13. Villamos izzólámpák — Incandescent lamps	—	56	312
14. Leölt baromfi — Poultry, killed	—	2	41
15. Egyéb áruk — Other goods	615	161	121
Kivitel összesen	2409	489	649
Total exportation			

¹ Value not exceeding 500 dollars.

of our textile industry, will increase considerably. Were we to import this product from the United States, considered the home of cotton, this item alone would be equal to almost double of the total present imports. The importation of crude and lubricating oils, raw metals, typewriters, adding and calculating machines, boots and shoes and a large number of other articles may also be considerably increased.

There are also considerable possibilities for increasing exports to the United States. Prior to the war our largest item of export consisted of burnt magnesite. This of course is out of the question due to the loss of areas where this product was produced, as a result of the war. On the other hand the exportation of incandescent lamps, which is now one of our most principal items of exports, may be very considerably increased, together with the exportation of dynamos which is also produced in large quantities in this country. A further experiment may be made with broomcorn, naturally only in case our producers are willing to comply with the requirements of American purchasers. In Hungary producers couple the production of broomcorn with the production of seed. This adversely affects the growth of the stem and consequently does not meet the requirements of the American purchaser. According to an American expert on the subject, the sales possibilities of long stemmed broomcorn is such that the difference in price between long stemmed broomcorn and that produced by producing broomcorn seed, would more than offset the value of the seed obtained. There are also possibilities for increasing the exports of paprika, books and newspapers, beans and mineral waters, at least to their prewar level. The recently started dressed poultry export has also possibilities for development. In this connection I take the liberty of stating that although Hungarian poultry cannot be classed as the best grade of its kind on the world's markets, the Hungarian dressing and packing compares very favorable with that of any other poultry producing country.

With due consideration successful experiments could be made with medicinal roots and herbs. Medicinal products produced by the Bayer, Richter and the Chinoin factories, also contain export possibilities. Szalami, artificial-silk products, various kinds of knitted silk goods, embroidered lingerie, embroideries and hare skins are also articles the exportation of which may be considerably increased. There are various other kinds of articles

which could be exported or made up in a way to make their exportation of same possible.

There is no doubt as to the ability of America to meet the requirements of any European country, to which should be added an extraordinary producing ability and agility. It is quite certain that after the quieting of the European situation, America will pay more and more attention to the European markets. I say this because America first made herself independent of Europe financially, inasmuch as from a debtor she became a creditor of Europe. Through shipments during the war America was enabled to repurchase the stocks and shares held by European financiers. This increase in wealth increased domestic consumption in America and reduced the need of export, while the comparative impoverishment of Europe turned American exports towards South America, the wealth of which also increased during the war. These circumstances however will alter with the recuperation of Europe. The first steps have already been made financially as illustrated by the stabilization of Central European currencies, which now make possible calculation in European currency and will enliven trade relations. The old saying that a prudent creditor will not permit his debtor to starve in his own interest, may also prove a factor in the rehabilitation of Europe. It is hoped therefore, that American interest in Europe will increase as time goes on.

Emigration and the amounts remitted by them to the mother country forms a strong link between Europe and the United States. The amount of money received from America annually in Hungary is estimated at six million dollars by Alajos Szabóky, under-secretary in the Royal Hungarian Ministry of Finance. This is a considerable amount when compared to an unfavorable trade balance of three million dollars. Among emigrants there may be many who, familiar with conditions in Europe will be more willing to take up connections with the old country, general conditions permitting. There is indeed required a great deal of goodwill for taking up such connections successfully. The readiness of Governments to take up connections with other Governments is expressed in a desire to negotiate a Commercial Treaty. Hungary and a few other Central European countries have already taken this step and are negotiating Commercial Treaties on the basis of Autonomie tariffs. On the eve of such negotiations with the United States, Hungary should and can

arrange to expand her commercial relations with the United States.

The greatest difficulty in the way of extending these relations is the lack of working capital in Hungary. The depreciation of currency in Hungary effected capitalists who kept their capital mobile, first. Otherwise if we compare the producing capacity of the country within her present area, with the same area prior to the war, there is hardly any falling off noticeable. The average annual agricultural production has increased during the past four years, and the increase is still greater in some of the branches of industry. Of recent months, during the month of October, notwithstanding a heavy increase in imports, the balance of trade was active. Therefore, in spite of having lost the war followed by the depreciating earning capacities of the masses, and the trouble arising therefrom, we may safely state that the country has recovered and that the future development in production is held back only by the lack of capital.

Lack of working capital therefore, is the most important reason for the holding up of developments and in this respect America, rich in mobile capital can be of great help to us by furnishing long term credits to Hungarian firms of good and sound standing and to our large banks against sound guarantees. This could be furnished in part in goods and would be the means of enlivening trade relations between the United States and Hungary, and would assist in the creation of an active balance of trade and strengthen the hopeful beginning of development. In exchange for this Hungary would not only guarantee the invested capital and the interest thereon, but would be grateful and what is more, would prove a well served and an ever increasingly solvent customer, furnishing a lasting and a certain connection.

A kereskedelmi kapcsolatoknak s így a magyar—amerikai kereskedelmi kapcsolatoknak is, első feltétele annak ismerete, hogy mily feleslegekkel rendelkeznek az üzletkötésre hajlandó felek. A két fél közül az egyik a végtelen erőforrások birtokában lévő Észak-Amerika és ott is különösen az Egyesült-Államok gazdaságilag és pénzügyileg megerősödve búcsúzik az elmúlt decenniumtól. A másik fél, Magyarország pedig területének szétदारabolása folytán természetes erőforrásainak nagy részétől megfosztva, de mint azt az utolsó három év gazdasági fejlődése mutatja,

még mindig életképesen s további munkára készen néz a jövő elé.

Az Egyesült-Államok 105 milliónyi népessége az általa lakott terület kincseinek felszínrehozatala, a terület felszínének megmunkálása és mezőgazdaságilag való kihasználása, valamint a nyerstermékeknek ipari félgyártmányokká és gyártmányokká való feldolgozása terén a világtermelésnek egyik legelső állama. Hogy csak néhány példát említsek, a világnak 11 milliárd barrelre becsült évi petróleumtermeléséből az Egyesült-Államok Mexikóval együtt 9 milliárdot termelnek, a 71 millió tonna nyersvastermelésből 41 millió tonnát, tehát közel 60%-ot, az egy milliárd tonnát meghaladó kőszéntermelésből 580 millió tonnát, tehát több mint a felét az Egyesült-Államok bányásszák. A mezőgazdasági termelés szempontjából legnagyobb jelentőséggel bíró búzából az 1922. évi világtermelést a Római mezőgazdasági intézet egy milliárd métermázsára becsülte s ebből is 340 millió esik az Egyesült-Államokra és Kanadára s 450 millió Európára. Megjegyzendő, hogy Európa termelése a világháború előtti évekkel szemben különösen Oroszország termelésének rendkívüli visszaesése folytán 600 millióról esett vissza az előbb említett 450 millióra, míg az Egyesült-Államok és Kanada termelése az európai 150 millió visszaeséssel szemben 100 millió métermázsával növekedett. A ruházati cikkek nyersanyagai közül a nyerspamutból is az Egyesült-Államok termelnek legtöbbet, mert az Egyesült-Államokra esik a világtermelésnek mintegy 60%-a.

E néhány adat felsorolásával csak azt óhajtottam bemutatni, hogy az Egyesült-Államok a különféle termékeknek s ezek feldolgozásával foglalkozó fejlődő ipara folytán az előállított gyártmányoknak oly tömegével rendelkezik, hogy abból bármely ország a külföldi behozatalra szoruló igényének jelentékeny részét kielégítheti. Ennélfogva jóformán egyedül az árkérdés és a szállítási költségek befolyásolhatják a tényleges kereskedelmi forgalomnak a lehetséggel szemben mutatkozó jelentékeny eltérését.

Amerika a teljesítőképeségnek a legnagyobb példáját szolgáltatta a világháború alatt azzal, hogy különösen az antant-államoknak a háború különböző szakaiban felmerült igényeit, mindég más-más áruk rendkívüli tömegeivel tudta kielégíteni. Ennek megvilágítására azt hiszem szintén elég lesz egy-két példa. Az Egyesült-Államok robbanószerekből a világháború előtt 4 millió dollár értéket exportált, 1917-ben 800 milliót s 1921-ben

ismét 5 millió értéket. Az európai szükséglet-hez mérten egyik évről a másikra módosítani tudta Amerika a termelését s exportjában a legelső helyeket a ruházati vagy élelmezési cikkek tömegei a háborút viselő államok igényei szerint változtak s foglalták el az exportban a megillető helyet. A világháború pár éve alatt megtízszerezte az Egyesült-Államok vas-, acél- és alumíniumexportját s majdnem hasonló arányokban tudta az ezekből készült gyártmányok exportját is fokozni s ezzel a gazdasági mozgékonyagnak olyan tanujelét adta, mely teljesen példátlanul áll.

Mielőtt megkezdett gondolatmenetemet befejezném s azokra a külkereskedelmi kapcsolatokra áttérnék, melyek az Egyesült-Államok és Magyarország között kifejlődhetnek, nem lehet figyelmen kívül hagyni azokat a gazdasági kapcsolatokat, amelyek ma is fennállanak, illetve a háború előtt fennállottak.

Magyarország külkereskedelmi forgalmában elsősorban Ausztria, Cseh-Szlovákia és Németország részesednek, majd Romániának, Jugoszláviának és Lengyelországnak van számottevőbb szerepe. Az Egyesült-Államokkal való forgalmat különben az említettekén kívül megelőzi még Svájjal és Olaszországgal való forgalom is. Amerikának a magyar összforgalomban való részesedése alig haladja meg az egy és fél %-ot. A részesedés azonban jóval nagyobb a behozatalban, ahol a 2%-ot meghaladja, mint a kivitelben, ahol az 1%-ot sem éri el. Ezzel a magyar méretek közt is szerény részesedéssel szemben az Egyesült-Államok forgalmában Magyarország csak mintegy 6 ezredszázalékkal szerepel.

A behozatal összértéke 9,5 millió dollár volt a világháború előtt, míg az utolsó két évben mintegy 3 és fél millió körül mozgott. A behozatal számbavehető cikkei voltak a 492. oldalon közölt táblázatban felsoroltakon kívül cipők, kikészített- és nyersbőrök s újabban a kaucsukárúk s Kanadából a nyers asbest.

A kivitel (l. a táblát a 492. oldalon) összértéke két és félmillió dollár volt a világháború előtt és az utolsó két évben 500—600 ezer dollárra tehető. Véleményem szerint úgy a behozatal, mint a kivitel is még igen nagymértékben fokozható. Elsősorban textiliparunk remélhető fejlődése tenne lehetővé egy, a mainál jóval nagyobb nyerspamutimportot, amelynek, úgy vélem, ezidőszereint egyik főakadálya a pamutszizsik nagymérvű elterjedése s az ezáltal a pamutültetvényekben okozott károsodás. A pamutszizsik pusztításai következtében ugyanis a 30 millió

métermázsányi amerikai pamuttermelés 21 millió mázsára csökkent a 10 év előtti átlaghoz képest. E visszaesés természetesen hátrányosan befolyásolja Amerika exportképességét és egyelőre csökkenti Magyarország importlehetőségét is. A legújabb hírek szerint a pamuttermelés az 1924. évben javulást mutat s remélhető, hogy ez a pamut és pamutárúk árában is élénken érezhető veszedelem már elhárult. A pamutszizsik pusztító erejének kifejlődése különben is némelyek szerint a németországi kálival való trágyázásnak a világháború, valamint az azt követő években való elmaradásával hozható kapcsolatba. Ma a káli újból kellő mennyiségben rendelkezésre áll s az Egyesült-Államok pamuttermelése ismét emelkedő tendenciát mutat. Tehát a pamutbehozatal fejlődésére alapos reményt lehet táplálni. A nyerspamut mellett számottevő tényezővé fejlődhet, amennyiben az árviszonyok azt lehetővé teszik, az amerikai pamutfonálimport. Magyarországnak ugyanis 5 millió dollár értékű, az új textilgyárak termelésének kiterjesztése által még fejleszthető pamutfonálimportja van. Ha ebből egy részt a nyerspamut hazájából, Amerikából szerezni be, akkor már ennél az egy tételnél is oly nagy növekedés állhatna be, amely az eddigi importot jóformán megkétszerezhetné. Erősen fejleszthető tételeknek látszanak a nyerskenőolajok, a nyersfémek, az író- és számológépek, a cipők, a manilla kéveköttő és az előadásom terjedelménél fogva külön meg nem nevezhető cikkek tömegei, mert hiszen egy oly államról van szó, mely a határtalan lehetőségek hazája.

Ugyancsak fejleszthető az Amerikába irányuló kivitel is. Kivitelünkben a világháború előtt legnagyobb értékkel szerepelt az égett magnezit, melynek kiviteléről mai helyzetünkben szó sem lehet, mert az ezt előállító telepek a Felvidék elvesztésével reánk nézve szintén elvesztek. Fejleszthető azonban az 1924. évben elég szép lendületet vett izzólámpakivitel, valamint a szintén a villamosági ipar körébe tartozó dinamó-kivitel is. Amint az elmúlt évek mutatták, a cirokszakkállal is lehetne újabb kísérleteket tenni, természetesen csak abban az esetben, ha termelésünk alkalmazkodnék az amerikai igényekhez. Nálunk ugyanis a termelők rendszerint összekapcsolják a cirokszalma- és magtermelést, ami a szalmának hosszúságát hátrányosan befolyásolja s ennél fogva a mi termékünk alig felel meg az amerikai igényeknek. Egy amerikai szakértő véleménye szerint pedig a hosszúszerű cirokszalma amerikai

értékesítési lehetőségei általában oly kedvezőek, hogy az elérhető jobb ár által a termelő a cirokmag elvesztéseért kárpótolható. Az itt említett cikkek mellett legalább a békekivitel mértékéig lenne fejleszthető a paprika-, a kenyér- és hírlap-, a bab- és keserűvízkivitel is. Az újabban megindult leölt baromfikivitel is fejlődésképesnek látszik. Itt vagyok bátor megemlíteni, hogy bár a magyar baromfi nem tekinthető a világpiacon elsőrendű árunak, annak csomagolása, tisztítása oly rendszeresen történik, hogy az e tekintetben más jobb minőségű áruval rendelkező államokkal szemben is pályázhat legalább kommerciális szempontból az elsőségre.

A helyzet megfelelő tanulmányozása után eredménnyel lehetne kísérletezni a gyógynövényekkel és különféle gyógyszerekkel.

A szalámi, műselyemárúk a különféle kötött selyemárúk a kézimunkákkal díszített női fehérneműek, kézimunkák, a nyers nyúl-bőr volnának még kiemelhetők. De az el-soroltakon kívül is számos olyan cikk van, melyből van, illetve megfelelő munka után lehetne exportunk.

Kétségtelen, hogy Amerika bármely európai állam behozatalra szoruló igényének jelentékeny részét ki tudja elégíteni s rendkívüli teljesítőképességgel és mozgékony-sággal bír. E mozgékony-ságnál fogva lehetségesnek tartom azt, hogy az európai helyzet megnyugvása után Amerika figyelme ismét nagyobb mértékben fog Európa felé fordulni. Ezt azért mondom, mert a világháborúval Amerika elsősorban pénzügyileg függetlení-tette magát Európától. Amennyiben Európa adósából Európa hitelezőjévé lett. A világháború alatti áruszállításai fejében visszacserezte Amerika ugyanis a nagyrészen európai tőkepénzesek kezében levő kötelezvényeinek és részvényeinek tulajdonát. E nagymérvű vagyonosodás növelte Amerikában a belföldi fogyasztást és csökkentette az export szükségességét. Sőt Európa viszonylagos elszegényedése az amerikai exportot és az időközben szintén vagyonosodott dél-amerikai államok felé terelte. E körülmények hatóereje azonban az európai államok remélhető gazdasági és pénzügyi megerősödésével csökkenni fog. A pénzügyi megerősödés felé az első lépés már meg is történt a közép-európai valuták stabilizálásával, ami újból lehetővé fogja tenni az európai valutákban való kalkulációt s ezzel ha egyelőre csak lassan is, a kereskedelmi összeköttetések élénkítését. Hozzájárulhat ehhez még az a régi gazdasági elv is, hogy a jó és okos hitelező már csak saját követe-

lésének biztosítása, valamint a később várható haszon érdekében sem engedi az adósát tönkremenni. Várható tehát az itt elmondottak alapján Amerika Európa iránti érdeklődésének megerősödése.

Egy jelentékeny szált képeznek Amerikát Európához kötő összeköttetéseknel a kivándorlók és az általuk Európába küldött pénzküldemények. A Magyarország felé irányuló pénzküldemények értékét Szabóky Alajos pénzügyi államtitkár az utolsó években átlagosan mintegy 6 millió dollárra becsülte, ami a magyar-amerikai külkereskedelmi forgalomnak 3 millió dollárt megközelítő passzívumával szemben elég tekintélyes összeg. A kivándoroltak egy arra alkalmas része is, ösmerős lévén az európai viszonyokkal, hajlandóbbá lehet, ha azt az általános helyzet is alátámasztja az ó-hazával való összeköttetésre. A kereskedelmi kapcsolatoknak és azok kimélyítésének pedig egyik igen fontos tényezője az összeköttetések keresésére irányuló hajlandóság. E hajlandóság s kormányok részéről a kereskedelmi szerződések megkötésében jelentkezik. Magyarország és még néhány közép-európai állam pedig éppen most jutott el ahhoz a határkőhöz, az új autonóm vámtarifához, melynek alapján megkezdheti a kereskedelmi szerződésekre vonatkozó tárgyalásokat. E tárgyalások küszöbén kell és lehet Magyarországnak is az Egyesült-Államokkal való kereskedelmi kapcsolatait kimélyíteni.

A kapcsolatok kimélyítésének egyik fő akadályja Magyarországnak különösen mobil-tőkékben mutatkozó viszonylagos szegénysége. Magyarországon ugyanis a pénz elértéktelenedése elsősorban ezeket a mobil-tőketulajdonosokat érintette. Egyébként az ország mai gazdasági teljesítőképességében, ha a viszonyítást a világháború előtti állapothoz képest és a mai területre nézve eszközöljük, visszaesést alig látunk. Az utolsó négy év alatt a mezőgazdasági termékek átlagos termés-mennyisége általában növekedett. Az ipari termelés egyes ágaiban pedig még örvendetesebb a fejlődés. A legutolsó hónapok közül az október hónap külkereskedelmi mérlege a behozatal rendkívül nagymértékű növekedése dacára is aktív volt. A háború elvesztése és tömegek rosszabb kereseti viszonyai és az ezzel kapcsolatban jelentkező bajok ellenére is azt kell tehát megállapítanunk, hogy az ország újból talpraállott s a termelés további megfelelő fejlesztését egyedül csak a viszonylagos tőkeszegénység hátráltatja.

Az országnak a mobil-tőkében való szegénysége tehát az az ok, amely a további

fejlődést elsősorban megnehezíti s ezen segíthetne megfelelő garanciák és előkészítés után a mobil-tőkében rendkívül gazdaggá lett Amerika. Ha Magyarország komoly reális alapon álló vállalatainak és nagy bankjainak garanciája mellett a gazdasági élet részére oly hosszabblejáratú s megfelelő kamatozású hitelt folyósítana, mely részben árúban is nyújthatnák. Ez a módszer rendkívül megélénkítené Magyarország Amerikával való külkereskedelmi forgalmát, aktívvá tehetné néhány

évre Magyarország fizetési mérlegét s a fejlődés biztató kezdeteit megerősítené. Magyarország ily módon való megsegítése nemcsak a befektetett tőkét és annak kamatait biztosítaná Amerika részére, hanem az ország háliját is, s ezenkívül még valamit, ami a hálijánál is fontosabb egy jól kiszolgált s mindinkább fizetéképesebbé váló üzletféllel való örökös és biztos kapcsolatot.

Tormay Béla.

A magyarországi posta, táviró és távbeszélő forgalma az 1923. évben.

Mouvement des postes, télégraphes et téléphones de la Hongrie en 1923.

Résumé. Les postes hongroises assuraient en 1923 le service des postes, télégraphes et téléphones à l'aide de 1804 bureaux. Les chiffres détaillés relatifs au service des postes, télégraphes et téléphones accusent une diminution notable dans presque toutes les branches (voir les tableaux aux pages 497—498). Cette diminution est probablement due en plus grande partie aux augmentations des taxes, effectuées à plusieurs reprises.

A magyar posta az 1923. évben 1804 postahivatal segítségével bonyolította le az ország posta, táviró és távbeszélő forgalmát. A hivataloknak legnagyobb része — szám szerint 1674 — nem kincstári hivatal volt, csak kis hányaduk — 130 — állott a kincstár kezelésében. Az előző évhez képest a hivatalok száma 14-gyel apadt, melyből 2 a kincstári, 12 pedig a nem kincstári hivatalokra esik.

A forgalomra vonatkozólag rendelkezésünkre álló adatok a postaszolgáltatnak csaknem minden ágában elég jelentős csökkenésről adnak számot. A levélpostai küldemények darabszáma 41,3%-kal a csomag- és pénzküldeményeké 21,4%-kal marad alatta az előző évinek; a postautalvány és utánvételek forgalma 59,6%-kal, a táviratoké 24,5%-kal esett. Csak a hírlapforgalom mutat kisebb (3,2%) és a távbeszélőforgalom számottevőbb (25,0%) emelkedést. A forgalomban észlelhető csökkenés bizonyára nagyrészt a több ízben végrehajtott postai tarifaemelésre vezethető vissza, annak ellenére, hogy az év folyamán öt ízben

végrehajtott tarifaemeléssel — aranyértékben számítva — a viteldíjak a legtöbb küldeményfajnál még mindig a háború előtti viteldíjak alatt mozognak s csak egy-két küldemény viteldíja haladja meg a békebelit. A forgalomcsökkenés mértékének megállapítására a posta-vezérigazgatóság az ország 57 legnagyobb postahivatalát tüzetesebben is megfigyelte. A kilenc hónapon át gyűjtött adatokból azt látjuk, hogy ezeknél a legnagyobb forgalmú hivataloknál lebonyolított forgalom az 1923. évi januárhoz viszonyítva az év egyes hónapjaiban 7—32%-os visszaesést mutat.

A levélpostai küldemények száma az 1923. évben 373,923.673 darabra rúgott, vagyis az 1922. évvel szemben a csökkenés 16,124.843-at tesz ki. A forgalmat a magán és hivatalos, valamint az egyszerű és ajánlott levelek megkülönböztetésével az alábbi tábla mutatja:

Levélpostaforgalom az 1922—1923. évben.

Trafic des correspondances en 1922 et 1923.

É v é s	A fel- és leadott (kikézbcsített) levélpostai küldemények közül — <i>Parmi les correspondances expédiées et remises il y avait lettres</i>			
	magán privées	hivatalos officielles	egyszerű ordinaires	ajánlott recommandées
	l e v é l v o l t			
1922	316,067.336	73,981.180	368,451.824	21,596.692
1923	321,053.876	52,869.797	357,751.080	16,172.593

Abban az esetben, ha a belföldön feladott s ugyancsak belföldön kikézbcsítésre került

küldeményeket csak egyszer a feladásnál vesszük számba, akkor a levélpósta forgalom darabszáma 206,810.165-öt tesz ki. Az ilyen módon számba vett egész forgalomból 84·1% esett a belföldi forgalomra, a külföldről érkezett és indított küldemények aránya 15·9%, az átmenő forgalomban kezelték száma pedig oly csekély — 52.000 drb. — volt, hogy arányuk százalékban ki sem fejezhető.

A csomagokból és pénzküldeményekből postahivatalaink az év folyamán az előző évinél 3,397.075-tel kevesebb, összesen 12,488.821 drb.-ot kezelték. Ha azonban csak a belföldi forgalomban megfordult küldeményeket — a levélpósta forgalomhoz hasonlóan — egyszer vesszük számításba, akkor az egész forgalom 6,798.143 darabra rúg, melynek 89·0%-a esik a belföldi, 7·6% a külföldi s 3·4% az átmenő forgalomra. Ennek a kereken hetedfél millió küldeménynek súlya 44,439.755 kg.-ot nyomott s összesen 608.203 millió korona értéket képviselt; közöttük 1,095.329 drb az utánvételes küldemény volt, melyek után 54.767 millió korona utánvételi összeget szedtek be. Az expresszcsomag és pénzküldemények száma 22.287 drb.-ra rúgott.

A hírlapforgalom 2·2 millióval növekedett s kereken 70·5 millió darabot tett ki. A szállított példányoknak 94·6%-a a belföldön került feladásra, a külfölddel való forgalomra 5·4% esett. A belföldön feladott hírlapoknak 95·1%-a magyar nyelven jelent meg; ezenkívül még német (4·7%) és tót-nyelvű hírlapokat találunk közöttük s 0·2% az „egyéb“ nyelvűekre jut. Az egyes országokkal való hírlapforgalom alakulását az alábbi táblázat szemlélteti.

A postautalványok és utánvételek forgalma alaposan megcsappant. A postautalványok darabszáma 9,038.753-ról 3,380.284-re, az utánvételeké 2,222.532-ről 1,164.788-ra csökkent; a továbbított összegek — a korona értékromlása következtében — a postautalványoknál 23.012 millió K-ról 118.500 millió K-ra, az utánvételeknél 2.918 millió K-ról 61.739 millió K-ra emelkedett. A forgalomnak 98·5%-a a belföldön bonyolódott le; a külföldi forgalomra 1·5% jutott. Ezeknél a küldemény fajoknál átmenő forgalom nem volt.

A posta a magyarországi légiközlekedés megindulása óta a légijárműveket is felhasználja a küldemények továbbítására. A légi úton lobonyoltott forgalomra nézve az 1923. évtől kezdve állanak adatok rendelkezésünkre. Légipostaforgalmunk 1923-ban 5 állammal állott fenn. A légi úton indított és érkezett küldemények száma az 1923. évben 18.237 darab volt. A forgalom Franciaországgal volt a leg-

Magyarország hírlapforgalma az 1922. és 1923. évben.

Trafic des journaux et des périodiques de la Hongrie en 1922 et 1923.

A rendeltetési, illetőleg származási ország — Pays de destination resp. de provenance	Nombre des journaux et des périod.					
	A feladott Expédicés		Az érkezett Arrivés			
	hírlapok száma ezrekben — en milliers					
	1922-ben en 1922	1923-ban en 1923	1922-ben en 1922	1923-ban en 1923	1922-ben en 1922	1923-ban en 1923
Belföldi forgalom <i>Mouvement intérieur</i>						
Belföldön feladott — Envois dans le mouvement intérieur	64.039·6	66.716·7	—	—		
Ebből belföldre szolt — Dont destinés à l'intérieur . . .	60.435·8	63.240·7	—	—		
Külföldi forgalom <i>Mouvement extérieur</i>						
Ausztria — Autriche	980·0	601·0	1.974·5	1.205·6		
Cseh-Szlovákia — Tcheco-Slovaquie . . .	110·7	130·2	148·8	148·4		
Jugoszlávia — Yougoslavie . . .	723·6	1.233·2	78·4	87·3		
Lengyelország — Pologne . . .	191·1	93·2	18·0	10·4		
Németország — Allemagne . . .	559·9	267·6	909·1	577·5		
Olaszország — Italie	297·2	235·5	84·0	193·3		
Románia — Roumanie . . .	6·6	27·8	93·6	237·9		
Egyéb külföld — Autr. pays étrangers	734·7	887·5	971·3	1.317·9		
Összesen — Totaux	3.603·8	3.476·0	4.277·7	3.778·3		
Összes forgalom — Total du mouvement	68.317·3	70.495·0	4.277·7	3.778·3		

sűrűbb; erre az országra esik a küldemények 67·7%-a. Sorrendben utána Ausztria (16·7%), Románia (9·5%), Jugoszlávia (4·6%) és Lengyelország (1·5%) következik. Az év folyamán feladott küldemények száma 9.710 drb. volt, az érkezetteké 8.527. A forgalomnak az egyes országok között a küldemények neme szerinti megoszlását a túloldali tábla mutatja.

Az ország távíróforgalma 9352·9 kilométer kiterjedésű vonalhálózaton bonyolódott le. A hálózatból 9.316·6 km állami vezeték volt s csak egy kis töredék állott a vasutak (30·1 km.) és magánosok (6·2 km) tulajdonában. A távíró huzalok hossza 82.254·2 km.-t tett ki. Az egész távíróforgalom az előző évihez képest 1,612.989 darabbal csökkent s 4,977.137 darabra rúgott. A táviratoknak 60·6%-a esett a belföldi forgalomra; a külföldre feladott, illetőleg külföldről érkezett küldemények aránya

A magyarországi légipostaforgalom az 1923. évben.

Mouvement postal aérien de la Hongrie en 1923.

A rendeltetési, illetőleg származási ország — Pays de destination resp. de provenance	A légi úton továbbított Nombre des envois			
	levél Lettres	levelezőlap Cartes postales	egyéb Autres	összes Total
	küldemények száma expéditions par voie aérienne			
Ausztria — Autriche	2.794	203	54	3.051
Franciaország — France	11.735	316	296	12.347
Jugoszlávia — Yougoslavie	718	108	6	832
Lengyelország — Pologne	262	7	13	282
Románia — Roumanie	1.692	32	1	1.725
Mindössze — Total général	17.201	666	370	18.237

34,8% volt s a nemzetközi átmenő forgalomban 4,6%-uk került továbbításra. A táviróforgalom eredményét az alábbi kimutatás tünteti fel:

Magyarország táviróforgalma az 1922. és 1923. évben.

Mouvement télégraphique de la Hongrie en 1922 et 1923.

A táviratok neve Genre des dépêches	1922-ben En 1922	1923-ban En 1923
Díjköteles — Dépêches : Soumises à la taxe		
Magán — Privées	5,583.828	4,209.443
Díjkedvezményes — Soumises à la taxe bénéficielle	84.248	79.968
Állami — De l'État	470.489	261.112
Összesen — Total	6,138.565	4,550.523
Díjmentes — Dépêches : Exemptes de taxe		
Állami — De l'État	541	—
Szolgálati — De service	310.106	260.496
Közérdekű — De l'intérêt public	140.914	166.118
Összesen — Total	451.561	426.614
Mindössze — Total général	6,590.126	4,977.137

A távbeszélőforgalom céljaira 17.267,2 km kiterjedésű vonalhálózat szolgált. Az állami

berendezések hossza 17.216,8 kilométert tett ki, melyből 9.205,7 km az összekötő, 8.011,1 km a helyi hálózatra esett. Az állam fenntartása alatt álló hálózat 50,4 km hosszú volt; ebből a vasúti távbeszélőberendezésekre 37,8, a magánosok tulajdonában állott berendezésekre 12,6 km jutott. Az egész távbeszélő hálózat huzalainak hossza 350.291 km volt. A vonalakon az 1923. év folyamán folytatott beszélgetések száma 303,043.378-ra rúgott; tehát 60,692.512-vel volt több az előző évinél. A forgalom áttekintésére az alábbi táblázat szolgál:

Magyarország távbeszélőforgalma az 1922. és 1923. évben.

Mouvement téléphonique de la Hongrie en 1922 et 1923

A távbeszélőn folytatott beszélgetések neve — Communications téléphoniques échangées	A beszélgetések összes száma — Nombre total des communications téléphoniques	
	1922-ben en 1922	1923-ban en 1923
Helyi forgalom — Mouvement urbain		
Nyilvános állomásokról — Des stations publiques	675.310	670.253
Előfizetők egymás közt — Les abonnés parmi eux	235,549.603	296,941.000
Összesen — Total	236,224.913	297,611.253
Távolsági forgalom — Mouvement à distance		
Egyenkint fizetett beszélgetés — Communications téléphoniques payées par cas	6,027.993	5,353.941
Fizetett meghívás — Avis payé	97.960	78.184
Összesen — Total	6,125.953	5,432.125
Távbeszélőn közvetített táviratok — Nombre des dépêches transmises par téléphone	211.212	224.352
Mindössze — Total général	242,562.078	303,267.730

A távolsági forgalomban lebonyolódott 5,432.125 beszélgetésből a belföldre 92,2%, a külföldre pedig 7,8% jutott.

A rádió-távíró- és távbeszélőforgalomról külön ismertetés számol be.

Várszeghy János dr.

A magyar rádió-távíró és távbeszélő forgalma 1914-től 1923-ig.

Mouvement radio-télégraphique et téléphonique de la Hongrie de 1914 à 1923.

A világháború kitörésekor a m. kir. postának a külfölddel való érintkezés fenntartására csak a vezetékes távíró és távbeszélő állott a rendelkezésére. A világháború kitörése után azonban — amidőn a központi hatalmakat úgyszólván minden oldalról ellenséges gyűrű vette körül — gondoskodni kellett egy olyan hírszolgálati eszközről, amely függetlenül az egyes országok határaitól, lehetővé teszi az ellenséges államok távíró és távbeszélőinek kikerülésével a velünk szövetséges államokkal, Bulgáriával és Törökországgal, valamint a semleges külfölddel is a közvetlen érintkezés fenntartását.

Az adó- és vevőberendezéssel ellátott első rádió-távíróállomást Csepelen 1914 október hó 15-én adták át a forgalomnak.

A tulajdonképeni távíróforgalmat azonban — amely katonai és diplomáciai táviratok váltására szorított — csak november hó 1-én vette fel az állomás. Kezdetben kizárólag csak Szófiával, 1915 január 17-től már Konstantinápolyal, majd 1916 január havától Barcelonával, 1917 október havától pedig Bodennel (Svédország) is levelezett, mely utóbbi állomással főképp az oroszországi hadifoglyaink távíróforgalmát bonyolította le.

1917 november hó 30-tól kezdve azután Szent-Pétervárral is rendes levelezésben állott a csepeli állomás, a következő év február havától kezdődőleg pedig Moszkvával is felvette a rendes távíróforgalmat.

A Károlyi-uralom alatt 1918 november 19-én az állomást a franciák szállták meg és körülbelül két héten át saját távíróforgalmuk lebonyolítására használták fel, csak december hó 12-én adták vissza a m. kir. postának, de az állomást továbbra is ellenőrzés alatt tartották.

A proletárdiktatúra kitörése napján, 1919 márciusában egy napig a vörösörség szállta meg az állomást, s a szovjeturalom bukása után, 1919 augusztus 5-én a románok foglalták el, amelyet augusztus 22-én a román parancsnokság utasítására a postai személyzetnek is el kellett hagynia. Az ántánt-miszsió közbejöttével azután csak november hó 11-én kapta vissza újból a m. kir. posta az állomást és az első dolga az volt, hogy a berendezés hiányait pótolja. A hiányok pótlása után az állomás minden említésreméltó esemény nélkül zavartalanul dolgozott egész 1921 október hó 15-ig, amidőn is az eddigi csillapított szikrasorú rádióállomást a m. kir. posta egy modernebb típusú és más rádióállomások üzemét nem zavaró, úgynevezett csillapítatlan rendszerű, 5 kilovattos rádióállomással cserélte fel; majd pedig a következő év április havában az adás és vételt egyesítette a Gyáli-úton berendezett állomáson, de úgy, hogy az adógép azért kint maradt Csepelen és azt a gyáliúti állomásról működteti az úgynevezett bilentyűző vezeték segítségével. A gyáliúti adó-vevő állomás útján 1921-től kezdve Német-, Angol-, Francia-, Olasz- és Spanyolország rádióállomásaival állunk összeköttetésben.

A csepeli állomás forgalma 1914—1923-ig, vagyis 10 év alatt 339.229 darab táviratra rügött s a bennük foglalt szavak száma 16,605.322 volt. A táviratoknak 54.1%-a esik az adott és 45.9%-a a vett táviratokra. A 10

év alatti forgalomban, az 1914. évtől eltekintve, mely évnek csak vége felé — októberben — nyílt meg a rádió-távíró, 1919-ben látunk nagyobb csökkenést. Az 1919. év forgalmában jelentkező apadás az akkori forradalmi viszonyokban s az állomásnak a románok által kerekén egy negyedévig tartó megszállásában leli magyarázatát. Ettől az időtől kezdve a forgalom ugrásszerűen emelkedik, bár az 1920-as év még eléggé megsínylette a román megszállás következményeit, amikor ugyanis a postának elsősorban részben a megrongált, részben pedig az elszállított berendezési tárgyak pótlásáról kellett gondoskodnia. A legutolsó három évben a táviratok darabszáma évenként a 90.000-et is meghaladta, csak az utolsó 1923. év mutat a kerekén 66.000-re rügő táviratdarabszámával csökkenést, ami jórészt arra vezethető vissza, hogy a forgalomnak egy hányada az állomás tehermentesítése céljából ebben az évben a következőkben ismertetett, a Városház-utcában s a mátyásföldi repülőtéren felállított rádió-távíró s az 1923. év közepén beszerzett rádió-telefonállomásokra terelődött át. Úgyhogy, ha ezek forgalmát is figyelembe vesszük, az 1923. év forgalma meghaladja a 84.000-et.

A csepeli nagy rádió-távíróállomás forgalma az 1914—1923. években.

Mouvement de la grande station du radio-télégraphe de Csepel de 1914 à 1923.

Év — Années	D é p ê c h e s			
	Az adott — expédiées		A vett — arrivées	
	t á v í r a t o k			
	darabszáma nombre des pièces	szószáma nombre des mots	darabszáma nombre des pièces	szószáma nombre des mots
1914	2.664	74.650	437	32.775
1915	9.508	573.140	6.762	474.035
1916	6.021	280.040	5.345	248.081
1917	5.879	341.036	4.338	1,810.204
1918	6.529	429.110	4.515	171.364
1919	1.698	267.358	2.258	581.144
1920	15.136	838.026	17.051	1,966.744
1921	41.501	1,064.568	49.420	2,062.977
1922	54.620	1,046.484	39.038	1,858.612
1923	39.996	781.030	26.513	1,703.943
	183.552	5,695.442	155.677	10,909.880

A Gyáli-úton kívül a m. kir. posta a Városház-utca 10. sz. alatt „M. kir. hírszolgálati hivatal“ néven is rendezett be egy új vevőállomást. Ez a vevőállomás működését 1922 április hó 1-én kezdte meg és

feladatát képezte a világ jelentősebb piaci árfolyamainak és a deviza, valamint valuta zárlatainak felvétele. Ezeket a zárlatokat tartalmazó táviratokat az Europrádió német társaság adta fel és a naueni rádió-távíróállomás továbbította.

A m. kir. hírszolgálati hivatalnak a megnyitástól 1923. év végéig, vagyis körülbelül másfél év alatti működése a táviratvételnél 15.058 drb táviratforgalmat mutat fel, 314.601 szószámmal. A forgalomból az 1922. évben 4.701 darab távirat került felvételre s a bennük foglalt szavak száma 145.076 volt; az 1923. évben pedig 10.357 darab távirat érkezett 169.525 szószámmal.

Minthogy a csepeli 5 kilowattos adóállomás hatótávolsága körülbelül 3000 kilométerre terjed ki, kis távolságra ily nagy állomással nem gazdaságos dolgozni. Részben emiatt, részben pedig azért, mert az 5 kilowattos állomás naponta átlag 18—20 órán át üzemben volt, a közelebb eső helyekkel való forgalom lebonyolítására egy kisebb állomásról kellett gondoskodni. E célra be is szerzett a posta egy 1 kilowattos adóállomást, amelyet kezdetben a Kerepesi-úton levő postaállomáson szerelt fel, később azonban ezt az állomást is Csepelen, az 5 kilowattos állomás szomszédságában, de külön épületbe helyezte el.

Ez az 1 kilowattos adóállomás a repülőforgalommal összefüggő levelezés lebonyolítására szolgál olyképen, hogy az állomás működtetése ugyancsak bilentyűző vezeték segítségével a mátyásföldi repülőtéren felállított rádió-távíróhivatalból történik. Ugyancsak

a repülőtéren van felállítva a vevőállomás is, amely a repülőszolgálatra fontos meteorológiai hírek felvételére is felhasználatik.

A mátyásföldi repülőtéren felállított időszaki, vagyis a repülési idény alatt működő rádió-távíróállomáson 1923. évi június hó 18-tól ugyanez év november hó 15-ig 579 darab távirat — 5.419 szószámmal — került feladásra; a vett táviratok darabszáma pedig 1.622 volt s szószámuk 58.486-ot tett ki. Tehát az egész forgalom 2.201 darab táviratból és 63.905 szószámból állott.

A rádió-távíró fejlesztése mellett nem feledkezett meg a m. kir. posta a *rádió-telefonjáról* sem és még az 1923. év közepén beszerzett egy 250 wattos Huth-adót, amely táviratozásra és telefonálásra egyaránt használható. Ezt a Huth-adót Csepelen az 1 kilowattos adóállomással közös épületben helyezte el a posta. A Huth-adó 1923 november hó 12-én kezdte meg működését és a működtetése a fentebb említett hírszolgálati hivataltól történik, illetve a közgazdasági és politikai híreket — amelyek kimondására ez a be rendezés szolgál — a hírszolgálati hivatalban felszerelt mikrophon útján a hírszolgálati hivatal közvetlen az adógépre továbbítja. A leadott híreket azután Debrecenben, Miskolcon, Pécsen, Szegeden és Szombathelyen felszerelt vevőállomások egyszerre veszik fel.

A rádió-telefonállomás működését 1923 november hó 12-én kezdte meg és az év végéig a lefolytatott beszélgetések száma 648 darab volt 308.456 szószámmal. G. J.

A világ automobilállománya.

Effectif mondial en automobiles.

A személy- és teherszállító automobilon, mint forgalmi eszközök, a közlekedés terén egyre jelentősebb szerepet töltenek be. Kiváltképen a helyközi személy- és teherforgalom lebonyolítása történik mindinkább fokozódó mértékben gépjárművek által, míg távolabb eső vidékek és országok közti forgalom szempontjából a vasúti- és víziközlekedés mellett, még nem emelkedett nagyobb jelentőségre, kétségtelen azonban, hogy megfelelő közlekedési utak kiépítése mellett, az automobil előállítási költségeiben mutatkozó csökkenő tendencia folytán a gépjárművek ezirányban is igen értékes szolgáltatásokat fognak a közeljövőben teljesíteni.

A vasutaknak, a mozdony- és kocsiparknak a háború folytán főként a hadviselő államokban mutatkozó leromlása s a hadviselés céljaira lefoglalt személy- és teherszállító automobilállomány részbeni elpusztulása egyrészt, az előállítási költség csökkenése s a fűtőanyagok az évről évre növekedő petróleumprodukción folytán való olcsóbbodása, másrészt

ről olyan kedvező feltételeket teremtettek az automobilipar számára, melyek mellett annak óriási fellendülése nem maradhatott el. Már a háborút közvetlen követő években kezdenek kibontakozni az aránylag még fiatal automobilipar hatalmas fejlődésének körvonalai. Az erőteljes fellendülés eredménye az automobilállomány nagyságának nagymértékű növekedésében jutott kifejezésre: mely az 1914-i állapottal szemben közel 900%-os emelkedést mutat.

Az automobilgyártás főleg az Egyesült Államokban öltött óriási méreteket, mely az utóbbi években úgyszólván a világ automobilszállítójává lett, ahol már 1920-ban közel 2 millió személy- és több mint 300.000 teherautót gyártottak, míg 1913/14-ben az előállított teherautók száma alig 25.000 volt, a személyautóké pedig nem érte el az 500.000-ret.

1921-ben az amerikai produkció némileg visszaesett, hogy a következő években annál erősebb lendületet vegyen. Az 1923 évi amerikai autógyártás rekorderedményeket muta-

A világ automobilállománya 1924. év elején.

O r s z á g	Személy-	Teher-	Motor- kerékpárok száma	O r s z á g	Személy-	Teher-	Motor- kerékpárok száma
	automobilok száma				automobilok száma		
Aden	320	23	105	Hongkong	698	101	352
Alaska	550	175	75	Magyarország	3.100	880	600
Algeria	8.715	—	555	Izland	135	40	40
Angola (Portugal- Nyugat-Afrika)	500	—	70	India	44.845	3.784	15.517
Arábia	285	15	70	Mezopotámia	150	—	—
Argentína	85.000	850	2.700	Ir szabadállam	10.500	5.500	5.000
Ausztrália	109.157	8.934	51.085	Olaszország	45.000	30.000	50.000
Ausztria	10.743	3.582	4.536	Jamaika	2.206	611	205
Azori-szigetek	180	21	20	Japán	8.000	2.500	4.594
Bahama szigetek	400	151	11	Lettország	264	134	142
Barbados	1.000	125	60	Libéria	1	3	—
Belga-Kongó	45	—	—	Litvánia	400	250	150
Belgium	45.000	12.000	28.250	Madagaszkár	200	55	262
Bolivia	400	50	10	Madeira	154	30	89
Brazília	26.400	1.600	1.084	Málta	350	120	200
Brit-Kelet-Afrika	1.780	125	2.558	Martinique	918	65	50
Brit-Guaiana	1.300	100	113	Mauritius	1.733	139	239
Brit-Honduras	79	20	1	Mexikó	21.084	2.401	500
Brit-Malaya	4.000	—	3.000	Marokkó	3.715	1.662	489
Brit-Óceánia	99	53	15	Hollandia	14.634	3.855	26.208
Brit-Dél-Afrika	38.000	—	15.000	New-Foundland és Labrador	800	—	—
Brit-Nyugat-Afrika	3.125	2.925	1.200	Új-Zeeland	44.864	—	25.000
Bulgária	600	145	150	Nicaragua	200	—	40
Kanada	450.000	89.000	24.000	Norvégia	10.027	2.836	6.602
Kanári-szigetek	1.305	554	70	Palesztina	1.000	—	100
Ceylon	3.496	566	2.000	Panama-csatorna körzet	1.788	339	369
Chile	7.600	400	150	Panama köztársaság	750	65	25
Kína	7.975	872	942	Paraguay	450	7	10
Kórea	1.050	—	—	Perzsia	850	15	25
Kolumbia	2.200	230	69	Peru	2.400	1.000	65
Costa Rica	300	25	18	Filippi-szigetek	11.200	4.200	1.501
Cuba	20.000	6.500	375	Lengyelország	8.000	2.000	1.500
Cseh-Szlovákia	6.858	2.301	2.658	Portorico	8.000	1.500	—
Danzig	1.051	84	136	Portugália	9.000	600	600
Dánia	42.201	—	17.544	Portugál-Kelet- Afrika	292	93	75
Sandomingó	1.767	343	63	Románia	7.500	2.250	550
Holland-Kelet-India	29.910	3.241	6.018	Oroszország	14.000	—	—
Holland-Guaiana	140	—	—	Salvador	500	25	25
Holland-Nyugat- India	296	25	25	Samoa-szigetek	110	60	18
Equador	590	30	60	Siám	1.771	170	650
Egyiptom	6.000	650	2.500	Spanyolország	45.000	8.000	7.000
Esztország	750	180	125	Svédország	35.000	8.000	30.000
Finnország	1.500	800	1.500	Svájc	16.697	6.342	8.215
Fiume	135	66	28	Syria	1.443	447	53
Franciaország	352.259	92.553	56.222	Formoza	100	30	—
Francia-Guaiana	110	—	—	Trinidad	1.600	450	365
Indó-Kína	2.922	350	360	Tunisz	2.895	324	350
Francia-Óceánia	140	30	37	Törökország	1.200	200	—
Francia-Nyugat- Afrika	500	290	40	Nagybritannia	469.490	173.363	430.138
Németország	100.329	51.739	59.409	Uruguay	12.400	600	610
Gibraltár	150	—	195	Venezuela	3.400	400	150
Aranypart	4.000	—	—	Jugoszlávia	1.800	514	350
Görögország	4.000	800	1.500	Összesen	2.279.079	549.775	906.367
Guadeloupe	543	47	60	Egyesült-Államok	13.484.939	1.796.356	171.568
Guatemala	545	30	100	Mindössze	15.764.018	2.346.131	1.077.937
Haiti	600	85	35				
Hawai	16.825	—	411				
Honduras	210	30	26				

tott fel, amennyiben közel 400.000 teher- és 3,600.000 személyautót gyártottak. Az európai országok közül Német-, Olasz- és Franciaországban indult az automobilipar újabban virágzásnak, az amerikai produkció méreteit azonban természetesen meg sem közelítik. Elsősorban az amerikai produkció hatalmas növekedése eredményezte tehát azt, hogy a világ automobilállománya az utolsó 10 esztendőben közel kilencszeresre emelkedett.

A világ személy- és teherautomobil, valamint motorkerékpár állományáról, az amerikai Commerce Reports által összeállított adatokat, országok szerinti részletezésben az előző oldali táblázatban közöljük.

Míg 1914-ben a személyszállító automobilonok száma, egykorú, pontos becslések szerint nem érte el az 1,900.000-et, addig 1923-ban már megközelítette a 16 milliót. A növekedés tehát 9 év alatt 858% volt. Sokkal nagyobb mértékben emelkedett azonban az Egyesült-Államok autóparkja, mely 1914-ben 1,300.000 személyautót számlált, 1923-ban pedig közel tizenhárom és félmilliót, ami több, mint 1000 %-os emelkedésnek felel meg. Hogy mily rendkívüli volt az 1923. év autóprodukciója, arra nézve jellemző, hogy 1922-vel szemben a személyszállító automobilonok száma 23%-kal, a teherautóké 33%-kal, a motorkerékpároké pedig 21%-kal emelkedett.

Amint a táblázatból látható, a világ személyautóinak 85%-a, van az Egyesült-Államokban. Az állomány nagyságát tekintve, az Egyesült-Államok után Nagybritánia és Kanada következik, melyeknek a világállományban való részesedési aránya azonban már alig tesz ki egyenként 3%-ot. A teherautók túlnyomó része — 77%-a szintén az Egyesült-Államok birtokában van, míg közel 8%-a felett Nagybritánia, 4—4%-a felett pedig Kanada és Franciaország rendelkezik. Érdekes, hogy a motorkerékpároknak több mint 40%-át Nagybritánia mondhatja magáénak, míg az Egyesült-Államokban a motorkerékpároknak csupán 17%-a van.

Az automobilállomány nagyságának az egyes országok közötti összehasonlítása azonban még magábanvéve nem alkalmas annak a megítélésére, hogy valamely ország közlekedésében e forgalmi eszköz mekkora jelentőséggel bír; ezt csak a lélekszámmal való összehasonlítás által mérhetjük meg, amikor is annak a megállapítása, hogy hány lakosra esik egy automobil, világosan dokumentálja, hogy a gépjárművek a teher- és személyforgalom lebonyolításában mily jelentőségre emelkedtek.

Az ezirányú összehasonlításra következő kimutatás adatai szolgálnak.

Az automobilállomány nagysága a lélekszámhoz viszonyítva.

O r s z á g	Hány lakosra esett		
	1 személyszállító automobil	1 teher- automobil	
	1914-ben	1924-ben	
Egyesült-Államok	72	8	60
Nagybritánia	184	92	249
Kanada	155	20	100
Franciaország	396	112	428
Németország	1133	608	1180
Argentína	511	104	10387
Olaszország	2889	872	1307
India	34889	7198	85300
Spanyolország	2449	481	2707
Új-Zéland	126	30	—
Belgium	742	168	631
Brazília	3464	1178	19435
Mexikó	3766	665	4124
Dánia	345	78	—
Svájc	753	236	622
Svédország	1104	171	749
Hollandia	1953	476	1808
Románia	4530	2353	7846
Magyarország	—	2632	9271

A vezetőhelyet e tekintetben is az Egyesült-Államok tartják, a további sorrend azonban lényegesen elüt az állomány nagyságot fel tüntető sorrendtől. Szorosan az Egyesült-Államok mögött állanak e tekintetben Kanada és Új-Zéland, míg a többi országok messze utánuk következnek.

Valamely ország autóállományának nagysága bizonyos mértékig az általános jólét fokmérője gyanánt tekinthető. Az aránylag is nagyállománnyal rendelkező országokról ez mindenesetre megállapítható. Az autóállomány nagyságát azonban egyéb körülmények is erősen befolyásolják. Függ mindenesetre a többi közlekedési tényezőktől (vasút, folyamhajózás) fejlettségétől, a belforgalom intenzitásától, mely az ipari és kereskedelmi élet fejlődésével karöltve nő; továbbá nagy kiterjedésű, síkfelületű ország, mely jó országutakkal rendelkezik, — caeteris paribus — nagyobb állománnyal fog rendelkezni, mint egy hegyekkel borított ország. A táblázat adatai igazolják ezeknek a körülményeknek a gépjárműállomány nagyságával való összefüggését. A népsűrűség az automobilállomány nagyságának látszólag nem előfeltétele, mivel éppen a ritkább népességű Egyesült-Államok és Kanada rendelkeznek aránylag is legtöbb gépjárművel. E jelenség azonban csak látszólagos, mivel

a fentemlített országokban, főleg a keleti részen aránylag kis területen igen erős a néptömörülés, az ipartelepek legnagyobb része is itt koncentrálódott, úgyhogy ha csupán ezeket a területeket tekintjük — mely területekre természetesen az automobilállomány túlnyomórésze jut — a népsűrűség nem marad alatta az európai államokénak,

Mint fentebb említettük, az Egyesült-Államok és Kanada gépkocsigyártása a legjelentékenyebb a világon. A hatalmas produkciónak megfelelően, igen tekintélyes kivitelük is. 1923-ban az Egyesült-Államokból 127.035 személy- és 24.861 teherautót exportáltak, több mint 106 millió dollár értékben. Kanada ugyan ezen évben 57.481 személy- és 19.439 teherautót szállított külföldre 33,828.000 dollár értékben. Tekintettel arra, hogy a kanadai

autógyárak túlnyomó része, részint az Egyesült-Államokban lévő gyárak fióktelepei, részint amerikai koncernek kezében van, az amerikai produkció közvetett úton élvezi a brit birodalom országaiban a kanadai gépjárművekre fennálló preferenciális tarifa előnyeit is. Kanada és az Egyesült-Államok kivitelét egybevéve, 1923-ban a gyártott gépkocsik 5·5%-a ment külföldre. Jellemző az autók előállításának költségeinek csökkenésére, hogy az exportált gépkocsik egységára 1920-ban 1235, 1922-ben 758 és 1923-ban 698 dollár volt.

A személyautomobilok számára legfontosabb felvevőpiacok 1923-ban Ausztrália, Kanada és Nagybritánia voltak, míg teherautókat legnagyobb mennyiségben Japán vásárolt, ami a földrengést követő nagy keresletnek volt a folyománya.

H. S. dr.

© ÁRSTATISZTIKA ÉS PÉNZÜGY ©

A magyar nagykereskedelmi áruk indexszámai.

Nombres indices des prix de gros de la Hongrie.

Résumé. L'indice du commerce de gros de la Hongrie augmenta au mois de novembre de 1·6% et en décembre de 1·6%. Par cette hausse les prix du commerce de gros s'élevaient le 31 décembre à un chiffre 23·466 fois plus élevé au prix normal de paix.

Dans la première moitié du mois de décembre l'indice baissait quelque peu, cependant pendant la deuxième moitié la hausse du prix des céréales et surtout de celui de la farine a fait considérablement augmenter le nombre indice.

Les tableaux font ressortir dans les détails la fluctuation de prix des différents articles. Calculée sur la base de la couronne-or, l'amélioration ultérieure de la couronne se manifeste de nouveau par le fait, que l'augmentation de l'indice calculé sur cette base — d'après le cours officiel du dollar à Budapest — est plus considérable que la hausse de l'indice de la couronne-papier.

A magyar nagykereskedelmi index novemberben 1·1%-kal, decemberben pedig 1·6%-kal emelkedett. Ezzel a nagykereskedelmi áruk december 31-én elérték a decemberi áruk 23·466-szorosát. Külön kimutatva az élelmiszerek, továbbá az ipari anyagok és termékek indexszámainál beállott változásokat, a részletes adatok a következők:

Nagykeresk. áruk indexszámai. (1913. évi árak = 1.)
Nombres indices des prix de gros. (Prix de 1913 = 1.)

Megnevezés Désignation	Október 31 31 octobre	November 30 30 novembre	December 15 15 décembre	December 31 31 décembre
Élelmiszerek — Produits alimentaires.	22.687	22.518	22.249	29.940
Ipari anyagok és termékek — Matières et produits de l'industrie.	22.984	23.552	23.711	23.883
Összes áruk átlaga — Moyenne des articles totaux.	22.852	23.095	23.064	23.466
Változás %-ban — Changements en %				
Élelmiszerek — Produits alimentaires.	—	— 0·7%	— 1·2%	+ 3·1%
Ipari anyagok és termékek — Matières et produits de l'industrie.	—	+ 2·4%	+ 0·7%	+ 0·7%
Összes áruk átlaga — Moyenne des articles totaux.	—	+ 1·1%	— 0·1%	+ 1·7%

December első felében az index még csökkent is valamivel, a hó második felében azonban a kenyérmagvagnak és különösen a liszt-

nek jelentékeny drágulása aránylag erősen felszöktette az indexszámot. Érdekes jelenség, hogy még augusztustól kezdődőleg október végéig az élelmiszerindex szakadatlan emelkedést mutatott, a többi cikkek indexszáma pedig fokozatosan csökkent, novemberben és december első felében ellenkező irányú tendencia érvényesült, amennyiben ez alatt a hat hét alatt az élelmiszerek indexszáma mutatott csökkenést, míg a többi anyagok drágultak. Az élelmiszerindexnek ez az időleges visszaesése meglepőnek látszik, ha tudjuk, hogy a gabona- és lisztárak ez alatt az idő alatt is megszakítás nélkül emelkedtek. Ez utóbbiak drágulása azonban akkor még nem volt oly arányú, hogy más cikkek olcsóbbodása ne tudta volna azt ellensúlyozni, hiszen a búza ára még december 15-én is 500.000 koronán alul maradt. Ezzel szemben viszont a bőrarak és a fémárak novemberben jelentékenyen emelkedtek és magasabban jegyezték a gyapjút, valamint a gyapjúszöveteket is, úgyhogy az élelmiszerindex visszaesése dacára az átlagos nagykereskedelmi index novemberben is emelkedett s csak december első felében mutatott csekély mértékű visszaesést. Az év utolsó két hetében azután az élelmiszereknél már nem volt, ami a gabona- és liszt drágulást ellensúlyozhatta volna, az ipari anyagok és termékek indexszáma csak jelentéktelenül változott és innen kezdve ismét az élelmiszerdrágulás szabta meg az átlagos index emelkedésének arányát.

Legkiemelkedőbb momentuma az áralakulásnak a múlt év folyamán mindenesetre a búzának a jelentékeny drágulása volt, ami különösen akkor tűnik ki élesen, ha a búzának aranykoronára átszámított árát és az ilyen alapon szerkesztett indexszámokat kísérik figyelemmel az alábbi táblázat szerint:

Időpont	Egy mm búza ára volt		A magyarnagykereskedelmi átlagos indexszáma
	arany K-ban	index sz.-ban	
1913-ban	22.04	1.00	1.00
1923 december végén	16.11	1.73	1.22
1924 január végén	19.41	0.88	1.23
„ február végén	20.02	0.91	1.31
„ március végén	19.01	0.86	1.30
„ április végén	18.89	0.86	1.25
„ május végén	17.24	0.78	1.19
„ június végén	16.19	0.73	1.33
„ július végén	26.38	1.20	1.45
„ augusztus végén	26.19	1.19	1.45
„ szeptember végén	27.07	1.23	1.42
„ október végén	29.48	1.34	1.49
„ november végén	30.78	1.40	1.54
„ december végén	35.32	1.60	1.60

Az adatokból kitűnik, hogy a búzadrágulás júliusban kapott nagy erőre. Addig a búzaárak erősen az átlagos árnívó alatt mozogtak és júniusban a diszparitás 82%-ot ért el, vagyis ennyivel volt magasabb az átlagos indexszám, mint a búza indexszáma. A bekövetkezett rohamos drágulás következtében azonban december 31-re a diszparitás teljesen eltűnt. 1924 december 31-én a búza aranyban kifejezett ára 119%-kal volt magasabb, mint 1923 december 31-én.

Az egyes cikkek árának és indexszámainak változásáról a részletes táblázatok adnak felvilágosítást.

Aranykoronában számítva az áralakulást, a korona további javulása ismét abban tükröződik vissza, hogy az ilyen alapon (a dollár budapesti hivatalos pénzfolyama szerint) számított index emelkedése nagyobb arányú, mint a papírkoronás index emelkedése. Ezt mutatják a következő adatok:

A korona javulása következtében az arányindexnél mutatkozó emelkedés novemberben és decemberben tehát elég nagy arányú, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy október 31-től december 31-ig, tehát 2 hónap alatt a papírkorona index csak 2.7%-kal, az aranykoronára átszámított index ellenben 7.4%-kal emelkedett.

Aranykoronára átszámított nagykereskedelmi indexszámok. (1913. évi ár = 1.)

Nombres indices des prix de gros calculés sur la base de la couronne-or. (Prix de 1913 = 1.)

Megnevezés <i>Désignation</i>	Október 31 <i>31 octobre</i>	November 30 <i>30 novembre</i>	December 15 <i>15 décembre</i>	December 31 <i>31 décembre</i>
Élelmiszerek — <i>Produits alimentaires</i> .	1.48	1.50	1.50	1.56
Ipari anyagok és termékek — <i>Matières et produits de l'industrie</i> .	1.50	1.57	1.60	1.63
Összes árú átlaga — <i>Moyenne des articles totaux</i> .	1.49	1.54	1.56	1.60
Változás %-ban — <i>Changements en %</i>				
Élelmiszerek — <i>Produits alimentaires</i> .	—	+ 1.4%	0.0%	+ 4.0%
Ipari anyagok és termékek — <i>Matières et produits de l'industrie</i> .	—	+ 4.7%	+ 1.9%	+ 1.8%
Összes árú átlaga — <i>Moyenne des articles totaux</i> .	—	+ 3.4%	+ 1.3%	+ 2.6%

I. Nagykereskedelmi árak indexszámai. (Kiindulási időpont árai = 1.)

Nombres-indices des prix du commerce de gros. (Prix de base = 1.)

Év, hó — Année, mois	Anglia Angleterre	Ausztria Autriche	Belgium Belgique	Cseh-Szlovákia Tchécoslovaquie	Finnország Finlande	Franciaország France	Hollandia Pays-Bas	Németország Allemagne	Norvégia Norvège	Olaszország Italie	Svájc Suisse	Svédország Suède	Magyarország Hongrie	Ész.-Am. Egy- Áll. — Et.-Un. d'Amérique
Kiindulási időpont — Base	1913	1914 I. félév 1 ^{re} semestre	1914 április avril	1914 július juillet	1 9 1 3				1914	1914 július juillet	1 9 1 3			
1923 december — décembre	1.63	18.180	5.45	9.84	10.96	4.58	1.54	1.26	2.47	6.01	1.82	1.60	7.915	1.51
január — janvier . .	1.65	18.750	5.80	9.91	10.71	4.95	1.56	1.17	2.51	5.94	1.83	1.61	10.266	1.51
február — février . .	1.67	19.160	6.42	10.29	10.78	5.44	1.58	1.16	2.61	5.96	1.83	1.62	18.391	1.52
március — mars . . .	1.65	19.120	6.25	10.36	10.94	4.99	1.55	1.21	2.64	6.03	1.80	1.62	20.767	1.50
április — avril . . .	1.65	19.460	5.55	10.22	10.95	4.50	1.54	1.24	2.63	6.03	1.81	1.61	21.346	1.48
május — mai	1.64	19.460	5.57	10.15	10.90	4.59	1.53	1.22	2.61	5.94	1.80	1.60	22.696	1.47
1924 június — juin	1.63	18.280	5.65	9.81	10.88	4.65	1.51	1.16	2.62	5.89	1.78	1.58	22.078	1.45
július — juillet	1.63	19.130	5.66	9.65	10.85	4.81	1.51	1.15	2.65	5.91	1.75	1.57	22.945	1.47
augusztus — août . . .	1.65	20.140	5.47	9.97	11.11	4.77	1.51	1.20	2.71	5.96	1.71	1.60	22.420	1.50
szeptemb. — septembre	1.67	19.370	5.50	9.97	11.17	4.86	1.58	1.27	2.72	6.04	1.70	1.63	22.366	1.49
október — octobre . .	1.70	20.090	5.55	10.08	11.14	4.97	1.61	1.31	2.73	6.27	1.69	1.67	22.852	1.52
november — novembre	1.70	20.770	5.69	10.20	—	5.04	1.61	1.28	2.76	6.46	1.68	1.67	23.095	1.53

II. Váltóárfolyamok diszparitásának indexszámai newyorki jegyzés szerint. (Paritás = 1.)

Nombres-indices de la disparité des cours des devises suivant leur cours du change sur Newyork. (Parité = 1.)

Év, hó — Année, mois	Anglia (font) Angleterre (livres)	Ausztria (korona) Autriche (couronnes)	Belgium (frank) Belgique (francs)	Cseh-Szlovákia (korona) Tchécoslovaquie (couronnes)	Finnország (márka) Finlande (marks)	Franciaország (frank) France (francs)	Hollandia (forint) Pays-Bas (florins)	Németország (aranymárka) Allemagne (marks-or)	Norvégia (korona) Norvège (couronnes)	Olaszország (lira) Italie (lires)	Svájc (frank) Suisse (francs)	Svédország (kor.) Suède (couronnes)	Magyarország ¹⁾ (korona) Hongrie (couronnes)
1923 december — décembre	1.12	14.373	4.21	7.00	7.82	3.67	1.06	1.00	1.80	4.48	1.10	1.02	6.488
január — janvier . .	1.14	14.373	4.62	7.05	7.75	4.14	1.08	1.00	1.91	4.52	1.11	1.02	8.346
február — février . .	1.13	14.373	5.03	7.11	7.69	4.37	1.07	1.00	2.01	4.43	1.11	1.02	14.039
március — mars . . .	1.14	14.373	5.04	7.12	7.70	4.19	1.08	1.00	1.99	4.53	1.12	1.02	15.975
április — avril	1.12	14.373	3.72	6.96	7.70	3.16	1.08	1.00	1.95	4.34	1.09	1.02	17.077
május — mai	1.12	14.373	3.96	6.91	7.69	3.35	1.07	1.00	1.94	4.36	1.09	1.01	19.072
1924 június — juin	1.13	14.373	4.24	6.92	7.69	3.69	1.07	1.00	1.99	4.46	1.09	1.01	16.600
július — juillet	1.11	14.373	4.25	6.91	7.69	3.78	1.06	1.00	1.99	4.46	1.06	1.01	15.824
augusztus — août . . .	1.08	14.373	3.86	6.91	7.69	3.54	1.04	1.00	1.94	4.33	1.02	1.01	15.462
szeptember — septembre	1.09	14.373	3.91	6.91	7.69	3.64	1.04	1.00	1.94	4.40	1.02	1.01	15.702
október — octobre . .	1.08	14.373	4.02	6.91	7.68	3.69	1.03	1.00	1.88	4.43	1.01	1.01	15.350
november — novembre	1.06	14.373	4.00	—	7.66	3.66	1.03	1.00	1.83	4.44	1.00	1.00	14.984

¹⁾ Magyarország 1924 májusig bécsi paritáson átszámítva. — Chiffres calculés pour la Hongrie jusqu'au mois de mai d'après la parité de Vienne.

A fontosabb államok nagykereskedelmi indexszámainak alakulásáról egyelőre csak novemberig állanak rendelkezésre adatok; ezeket az 1924. évre visszamenőleg az I. táblázat tünteti fel. A II. táblázat a newyorki árfolyamok indexszámát, a III. táblázat pedig az aranyra redukált indexszámokat mutatja be.

A táblázatokból kitűnik, hogy a nagykereskedelmi árak indexszámai nemcsak nálunk, hanem általában világszerte emelkednek és az államok többségénél a novemberi számok az 1924. évi maximumot jelzik. Az 1924. év elején csak három oly állam akadt a felsoroltak közül, mely — aranypénzjegységekre

redukálva — 1·50-en felüli nagykereskedelmi indexet mutatott ki, míg novemberben már 7 illet látunk és ezek közül három az 1·60-at is eléri. Ez nagyrészen a kenyérmagvak megdöbbsentő arányú drágulásával függ össze. Különösen feltűnő, hogy oly államokban, mint Anglia, Magyarország és mások, melyeknek valutája fokozatosan javul, az indexszámok ennek dacára emelkedést mutatnak. A valu-

táris változásokat figyelembe véve, ez azután az aranyindexeknél egyes esetekben igen nagyarányú emelkedést okozott. Így Angliában az aranyra redukált index júniustól decemberig 1·44-ről 1·60-ra, Magyarországon szeptembertől decemberig 1·42-ről ugyancsak 1·60-ra emelkedett.

Szőnyi Gyula dr.

III. A newyorki árfolyamok alapján aranyra redukált nagykereskedelmi indexszámok. (Kiindulási időpont árai = 1.)

Nombres-indices des prix de gros réduits en indices-or sur la base du cours des changes à Newyork. (Prix de base = 1.)

Év, hó — Année, mois	Anglia Angleterre	Ausztria Autriche	Belgium Belgique	Cseh-Szlovákia Tchécoslovaquie	Finnország Finlande	Franciaország France	Hollandia Pays-Bas	Németország Allemagne	Norvégia Norvège	Olaszország Italie	Svájc Suisse	Svédország Suède	Magyarország Hongrie	Ész.-Am. Egy. All. — Et.-Un. d'Amérique
Kiindulási időpont — Base	1913	1914 I. félév 1 ^{re} semestre	1914 április avril	1914 július juillet	1 9 1 3				1914	1914 július juillet	1 9 1 3			
1923 december — décembre	1·46	1·26	1·29	1·41	1·40	1·25	1·45	1·26	1·37	1·34	1·65	1·57	1·22	1·51
január — janvier . . .	1·45	1·30	1·26	1·41	1·38	1·20	1·44	1·17	1·33	1·31	1·65	1·58	1·23	1·51
február — février . . .	1·48	1·33	1·28	1·45	1·40	1·24	1·47	1·16	1·30	1·35	1·65	1·59	1·31	1·52
március — mars . . .	1·45	1·33	1·24	1·46	1·42	1·19	1·44	1·21	1·33	1·33	1·61	1·59	1·30	1·50
április — avril . . .	1·47	1·35	1·49	1·47	1·42	1·42	1·43	1·24	1·35	1·39	1·66	1·58	1·25	1·48
május — mai . . .	1·46	1·35	1·41	1·47	1·42	1·37	1·43	1·22	1·35	1·36	1·65	1·58	1·19	1·47
1924 június — juin . . .	1·44	1·27	1·33	1·42	1·41	1·26	1·41	1·16	1·32	1·32	1·63	1·56	1·33	1·45
július — juillet . . .	1·47	1·33	1·33	1·40	1·41	1·27	1·42	1·15	1·33	1·33	1·63	1·55	1·45	1·47
augusztus — août . . .	1·53	1·40	1·42	1·44	1·44	1·33	1·45	1·20	1·40	1·38	1·68	1·58	1·45	1·50
szeptemb. — septembre	1·53	1·35	1·41	1·44	1·45	1·34	1·52	1·27	1·40	1·37	1·67	1·61	1·42	1·49
október — octobre . . .	1·57	1·40	1·38	1·46	1·45	1·35	1·56	1·31	1·45	1·42	1·67	1·65	1·49	1·52
november — novembre	1·60	1·45	1·42	—	—	1·38	1·56	1·28	1·51	1·45	1·68	1·67	1·54	1·53

A magyar nagykereskedelmi árak
Nombres-indices des prix de

Árúmegnevezés	M i n ö s é g	Mennyiségi egység — Unité de quantité	Árak papírkoronákban, Budapesten <i>Prix de gros à Budapest, en couronnes-papier</i>									
			1913. évi átlagár — <i>Prix moyenne de 1913</i>	1				2		4		
				július 31 31 juillet	auguszt. 31 31 août	szept. 30 30 sept.	október 15 15 octobre	október 31 31 octobre	november 15 15 novembre	november 30 30 novembre	december 15 15 décembre	
Egy aranykorona a dollár árfolyamán át számítva		—	—	15824	15462	15701½	15441	15350	14988	14984	14791	
I. Élelmezési cikkek:												
A) A hazai mezőgazdaság és mező- gazdasági ipar termékei:												
1. Búza	Tiszavidéki 76 kg-os	q	22·04	417500	405000	425000	442500	452500	456250	461250	491250	
2. Rozs	I. r.	"	17·83	357500	326500	387500	428750	417500	412500	403750	418500	
3. Árpa	Takarmányozásra	"	16·11	340000	405000	390000	385000	410000	410000	410000	410000	
4. Zab	—	"	19·04	390000	345000	340000	375000	395000	392500	392500	400000	
5. Tengeri	—	"	15·11	407500	382500	380000	377500	367500	247500	242500	252500	
6. Bab	Fehér, aprószemű	kg	0·24	5800	5800	5750	5500	6250	5700	5500	5450	
7. Burgonya	Fehér	q	5·61	290000	120000	105000	125000	125000	130000	150000	140000	
8. Búzaliszt	0-ás	kg	0·34	7150	7000	7350	7600	7900	7850	8000	8150	
9. "	2-es	"	0·33	6750	6600	7050	7200	7500	7450	7600	7800	
10. "	6-os	"	0·30	6350	6100	6200	6000	6400	6350	6500	6400	
11. Maláta	—	q	31·00	650000	650000	675000	700000	700000	700000	700000	700000	
12. Cukor	Kristálycukor, zsákb.	kg	0·81	16500	16600	15140	14040	13940	13740	13340	13340	
B) A hazai állattenyésztés termékei:												
13. Szarvasmarha	I. r. tarka ökör	élős. kg poids viv.	1·02	16250	18750	17750	18500	18750	19500	18750	17750	
14. Borjú	I. r. belföldi szopós	" "	1·14	18000	19500	21500	22500	22500	24500	21500	20375	
15. Sertés	I. r. urasági nehéz, fiatal	" "	1·36	25500	26250	28150	28250	29750	28750	28750	26250	
16. Juh	Hízalt ürű	" "	0·64	9000	11750	9500	8750	11000	12000	12000	10000	
17. Zsir	Disznózsir	kg	1·51	32000	36500	36500	35500	35250	38000	38000	35500	
18. Marhahús	I. a. helybeli, hátulja	"	1·73	41000	39000	39500	42000	42500	42000	40000	34000	
19. Vaj	Szövetk. centrifugált teavaj	"	2·68	68000	57000	59500	64000	64000	64000	65000	71500	
20. Tojás	I. r. teatojás	1440 db 1440 picc.	97·53	2160000	2304000	3024000	3024000	3456000	3600000	3600000	3744000	
C) Gyarmatárúk:												
21. Rizs	Burmah II.	kg	0·34	8200	8000	7700	7700	8100	8100	8200	8200	
22. Kávé	Santos	"	2·65	61000	71000	71000	72000	72000	75000	74000	74000	
23. Tea	Souchong	"	6·00	91000	98000	98000	98000	98000	98000	100000	100000	
II. Bányászati termékek:												
A) F é m e k:												
24. Vas	Rúdvas	q	18·90	399910	399910	399910	399910	399910	399910	399910	399910	
25. "	Finom lemez 1 ^{m/m} -es	"	29·00	649910	649910	649910	649910	649910	649910	649910	649910	
26. Vörösréz	Elektrolit	kg	1·72	24650	25000	24200	25300	25700	25700	26000	26000	
27. Ólom	Huta	"	0·52	14000	14000	14000	14000	14000	14500	15000	15500	
28. Ón	Banka vagy Billiton	"	4·95	90000	95000	85000	85000	85000	85000	100000	110000	
29. Horgany	Huta	"	0·64	13500	13200	13600	14000	14300	14000	14000	15000	
B) S z é n:												
30. Szén	Hazai barnaszén	q	1·16	50000	42000	41000	41000	41000	41000	41000	41000	
31. "	Porosz, felsősziléziai	"	3·50	98000	98000	90000	90000	90000	90000	92000	92000	
C) K ő o l a j:												
32. Petróleum	Világító	kg	0·34	4750	4750	4650	4400	4400	4400	4450	4450	
33. Benzin	Nehéz motorbenzin 0·765/0·775°	"	0·30	6700	6700	6700	6700	6700	6500	6500	6400	

index-számai az 1924. évben.

gros en Hongrie en 1924.

Index-számok (1913. évi átlagár = 1) Nombres-indices (Prix moyen de 1913 = 1)										Désignation des marchandises	Q u a l i t é
december 31 31 décembre	július 31 31 juillet	auguszt. 31 31 août	szept. 30. 30. sept.	október 15 15 octobre	október 31 31 octobre	november 15 15 novembre	november 30 30 novembre	december 15 15 décembre	december 31 31 décembre		
14687	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Une couronne-or calculée sur la base du cours du dollar	
I. Produits alimentaires :											
A) Produits de l'agriculture et de l'industrie agricole hongroises :											
518750	18943	18376	19283	20077	20531	20701	20928	22289	23537	1. Froment . . .	De la Région de la Tisza, poids d'usance 76 kg
432500	20050	18312	21733	24047	23416	23135	22644	23472	24256	2. Seigle . . .	I. qual.
410000	21105	25140	24209	23898	25450	25450	25450	25450	25450	3. Orge . . .	à fourrages
415000	20483	18120	17857	19695	20746	20614	20614	21008	21796	4. Avoine . . .	—
257500	26969	25314	25149	24983	24322	16380	16049	16711	17042	5. Maïs . . .	—
6000	24167	24167	23958	22917	26043	23750	22917	22708	25000	6. Fèves . . .	menues, blanches
145000	51693	21390	18716	22282	22282	23173	26738	24955	25847	7. Pommes de terre	Blanches
8800	21029	20588	21618	22353	22235	23088	23529	23971	25882	8. Farine d. from.	N° 0
8450	20455	20000	21364	21818	22727	22576	23030	23636	25606	9. " . . .	N° 2
7050	21167	20333	20667	20000	21333	21167	21667	21333	23500	10. " . . .	N° 6
700000	20967	20967	21774	22581	22581	22581	22581	22581	22581	11. Malt . . .	—
13340	20370	20494	18691	17333	17210	16963	16469	16469	16469	12. Sucre . . .	Sucre en crist. en sacs
B) Produits de l'élevage du bétail de la Hongrie :											
17750	15931	18382	17402	18137	18382	19118	18382	17402	17402	13. Bêtes à cornes	Boeuf tacheté, 1 ^{re} qual.
21500	15789	17105	18860	19737	19737	21491	18860	17873	18860	14. Veaux . . .	Indigènes 1 ^{re} qualité
26750	18750	19301	20698	20772	21875	21140	21140	19301	19669	15. Porcs . . .	Jeunes, gras 1 ^{re} qual.
11000	14063	18359	14844	13672	17188	18750	18750	15625	17188	16. Moutons . . .	Moutons gras
32500	21192	24172	24172	23540	23344	25165	25165	23510	21523	17. Graisse . . .	Saindoux
40000	23699	22543	22832	24277	24566	24277	23121	19653	23121	18. Viand. d. boeuf	Quart de derrière 1 ^{re} qualité
79000	25373	21269	22201	24060	24060	24060	24254	26679	29478	19. Beurre . . .	Beurre centrifuge
3384000	22147	23624	31006	31006	35435	36912	36912	38388	34697	20. Oeufs . . .	1 ^{re} qualité
C) Denrées coloniales :											
8200	24118	23529	22647	22647	23824	23824	24118	24118	24118	21. Riz . . .	Burmah II.
74000	23019	26793	26793	27170	27170	28302	27925	27925	27925	22. Café . . .	Santos
100000	15167	16333	16333	16333	16333	16333	16667	16667	16667	23. Thé . . .	Souchong
II. Produits miniers :											
A) M é t a u x :											
399910	21159	21159	21159	21159	21159	21159	21159	21159	21159	24. Fer . . .	Fer en barres
649910	22411	22411	22411	22411	22411	22411	22411	22411	22411	25. " . . .	Plaques de fer 1 ^{m/m}
26500	14331	14535	14070	14703	14942	14942	15116	15116	15407	26. Cuivre . . .	Electrolythique
16000	26923	26923	26923	26923	26923	27885	28846	29808	30769	27. Plomb . . .	En saumon
125000	18182	19192	17072	17072	17072	17072	20202	22222	25253	28. Étain . . .	Banka ou Billiton
16000	21094	20625	21250	21875	22344	21875	21875	23438	25000	29. Zinc . . .	En saumon
B) C h a r b o n :											
41000	43103	36207	35345	35345	35345	35345	35345	35345	35345	30. Charbon . . .	Lignite indigène
92000	28000	28000	25714	25714	25714	25714	26286	26286	26286	31. Houille . . .	De Prusse, de la Haute-Silésie
C) Huiles minérales :											
4450	13971	13971	13676	12942	12942	12942	13088	13088	13088	32. Pétrole . . .	Pour l'éclairage Benzine lourde à mo- teur 0.765/0.775°
6400	22333	22333	23333	23333	23333	21667	21667	21333	21333	33. Benzine . . .	

Index-számok (1913. évi átlagár = 1) Nombres-indices (Prix moyen de 1913 = 1)										Désignation des marchandises	Q u a l i t é
	1	9	2	4							
december 31 31 décembre	július 31 31 juillet	auguszt. 31 31 août	szept. 30. 30. sept.	október 15 15 octobre	október 31 31 octobre	november 15 15 novembre	november 30 30 novembre	december 15 15 décembre	december 31 31 décembre		
										III. Articles textiles, cuirs, peaux, papier:	
										A) <i>T e x t i l e s :</i>	
45630	44703	44179	35150	31986	32945	33545	32007	31145	31469	34. Coton brut	Américain
68920	36287	33121	32470	31174	30661	30261	30252	30030	29965	35. Fils de cot.	No 20. de coton américain 1a.
21500	40000	40000	38333	38333	36667	36667	35833	35833	35833	36. Tissus de coton *)	Blanchi, fils moyens, dans 6.6 cm carrés avec 21/21 fils, de fils No 30/30, largeur 80 cm
52000	25850	28571	34014	35374	35374	37415	37415	36735	35374	37. Laine brut	Laine pour tissus, mi-fine
200000	25833	25833	25833	25833	26667	29167	33333	33333	33333	38. Tissus de laine . . .	Tissus de laine pure d'hiver pour hommes 150 gr. par mètres, largeur 136/148 cm
28000	32500	31250	32500	32500	32500	32500	32500	35000	35000	39. Chanvre .	Broyé en fabriques
37070	30683	30425	30507	31017	30975	30693	31333	31142	30883	40. Lin . . .	Brut
										B) <i>C u i r s e t p e a u x :</i>	
23750	12465	15004	16923	16538	16923	17885	18269	18269	18269	41. Peaux brut. de boeuf .	Cuirs verts de boucherie
38000	12683	15122	17561	17561	17561	17561	18537	18537	18537	42. Peaux brut. de veau .	Cuirs verts avec pieds et tête
88000	10991	10991	12513	12513	12513	12991	15043	15043	15043	43. Cuir à semelles	Vache croupon
34000	18206	18206	21793	20690	20690	21793	23448	23448	23448	44. Cuir à empeign.	Boxcalf noir
										C) <i>P a p i e r :</i>	
5640	24160	23800	23984	23840	23600	22800	22880	22600	22560	45. Papier à journaux .	Papier d'imprimerie à jour- naux, rotatif
										IV. Divers:	
544000	20645	20645	17548	17548	17548	17548	17548	17548	17548	46. Tuiles . . .	De 25 X 12 X 6 cm
52500	23864	23864	23864	23864	23864	23864	23864	23864	23864	47. Chaux . . .	Calcinée
670000	12889	12889	14222	14667	14667	14667	14889	14889	14889	48. Bois d. charpente	De charp. éqarré, de bois de sapin
175000	17500	17500	17500	17500	17500	17500	17500	17500	17500	49. Acide sulfurique	66° Bé
7000	20400	19090	15000	15000	15000	14000	14000	14000	14000	50. Surphosphates .	—
42500	21990	21811	19180	18741	18741	18421	18641	18641	18641	51. Bois d. chauffage	—
227500	23318	21524	20404	19507	19955	19731	19731	19843	20404	52. Son . . .	Son de froment
—	24202	23520	23590	23844	24489	24523	24489	24160	24381	Moyenne des matières premières	
—	21688	21321	21141	21117	21216	21207	21701	21968	22550	" " produits fabriqués	
—	22157	21295	21793	22081	22599	22573	22705	22578	23002	" " marchandises indigènes	
—	24568	24736	23545	23301	23375	23466	23896	24064	24420	" " " étrangères	
—	22028	21070	21426	—	22687	—	22518	—	22940	Moyenne des vivres et produits agricoles	
—	1.39	1.36	1.36	—	1.48	—	1.50	—	1.56	En cour. or (sur la base du cours du doll.)	
—	23672	23490	23112	—	22984	—	23552	—	23883	Moy. des matières et produits de l'ind.	
—	1.50	1.52	1.47	—	1.50	—	1.57	—	1.63	En cour. or (sur la base du cours du doll.)	
—	22945	22420	22366	22480	22852	22864	23095	23064	23466	Moyennes totales des marchandises (1—52)	
—	1.45	1.45	1.42	1.46	1.49	1.53	1.54	1.56	1.60	En couronnes-or (calculées sur la base du cours du dollar)	
—	+3.9%	-2.3%	-0.2%	—	+2.2%	—	+1.1%	—	+1.6%	Pourcentage des changements par rap- port au mois précédent	

© KONZULI JELENTÉSEK ©

Svédország.

Suède.

A stockholmi m. kir. követség gazdasági jelentése az 1923. évről.

Svédország a többi országokhoz viszonyítva annyival van kedvezőbb helyzetben, hogy a valutájának stabilizációja és az államháztartás egyensúlyának helyreállítása által a közgazdaság számára erős alapot teremtett. 1923-ban sem a svéd árnívó, sem pedig a svéd korona vevőereje az aranyhoz viszonyítva nem mutat nagy változást. A nagybani áraknak az 1923. év első hónapjaiban mutatkozó gyenge emelkedése után a tendencia lassan süllyedővé vált, noha az életfenntartás költségei a harmadik negyedévben kissé emelkedtek. A svéd korona, mely 1923. év elején a dollárral parin állt, azóta jelentéktelen mértékben, de fokozatosan visszafejlődött. A dollár árfolyama az ősszel érte el a legmagasabb aranypontot és november elején a kamatláb a svéd korona értékének fenntartása végett 1%-kal felemeltetett. 1923. év végén a svéd korona a dollárral majdnem egy nívón állt; noha a gazdasági életnek még most is sok nehézséggel kell megküzdenie, az állam jövedelmei rendszeresen folynak be.

Svédország főbb iparágai az 1921. év depressziója óta 1923-ban érték el a legmagasabb produktós számokat. A nagy nyersanyagbehozatal azt mutatja, hogy a legtöbb iparág továbbra is aránylag nagy produktóval számol. A fakivitel ugyan nem öltött olyan arányokat, mint 1922-ben, azonban mégis kielégítőnek mondható. A papírkivitel nagyobb volt, mint valaha. A vaskohók produktója majdnem olyan nagy volt, mint 1913-ban, azonban ez a javulás csupán átmeneti és a vasiparban levő hosszas *lockout* alatt felhalmozódott rendelések által idéztetett elő. A vasiparban foglalkoztatott munkások száma 1922 tavasza óta állandóan emelkedett. Ami az árak fejlődését illeti, úgy a Ruhr-megszállás és a nagy ipari bérharcok az 1923. év első hónapjaiban ugyan kis áremelkedést vontak maguk után, az ősszel azonban jelentős áresések történtek úgy a fa-, mint a vas- és acéliparban.

Az 1923. évi gabonatermés kvantitatíve túlhaladta az átlagot, azonban kvalitatíve sokat szenvedett a nedves időjárás és az aratás megkésése folytán. A cukorrépatermésről ugyanez mondható, a burgonyatermés azonban

úgy mennyiségileg, mint minőségileg gyenge volt. A gabona és az egyéb mezőgazdasági terményeknek az ősz folyamán beállt áresése folytán a mezőgazdaság helyzete nem nevezhető kedvezőnek.

Svédország behozatala az utóbbi két éven keresztül állandóan emelkedett; ami a vevőerő erősödésére mutat. Az 1922. év második félévében mutatkozó nagy kivitel után az 1923. évben az export csökkent.

A munkáskizárások folytán megnövekedett munkanélküliség újból visszafejlődött. 1923 végén a munkanélküliek száma Svédországban 16.100 volt. A munkanélküliség visszafejlődése szoros kapcsolatban van a kivándorlással. 1923 januártól 1923 szeptemberig 20.800 egyén vándorolt ki, míg 1922-ben és 1913-ban ugyanazon idő alatt a kivándorlók száma 5.900, illetve 12.600 volt.

Összefoglalásképpen azt lehet mondani, hogy Svédország gazdasági élete bizonyos mértékig még mindig a depresszió jegyében áll, amelyet egyrészt aránylag magas produktió, másrészt pedig gyenge rentabilitás és csekély vállalkozási szellem jellemez. Az alacsony nyereség kétségkívül hozzá fog járulni ahhoz, hogy a vállalkozókat technikai javításokra és az előállítási folyamatban levő takarékoskodásokra ösztönözze, azonban a termelési költségeknek az iparcikkek áraihoz való oly alkalmazkodása, mely a gazdasági életben erősebb fellendülést válthatna ki, még mindig a messze távolban fekszik.

Mezőgazdaság.

Az 1923-iki mezőgazdasági termés, kivéve a rozsot, babot, bükkönyt, burgonyát és szénát, *mennyiségileg* jobb az 1913—1922-iki időszak középterméseinél. Azonban az állandóan kedvezőtlen időjárás folytán a termés *minőségileg* tetemesen a középszerű alatt maradt. Ez a körülmény a mezőgazdasági termények alacsony árával együtt nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a mezőgazdaság szempontjából az 1923-iki évet kevésbé kielégítőnek kell mondani.

Az 1923-iki termés eredménye a következő:

T e r m é n y	1923	1922
	t o n n a	
Őszi búza	270.828	224.129
Tavaszi búza	30.773	34.764
Őszi rozs	600.975	543.888
Tavaszi rozs	18.789	18.304
Árpa	256.502	294.005
Zab	1,076.642	1,119.895
Borsó	62.416	48.972
Bab	2.685	2.785
Bükköny	8.377	6.563
Burgonya	1,639.283	1,928.972
Cukorrépa	1,041.814	456.491
Takarmányneműek	2,902.763	3,242.408
Széna	4,717.872	4,270.571

Az árak esésére vonatkozólag szolgáljanak tájékoztatásul a következő adatok 100 kg-kint koronában :

T e r m é n y	1923	1922	1920
Búza	15·93	16·46	47·05
Rosz	13·90	14·70	32·20
Árpa	14·73	14·04	34·45
Zab	13·66	12·15	28·73
Borsó	21·97	20·42	38·15
Bab	16·57	16·14	40·58
Bükköny	19·29	18·19	36·85
Burgonya	8·04	5·10	11·32
Cukorrépa	3·26	3·41	8·44
Széna	7·81	7·70	11·41

Ipar.

Az 1923. év a svéd *faipar* számára eleinte igen jól indult, azonban később sok és nagy csalódást okozott. Az 1923 február hó 1-én kitört bérharcok, melyek két hónapig tartottak, a fűrésztelepek termelését leállították. Az árak, amelyek az első félévben kedvezőek voltak, júliusban hanyatlani kezdtek és 1923 végén tetemesen alacsonyabbak voltak, mint egy év előtt. Azonban az árak esésén kívül az angol fontnak az év vége felé kezdődő erős esése a svéd exportöröknek további károkat okozott.

Az árak fokozatos hanyatlása részben az európai fapiacra mutatkozó élesebb konkurenciára, melyhez többek között Oroszország újra fellépése a fát exportáló országok között és Finnország meggyarapodott faprodukcója járult hozzá, vezethető vissza.

Európán kívül Svédország Ausztráliába és Dél-Afrikába exportált fát.

Különösen nagy kereslet mutatkozott a gyalult fa iránt, amely a Franciaországban, Angliában és a gyarmatokban mindinkább jobban erősödő építési tevékenységre vezethető vissza.

A bányafakivitel is óriási arányokat öltött. Az angol szénbányák megnövekedett szükséglete összeesett a Svédországban levő megnagyobbodott kitermeléssel, melyet a mezőgazdaság kedvezőtlen helyzete tett szükségessé.

A svéd fakivitel további kilátásai kedvezőknek mondhatók, amennyiben a nemzetközi gazdasági helyzet javulása Európa és a többi világrészek fa iránti keresletének növekedését fogja előidézni.

Ugyanazon kedvezőtlen tényezők, amelyek 1923-ban hátrányosan hatottak a fűrésztelepek jövedelmezőségére, a *papír- és cellulózeiparban* szintén érvényre jutottak. Hosszas bérharcok csökkentették a termelést, az árak az őszi folyamán süllyedni kezdtek és végül a fontsterling esése az exportbevételeket, amennyiben azokat svéd koronára vagy dollárra kellett beváltani, redukálta. A cellulózeáraknak az őszi történet erős csökkenéséhez többek között nagyban hozzájárult a német papír- és cellulózekivitel megnövekedése.

Az Amerikai Egyesült-Államoknak a svéd cellulóze iránti állandóan növekvő kereslete, továbbá az Európában és Amerikában folytonosan fokozódó újságpapírhiány a svéd papír- és cellulózeiparnak továbbra is jó kilátásokat biztosít. Az áresés 1923 decemberében megszűnt és az irányzat emelkedő.

A *vasiparban* hat hónapig tartó bérharcok következtében felgyülemlett megrendelések folytán a vasművek aránylag nagymértékben el voltak látva munkával. A munkások száma 1923 végén még egyszer olyan nagy volt, mint a legnagyobb depresszió idejében, 1921. év közepe felé. 1923 őszi óta a megrendelések állandóan csökkennek és így a vasipar kilátásai rosszaknak mondhatók. Az árak állandóan esnek.

A Ruhr-megszállás folytán a német vasipar ércszükségletében beállott zavarok az érc-kivitel teljesen leállították. A kivitelre dolgozó ércbányák kénytelenek voltak ennek folytán üzemüket erősen korlátozni.

A *gépipar* helyzete 1923-ban javult ugyan, de a teljesítőképesség teljes kihasználásától még messze van. Az 1922 ápr. 1-iki depresszió óta a foglalkoztatott munkások száma 45%-kal növekedett. Így 1923 okt. 1-én a gépipar 27.200, a villamosági ipar 4.800 munkást foglalkoztatott. A gépipar jelenleg a békebeli termelésnek csupán 75%-át termel. A külföldi konkurencia folytán a svéd vasipar terményeinek kivitele igen nagy nehézségekbe ütközik.

A *textilipar* helyzete 1923 első felében kielégítő volt. Kivételt képezett a juteipar, mely erősen szenvedett a német konkurenciától. A második félévben a konjunktúra nem volt kedvező. Az üzemkorlátozások összesen 2.560 munkást érintenek. A helyzet romlásának oka a nyersanyagok óriási drágulásában rejlik. Az eladási lehetőségek csökkenéséhez hozzájárult még a közönség növekvő kereslete a kész importált ruhák iránt. A lenfonódák erősen szenvednek a cseh konkurenciától.

Kereskedelem és közlekedés.

Az 1923. év a svéd kereskedelmi viszonyok további javulását hozta magával. Svédország behozatala 1921. közepe óta állandóan emelkedett. 1922. év végéig a kivitel is növekedett, azonban 1923-ban a kivitel visszaesett és így az 1923-iki beviteli többlet nagyobb, mint az előbbi évben. A be- és kivitelről a következő adatok nyújtanak felvilágosítást:

É v	Bevitel	Kivitel
	millió koronában	
1913	846·5	817·3
1922	1.114·2	1.153·7
1923	1.342·3	1.135·8

A kereskedelmi mérlegnek 1923-ban történt megromlása majdnem kizárólag a behozatal növekedésére vezethető vissza; a kivitel meglehetősen változatlan maradt. Az importnak ez a fokozása a konjunktúra javulását váró ipar elevenebb tevékenységének a következménye. Eszerint érthető, hogy az importnövekedés főleg nyersanyagra vonatkozik. A ki- és bevétel százalékos elosztása négy főcsoportra a következő eredményt adja:

Magnevezés	Behozatal %			Kivitel %		
	1913	1922	1923	1913	1922	1923
Élelmiszerek, stb	21.8	22.8	23.7	13.1	7.1	5.5
Nyersanyag . . .	39.5	27.9	30.6	16.6	11.9	14.6
Félgyártmány . . .	14.3	13.3	12.1	40.4	42.7	43.3
Készgyártmány . . .	24.4	36.0	33.6	29.9	38.3	36.6
	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Fenti számokból kitűnik, hogy a behozatalban mutatkozó eltolódások, amelyek részint a valutáris viszonyok folytán, részint a depresszió következményeként következtek be, 1923-ban kezdtek kiegyenlítődni.

Ipari nyersanyagokon kívül erősebb gabonabehozatal, különösen búza, valamint nagyobb készgyártmánybehozatal észlelhető. Ezek közé tartozik az autóbehozatal, mely 1923-ban rekordot ért el.

1923-ban Svédország kivitelének 78%-a a többi európai országokba irányult, ezek közül Angliába 31%, Németországba 7.85%, Dániába 7.07%, Franciaországba 7.75%, Norvégiába 6.37% és az európai Oroszországba 4.22%.

Az Amerikába (Észak- és Dél-Amerika) szülő kivitel 13.66%-ot tett ki, míg 1913-ban csak 6.14%-ot. A visszaesés a legnagyobb Németországnál, az 1913-iki 21.91%-kal csupán 7.85% áll szemben.

Svédországnak Magyarországra való exportja 1923-ban az egész export 0.01%-át tette ki (1922-ben 0.02%). A kivitel értéke 142.000 svéd korona (1922-ben 200.000).

A Magyarországra irányuló kivitel egyes tételei a következők voltak:

Á r ú	Mennyiség kg	Korona
Posztócipő	1.154	23.393
Kókuszolaj	5.852	4.436
Gummipő	1.753	15.841
Gránitkő	38.260	1.400
Kova és kovamangánvas	10.435	2.865
Petroleum és benzin	1.331	3.295
Szeparátor gépalkatrészek	62	1.170
Géperőre járó tejszeparátorok	1.227	5.135
Kézierőre járó tejszeparátorok	3.828	10.742
Golyóscsapágy (1 kg)	1.342	8.300
" " (1—15 kg)	728	9.028

Magyar-svéd kereskedelmi forgalomról eddig jóformán alig lehet szó. Hogy a magyar mezőgazdasági termények, mert főleg ezek jönnek tekintetbe,

milyen nagy piacot fognak maguknak Svédországban szerezni, az az exportálandó cikkek árától és minőségétől fog függni. Nagyarányú búza- és liszt kivitelről nem igen lehet szó, mert az amerikai árú itt olcsóbb, mint a magyar. A lisztneműeknél leginkább tekintetbe jöhet a nullásliszt, mely igen alkalmas kekszgyártásra.

Hajózás. A svéd kereskedelmi hajók 1923-ban mind forgalomban voltak ugyan, azonban a hajóstársaságok jövedelme mégis kedvezőtlen. Amíg ugyanis a díjtételek alig nagyobbak a háború előttiéknél, az üzemköltségek aránytalanul nagyok, így a rentabilitás nem megfelelő. Az olajjal fűtött hajók, tekintettel arra, hogy kevesebb munkaerőre van szükségük, jövedelmezőség szempontjából megfelelőbbek, mint a szénrel fűtött hajók.

A svéd kereskedelmi flottában 1923-ban előfordult változások a következők:

A nettó gyarapodás 16 hajó 57.000 tonnával; a bruttó gyarapodás 71 hajó 83.000 tonnával és a bruttó veszteség 55 hajó 27.000 tonnával. A svéd kereskedelmi flotta jelenlegi — 1923. év végei — tonnatartalma 1,220.000.

A fontosabb Svéd kikötők forgalma 1923-ban a következő volt:

	B e f u t o t t hajó	reg. tonna- tartalommal
Stockholm	291	313.776
Göteborg	305	482.660
Helsingborg	70	93.729

Pénzügy.

A Svéd Birodalmi Bank 1923-iki pénzügyi politikája azt célozta, hogy a svéd koronát paritásban (3.73) tartsa a dollárral. Ezt sokáig devizák eladásával, melyeket a bank az ország kivitele folytán kapott, tette lehetővé. A dollár árfolyamemelkedése azonban az őszi hónapok alatt a kamatláb felemelését tette szükségessé és így 1923 november 9-én a kamatláb 4½%-ról 5½%-ra emeltetett.

A pénzügyi piac éppúgy mint azelőtt, most sem adja jelét sem spekulatív tevékenységnek, sem pedig elevenebb ipari és kereskedelmi vállalkozó szellemnek.

1923 novemberben a kamatlábemelés, a fontsterling süllyedése, mely a svéd exportipart érzékenyen érintette, továbbá a politikai és gazdasági bizonytalanság az értékpapírok árfolyamát oly nivóra nyomták le, mely közel volt az 1922. évi legalacsonyabb árfolyamokhoz. Azonban 1923 decemberben a tőzsde irányzata megint javulni kezdett.

A bankok betétei az utóbbi években állandóan visszafejlődnek és ebben az 1923. év sem hozott változást. A bankbetétek csökkenése a bankok hitelnyújtásának korlátozását vonta maga után.

Ami az állam pénzügyeit a folyó költségvetési évben illeti (1923. VII. 1.—1924. VI. 30.), úgy erre vonatkozólag a következő adatok nyújtanak felvilágosítást: Az állam bevétele 1923 július 1-től 1923 december végéig (az 1923/24. budgetév első felében) 443·61 millió koronát tett ki. Ebből a jövedelmi- és vagyonadó 133·07 millió, a vámbevétel 77·49 millió, a szeszdó 34·08 millió és az állam kezelésében levő üzemek hozadéka 57·23 millió. Ugyanezen idő alatt az állam kiadásai 400·78 millió koronát tettek ki; nagyobb kiadási tételek a következők: honvédelem 76·41 millió, közoktatásügy 59·58 millió, munkaügyi minisztérium 55·41 millió, az államadóságok kamatai 40·47 millió. A felesleg tehát 43 millió korona.

A svéd államadosság az alábbi években a következő összegeket tette ki:

M e g n e v e z é s	1913	1918	1922	1923 dec. 31
	m i l l i ó k o r o n a			
Tőkésített államadosság	628	1.097	1.465	1.575
Függő adósság	20	559	86	63
	648	1.656	1.551	1.638

Amint a fenti számokból kitűnik, a függő adósság újból aránylag jelentéktelen összegre redukáltatott, míg ezzel egyidejűleg a tőkésített adósság kissé emelkedett.

A bankjegyforgalom 1923 november hó végén ugyanannyi volt, mint 1922 június hó végén: 567·9 millió korona.

Bankügy. A nagyobb svéd bankok helyzete 1923-ban javult és az eredmény az előbbi évekhez viszonyítva kedvezőnek mondható.

Norvégia.

Norvège.

A christianiai m. kir. konzulátus gazdasági jelentése az 1923. évről.

Norvégia gazdasági élete 1923-ban bizonyos vonatkozásban a javulás jeleit mutatta, némely tekintetben pedig súlyos krízisek jeleit viselte magán.

Az ipari és kereskedelmi tevékenység számára a körülmények kedvezőbbek voltak, mint 1922-ben. A termelés némileg növekedett az előző évhez képest s a munkanélküliség is csökkenő irányzatot mutatott. A gazdasági helyzet árnyoldalai a mezőgazdaságnál és pénzügyi téren mutatkoztak. Egyik legnagyobb bank a fizetést beszüntetni volt kénytelen, néhány nagybank pedig igen nagy nehézségekkel küzdött, mely körülmény erős hitelkorlátozásokat vont maga után. A korona értéke, különösen az év utolsó hónapjaiban, aggasztóan hanyatlott. Az államadóságok emelkedése s az államháztartásban mutatkozó deficit az állami pénzügyek zilált helyzetének voltak tanujelei. A mezőgazdaság helyzete is sokkal kevésbé volt kielégítő, mint az előző évben.

Mezőgazdaság.

A mezőgazdasági termelés nemcsak mennyiségileg, hanem minőségileg is jóval alatta maradt az 1922. évinek. A növényzet fejlődési és beérési ideje alatt uralkodó kedvezőtlen időjárás volt ennek elsősorban okozója.

A gabonaneműek, széna és burgonya hozama kivétel nélkül kisebb volt, mint az

előző évben s minőségileg csupán a burgonya-termés volt kielégítő. A gabonaneműekben némely vidéken a fagy okozott jelentékenyebb károkat, úgyhogy sok esetben zöldtakarmányként kellett levágni. A főbb termények hozamát az alábbi táblázat mutatja:

T e r m é n y	Terméseredmény	
	hl-ben	q-ban
Búza	207.447	159.756
Rozs	261.749	188.474
Árpa	1,099.861	714.567
Zab	2,420.716	1,161.120
Borsó	22.539	17.354
Burgonya	9,172.302	6,605.089
Répa	7,049.643	4,229.785

Az erdőgazdaság a folyó gazdasági évben már kedvezőbb helyzetben volt. A nedves időjárás a fák fejlődését elősegítette s így az intenzívebb kitermelés kedvező feltétele adva volt. Hozzájárult az üzemi tevékenység fellendüléséhez az a körülmény, hogy 1921-ben a kitermelés minimális volt, a fafeldolgozóiparágak nyersanyagkészletei így nagyon lepadtak, minek folytán az erdőtulajdonosok számára akceptabilis árnívó alakult ki.

A halászat szempontjából az 1923. év kedvező volt. A fogások kvantitatíve felülmúlták az 1922. évit, az árak azonban valamivel alacsonyabban mozogtak s így a nettó

hozadék az előző évi 35 millió koronával szemben cca 27 millióra becsülhető csupán. A cethalászat szintén kielégítő eredményeket mutatott fel, a halásztársaságok ez évben 437.000 hordó halzsírt produháltak, amely mennyiség az utóbbi évek rekordprodukciónya gyanánt tekinthető.

Ipar.

A valutaárfolyam hullámozása, az árnívóban mutatkozó változások, az egyes országok vám- és kereskedelmi politikájának változó tendenciája az emelkedő adóterhek mellett nagyon megnehezítették az egyenletes és gazdaságos termelés és árúelhelyezés lehetőségeit. Ehhez járul még, hogy a munkabéreknek a termelési költségekben való emelkedő részesedése folytán igen nehéz a termelőárakat úgy redukálni, hogy az a piacra ösztönzőleg hasson. Az egyes iparágak között sem volt meg a kellő egyensúly; míg az egyes iparágakban stagnáció-volt észlelhető, más iparágak kielégítő eredményt mutathatnak fel, sőt némely iparágnál erős fellendülés is volt észlelhető.

A *faiparban* különösen az év első részében megélenkült a tevékenység, az év utolsó hónapjaiban a sztrájkok folytán azonban a helyzet kedvezőtlenebbre fordult. Az árak általában súlyedő irányzatot mutattak s a pénzpiacon uralkodó bizonytalanság a vállalkozókat nagymérvű óvatosságra intette. Gyalult-, fűrészelt- és gömbfából 1923-ban 900.626 köbméter exportáltatott.

A *papíripar* helyzete az év elején kielégítőnek volt mondható, az árak szilárdak voltak, sőt csekély mértékben emelkedtek is. A papírgyárakra nézve kedvező körülmény volt az újságpapírosok iránt mutatkozó élénk amerikai érdeklődés; az európai piacokon a német konkurrencia érezhető volt. Az üzemi tevékenységet sztrájkok és munkáskizárások több ízben megzavarták s a magas nyersanyagárak miatt a gyárak nagyobb jövedelmet nem igen érhettek el. A papírfogyasztásnak kétségtelenül konstataálható jelensége a papíripar számára minden bizonnyal fokozatosan kedvezőbb feltételeket fog teremteni. 1923-ban a következő papírmennyiség szállított külföldre:

újságpapír	106.753 tonna,
egyéb nyomdapapír	38.269 „
csomagolópapír	66.382 „
összesen:	211.404 tonna.

Ezenkívül még cca 10.200 tonna kemény- és kartonpapír ment külföldre.

A *gyufaipart* kedvezőtlenül befolyásolta az a körülmény, hogy a különböző piacokon a

háború alatt és után nagymennyiségű készletek halmozódtak fel, ami nemcsak az árakra, hanem a termelésre és elhelyezhetőségre is nyomasztó hatást gyakorolt. A gyárak teljes kapacitásuknak legfeljebb 40—50%-át használták ki. A magas munkabérek különösen a gyenge valutájú országokkal való versenyt nagyon megnehezítették.

A *vas- és fémipar* 1923-ban nagyon nehéz esztendőzt élt át. Norvégiának ez a legnagyobb munkáslétszámmal dolgozó iparága az 1921. évi krízist nagyon nehezen tudja kiheverni. A nyersanyagok drágasága és a munkabérek magassága miatt igen sok hajó- és gépmegrendelés külföldön eszközöltetett.

Az *elektrotechnikai iparban* uralkodó viszonyokat 1922-ben csekély kereslet s a termelési költségeket alig fedező árképződés jellemezte. A rádióanyagok és készülékek iránt már élénkebb kereslet mutatkozott, de tekintettel arra, hogy a rádióállomások működését szabályozó rendelet még nem jelent meg, a racionális termelés ez irányban még nem indulhatott meg.

A *textilipar* az elmúlt évben igen nagy nehézségekkel küzdött, ami a fogyasztók csökkent vásárlóerején kívül a külföldi árak nagyobb arányú importjára volt visszavezethető.

A külföldi verseny a középminőségű és finomabb árúknál volt erősen érezhető.

A *konzervipar* kilátásai az év elején kecsegtetőek voltak s különösen a hering-konzervgyártásnál volt fokozottabb tevékenység észlelhető, mivel Kanada és az Egyesült-Államok részéről igen élénk volt a kereslet s a gyártmányokat jó áron lehetett értékesíteni. Az őszi fogások eredménye azonban nem volt kielégítő s így a gyáraknak nyersanyag nem állott kellő mennyiségben rendelkezésére.

Kereskedelem és közlekedés.

A külforgalom szempontjából az 1923. év az előző évvel szemben erős növekedést mutat, különösen az exportot illetően.

Az utóbbi három év külforgalma a következő volt:

É v	Bevitel	Kivitel	Mérleg
	millió koronában		
1921-ben	1464	638	—826
1922-ben	1314	787	—527
1923-ban	1350	832	—518

Az elmúlt év tehát elég kedvező eredményt mutat. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagynunk, hogy az 1923. évi kivitelben

a visszkivitel is bennfoglaltatik (cca 21 millió korona értékkel), továbbá a külföldre eladott hajók (kb. 19 millió koronával). E deficit fedezésére az országnak rendelkezésére áll a kereskedelmi flotta bevétele, amely az elmúlt évben bruttó 460 millió koronára becsülhető, a külföldi turisták révén nyert jövedelemmel (1923-ban 16 millió) stb.

Az elmúlt gazdasági évben kereskedelmi szerződés kötöttetett Cseh-Szlovákiával a legnagyobb kedvezmény elve alapján. Tárgyalások indultak meg az Ausztriával megkötendő kereskedelmi szerződésre vonatkozólag is.

Hajózás. Az elmúlt év sem hozott általában könnyebbülést a hajózásra nézve s az 1920 óta érezhető depresszió ezévből is tovább tartott. A fuvarvételek még alacsonyabb szinten mozogtak, mint 1922-ben s az év második felében a háború előtti nívót csaknem elérték. Munkaviszályok és emelkedő üzemi költségek kétségkívül még kedvezőtlenebbé tették a helyzetet s hogy a fuvardíjakból eredő bevételek nem mélyen maradtak alatta az 1922. évinek, abban leli magyarázatát, hogy ezévből nagyobb tonnage állt kihasználás alatt, mint az előző évben s a fuvardíjaknak angolfontban vagy dollárban történő kikötése pedig e csökkenő koronaárfolyam mellett bizonyos előnyt jelentett. Az év folyamán a flottaállomány több új és nagy gőzhajóval szaporodott, úgyhogy az év végén a flottaállomány jóval nagyobb volt, jóllehet, a vitorláhajótonnage-ban ezévből is erős csökkenés volt tapasztalható.

Az 1923. év első tizenegy hónapjában a hajóforgalom a következő volt:

1923-ban 7592 hajó 4·5 millió tonnatartalommal
1922-ben 7263 „ 4·8 „ „

A hajók száma tehát nagyobb volt, a tonnage valamivel kisebb, mint az elmúlt évben.

Pénzügy.

Az állam pénzügyi helyzete az elmúlt évben nem volt kielégítőnek mondható. Az államháztartás 1920/21 óta állandóan deficittel dolgozik, aminek nagy része van a koronaérték árfolyamának sülyedésében is. A kormány részéről nagy erőfeszítések történtek a bevétel emelésére. Így februárban a súlyvámok helyett az értékvámok rendszerét vezették be, azonban a kívánt eredményt ez sem hozta meg. Júniusban jelentékenyen felemelték a vámtételeket, decemberben pedig az aranyvámokat léptették életbe, ami által az egyenes és közvetett adók közötti egyensúly nagyjában ismét

helyreállított. Az államadósság álladéka 1923 december 31-én 1503 millió korona volt. Az 1924/25 pénzügyi évben az államadóssági szolgálat súlyosbodni fog, mivel több kölcsönnek szerződés szerű törlesztése kezdődik ebben az évben. A községi adósságok is emelkedést mutatnak s álladéuk az év végén 1391 millió koronát tett ki. A legtöbb községben az adótételek erősen emelkedtek, ennek dacára alig tudnak kötelezettségeiknek eleget tenni.

A *pénzpiacot* a valutakurzusok erős ingadozása jellemezte. A koronaárfolyam stabilizálása céljából a bankkamatlábát májusban felemelték. Novemberben az újbóli emelés folytán a kamatláb elérte a 7%-ot. A norvég nemzeti bank (Norges Bank) pénzügyi politikáját kettős szempont irányította: a defláció fokozatos keresztülvitele s ennek oly módon való végrehajtása, hogy a gazdasági élet ezáltal ne legyen nagyobb rázkódtatásnak kitéve. Hogy e politikának következetes keresztülvitele mégsem eredményezte a jegyforgalom csökkenését, sőt annak jelentékeny emelkedése volt konstátálható, annak oka a magánbankoknak a koronaárfolyam esése folytán mutatkozó kritikus helyzete volt.

A Nemzeti Bank helyzetét az 1922. és 1923. évek végén a következő kimutatás tünteti fel:

	1922	1923
	december	
Aranyálladék	147·3	147·3
Követelések külföldi bankoktól	41·6	16·7
Kölcsönök, leszámítolások . .	464·0	480·0
Jegyforgalom	384·7	395·9

A magánbankok számára az 1923. esztendő kritikus volt. 25 bank volt kénytelen a fizetéseket beszüntetni, számos bank pedig az ú. n. „Administrationsgezetz“ oltalmát vette igénybe, mely törvénynek célja volt az életképesebb pénzügyintézetek támogatása s állami segítséggel annak a lehetővé tétele, hogy a közbizalom a bankokkal szemben meg ne inogjon s a gazdasági élet érdekei ne szenvedjenek súlyosabb sérelmeket. A törvénynek sikerült is a mutatkozó pánikot eloszlatni s az év második felében a bankok nyomasztó helyzete szemelláthatólag enyhült. A takarékpénztárak általában nem voltak annyira súlyos helyzetben s üzletmenetük normálisnak volt mondható.

Új államadósság vétetett fel a National City Bank of New-York-nál 20 millió dollár névértékkel, 96¹/₂-es árfolyamon 6%-os kamatozással, 20 évi törlesztésre. A kölcsön felvétele az államháztartás egyensúlyozását célozta.

A községek kölcsönfelvételi jogát erősen korlátozták; a községek pénzügyi helyzetének megerősítését célzó törvény értelmében pedig az eladósodott községek állami ellenőrzés alá helyezhetők.

A korona az év folyamán internacionális értékének egy részét elvesztette. Januárban még a dollár 5·24-en állott, szeptemberben

már 7·002-n. A belga és francia frank erősebb mértékben romlott, mint a korona, a német márkát pedig elértéktelenedése folytán nem is jegyezték.

Az értéktőzsde az év első felében igen élénk volt s különösen a bank- és hajózási részvényeknél volt számottevőbb emelkedés tapasztalható.

Dánia.

Danemark.

A kopenhágai m. kir. konzulátus gazdasági jelentése az 1923. évről.

Dánia gazdasági helyzete 1923-ban, összehasonlítva az előző évekkel, erős javulást mutat, jóllehet azok a remények, amelyeket az év elején a vezető európai államok valutáinak a dollárral szembeni javulásához fűztek, nem váltak egészen valóra. Az okok elsősorban az európai politika kuszáltságában keresendők, amelyet főként a Ruhr-konfliktus idézett elő, amely 9 hónapon keresztül rendkívül érzékeny módon befolyásolta az európai gazdasági és politikai életet. A dollár árfolyama az éveleji 525-ről decemberben 565·50 dán koronára emelkedett. Az árnívó valamivel erősebben emelkedett, mint az európai piacokon általában s valamint a legtöbb európai országban az árnívó emelkedése a munkanélküliek számának apadásában jutott kifejezésre, éppúgy Dániában is erősen redukálódott — 21·5-ről 7·4-re — a munkanélkülieknek az összes munkásokhoz viszonyított arányszáma.

Mezőgazdaság.

Az 1923-iki gabonatermés hivatalos adatok szerint 27·16 millió q-ra tehető, ami 10%-kal nagyobb, mint az 1909—13. évek átlagtermése. A termés minősége ez évben sem volt kielégítő. Az utolsó három év terméseredményeit az alábbi táblázat mutatja:

Termény	1921	1922	1923
	millió q-ban		
Gabonaneműek	23·72	25·36	27·16
Burgonya	13·65	13·40	12·38
Takarmányrépa	137·78	149·96	171·85
Cukorrépa	8·69	5·73	7·47
Cichoriarépa	0·05	0·11	0·12
Széna	16·55	13·91	16·59
Szalma	28·25	32·18	47·26
Összesen	228·69	240·65	282·83

Különösen szembeötlő a szalmahozam emelkedése, amely az előző évvel szemben 22%-os

növekedést tüntet fel. A répaneműek hozamánál szintén erős emelkedés észlelhető.

Kereskedelem és közlekedés.

A kereskedelmi mérleg 1923-ban ismét rosszabbodást mutat az előző évvel szemben. Az utolsó öt év külforgalmának főeredményeit az alábbi táblázat tünteti fel:

Év	Összes bevitel	Fogyasztásra szolgáló bevitel	Belföldi árú kivitele	Idegen árú kivitele	A speciális	Az általános
					külforgalom	külforgalom
beviteli többlete						
millió koronában						
1919	2605	2394	740	268	1654	1597
1920	3244	2943	1591	371	1352	1282
1921	1697	1549	1410	154	139	133
1922	1553	1456	1176	107	280	270
1923	2027	1907	1533	146	374	348

A bevételnek 1921. és 1922. években konstatalható csökkenését 1923-ban ismét erős emelkedés váltja fel, amit a kivételnek kisebb méretű emelkedése nem tudott ellensúlyozni. A behozatali értékösszegek emelkedése elsősorban a bevitt árú mennyiségének növekedésével, másrészt azonban az egyes árú árában mutatkozó emelkedéssel van összefüggésben. Különösen a gabonaneműek és takarmányfélék bevitelében mutatkozott erős növekedés, ami a sertésállomány jelentékeny nagyobbodására vezethető vissza. Különösen a takarmányárpa-import öltött erősebb méreteket, míg a tengeribevitel kissé visszaesett, mely körülmény e két takarmánynemű árszonyaiban leli magyarázatát. Az előző évhez viszonyítottan emelkedést mutat még az ipari nyersanyagok, továbbá a tüzelő- és világítóanyagok importja. A szénbevitel a háború óta elsődízben érte el az 1913. évi nívót. A tüzelőanyagok túlnyomó része angliai származású, mert a német szén, mely a háború előtti be-

vitelben jelentékeny mennyiséggel volt képviselve, még mindig nem volt elég exportképes.

A konzumcikkek — úgy az élelmiszerek, mint a ruhaneműek — importja körülbelül ugyanazon magasságon állt, mint 1922-ben. Csupán a cukorbevétel emelkedett jelentősebb mértékben.

A *kivitel* legfontosabb és legnagyobb tételét a mezőgazdaság szolgáltatja. A legfontosabb mezőgazdasági exportcikkek majdnem kivétel nélkül jelentékeny emelkedést tüntetnek fel, amit a következő összeállítás tüntet fel:

Megnevezés	1921	1922	1923
	millió koronában		
Élőállatok	112	48	89
Szalonna, hús	350	360	484
Tehénészeti produktumok	488	397	513
Tojás	148	113	127
Zsír, kondenzált tej, konzerv	34	27	52
Összesen	1132	945	1265

A kisebb jelentőségű mezőgazdasági exportcikkek közül feltűnő a burgonyakivitelnek 1923. év folyamán mutatkozó erős visszaesése.

Dániának Magyarországgal való árucseréje, a dán statisztikai hivatal által közzétett adatok szerint, a következő eredményeket mutatja:

Megnevezés	Bevétel 1000 dán koronában	Megnevezés	Kivétel 1000 dán koronában
Vörös lóheremag	52	Börök	35
Lucerna	708	Kókuszolaj	90
Répamag	16	Egyéb növényi olaj	135
Hagyma	39	Tisztított kryolit	42
Friss és szárított szilva	256	Egyéb	83
Toll, tisztítatlan	33	Összesen	385
Közönséges enyv	17		
Egyéb	100		
Összesen	1221		

Idegen származású árukból Magyarországba 30.000 korona értékű exportáltatott.

Hajózás. A dán hajózásra a Ruhr megszállás folytán mutatkozó tonnage iránti megnövekedett kereslet igen kedvező hatást gyakorolt s dacára annak, hogy a fuvartételek főképp az év második felében alacsonyabbak

voltak az 1922. évinél, a hajóforgalom általában kielégítő eredményt mutatott fel. A dán kereskedelmi flotta átlag jó és modern járművekből áll s az idegen hajókkal szembeni versenyképességet még mindig megőrizte. Oroszországnak a világforgalomba való bekapcsolódása serkentőleg hatott a dán hajózásra is s a két ország közt létrejött kereskedelmi szerződés révén a dán kereskedelmi flotta tekintélyes része volt Oroszország áruforgalmának lebonyolításánál foglalkoztatva. A hajózási viszonyok javulásához hozzájárult még a dán korona értékének font és dollár relációba való csökkenése. Az 1923. év végén a kereskedelmi flotta a következő egységekből állott:

628 gőzhajó	771.070 br. reg. tonnatartalommal
852 mot. hajó	212.043 " " "
561 vitorlás	77.465 " " "

Össz. 2041 jármű 1,060.578 br. reg. tonnatartalommal

A kopenhágai kikötő forgalmáról az alábbi kimutatás nyújt felvilágosítást:

Év	Gőz- és motorshajók		Vitorlášhajók	
	száma	bruttóregiszter tonnatartalma	száma	bruttóregiszter tonnatartalma
1914	11.202	4,269.232	7985	273.715
1923	16.893	4,691.576	2323	199.984

Látható ebből, hogy úgy a kikötőben megfordult hajók számát, mint tonnatartalmát illetőleg az 1923. év forgalma rekordnak minősíthető.

Pénzügy.

A dán koronának a folyó évben mutatkozó értéksülyedésének mikénti meggátlása volt az év legfontosabb pénzügyi problémája. A kérdés megoldásának előmozdítására a Nemzeti Bank iniciatívájára valutakonferenciát hívtak egybe, mely egy „Kursegalisierungsfond“ felállítását javasolta, mely hivatva lenne a kormánynak az eddiginél tevékenyebb devizapolitikája segítségével a korona árfolyamhullámzásának gátat vetni. A valutaalap felállítására vonatkozó határozat első következménye a koronaárfolyam javulása volt, úgyhogy a dollár jegyzése az októberi 586-ról novemberben 556-ra esett. Decemberben azonban a koronaárfolyam ismét esett, úgyhogy az év végén a dollár jegyzése 565,5-el zárult.

Franciaország.

France.

A húsellátás kérdése Franciaországban.

Páris, 1924 október 6.

A francia mezőgazdaság alapjai a gabona- és hústermelés. Vannak egyes vidékek, ahol csak az egyik vagy másik ágat kultiválják, így Közép-Franciaország hegyes vidékein az állattenyésztés, viszont Észak-Franciaországban a gabonatermelés virágzik; a legtöbb helyen azonban a földműves közismerten úgy állattenyésztéssel, mint gabonatermeléssel foglalkozik.

A háború óta a mezőgazdasággal foglalkozó egyének száma Franciaországban állandóan hanyatlik, főleg a mezőgazdasági munkásoké. Ez a tény szoros összefüggésben áll a francia ipar nagyarányú fejlődésével, de különösen és elsősorban a nyolcórás munkaidőről szóló törvény végrehajtásával. Ennek következményéül tudható be, hogy a művelt föld területe csökkent, a legelőké emelkedett és ezzel párhuzamosan az élőállatok száma is emelkedett. Ez az átalakulás természetesen, mint minden változás a mezőgazdaságban, igen lassú fejlődés eredménye.

Az előadottakból arra lehetne következtetni, hogy Franciaország állatállománya ma jóval nagyobb, mint a háború előtt volt és így a fogyasztásra több hús állván rendelkezésre; tévednénk azonban, ha azt hinnők, hogy ennek megfelelően a húsarak csökkentek.

Ezzel szemben a hivatalos statisztika azt mutatja, hogy az állatállomány kisebb, mint 1914-ben volt; tény az is, hogy a húsarak a fentiek és a fagyasztott hús vámmentes behozatala dacára állandóan emelkedtek.

A hivatalos statisztikai adatok kimutatásainak főbb tételei:

	1913	1923
legelők és rétek . . .	10,250.000 ha	11,315.000 ha
marhaállomány . . .	14,788.000 drb	13,749.000 drb
juhállomány . . .	16,131 000 „	9,925.000 „
sertésállomány . . .	7,035.000 „	5,405.000 „

Tehát a legelők és rétek területe a hivatalos számok szerint is nagyobb, de egyes szakemberek szerint még így is erősen visszamaradnak a valóság mögött. Az állatállományra vonatkozólag pedig Pierre Caziót a „La Journée Industrielle“ október 3-i számában azt írja, hogy a hivatalos adatok hamisak és szerinte ez valamennyi francia hivatalos adatra nézve áll. Magyarazatot is ad,

mondván, hogy 1892 óta az állatállomány csak becslés útján lett megállapítva. Caziót azt állítja, hogy például a marhaállományt ő maga sok helyen megállapította és a hivatalos adatok 50%-al alacsonyabbak voltak a tényleges számoknál. Caziót szerint Franciaország mai állatállománya jóval meghaladja a háború előtti éveket, a juhállomány kivételével.

Jóllehet több a legelő, nagyobb az állatállomány a hús mégis drágább. Ennek okai a következők:

1. Az állattenyésztés erőteljes fejlődése.
2. Az utolsó két év kitűnő takarmánytermése.
3. A termelés és fogyasztás változása.
4. A fogyasztás állandóan növekedő tendenciája.

ad 1. Míg régebben az egész állományfelesleg a piacra került, ezen felesleg most nagyrészt tenyésztési célokra vissza lesz tartva, mi annál könnyebb, mert több a legelő.

ad 2. A földműves és állattenyésztő csak annyi állatot tarthat, amennyit etetni tud. Ha kifogy a takarmány, kénytelen állatait eladni. 1923-ban és 1924-ben azonban oly sok és oly jó minőségű volt a takarmány, hogy Franciaország e pillanatban rekord-felesleggel rendelkezik.

ad 3. A francia fogyasztás most inkább a fiatalabb állatokat kedveli. Az e célra vett állatok kora ma 2—3 év (régebben 4—7 év). Hízolni a gazdasági munkások hiánya folytán csak kevesen tudnak, ezért a hiányzó súlyt több darabbal lehetne csak pótolni. A felhajtás azonban nem lett nagyobb. Ezzel szemben tény, hogy a hús minősége erősen javult.

ad 4. A háború óta — mint minden országban — több húst fogyasztanak. A paraszt is megszokta a bőséges húsfogyasztást.

A húsellátás problémája különösen pénzügyi szempontból érdekes. Franciaországevente körülbelül 1.3—1.5 millió tonna húst fogyaszt, ebből jelenleg körülbelül 100.000 tonna fagyasztott húst importál és érte tekintélyes összegeket fizet a külföldnek. A francia gazdasági körök tehát azon fáradoznak, hogy az állattenyésztést rövidesen a maximumig fejlesszék, így a természetes kínálatot gyarapítsák és az országot végeredményben a külföldtől függetlenítsék. Ezzel szemben más

körök hasonló okokból a mezőgazdasági, különösen a gabonatermelést akarják fokozni, ami természetesen csak az állattenyésztés rovására megy. Egyes külföldi államok pedig,

például Argentína, felhasználják a kedvező alkalmat, hogy nemcsak húst, de élőállatokat is szállítsanak és így az állattenyésztés fejlődését megakadályozzák.

Svájc.

Suisse.

A svájci borpiac.

Bern, 1924 október 9-én.

A virágzás idejében uralkodott kedvezőtlen időjárás és különféle betegségek fellépése következtében már a nyáron látható volt, hogy az ezévi bortermés gyöngé lesz. Ezen körülmény következtében az 1923-iki termés maradékanak ára már nyár óta emelkedik is. Így a waadtlandi és valisi borokat azelőtt 0·90—1·20 fr-ig jegyezték literenkint, most pedig 1·30—1·50 fr-ig, sőt jó fekvésűekből 2 fr-ig.

A folyó évi svájci bortermés mennyiségileg közepesen alul áll. A német-svájci bortermővidékeken hektáronként 20·8 hl átlagos hozattal számolnak (az utolsó 12 év átlaga 27·5 hl volt). Kedvezőbb a helyzet a Schaffhauseni kantonban, hol 30—40 hl-es vörösbor- és 50—80 hl-es fehérborhozattal számolnak hektáronként. A többi bortermővidékeken következő hozattal (per hektár) számolnak:

Graubünden 20 hl, St. Gallen Rajna-völgy 8—20 hl, Thurgau 8—30 hl, zürichi borvidék 7—30 hl, zürichi tóvidék 15—20 hl, Aargau 6—25 hl, Biel-i tóvidék 15—25 hl. Elég kedvezők a kilátások a neuenburgi vidéken, hol 352 m²-re 1·5—2·5 hl számolnak. A freiburgi Vully és a Valis-Neuenburg-i tóvidékeken hektáronként átlag 30 hl-t várnak. Waadt kantonban a hozam 10—22 hl közt váltakozik hektáronként, ami a rendes hozam $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$ -ának felel meg. Tessinben a hozamot a normális 40%-ára becsülik. Kvalitására nézve a termés az utóbbi időben mutatkozó javulás következtében közepes és jó közt váltakozik.

A Schweizerischer Bauernverband őszre körülbelül a következő árakkal számol (hl-kint):

Megnevezés	Kvalitásos bor		Közönséges bor	
	mult évi ár	előrelátható ár 1925	mult évi ár	előrelátható ár 1925
Vörösbor				
Bündner Herrschaft és St. Galler Oberland	Fr. 160—200	Fr. 180—200	Fr. 120—160	Fr. 150—180
St. Galler Rheintal és Werdenberg	180—200	180—200	140—180	150—170
Thurgau	150—200	150—180	100—150	100—120
Schaffhausen	180—220	150—180	100—120	100—120
Zürich: Weinland	150—200	170—240	120—180	150
Többi vidék	180—200	200—250	100—150	—
Aargau	150—180	160—200	110—150	120—160
Bern: Bielersee	—	130—160	—	—
Neuenburg	90—110	170—200	—	140—170
Waadt:				
Neuenerbergerseegebiet	—	—	70—80	120—130
Lavaur	80—120	160	70	—
Wallis	140—280	260—300	130—160	220—250
Tessin	60—80	65—75	50—60	60—65
Fehérbor				
St. Galler Rheintal és Werdenberg	100	100	90	90—100
Thurgau	80—100	100	60—80	50—70
Schaffhausen	100—120	—	90—100	50—70
Zürich: Weinland	80—100	90—110	65—80	60—80
Többi vidék	90—110	100—130	60—80	80—100
Aargau	90—130	90—130	60—85	60—80
Basel és Solothurn	100—120	130—150	80	—
Bern: Bielersee	75—100	120—130	—	—
Neuenburg	85—95	120—150	—	—
Freiburg: Vuilly	80	110—130	60—70	—
Waadt:				
Neuenerbergerseegebiet	70	120—150	60—65	—
Lavaur	90—130	180—220	70—100	150—180
La Côte	75—85	150—180	62—68	140
Genf	—	—	60—70	130—150
Wallis	85—110	180—200	65—85	150—180

Szerb-Horvát-Szlavonország.

Royaume des Serbes, Croates et Slovènes.

Belgrád, 1925 január hó 18-án.

A jugoszláv faipar.

Az S. H. S. királyság gazdasági életében, különösen a kiviteli kereskedelemben a faipar tudvalevőleg igen jelentékeny tétellel szerepel. A hivatalos statisztika szerint az országban levő 242 gőzfűrész és 2412 vízfűrész évi teljesítménye mintegy 15 millió köbméter különféle faanyag, 500 millió dinár értékben. A fakivitel értéke az utóbbi években a következőképen alakult:

Év	Az exportált fa értéke	Az összkivitel értéke	Hány %-a az összkivitelnek
	d i n á r b a n		
1920	392.074.108	1.320.606.055	29·6%
1921	218.430.959	2.460.737.662	8·8%
1922	660.710.896	3.691.166.163	17·8%
1923	1.616.757.398	8.048.843.930	20 %
1924 I. fele	1.034.332.519	4.175.000.000	24·7%

A fenti évek osszeredményét tekintve tehát a fakivitel az összkivitel értékének átlagosan 12·9%-át teszi.

A legutóbbi évek alatt exportált famennyiség pedig a következő volt:

Év	Vagón (10 tonna)
1920	63.348
1921	43.545
1922	78.506
1923	129.164
Összesen:	313.472

Azonban az S. H. S. kormánynak a dinár javítására irányuló deflációs politikája, különösen pedig a Nemzeti Bank által ennek következtében utóbbi időkben mind sűrűbben alkalmazott hitelmegszorítások e fontos termelési ágra sem maradhattak káros kihatás nélkül, és jelenleg a faipar is, dacára a folyton emelkedő kivitelnek, tőkehiány okozta súlyos krízisben szenved. Az S. H. S. faipar tőkeszükségletét évenként cca egy és fél milliárd dinárra becsülik. Ha tekintetbe vesszük, hogy az egész jugoszláv bankjegyforgalom alig haladja meg a két milliárdot, úgy érthető, hogy a fentjelzett tőkeszükséglet befedezése nagy nehézségekbe ütközik, annál

is inkább, mert a faipari vállalatokba befektetett kommerzhitel cca 18 hónapig angazsálva marad. Ugyanis ennyi idő kell ahhoz, amíg a nyersanyag szállításképes áruvá feldolgoztatik.

A tőkehiány ügy a faiparban, mint általában az egész gazdasági életben már olyan méreteket öltött, hogy prima bonitású vállalatok is cca 30% kamatot kénytelenek évenként fizetni.

Érthető tehát, hogy e rendkívüli hitelviszonyok, melyeket még a legutóbbi dinárhousse jelentékenyen fokozott, válságba hozták a faipart. Éppen ezért az érdekeltek, hogy ezen súlyos helyzetükből való kivezető utat megtalálják, folyó hó 1-én Belgrádban Zserjav erdő- és bányaugyi miniszter elnöklése alatt faipari kongresszust tartottak, melyen az erdő- és bányaugyi minisztérium, a pénzügyminisztérium és a kereskedelmi minisztérium kiküldöttein kívül az összes kereskedelmi és iparkamarák, valamint a különböző pénzügyi és ipari egyesületek kiküldöttei is résztvettek. Az értekezlet a hitelügyi, forgalmi, vám- és erdőtechnikai kérdések tanulmányozására négy albizottságot alakított.

Legfontosabb volt természetesen a hitelügy kérdésének rendezése és az illető albizottság rezolúciójában azon óhaját fejezte ki, hogy a Nemzeti Bank az erdőiparnak rendes hiteleket nyújtson, továbbá, hogy a visszleszámítolást a külföldi váltókra is kiterjessze, hogy a váltók leszámítolásánál a bankgírótól eltekintsen, végül pedig, hogy a pénzügyminisztérium állami garanciákkal járuljon hozzá külföldi hitel megteremtéséhez.

A forgalmi bizottság különféle forgalmi és tarifális könnyítések behozatalát sürgette. Különösen sérelmezte, hogy a faárúkra még mindig a háborús díjszabást és a háborús osztályozást alkalmazzák (főképen a rönköknél és faszénnél). Továbbá a többi fatermekre is kedvezményesebb díjszabás behozatalát sürgették.

A vámügyi albizottság rezolúciójában a talpfákra és különleges épülettölgyfára fennálló kiviteli vám eltörlését kívánta, végül a technikai kérdések albizottságában az erdőüzem megkönnyítésére életbeléptetendő kormányintézkedéseket, az adóügyeket, valamint a munkásbiztosítást s egyéb szociális kérdéseket vitatták meg.

Mint a fentiekből látható tehát, a jugoszláv faipar válsága tulajdonképpen összefügg a gazdasági élet minden terén megnyilatkozó pénz- és hitelkrízissel, és így nincs rá kilátás,

hogy a kormány jelenlegi, főleg valutáris szempontokból folytatott pénzügyi politikája mellett az hamarosan megoldassék.

© E G Y É B ©

Az újjászervezett magyar külkereskedelmi statisztika életbeléptetése.

L'entrée en vigueur de la statistique réorganisée du commerce extérieur de la Hongrie.

Résumé. Par suite de la communauté douanière existant entre la Hongrie et l'Autriche, le recueil de données statistiques ne fut pas effectué en Hongrie en première ligne par les Bureaux des douanes compétents, mais par des entreprises de transport (gares de chemins de fer et stations de navigation.)

Le territoire douanier indépendant a rendu nécessaire la réforme de la statistique sur le commerce extérieur de la Hongrie. Le recueil accéléré de données produit une connexion directe avec le service douanier et impose des obligations non seulement aux Bureaux des douanes, entreprises de transport et camionneurs, mais aussi aux expéditeurs (vendeurs) et destinataires (acheteurs).

En vertu de la loi, il est obligatoire à déclarer pour le but de la statistique du commerce extérieur toutes les marchandises entrant dans le pays, quittant ou passant le pays.

Les déclarations de marchandises sont recueillies avec une collaboration réciproque par les fonctionnaires des Bureaux des douanes, des établissements ou entreprises publics de transport et des entrepôts publics. Les particuliers obligés à la déclaration sont tenus à fournir aux fonctionnaires recueillant les données et à l'Office roy. hongrois de Statistique même ultérieurement les informations désirées et au besoin à compléter ou à rectifier les déclarations. L'exécution de la loi est assurée par des dispositions pénales.

La statistique sur le commerce extérieur fait classer le mouvement suivant les procédés douaniers.

Les déclarations des marchandises assujetties à la douane, arrivées par voie ferrée ou fluviale et destinées au commerce libre sont à présenter avec la déclaration douanière. Les déclarations sont à compléter par les destinataires à l'occasion de la réception des marchandises et à remettre aux gares et stations.

En cas où la marchandise sera réexpédiée par l'expéditeur de la gare ou station de destination, il est obligatoire pour lui de dresser une déclaration provisoire de marchandises, dont le premier exemplaire sera remis à la gare ou station et le duplicata accompagne avec les documents de douane la marchandise. Les déclarations de marchandises seront recueillies après que les marchandises furent dédouanées.

Les marchandises exemptes de douane arrivées par voie ferrée et fluviale seront dédouanées par le Bureau frontière des douanes. Ici il faut dresser une déclaration de marchandises. La déclaration de marchandises accompagne la marchandise de la gare ou station frontière à la gare de destination.

L'expéditeur proprement dit (maison ou entreprise effectuant la vente) est tenu à dresser la déclaration statistique sur la marchandise exportée du commerce libre par chemin de fer et sur bateaux.

Les agents (intermédiaires) prenant livraison ne peuvent dresser des déclarations de marchandises que dans de cas entièrement particuliers. La déclaration doit être remise par les envoyeurs à la gare de l'expédition à l'occasion de la sortie des marchandises. Les déclarations de marchandises accompagnent l'envoi jusqu'au Bureau de douanes de la frontière. Le Bureau de douanes de la frontière retient les déclarations après avoir vérifié que l'envoi a quitté le pays.

Pour la déclaration des marchandises dédouanées dans le mouvement des articles pris en note il y a des formules particulières.

Le relèvement des données du trafic se déroulant sur les voies publiques et du trafic de frontière moins important est effectué par les Bureaux des douanes. D'après tout article importé par voie postale et aérienne on est obligé à remettre un exemplaire de la déclaration originale internationale, d'après chaque article

exporté par la poste et par voie aérienne une exemplaire de la déclaration douanière.

La vérification de l'entrée de la marchandise est faite à la gare frontière sur la base de la déclaration de marchandises qui accompagne l'envoi jusqu'au Bureau de frontière de la sortie.

Le nouveau système rend possible le dépouillement le plus exact des données remises. Les données du commerce spécial seront particulièrement élaborées par l'Office central royal hongrois de Statistique qui publiera particulièrement les résultats du trafic des marchandises prises en note, ce qui est de haute portée économique en ce qui concerne le trafic de perfectionnement. Dans le transit, le mouvement des entrepôts de pris en note et le trafic de transit effectif seront indiqués séparément. Enfin par suite de la systématisation de la déclaration de la valeur des factures, le calcul des valeurs reposera également sur des bases plus solides.

Magyarország és Ausztria közös vámterülete folytán Magyarországon a külkereskedelmi statisztikai adatgyűjtést nem az arra elsősorban hivatott vámhivatalok, hanem a szállítási vállalatok (vasúti és hajózási állomások stb.) végezték. A közös vámterület külkereskedelmi forgalmának eredményeit az osztrák kereskedelmi minisztérium állította össze, ezekhez az összeállításokhoz a m. kir. pénzügyminisztérium megküldte a magyar vámhivatalok által lajstromrendszer szerint készített havi és évi kimutatások egy-egy példányát.

Az önálló vámterület szükségessé tette Magyarország külkereskedelmi statisztikájának reformját is. Az újjászervezést már az 1921. évi LII. t.-c. elrendelte. Mivel azonban az újjászervezett adatgyűjtés szoros kapcsolatot teremt a vámszolgálattal, s a törvényt csak a vámtarifáról és a vámjog szabályozásáról szóló törvények elfogadása után 1925 január elsejével lehetett életbeléptetni.

A törvény nemcsak a vámhivatalokra, szállítási vállalatokra és szállítmányozókra, hanem a tulajdonképeni küldő (eladó) és tulajdonképeni átvevő (vevő) felekre is köteleességeket ró, ezért szükségesnek láttuk, hogy a törvényt és rendeletet ez úton is röviden ismertessük.

A törvény szerint a külkereskedelmi statisztika céljaira be kell jelenteni minden árut, melyet az ország területére behoznak, az ország területéről kivisznek, vagy az ország területén átvisznek. Az adatok bejelentésére szolgáló árúnyilatkozatokat kölcsönös közreműködéssel a vámhivatalok, a nyilvános szállítási intézetek

vagy vállalatok és a nyilvános árúraktárvállalatok közegei vonják be. Amíg a fél az előírt és szabályszerű árúnyilatkozatot be nem szolgáltatja az árut nem szabad vámkezelni, kiadni, elszállítani vagy tározás végett átvenni. A bejelentésre kötelezett tartozik az adatgyűjtő közegeknek és a m. kir. központi statisztikai hivatalnak a kívánt felvilágosításokat utólag is megadni és a bevallásokat szükség esetén kiegészíteni és helyesbíteni. A törvény végrehajtását büntető rendelkezések biztosítják.

A törvény végrehajtása tárgyában 6600 eln. 1924. szám alatt kiadott kereskedelemügyi miniszteri rendelet 19 fejezetre oszlik. Az első fejezet az adatgyűjtés terjedelmét és osztályozását, a második az általános tudnivalókat és az árúnyilatkozatok kiállítását tárgyalja.

A külkereskedelmi statisztika a forgalmat a vám eljárás szerint osztályozza:

1. behozatal a szabadforgalomba, 2. kivitel a szabadforgalomból, 3. behozatal az előjegyzési forgalomban, 4. kivitel az előjegyzési forgalomban, 5. átviteli forgalom. A vámmentesített árukat a külkereskedelmi statisztika csak akkor tekinti behozott áruknak, ha utólag még az is megállapítást nyer, hogy az áru belföldön marad. Az átvitelt a külkereskedelmi statisztika kétfelé választja aszerint, hogy a küldemény külföldről közvetlenül külföldre szállított-e (közvetlen átviteli forgalom) vagy pedig a belföldön átmenetileg megállapodott-e (megtört átviteli forgalom). A statisztikai bejelentésre az itt felsorolt esetekben különböző színű árúnyilatkozatokat kell használni. Az árúnyilatkozatokon foglalt rovatokat (kérdéseket) a vámárúbevallás és a szállítási okmányok alapján kell kitölteni.

A 3—13. fejezet az adatszolgáltatást szabályozza. A vasúton és hajón érkezett és szabadforgalomra rendelt vámköteles áruk után az árúnyilatkozatot a vámárúbevallással együtt kell bemutatni. A vámhivatal az árúnyilatkozatot felülvizsgálja és lebélyegzi. Ha a megvámolás a rendeltetési állomást megelőző helyen történt, az árúnyilatkozatot a fuvarlevélhez kell mellékelni és azt a címzett az áru kiadása alkalmával kiegészíti és az állomásnak szolgáltatja be. Az állomásnak szolgáltatja be a fél az árúnyilatkozatot akkor is, ha az árut a rendeltetési állomáson az áru kiadása előtt vámoltatja meg.

Ha az árut a fél a rendeltetési állomásról tovább szállíttatja, más állomásra küldi, fővámhivatali, köz- vagy magánvámraktárba beraktároztatja, házi szemlét kér stb. ú. n. kettős-példányú ideiglenes árúnyilatkozatot kell kiál-

littania, amelynek első példányát az állomáson beszo­lgáltatja, a másodpéldány pedig a vámokmányokkal az árut kíséri. A behozatali árúnyilatkozatot akkor kell bevonni, amikor az árut megvámolják.

A vasúton és hajón érkezett vámmentes árukat rendszerint már a határvámhivatal vámmentesíti. Az árúnyilatkozatot tehát már itt kell a félnek (hivatalos vámközvetítőnek) kiállítania. Az árúnyilatkozat a határállomásról a fuvarlevél szerint rendeltetési állomásig kíséri az árut, ahol a fél azt kiegészíti és az állomásnak beszo­lgáltatja.

A szabadforgalomból vasúton és hajón kivitt árukról a statisztikai bejelentést a tulajdonképeni küldő (eladó cég, vállalat) tartozik kiállítani, aki a bejelentésen a cég bélyegzőjét is alkalmazza. Az árúszállítási közvetítő (szállítmányozó) az árúbejelentést csak egész kivételes esetekben állíthatja ki. Az árúbejelentést a fél a feladás alkalmával a feladóállomásnak szolo­gáltatja be. Ha a feladó árúszállítási közvetítő, akkor az árúbejelentésekről összefoglaló jegyzéket is köteles kiállítani. Az összefoglaló jegyzék és az árúbejelentések a fuvarlevélhez mellékelve a határszé­li vámhivatalig kísérik a küldeményt. A határszé­li vámhivatal igazolja a kilépést és az árúnyilatkozatot visszatartja.

A poggyász- és expreszárú behozatalánál és kivitelénél, ha a fél írásbeli vámárúbevallást köteles benyújtani, éppúgy kell eljárni, mint a vasúton és hajón behozott és kivitt küldeményeknél, ha pedig a vámhivatal csak szóbeli bevallást kíván, a vámhivatal tartozik a statisztikai bevallást (statisztikai lapot) is kiállítani.

Az előjegyzési forgalomban vámkezelt áruk bejelentésére úgy a behozatalban, mint a kivitelben külön árúnyilatkozati űrlapok szolo­gálnak, amelyek a felsorolt árúnyilatkozatoktól abban különböznek, hogy az árúnyilatkozatokon az előjegyzési forgalomra vonatkozó több kérdés is szerepel.

A közúti és a kisebb határszé­li forgalomban az adatgyűjtést a vámhivatalok végzik, a postán és a légiforgalomban behozott áruk

után a nemzetközi törzsbevallás egy példányát, a postai és a légiforgalomban kivitt áruk után a vámárúnyilatkozat egy példányát kell beszo­lgáltatni.

Az átvitel számbavétele a beléptető határállomáson a hivatalos vámközvetítő által kiállított árúnyilatkozat alapján történik, amely szállítási okmányokhoz csatolva a kiléptető határszé­li vámhivatalig kíséri a küldeményt.

A 14. fejezet a statisztikai illeték lerovását és fokozatait állapítja meg. Az illeték 500 koronával kezdődik és a küldemény súlya vagy darabszáma alapján emelkedve egy vagonküldemény után 12.000 korona.

A 15—17. fejezet az adatgyűjtés ellenőrzését szabályozza, a 18. fejezet a büntető rendelkezéseket tartalmazza. A 19. fejezetben az átmeneti intézkedések foglaltatnak, amelyek közül a legfontosabb az a rendelkezés, hogy az előjegyzési raktártulajdonosok az 1924 december 31-iki leszámolási kimutató egy példányát a M. kir. Központi Statisztikai Hivatalnak is beszo­lgáltatni tartoznak.

A békekötés óta mindinkább érezhető volt, hogy külkereskedelmi statisztikai adatgyűjtésünk nem elég részletes. *Az új rendszer számolva a tudomány mai állásával, lehetővé teszi a beszo­lgáltatott adatok legrészletesebb feldolgozását. A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal külön fogja feldolgozni a tulajdonképeni külkereskedelmi forgalom (Commerce special) adatait és külön fogja kimutatni az előjegyzésben vámkezelt forgalom eredményeit, ami különösen a kikészítésre menő és kikészítésből jövő áruk szempontjából bír nagy gazdasági jelentőséggel. Az átvitel számbavétele is régi kívánsága már az érdekelt köröknek. Az átvitelben külön lesz feltüntetve az előjegyzési raktárak forgalma és a megtört átviteli forgalom, ez a tranzitókereskedelem fejlődésére fog megbízható adatokat szolo­gáltatni. Végül a számlaérték bevallásának rendszeresítése folytán az értékek kiszámítása is biztosabb alapokon fog nyugodni.*

A rendelet és az árúnyilatkozati űrlapok a M. kir. Központi Statisztikai Hivatalnál és minden állomáson kaphatók.

Kádas Károly dr.

„Budapest félszázados fejlődése. (1873—1923.)“

„Développement de la ville de Budapest pendant les dernières 50 années. (1873—1923.)“

Résumé. Le Bureau Municipal de Statistique de la capitale Budapest a publié à l'occasion du jubilé de la réunion des villes de Buda et Pest un ouvrage contenant l'histoire du développement de la capitale pendant 50 ans (de 1873 à 1923). L'étude est illustrée par des tableaux statistiques et graphiques et est pourvue d'un texte explicatif.

Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatala a főváros egyesítésének 50 éves fordulójára alkalmából a székesfőváros félszázados fejlődését feltüntető munkát adott ki. A kiadvány statisztikai táblái, grafikonjai és magyarázó szövege Budapest 50 éves fejlődéséről minden irányban kimerítő képet nyújtanak. A mű kivonatosan is megjelent a Budapest Székesfőváros Statisztikai Zsebkönyve utoljára 1914-ben kiadott sorozatának XII. évfolyamaként.

A főváros fizikai-, topográfiai-, épület- és lakásviszonyaira, az álló népességre, népmozgalomra, községi közigazgatásra, közbiztonságra, rendészetre, községi háztartásra, adókra, építkezésekre, közmunkákra, őstermelésre, iparra, kereskedelemre, közlekedésügyre, hitelügyre, közoktatásügyre, közművelődésre, egyházi ügyekre, közegészségügyre, közéletmezésre, közjótékonyosságra vonatkozó, áttekinthető rendszerben közölt adatok közül a legzetesebbet itt ismertetjük.

1923-ban a főváros évi közepes hőmérséklete 11.5°C , a hőmérséklet maximuma 35.1°C (aug. 10), minimuma 15.5°C (dec. 28) volt. A legnagyobb észlelt hőfok eddig 37.6°C (1921 aug. 29), a legnagyobb hideg — 20.6°C (1879 dec. 25) volt.

A csapadék 1923. évi mennyisége 627 mm volt. A csapadék a megfigyelés óta 424 mm (1904) és 941 mm (1915) között ingadozott.

A Duna vízállása 1923-ban február 10-én volt a legmagasabb: 6.84 m és szeptember 21-én volt a legalacsonyabb: 0.70 m. Eddig észlelt legmagasabb vízállás: 1838 márc. 15: 9.67 m legalacsonyabb: 1909 február 2: — 2.73 m.¹⁾

A főváros tiz kerületének területe 19.444.29

¹⁾ A Duna szempontjától számítva, mely 96.59 m-el van az Adriai-tenger színe felett.

hektárt tesz ki, melyből a beltelkekre 2.560.22, kültelkekre 16.101.05, Dunaterületre 783.02 hektár esik.

Budapest legnépesebb utcái (1920): Üllői-út 15.368, Király-utca 9261, Rákóczi-út 9133, Dob-utca 8781, Baross-utca 8687, Váci-út (külső) 8129 lakossal.

Az épületek száma 1920-ban 20.020 volt, az 1910. évi 16.254 s az 1880. évi 10.748 épülettel szemben.

A szobánkénti laksűrűség 1880-ban 2.51, 1890-ben 2.47, 1900-ban 2.48, 1910-ben 2.60, 1920-ban 2.33 volt.

A rendes lakások száma 1920-ban beltelken 159.186, kültelken 47.281, összesen 206.467 volt.

A lakosság száma, mely 1720-ban 12.200 volt, 1920-ban 928.996, 1924 közepére kiszámítva 951.898 főt tett ki.

Az egy hektárra eső népsűrűség az 1720. évi 0.6-ról 1920-ban 49.7-re emelkedett. A jobbparton 19.7, a balparton 84.4; a beltelkeken 277.8, a kültelkeken 13.5, a jobbparti kültelkeken csak 4.3 lélek volt az 1920. évi népsűrűség.

Legnépesebb kerület a VII. kerület 176.321 lakossal, legkisebb népességű a IV. kerület 28.306 lakossal.

1920-ban a férfiak száma 431.290 volt, a nőké 497.706. 1000 férfire 1920-ban 1154, 1910-ben 1030 nő jutott.

A férfiak közül nem házas 237.679, házas 180.042, özvegy 10.727, elvált 2.724, a nők közül hajadon 251.329, férjes 182.385, özvegy 57.420, elvált 6.536 volt.

Hitfelekezeti szerinti megoszlás 1920-ban: róm. kath. 548.727, görög kath. 10.065, görög kel. 4346, ág. ev. 44.894, ev. ref. 101.124, unit. 2828, izr. 215 512. Az egész lakosság százalékában kifejezve 1869-től 1920-ig a r. kath.-ok száma 72.3% -ról 59.1% -ra, az ág. ev.-ok száma 5.3% -ról 4.8% -ra esett, míg az ev. ref.-ok száma 4.8% -ról 10.9% -ra, az izr.-ák száma 16.6% -ról 23.2% -ra emelkedett.

A lakosság anyanyelv szerinti alakulása a magyarság javára igen kedvező képet mutat. 1880-tól 1920-ig a magyar anyanyelvűek százaléka 56.7-ről 90.2-re emelkedett, míg a

német anyanyelvűeké 34·7-ről 6·5-re, a tót anyanyelvűeké 6·1-ről 1·5-re esett.

A műveltségi állapot fokozatos javulását mutatja, hogy a 6 éven felüli lakosságból az analfabéták száma 1869-ben 27·8, 1890-ben 16·6, 1910-ben 6·5, 1920-ban pedig 4·8% volt.

Foglalkozás szerint (1910) az ipari lakosság a legnagyobb: 398.069 (kereső és eltartott együtt).

A házasságkötések száma 1923-ban 10.960 volt. Az 1000 lakóra eső házasságok száma az utolsó években 11·6—12·2 közt ingadozott, 1919-ben azonban 24·0 volt.

A szülések száma 1923-ban 17.002 volt. Az 1000 lakóra esett születések száma 1874-ben 41·1, 1916-ban és 1918-ban 15·2 (minimum), 1923-ban 18·1 volt.

A halálozások száma 1923-ban 18.549 volt. 1000 lakóra 1874-ben 43·0, 1912-ben 18·5 (minimum), 1923-ban 19·6 halálozás esett.

1923-ban a fővárosi közigazgatás szolgáltatában összesen 25.813 egyén állott.

Az épített új lakóházak száma 1919-ben 8, 1920-ban 26, 1921-ben 60, 1922-ben 42, 1923-ban 151 volt. Más befejezett építkezé-

sek száma ugyanezen években: 27, 52, 97, 107, 390.

A székesfővárosi gázművek által termelt gáz mennyisége az 1920. évi 71·5 m³-ről 1923-ban 93·9 m³-re emelkedett (1915: 91·7 m³).

A székesfőváros elektromos kábelhálózatának hossza 1914-ben 433, 1923-ban 1.044·4 km volt. Termelt árammennyiség 1914-ben: 21·7, 1923-ban: 138·9 millió kw.-óra.

A behozatal vasutakon és gőzhajókon 45, a kivitel 18 millió q-t tett. Legnagyobb volt mennyiség szerint a tüzelőanyagok behozatala: 16·4 millió q.

A hitelintézetek száma 1915-ben 175, 1920-ban 139, 1921-ben 190, 1922-ben 238 volt.

1914/15-től 1922/23-ig a tanintézetek száma 600-ról 640-re, a tanszemélyzet száma 6560-ról 7488-ra, a tanulók száma 148.960-ról 166.047-re emelkedett.

Az egészségügyi személyzet száma 1912-ben 2998, 1923-ban 3046 volt. Ebből orvos: 1912-ben 1522, 1923-ban 2098 volt.

A marhaközvágóhídon levágott nagymarhák száma a világháború éveiben 177.000—235.000 darab között volt, 1923-ban csak 81.540 darabot tett ki.

A Magyar Statisztikai Társaság működése.

Activité de la Société Hongroise de Statistique.

Résumé. A la séance de la Société Hongroise de Statistique ayant eu lieu le 16 décembre de l'année dernière, M. François de **Bozóky** a tenu sa conférence inaugurale sur les „Tâches de la statistique sociologique“. Il a exposé que la sociologie moderne exige dans la plus grande mesure l'appui de la statistique. La statistique de famille n'est pas encore développée. La biologie des sexes et l'eugénésique exigent également plus de recherches. Il est nécessaire de cultiver beaucoup plus intensivement la science de la statistique morale et criminelle, ainsi que la statistique de l'assistance publique et la statistique ouvrière. Il faudrait établir dans le cadre de la statistique des nouvelles branches statistiques: la statistique du théâtre, de la presse et la statistique sportive. Plus nous étendons le domaine des recherches scientifiques sur la situation publique, plus exactement nous seront connus les lois de la vie publique. MM. Loup **Heller**, Theodore **Saile** et le président M. Ladislav de **Buday** ont fait des observations sur la question.

A la séance ayant eu lieu le 13 janvier courant, M. Jules de **Konkoly-Thege** a tenu

sa conférence inaugurale, publiée dans le numéro présent, sur les „Moyennes de la production des céréales“. Après la conférence M. Béla **Reichenbach** a fait part des observations sur la question.

Le N° 2 de l'année 1924 de la Revue de la Société Hongroise de Statistique a paru. Les principaux articles de la Revue sont les suivants: *Activité statistique d'Alexis Fényes*, par M. Aloyse **Kovács**. *Principaux résultats du mouvement du commerce extérieur de la Hongrie en 1923*, par M. Aloyse de **Szabóky** et *Evaluation de la mortalité infantile*, par M. Charles **Schneller**.

1924 november 14-én a Társaság választmányi ülést tartott.

Az 1924. évi december hó 16-án **Buday** László elnök elnöklété alatt tartott előadói ülésen **Bozóky** Ferenc rendes tag tartotta meg székfoglalóját „A statisztika szociológiai feladatai“ címen. Kifejtette, hogy a modern szociológia a legnagyobb mértékben rá van utalva a statisztikára, de a statisztikának a szociológia szempontjából még sok hiánya van. Kevés statisztikai anyag van a családról; családi

katasztereket kellene létesíteni. Elhanyagolt a házasság — termékenység statisztika, fejletlen az átöröklés törvényeinek kutatása is. A fajbiológia és eugenetika is több kutatást igényel. A kriminál-statisztika sem tárgyalja eléggé a bűnözők személyi viszonyait. A betegségstatisztika kiépítésre szorul, keveset tudunk a nagy társadalmi jelentőségű betegségek elterjedéséről. A műveltség terjedéséről az iskolastatisztikán kívül sajtó-, színház-, múzeum-, sportstatisztikával is képet kellene nyújtani a jogstatisztikát, mely tulajdonkép csak a perekre vonatkozik, kibővíteni. Szegényügyi statisztikánk mellett az életmód-statisztika többi területein is van tennivaló, hiszen pl. a magasabb társadalmi rétegek életéről nagyon keveset tudunk. A munkásstatisztika körében erős fejlesztésre szorul a legtöbb ág. Szociológiai célra való tagozással szükséges a vagyon-, jövedelem-, biztosítási, tőzsde-, szövetkezeti, valamint a politikai és lakásstatisztikák adatainak minél bővebb ismerete is. Csak ha az élet összes társadalmi szempontból jelentős viszonyai felől elegendő statisztikai adat fog a szociológia rendelkezésére állani, leszünk képesek a társadalmi élet törvényeit a mainál pontosabban megismerni. Az előadáshoz *Heller Farkas*, *Saile Tivadar* r. tagok és *Buday László* elnök szóltak hozzá.

Az 1925. évi január hó 13-án tartott előadói ülésen, melyen *Kovács Alajos*, a demográfiai szakosztály elnöke elnökölt, *Konkoly-Thege Gyula* rendes tag foglalt széket „*A gabonafélék termésátlagai*” című, jelen számban közölt előadásával. Az előadáshoz *Reichenbach Béla* szólt hozzá.

A *Társaság* folyóiratának, a *Revue de la Société Hongroise de Statistique*-nak 1924. évi második száma megjelent. A folyóirat főbb cikkei: *Kovács Alajos*nak *Fényes Elek* statisztikai munkásságáról, *Szabóky Alajos*nak Magyarország 1923. évi külforgalmáról és *Schneller Károlynak* a csecsemőhalandóságról szóló tanulmánya.

A Magyar Statisztikai Társaság tagjai 1924 december 31-én.

*Membres de la Société Hongroise de Statistique
le 31 décembre 1924.*

La Société Hongroise de Statistique comptait le 31 décembre dernier 2 membres honoraires hongrois, 78 membres actifs, 90 membres fondateurs et 162 membres titulaires, puis 52 membres honoraires étrangers.

A *Magyar Statisztikai Társaságnak* az 1924. évi december 31-én 2 magyar tiszteleti, 78 rendes, 90 alapító és 162 pártoló tagja, továbbá 52 külföldi tiszteleti tagja volt.

I. Tiszteleti tagok.

Membres honoraires hongrois.

Földes Béla r. t. 1922/23., t. t. 1923.
Vargha Gyula r. t. 1922/23., t. t. 1924.

II. Rendes tagok.

Membres actifs.

a) Székfoglalójukat megtartották:

Altenburger Gyula 1922/23.
Benisch Arthur 1922/23.
Bozóky Ferenc 1922/23.
Buday László 1922/23., elnök.
Dálnoki-Kováts Jenő 1922/23.
Gaal Jenő 1922/23.
Ihrig Károly 1922/23.
Kovács Alajos 1922/23.
Laky Dezső 1922/23.
Pezenhoffer Antal 1922/23.
Saile Tivadar 1922/23.
Szabóky Alajos 1922/23.
Thirring Gusztáv 1922/23., másodelnök.
I. Vitéz Géza 1922/23.

b) Megválasztott tagok:

Ajtay József 1922/23.
Andor Endre 1922/23.
Angyal Pál 1922/23.
Balás Károly 1922/23.
Balogh Jenő 1922/23.
Bánlaky Adorján 1922/23.
Bátky Zsigmond 1922/23.
Bernáth István 1922/23.
Bethlen István gr. 1922/23.
Börcsök Andor 1922/23.
Bud János 1922/23.
Czettler Jenő 1922/23.
Dobrovits Sándor 1922/23., titkár.
Domanovszky Sándor 1922/23.
Edvi Illés Aladár 1922/23.
Elekes Dezső 1922/23., másodtitkár.
Ereky István 1922/23.
Farkas Ferenc 1922/23.
Farkasfalvi Sándor 1922/23.
Fáy Aladár 1922/23.
Fellner Frigyes 1922/23.
Ferdinándy Bertalan 1922/23.
Ferenczi Izsó 1922/23.
Gerevich Zoltán 1922/23.
Győrffy István 1922/23.
Hegyeshalmy Lajos 1922/23.

Heller Farkas 1922/23.
 Hóman Bálint 1922/23.
 Jankovich Béla 1922/23.
 Kádas Károly 1922/23.
 Kálmán Gusztáv 1922/23.
 Kenedy Géza 1922/23.
 Kenéz Béla 1922/23.
 Klebelsberg Kunó gr. 1922/23.
 Kogutowicz Károly 1922/23.
 Konkoly Thege Gyula 1922/23.
 Kovács Norbert 1922/23.
 Kováts Ferenc 1922/23.
 Matlekovits Sándor 1922/23.
 Mutschenbacher Emil 1922/23.
 Navratil Ákos 1922/23.
 Némethy Károly 1922/23.
 Pataky Tibor 1922/23.
 Podmaniczky Horác br. 1922/23.
 Pogány Frigyes 1922/23.
 Schneller Károly 1922/23.
 Séthy Antal 1922/23.
 Szigeti Gyula 1922/23.
 Szónyi Gyula 1922/23.
 Szierényi József br. 1922/23.
 Teleki Pál gr. 1922/23.
 Teleszky János 1922/23.
 Térfi Béla 1922/23.
 Tormay Béla 1922/23.

Vasváry Ferenc 1922/23.
 Walkó Lajos 1922/23.
 Wekerle Sándor 1922/23.
 Zawadowski Alfréd 1922/23.
 Balogh Andor 1924.
 Farkas János 1924.
 Goldziher Károly 1924.
 Kresz Károly 1924.
 Neumann Károly 1924.
 Nyulászi János 1924.

Tisztikar 1923—1926-ra.

Elnök: Buday László.

Másodelnök: Thirring Gusztáv.

Titkár: Dobrovits Sándor.

Másodtitkár: Elekes Dezső.

Választmány: Rendes tagok: Kenéz Béla, Laky Dezső, Némethy Károly, Szabóky Alajos. Póttagok: Balás Károly, Gerevich Zoltán.

Pénzügyi bizottság: Hegyeshalmy Lajos, Szabóky Alajos, Teleszky János r. tagok, Besseney Ferenc, Biró Pál, Rakovszky István alapító tagok.

Számvizsgáló-bizottság: Ajtay József, Bánlaky Adorján, Dálnoki-Kováts Jenő.

Demográfiai szakosztály: Elnök: Kovács Alajos. Titkár: Saile Tivadar.

„Magyarország földbirtokosai és földbérlői“ (Gazdacímtár).

Les propriétaires fonciers et les fermiers de la Hongrie. (Livre d'adresses des agriculteurs.)

A gazdasági kérdéseknek előtérbe jutásával az ország földbirtokviszonyai iránt érdeklődő közönség, a közigazgatási hatóságok, valamint a különböző cégek, vállalatok és részvénytársaságok mindinkább érzik oly Gazdacímtár hiányát, amely az ország földbirtokainak nagyságát és művelési ágak szerint való megoszlását is feltünteti. A legutolsó ilyen irányú munka a néhai Rubinek Gyula által szerkesztett „Gazdacímtár“ ugyanis még jóval a háború kezdete előtt: 1911-ben jelent meg és ennek a címtárnak adatai az azóta minden irányban bekövetkezett nagy változások folytán ma már elavultak. Ez az ok indította a m. kir. kormányt arra, hogy a központi statisztikai hivatal egy új Gazdacímtár szerkesztésével és kiadásával megbízta. A központi statisztikai hivatal a címtár megjelenését 1925. évi június hóra tervezi. A körülbelül 600 oldalas kötet 5 részből fog állani.

A bevezető rész Magyarország 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokainak jelentőségét szöveges leírásban és táblázatokban ismerteti. A második rész tartalmazni fogja: törvényhatóságok, járásonként és azon belül

községenként a 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok és bérletek tulajdonosainak nevét és lakóhelyét, a tulajdonukban levő birtokok és bérletek területének nagyságát és a terület művelési ágak szerint való megoszlását. A harmadik rész Magyarország 500 holdon felüli közép- és nagybirtokosainak, valamint bérlőinek jegyzékét fogja tartalmazni a birtokok (bérletek) nagyságának sorrendjében. A negyedik rész a kötet betűsoros községnevmutatója lesz, az ötödik részt pedig a földbirtokosok és földbérlők betűsoros nevmutatója alkotja.

A mintegy 20.000 földbirtokos és bérlő nevét tartalmazó Gazdacímtárnak könyvkereskedői alapára mindössze 24 K. Azok az érdeklődők azonban, akik a Gazdacímtárra postatakarékpénztári befizetési lapon, amelyet a központi statisztikai hivatal kívánatra készséggel rendelkezésre bocsát, 1925. március hó 31-ig előfizetnek, lényeges árkedvezményben részesülnek. Az előfizetők részére ugyanis a Gazdacímtár alapára 16 korona, vagyis a mai szorzószám mellett mindössze 112.000 papírkorona.

Magyarország gazdasági jelzőtáblája. — *Tableau économique de la Hongrie.*

Megnevezés <i>Désignation</i>	Egység <i>Unité</i>	Háború előtti adatok ¹⁾ <i>Données d'avant guerre</i>	1923	1924	1 9 2 4		
					október <i>octobre</i>	november <i>novembre</i>	december <i>décembre</i>
1. Népmozgalom. — Mouvement de la population.							
Házasságkötések — <i>Mariages</i>	szám <i>nombre</i>	1909—1912. évi átlag <i>moyenne de 1909—1912.</i> 68.000	77.023	75.453	7.765	11.512	5.479
1000 lélekre jut — <i>Proportion pour 1000 âmes</i>	"	9.1	9.5	9.0	11.4	16.9	8.0
Élve szülöttek — <i>Nés-vivants</i>	"	263.000	230.374	214.918	17.759	14.256	14.336
1000 lélekre jut — <i>Proportion pour 1000 âmes</i>	"	35.2	28.4	26.3	26.1	22.5	21.1
Halálozás — <i>Décès</i>	"	174.000	155.951	164.371	12.428	11.481	11.485
1000 lélekre jut — <i>Proportion pour 1000 âmes</i>	"	23.3	19.2	20.1	18.3	16.9	16.9
Egy éven aluli elhaltak — <i>Décédés au- dessous d'un an</i>	"	55.000	42.785	41.852	3.603	2.881	2.975
100 élveszülöttre esik — <i>Proportion pour 100 âmes</i>	"	20.9	18.6	19.5	20.3	18.9	20.7
Gümőkórban elhaltak — <i>Décès causés par la tuberculose</i>	"	27.000	24.265	25.758	1.374	1.389	1.477
1000 lélekre esik — <i>Proportion pour 1000 âmes</i>	"	3.5	2.99	3.2	2.0	2.0	2.1
Szaporodás — <i>Accroissement</i>	"	89.000	74.423	50.547	5.331	3.775	2.851
1000 lélekre jut — <i>Proportion pour 1000 âmes</i>	"	11.9	9.2	6.2	7.8	5.6	4.2
Kivándorolt — <i>Émigrés</i>	"	—	2.951	2.025	353	275	127
Visszavándorolt — <i>Rémigrés</i>	"	—	287	474	35	30	26
2. Munkapiac. — Marché du travail.							
Hatósági munkaközvetítők:							
<i>Offices publics du placement:</i>							
Munkahelyek — <i>Offres d'emploi</i>	száma <i>nombre</i>	—	80.331	100.094	9.320	6.969	4.614
Munkakeresők — <i>Demandes d'emploi</i>	"	—	104.579	149.294	13.842	13.515	11.633
100 munkahelyre esett munkakereső <i>Proportion des demandes d'emploi pour 100 offres d'emploi</i>	"	—	130.2	149.1	149	193	252
Munkaközvetítés — <i>Placements</i>	"	—	51.888	49.493	4.681	3.763	2.616
100 munkahelyre esett közvetítés — <i>Proportion des placements pour 100 offres d'emploi</i>	"	—	64.2	49.4	50.2	54.0	56.7
Munkabérek — Salaires:							
Bádogos — <i>Ferblantiers</i>	"	—	—	—	9.734	9.216	9.833
Asztalos — <i>Menuisiers</i>	"	—	—	—	9.527	9.229	8.625
Szabó — <i>Tailleurs</i>	"	—	—	—	10.422	11.505	12.214
Kőműves — <i>Maçons</i>	"	—	—	—	11.237	10.167	11.000
Napszámos — <i>Journaliers</i>	"	—	—	—	6.906	8.897	7.149
Gyári munkásnő — <i>Ouvrières des fabr.</i>	"	—	—	—	3.950	3.893	3.927
Napszámosnő — <i>Journalières</i>	"	—	—	—	5.688	6.220	5.783
3. Termelés. — Production.							
Búza — <i>Froment</i>	q	1911/15. évi átl. <i>moyenne de 1911 à 1915</i> 19,950.076	18,426.572	13,712.924	—	—	—
Rozs — <i>Seigle</i>	"	8,042.139	7,944.139	5,806.221	—	—	—
Árpa — <i>Orge</i>	"	7,141.212	5,937.613	3,254.377	—	—	—
Zab — <i>Avoine</i>	"	4,404.705	3,985.575	2,485.783	—	—	—
Tengeri — <i>Maïs</i>	"	15,055.696	12,509.418	20,343.400	—	—	—
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	"	19,458.893	13,342.276	19,128.476	—	—	—
Cukorrépa — <i>Betteraves à sucre</i>	"	15,019.512	8,635.888	14,268.628	—	—	—
Bor (mustterm.) — <i>Vin (production de moût)</i>	hl	1,997.622	4,696.560	1,368.165	—	—	—
Kőszén — <i>Houille</i>	q	8,060.857	6,786.436	—	793.843	680.926	—
Barnaszén — <i>Lignite</i>	"	54,525.932	62,246.767	—	5,476.148	5,145.504	—
Szesz ²⁾ — <i>Alcool</i> ²⁾	hl	—	238.856	225.144	16.998	39.189	—
Cukor (nyerscukorértékben) ²⁾ — <i>Sucre (en valeur de sucre brut)</i> ²⁾	q	2,758.927	818.820	1,234.450	561.400	638.750	—

¹⁾ Az adatok Magyarország mai területére vonatkoznak. — *Les données se rapportent au territoire actuel de la Hongrie.* — ²⁾ A feltüntetett évvel végződő gazdasági év adatai. — *Données de la campagne se terminant avec l'année indiquée.*

(folytatás — suite)

Megnevezés <i>Désignation</i>	Egység <i>Unité</i>	Háború előtti ad. <i>Données d'avant guerre</i>	1923	1924	1 9 2 4		
					október <i>octobre</i>	november <i>novembre</i>	december <i>décembre</i>
4. Pénz és hitel. — Monnaie et crédit.¹⁾		1913					
A korona zürichi árfolyama — <i>Cours du change de la couronne à Zurich</i>	100K=sv. fr. 100 cour.= francs suiss. 1 sv.fr.=kor. 1 fr. suiss.= cour.	105.01	0.0305	0.007025	0.0068	0.00695	0.007025
Postatakarékpénztári betétálladék — <i>Effectif des dépôts dans la caisse d'épargne postale</i> .	millió kor. — millions de cour.	—	104.699	1,884.895	1,643.576	1,196.196	1,884.895
Csődök — <i>Faillites</i>	száma <i>nombre</i>	—	15	—	2	7	3
<i>Banque Nationale de Hongrie:</i> Érckészlet — <i>Encaisse métal.</i> : (arany, ezüst, devizák és valuták — <i>or, argent, devises et valeurs</i>)	millió kor. <i>millions de cour.</i>	—	—	2,479.497	2,175.352	2,337.814	2,479.497
Leszámitolt váltók, közraktári jegyek és értékpapírok — <i>Traites, warrants et titres escompt.</i>	"	—	—	1,976.888	1,872.385	1,984.540	1,976.888
Jegyforg. — <i>Billets en circul.</i>	"	—	—	4,513.990	4,635.090	4,442.644	4,513.990
Kamatláb — <i>Taux en banque</i>	%	—	—	12.5	12.5	12.5	12.5
Nagykereskedelmi indexszám — <i>Nombre-indice des prix de gros</i>	száma <i>nombre</i>	1	7.915	23.466	22.852	23.094	23.466
5. Külkereskedelmi forgalom Commerce extérieur.							
Behozatal — <i>Importation</i>	drb — <i>pièces</i>	—	164.720	327.589	54.783	52.829	50.521
	q	—	37,540.090	45,135.657	4,108.544	3,710.008	5,180.063
	ezer ar. kor. en mille de couronn. or	—	422.985	702.794	76.900	70.500	81.600
Kivitel — <i>Exportation</i>	drb — <i>pièces</i>	—	1,195.174	1,217.227	216.505	85.383	106.411
	q	—	12,089.211	16,949.692	2,232.640	1,845.731	1,650.220
	ezer ar. kor. en mille de couronn. or	—	338.088	575.010	78.800	58.462	65.200

¹⁾ A csődök kivételével év-, illetve hóvégi adatok. — *Données à la fin de l'époque excl. „Faillites“.*

Mutatvány a „Gazdacimtar“-ból.

II. A 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok és földbérletek tulajdonosai; e földbirtokok és földbérletek nagysága, valamint területüknek megoszlása művelési ágak szerint, községenként.

I. Abauj-Torna vármegye.

Törvényhatóság járás (rtv.) község	A földbirtokos, a földbérlő		A földbirtok, a földbérlék területének megoszlása művelési ágak szerint								
	neve	lakóhelye	terület	szántó-föld	kert	szőlő	rét	legelő	erdő	nádas	terméketlen
1. Abauj-Torna vm. <i>I. Abaujszántói j.</i>											
Abaujkér	Abaujkér község	Abaujkér	115	3	—	—	—	—	—	—	112
	Bárczay Ferenc	Somogyszentmikl.	597	557	9	—	—	17	—	—	14
	Dollák Jenő	Abaujkér	597	557	9	—	—	17	—	—	14
	Patay Sámuel	Cekeháza	258	127	11	—	—	80	27	—	13

Az 1924/25. évi költségvetési előirányzat összehasonlítása az 1924. IV. t. c. hez (szanálási törvény) mellékelt költségvetéssel.¹⁾

Comparaison du budget préliminaire pour 1924/25 avec le budget annexé à la loi IV de l'année 1924 (loi relative à l'assainissement des finances).

	Az 1924: IV. t.-c.-hez mellékelt költségvetés szerint <i>D'après le budget annexé à la loi IV: 1924</i>			Az 1924/25. évi költségvetési előirányzat szerint <i>D'après les prévisions budgétaires pour 1924/25</i>	Az 1924: IV. t.-c.-hez mellékelt költségvetéssel szemben több vagy kevesebb <i>En regard du budget annexé à la loi IV 1924 plus ou moins de</i>
	1924. II. félév <i>IIe semestre 1924</i>	1925. I. félév <i>Ire semestre 1925</i>	összesen <i>total</i>		
aranykorona — couronnes-or					
Állami adósságok — <i>Service de la dette publique</i>	18,800.000	20,700.000	39,500.000	47,631.180	+ 8,131.180
Békeszerződési terhek — <i>Charges du Traité de Paix</i>	3,500.000	3,500.000	7,000.000	7,000.000	
Honvédelem: — <i>Ministère de la Guerre</i> :					
személyi kiadások — <i>Personnel</i>	13,250.000	16,250.000	29,500.000	34,436.120	+ 4,936.120
egyebek — <i>Autres dépenses</i> .	21,150.000	21,150.000	42,300.000	22,879.619	—19,420.381
Belügyminisztérium: — <i>Ministère de l'Intérieur</i> :					
személyi kiadások — <i>Personnel</i>	14,850.000	17,400.000	32,250.000	39,225.372	+ 6,975.372
egyebek — <i>Autres dépenses</i> .	3,500.000	3,500.000	7,000.000	7,183.254	+ 183.254
Pénzügyminisztérium: — <i>Ministère des Finances</i> :					
személyi kiadások — <i>Personnel</i>	10,750.000	12,500.000	23,250.000	25,122.380	+ 1,872.380
egyebek — <i>Autres dépenses</i> .	4,500.000	4,500.000	9,000.000	6,751.230	— 2,248.770
Közoktatásügy: — <i>Ministère de l'Instruction publique</i> :					
személyi kiadások — <i>Personnel</i>	13,750.000	16,300.000	30,050.000	26,759.980	— 3,290.020
egyebek — <i>Autres dépenses</i> .	3,750.000	3,750.000	7,500.000	7,810.370	+ 310.370
Egyéb közigazgatás: — <i>Autres administrations</i> :					
személyi kiadások — <i>Personnel</i>	17,400.000	20,100.000	37,500.000	42,918.885	+ 5,418.885
egyebek — <i>Autres dépenses</i> .	9,200.000	9,200.000	18,400.000	23,586.662	+ 5,186.662
Hozzájárulás az önkormányzatok alkalmazottainak és nyugdíjasainak járandóságaihoz — <i>Contributions aux appointements du personnel en service actif et pensionné des administrations autonomes</i>	10,100.000	10,100.000	20,200.000	31,055.261	+10,855.261
Nyugellátások — <i>Pensions</i>	25,300.000	30,400.000	55,700.000	59,920.867	+ 4,220.867
Beruházások — <i>Investissements</i>	6,000.000	6,000.000	12,000.000	12,000.000	
Együtt — <i>Total</i>	175,800.000	195,350.000	371,150.000	394,281.180	—23,131.180
Le a fuvarozási illetékből eredő bevétel — <i>À déduire: Recettes provenant de la taxe sur les transports par chemins de fer</i>	3,500.000	3,500.000	7,000.000	7,000.000	
Marad — <i>Reste</i>	172,300.000	191,850.000	364,150.000	387,281.180	+23,131.180
Üzemek hiánya — <i>Déficit résultant de l'exploitation des entreprises de l'État</i>	14,000.000	16,000.000	30,000.000	20,000.000	—10,000.000
Együtt — <i>Total</i>	186,300.000	207,850.000	394,150.000	407,281.180	+13,131.180
Dohány- és sógyedárúságok feleslege — <i>Surplus des monopoles du sel et des tabacs</i>	17,300.000	17,000.000	34,300.000	41,285.680	+ 6,985.680
Közszolgáltatási bevételek — <i>Recettes administratives</i>	126,500.000	133,350.000	259,850.000	266,065.000	+ 6,215.000
Együtt — <i>Total</i>	143,800.000	150,350.000	294,150.000	307,350.680	+13,200.680
Hiány — <i>Déficit</i>	42,500.000	57,500.000	100,000.000	99,930.500	— 69.500

¹⁾ Az 1924/25. évi költségvetési előirányzat a vonatkozó jogszabályoknak megfelelően *brutto* rendszerben készült, míg az 1924: IV. t. c.-hez mellékelt költségvetésben *netto* számok vannak. — *La prévision du budget pour 1924-25, fut établi, conformément au droit coutumier d'après le système brut, tandis que dans le budget annexé à la loi IV. de 1924 figurent des chiffres nets.*